



Київський університет імені Бориса Грінченка
Фаховий коледж «Універсум»



ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Всеукраїнської студентської
науково-практичної онлайн - конференції

ПЕРШІ КРОКИ У НАУЦІ:
НАУКОВИЙ ПОШУК СТУДЕНТІВ
ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ

18 травня 2023 року

Київ



КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Всеукраїнської студентської
науково-практичної конференції
**«ПЕРШІ КРОКИ У НАУЦІ: НАУКОВИЙ ПОШУК
СТУДЕНТІВ ФАХОВИХ КОЛЕДЖІВ»**

18 травня 2023 року

місто Київ

2023 рік

УДК 377.091-057.87:001.891]:005.745(082)

Рекомендовано до друку Педагогічною радою Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол від 19.05.2023 року № 6)

Редакційна колегія

Зоя ГЕЙХМАН, директор Фахового коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Юлія ШЕМЕНЬОВА, доктор філософії, заступник директора з виховної роботи

Яніна КАРЛІНСЬКА, кандидат педагогічних наук, декан Факультету сценічного мистецтва Київської муніципальної академії естрадного та циркового мистецтв

Дана СОПОВА, доктор філософії, викладач циклової комісії з педагогічної освіти

Вікторія КАЗАКОВА, кандидат економічних наук, викладач циклової комісії економіко-математичних дисциплін і менеджменту

Наталія КАШУБА, кандидат філологічних наук, викладач циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології

Збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перші кроки у науці: науковий пошук студентів фахових коледжів» (м. Київ, Фаховий коледж «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, 18 травня 2023 року) / О.Полінок – 2023. – 378 с.

У збірнику вміщено тези доповідей учасників Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перші кроки у науці: науковий пошук студентів фахових коледжів» (м. Київ, Фаховий коледж «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, 18 травня 2023 року). Матеріали подано за загальною редакцією наукових керівників. Доповіді авторів висвітлюють актуальні проблеми розвитку педагогіки та сучасної освіти, культури і мистецтва, перспективи інноваційного розвитку економіки України.

Відповідальність за зміст і достовірність поданої інформації несуть автори.

Рецензенти

Ольга СОСІК, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри мистецтвознавства і мистецької освіти Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

Алла ДУРДАС, доктор філософії, доцент кафедри сучасних європейських мов Державного торговельно-економічного університету

© Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка, 2023

ЗМІСТ

Розділ 1.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА

СУЧАСНОЇ ОСВІТИ 11

Анастасія АНДРОСОВА

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА І АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ - ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ.....11

Христина БАЛІТА

РОЛЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У ГРОМАДЯНСЬКОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ14

Наталія БЕСАРАБЧУК

ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....17

Ольга БЛИЗНЮК

АДАПТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ19

Анастасія БОНДАРЕНКО

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....22

Юлія БРИТВИНА

МОТИВАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ.....24

Софія БУРКО

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ27

Анастасія ВЕРЕЩАКА, Анна ХОМЕНКО

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ У СЕРВІСІ CANVA: МОЖЛИВОСТІ ТА РЕСУРСИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ29

Вікторія ВОВЧОК

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....32

Єлизавета ГАВРИЛЮК, Таїсія НІКІТЮК

МУЗИКОТЕРАПІЯ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ35

Владислав ГАЙЧУК

ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІДЕЙ Г. СКОВОРОДИ ПРО РОДИННЕ ВИХОВАННЯ ТА ЇХ АКТУАЛЬНІСТЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ38

Яна ГАРАСИМЛЮК

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ “МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ”41

Ілля ГОЛОВКО

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА КОМП’ЮТЕРНО-ІНТЕГРОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ” ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ«КІЙВХЛІБ»43

Анна ГРИГОРЧУК

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ЯК ПРОВІДНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ45

Діана ГУР’ЄВА

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКА47

Мирон ДЕНИСЮК

ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛИНСЬКОЇ ШЛЯХТЯНКИ ГАЛШКИ ГУЛЕВИЧІВНИ.....49

Сергій ДЖУРАК	
ЮРІЙ ДРОГОБИЧ У ВИТОКІВ СТАНОВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ І НАУКИ.....	52
Дар'я ДЗЮБА	
СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ.....	54
Уляна ДЗЮБАТА	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	57
Ірина ДИНЯ	
МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	60
Аліна ЖАРОВСЬКА	
ДО ПИТАННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	63
Вікторія ЖИЛА	
ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО УКРАЇНСЬКИХ ЗВИЧАЇВ І ТРАДИЦІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»	66
Микита ЖУК	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	69
Ольга ЗАЙЦЕВА	
ВИКОРИСТАННЯ СТОРИТЕЛІНГУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА ЗАЦІКАВЛЕНОСТІ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ	71
Михайло ЗАРАТУЙЧЕНКО	
ПЛЕКАЄМО ОСОБИСТІТЬ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ.....	73
Єлизавета ЗАРУБА, Юлія КУЗЬМЕНКО	
РАЦІОНАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ ЯК ОДНА З СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ	75
Катерина ІВАЩЕНКО	
ВПЛИВ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ НА ОСОБИСТІТЬ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	78
Ангеліна КАРТАВЦЕВА, Тетяна МАРТЕНЮК	
ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ НУШ ЯК ШЛЯХ ВТІЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	80
Анастасія КЕЙБАЛ	
ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	82
Дарина КИСИЛИЧАК	
СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД	85
Катерина КЛЕСТОВА	
ВИШИВАНКА В ІЛЮСТРАЦІЯХ ДО ДИТЯЧИХ КНИЖОК ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ.....	89
Анастасія КЛИМЕНКО	
МЕТОДИКА ОПРАЦЮВАННЯ ЗВУКА ТА БУКВИ В БУКВАРНИЙ ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ	92
Катерина КЛИМЕНКО	
ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІД ВПЛИВОМ МОВНОГО ПАТРІОТИЗМУ	95
Надія КОЗЛОВСЬКА	
ЕЛЕМЕНТИ КЛАСНО-УРОЧНОЇ СИСТЕМИ У БРАТСЬКИХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ (ЗА СТАТУТОМ ЛУЦЬКОЇ ШКОЛИ 1624 РОКУ)	98
Христина КОСМІРАК	
ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВОГО ТА ЗМАГАЛЬНОГО МЕТОДІВ НА УРОЦІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	101

Юлія КРИВИЦЬКА	
ДИДАКТИЧНІ ІГРИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	104
Анна КУДРІНА	
ХУДОЖНЯ МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	106
Мирослава КУЛЬЧИЦЬКА	
ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ	108
Пелагія КУРБАНОВА	
МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМІЧНИХ ПОНЯТЬ ТА РОЗВИТОК АЛГОРИТМІЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНФОРМАТИКИ	111
Ольга КУРИЛЯК	
АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	114
Марія ЛЕБЕДЬ	
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ДО ПИТАННЯ ПРІОРИТЕТІВ.....	116
Анжеліка ЛИСЮК	
КЕЙС МЕТОД НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ СИНТАКСИСУ.....	119
Вікторія ЛИХОДЬКО	
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ "Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ"	121
Аліна ЛЮБІНСЬКА	
КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ В ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ.....	124
Яна МЕЛЬНИК	
ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ	127
Марія МНЮХ	
РОМАН ШУХЕВИЧ ТА ЙОГО РОЛЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ	129
Богдан ОЛЕКСЮК	
СУТНІСТЬ ТА КЛЮЧОВІ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	132
Яна ПОПРАВСЬКА	
УКРАЇНСЬКИЙ РУХ ОПОРУ РОСІЙСЬКІЙ ОКУПАЦІЇ.....	135
Катерина ПРИСТУПА	
ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ	138
Інна РАЧИНСЬКА	
WAYS TO MAKE ONLINE LEARNING INTERESTING AND EFFECTIVE FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS	141
ЮЛІЯ РУДЕЦЬ	
ПАРНА ТА ГРУПОВА РОБОТА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	144
Даяна САМБУР	
СУТЬ І ПРОБЛЕМАТИКА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	146
Аліна СЕМЕНЕЦЬ	
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЛОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ.....	148
Яна СЕМЧИШИН	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	150

Аміна СИТНІК	
АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНО-РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗА НАПРЯМОМ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	153
Софія СУШАНСЬКА	
REQUIREMENTS FOR A MODERN LESSON IN PRIMARY SCHOOL.....	156
Анастасія ТРЕТЯК	
МЕТОДИКА РОБОТИ З МЕДІАПРОДУКТАМИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 1 КЛАСІ.....	158
Сергій ФЕДЧЕНКО	
ПРОБЛЕМА ОСОБИСТІСНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ	161
Дмитро ЧМІЛЬ	
ПСИХОФІЗИЧНА КУЛЬТУРА У СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАПОРІЗЬКИХ КОЗАКІВ	164
Катерина ЧУЛЬ	
АРТТЕРАПІЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	166
Андрій ШАЛАМАЙ	
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИЙ ПРИНЦИП У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ К. УШИНСЬКОГО.....	169
Софія ШЕЙКО	
СТАТЕНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	171
Анастасія ШИЛО	
ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ	175
Марина ШКОДА	
ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА - КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУЛИ В НУШ	177
Юлія ЯКІБЧУК	
ПРОЦЕС ШКІЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ КОЛОМИЙСЬКОГО РЕГІОНУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ	180
Анастасія ЯКОВЕНКО	
СТУДЕНТООРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ.....	182
Наталія ЯРЕНЧУК	
ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ КОРЕКЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ.....	185

Розділ 2.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНІ, УПРАВЛІНСЬКІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ.....	188
Анастасія БЕШ	
ПРЕЗИДЕНТСТВО ПЕТРА ПОРОШЕНКА	188
Анастасія БОБРОВНИК	
НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У 2023 РОЦІ	191
Діана ГАРБОВСЬКА	
ПРЕЗИДЕНТСТВО ВІКТОРА ЮЩЕНКА.....	193
Ангеліна ГАХ	
ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ У 2022 РОЦІ	196
Вероніка ДЖУС	
ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ - ЕЛІТА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	199
Вікторія ЖУК	
БУДАПЕШТСЬКИЙ МЕМОРАНДУМ	201

Анна ЗАБОЛОТНА	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ	204
Марія КАНЮК	
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «СОЛОДКА МРІЯ-ВІННИЦЯ»	207
Анна КАТЕЛЬНИЦЬКА	
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ АБО ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ ТА ЗА ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ.....	210
Валерія КОМАР	
ОБЛІК І АУДИТ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	212
Ірина КУЛЬБАКО	
КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ	215
Анна-Марія ЛОТИШ	
РОЛЬ І МІСЦЕ АПК УКРАЇНИ НА ГЛОБАЛЬНИХ РИНКАХ	218
Олег МАЛІЦЬКИЙ	
РОЗРОБКА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ПРИСТРОЮ НА БАЗІ МІКРОКОНТРОЛЕРА АРДУІНО	221
Анна МЕЛЬНИК	
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПРАВА ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: РОЗВИТОК ТА ВИКЛИКИ	224
Маргарита МЕЛЬНИК	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО, УПРАВЛІНСЬКОГО ТА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	227
Альона МОСІЙЧУК	
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ БАТЬКІВ, ДІТЕЙ ТА ІНШИХ РОДИЧІВ	231
Вікторія МОСТРЯНСЬКА	
МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ У ВІЙНІ ПРОТИ РОСІЇ.....	234
Ігор НАГОРСЬКИЙ	
АВТОМАТИЧНА ГОДІВНИЦЯ ДЛЯ ДОМАШНІХ ТВАРИН	236
Олександра ПЕЛЮХНЯ	
ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСОВУВАННЯ ФУНКЦІЇ «МОТИВАЦІЯ» В СИСТЕМІ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	238
Анастасія ПЕТКОВИЧ	
ЦИФРОВА ВАЛЮТА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ. ЗНАЧЕННЯ ТА НЕБЕЗПЕКИ ЕЛЕКТРОННОЇ ГРИВНІ ДЛЯ УКРАЇНИ	241
Ірина СІНЧУК	
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	243
Леонід СТЕЦЕНКО	
АВТОРИТЕТ КЕРІВНИКА І НАПРЯМИ ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	245
Вікторія ТЕЛЕГА	
ВПЛИВ ЗСУ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	247
Олександр ФЕДАН	
АТОМНА ЕНЕРГЕТИКА УКРАЇНИ	250
Ірина ЯБЛУНСЬКА	
ЯК ВІЙНА ВПЛИНУЛА НА СУЧАСНУ МОЛОДЬ	252

Розділ 3.

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	255
Дарина БАБИК	
ТАНДЕМ ВИДАТНИХ ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: МИКОЛА КОСТОМАРОВ І МИКОЛА ГЕ.....	255
Софія БАБИЧ	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	257
Іванна БЕНЗАР	
КОНЦЕПТ «ВОЛЯ» В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ	260
Діана БЕШ	
ПАТРІАРХ ЙОСИФ СЛІПИЙ.....	262
Юлія БОГАЧЕНКО	
МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У КОНТЕКСТІ ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПЕРЕДАЧІ СУСПІЛЬНОГО ДОСВІДУ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ	265
Нікіта БОНДАР	
НАУКА І ЗАХОПЛЕННЯ - ДВІ СТОРОНИ ЖИТТЯ ВЧЕНИХ ВІННИЧЧИНИ.....	268
Серафима БОНДАРЕЦЬ	
РОЛЬ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ УКРАЇНИ ...	271
Ігор БУДНІЧЕНКО	
МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ.....	273
Владислав БУТРИМ	
ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ОФІЦЕРІВ	277
Роман ВАСИЛЬЧЕНКО	
ЩОДЕННИК ГЕНРІ МАРША.....	280
Ольга ГЕВКО	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	283
Наталія ДОГУНЕК	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	285
Дар'я ЄВТУШЕНКО	
КОНЦЕПТ «СІМ'Я» В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ	289
Діана ЗБРОЖИК	
ВПЛИВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА НА СУЧАСНЕ МОЛОДЕ ПОКОЛІННЯ.....	292
Роман ЗУЛУСЬКИЙ	
ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	294
Марія КАЗЮН	
ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ЗБІРКИ ВІРШІВ МОЛОДИХ ПОЕТІВ ЧЕРЕЗ ЦІКАВІ І НАСИЧЕНІ ОБРАЗАМИ ДИЗАЙН-РІШЕННЯ	296
Анна КИРПАЧ	
ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОМЕРЕЖ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ДИТЯЧОЇ ІЛЮСТРАЦІЇ.....	299
Людмила КОВАЛЬЧУК	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	301
Наталія КОЛАЧ	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	303
Віта КОРНІЄНКО	
СИМВОЛІКА ІМЕНІ ГРИГІРА ТЮТЮННИКА “ ТРИ ЗОЗУЛІ З ПОКЛОНОМ”	306

Олена КРАМАР	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	309
Анастасія КУПРІЄНКО	
КОНЦЕПТ «ДОЛЯ» В УКРАЇНСЬКОМУ ФОЛЬКЛОРИ І ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРІ.....	312
Тетяна ЛОКОТЬ	
РОЛЬ ЛІНИ КОСТЕНКО НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ	314
Альона МАКСИМЕНКО	
РОЗВИТОК ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	318
Марина МЕДВЕДЕВА, Мирослава ОРЖЕХОВСЬКА	
ДОСЛІДЖЕННЯ ГРАФІЧНИХ ТЕХНІК СТУДЕНТАМИ-ДИЗАЙНЕРАМИ В КОНТЕКСТІ ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ГОЛЛАНДСЬКОГО ХУДОЖНИКА XVII СТ. РЕМБРАНДТА НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА.....	321
Христина МИХАЙЛИШИН	
ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ В ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ.....	325
Яніна МІДЯНКА	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	327
Вікторія НАГОВІЦИНА	
АРТТЕРАПЕВТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ РІЗНИХ ХУДОЖНЬОЇ ТЕХНІК У РОБОТІ З ДІТЬМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЛИ НА ТЕРИТОРІЇ БОЙОВИХ ДІЙ.	329
Юлія НІКОЛЕНКО	
МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	332
Анна ОРЕЛ	
ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ХОРОВОГО СПІВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	335
Денис ПОСТОЛЬНИК	
ЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ У СПРИЙНЯТТІ РЕКЛАМИ.....	337
Юліанна РЕВКОВСЬКА	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	339
Вікторія САК	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	341
Олександра СЕРДЮК	
РОЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	344
Діана СИТНИК	
ПАЗІЗІН МИКОЛА ІВАНОВИЧ.....	347
Маргарита СІКАЛО	
КОНЦЕПТ «СЕРЦЕ» В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ	350
Аліна СОКОЛОВСЬКА	
ВАСИЛЬ СТУС ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ	352
Христина СТАРКО	
КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ГРОМАДЯНИНА.....	355
Ельвіра ЦЕРКУНИК	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ	358
Марта ЦИМБАЛА	
КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО - ВАЖЛИВІ ОЗНАКИ СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА	361
Олександра ШАПОВАЛ	
ЖІНОЧІ ОБРАЗИ У ТВОРАХ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ.....	363
Олександра ШАПОВАЛ	
ЕТНОКОНЦЕПТ «РУШНИК» У КУЛЬТУРІ УКРАЇНЦІВ	366

Богдан ШЕПЕЛЬ	
ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ТА ОСВІТИ В УКРАЇНІ	369
Анастасія ШУТЕНКО	
ЯК ЗОВНІШНІ ВПЛИВИ У ВИГЛЯДІ МИСТЕЦТВА МОЖУТЬ ВПЛИнути НА СТАНОВЛЕННЯ ЛЮДИНИ І ФОРМУВАННЯ ЇЇ ЦІННОСТЕЙ	372
Анастасія ЯКОВЕНКО	
ОБРАЗИ МОСКАЛІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ	373
Аліна ЯРЕМА	
РОЛЬ ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЄ У ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ.....	376

РОЗДІЛ 1

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

*Анастасія АНДРОСОВА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Дана СОПОВА,
доктор філософії
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

АКАДЕМІЧНА КУЛЬТУРА І АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ - ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі університетська освіта потребує глобальної зміни культури взаємодії освітянської спільноти. Небажання змінюватись, прийняття проявів корупції, підлабузництво з метою отримання неправомірної вигоди, відсутність справжнього патріотизму, культура споживацтва блокують рух України вперед. Для зміни векторів ціннісних орієнтирів розвитку університетської освіти необхідними є нові принципи якості взаємодії між освітянами. Інтелектуали та винахідники з високим рівнем мотивації та креативності є запорукою успіху в майбутньому. Важливо, щоб українські ЗВО стали базою підготовки професіоналів на морально-етичних засадах. Важливою є роль університету у формуванні правильного світогляду та ціннісних орієнтирів молоді. Чи спроможні сучасні ЗВО виконувати таку надважливу місію? Фундаментального значення для розкриття місця та ролі цінностей у вихованні молоді набуває наукова спадщина Т. Кристопчук. Вона вважала, що важливою є думка про керівну роль у педагогіці цінностей формування характеру: слухняності, старанності, завзяття, жертвовності, відповідальності. За думкою Т. Кристопчук, прояв відповідального ставлення людини до розвитку власних здібностей має подвійний характер – об'єктивний (відповідальність перед світом) та суб'єктивний (відповідальність перед собою). Саме тому дослідниця слушно наголосила на значущості відповідального ставлення людини до власного виховання - розвиток, вдосконалення індивідуальних якостей вважав справжнім здійсненням цінностей (Кристопчук, с. 50).

З метою активізації боротьби з академічною недоброчесністю в українських ЗВО вивчають передовий закордонний досвід, налагоджують міжуніверситетську кооперацію, залучають студентів до міжнародних наукових проектів і програм. Але, на жаль, ситуація значною мірою не покращилася, що пояснюється суттєвими причинами. У більшості ЗВО під

впливом нестачі фінансових, і кадрових ресурсів відбувається звичайна імітація змін, збільшується адміністративний вплив замість системної просвітницької роботи. Переважає формальний підхід до вирішення порушеної проблеми шляхом розроблення чисельних кодексів, положень і декларацій, що на практиці є шкідливим і малоефективним. Здобуття якісної вищої освіти залежить від сприйняття нових наукових знань як найвищої цінності, свідомого ставлення кожного студента до учіння, особистої мотивації, прагнення стати активним, самостійним і творчим суб'єктом навчання, готовності нести відповідальність за досягнуті результати. Можна пояснити першочергове значення аксіологічних індикаторів, за допомогою яких вимірюється характер і спрямованість вищої освіти, її особистісна та соціальна значущість. Свобода, чесність і відповідальність виступають провідними елементами системи академічних цінностей. Для набуття академічної свободи недостатньо лише надати викладачам і студентам можливість вільно здійснювати власний вибір, висловлювати думки, впливати на процеси розроблення та ухвалення управлінських рішень. Перш за все треба досягти усвідомлення ними першочерговості спільних цілей, налагодження конструктивних відносин, побудованих на довірі, співпраці, взаємоповазі, чесності та відкритості, плюралізмі, працелюбності, сумлінності. І найважливіше – необхідно виховати особисту причетність та відповідальність за успішну реалізацію освітніх цілей.

Проаналізувавши стан сучасної української системи університетської освіти, можна зробити висновок, що формування нової академічної культури на принципах дотримання академічної доброчесності досі не є законом для університетів, який скеровує їх на постійні зміни та рух вперед. Напротивагу, ми спостерігаємо прогалини в царині університетської культури, цінності, що зафіксовані в документах, але відсутні в університетському житті. Ця невідповідність проковує появу проявів корупції та академічної недоброчесності.

В умовах ґрунтового реформування освітнього процесу у закладах вищої освіти особливої актуальності набуває проблема досліджень тенденцій розвитку академічної доброчесності майбутніх фахівців як складової академічної культури університету. Досвід європейських університетів виступає основою для такого дослідження. Значне місце в європейській системі вищої освіти відводиться усвідомленню сутності принципів та норм академічної доброчесності. В європейському освітньому просторі розуміють, що в сучасному житті головним шансом на успіх є спроможність побудувати реальну навчальну співпрацю між студентами, батьками, викладачами, адміністрацією університету, випускниками, працедавцями. Всі учасники освітнього процесу мають спільну мету. Європейський студент прагне з самого початку вийти на шлях доброчесного навчання. Європейський викладач - особистість, яка всіляко допомагає студенту зрозуміти сутність моральних норм та стандартів в освіті, зацікавити в їх набутті та відкрити можливості майбутнього професійного та суспільного життя за умов

слідування етичним стандартам. Європейці розуміють, що корупція в освіті та академічна нечесність загрожують безпеці закладу вищої освіти, підривають авторитет університету й освіти загалом та змушують сумніватися в компетентності окремих викладачів.

Цінності академічної культури й академічної доброчесності покладені в основу освітньо-наукових програм підготовки майбутніх фахівців різних спеціальностей. Академічна культура й академічна доброчесність відображають відношення особистості до морально-етичних цінностей і правил поведінки, які є спільними для працівників сфери освіти (Етичний кодекс ученого України, с. 16). Цінності академічної культури регламентовані в Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі, з-поміж яких варто виділити академічну свободу, моральну і соціальну відповідальність науковців за проведену роботу; бажання дослідницьких організацій до ведення сумісних наукових проєктів; партнерські відносини всіх учасників наукової групи; відповідальне ставлення до роботи.

У процесі глобалізації академічна доброчесність в університетах світу стає все більш актуальною темою для обговорення. Внаслідок блискавичного розвитку науки в цілому роль академічної доброчесності є головним атрибутом справедливості у закладах вищої освіти по всьому світу. Будь-який університет з хорошою репутацією повинен якісно політизувати академічну доброчесність. Ключовий момент цієї політики має полягати в правовій грамотності цього питання, де юридичні аспекти повинні бути чітко вивірені як для успішної роботи викладачів закладів вищої освіти, так і для самих студентів (Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, с. 20). Більш того, це послужить основою у забезпеченні академічної справедливості з метою розвитку науки. А опрацьовані правові аспекти щодо цього питання зможуть послужити гарантією і синтезом до підходу написання будь-яких наукових проєктів. Це дає можливість навчальним закладам підвищити свої рейтинги.

Отже, ми можемо констатувати, що попри значний науковий інтерес щодо вивчення проблеми академічної доброчесності та академічної культури, дослідження цих питань проводилися епізодично, що пояснює інтерес до теми з врахуванням безкомпромісних питань, що з'являються перед сучасною системою вищої освіти в Україні. Необхідно, щоб пройшов певний період часу для того, щоб освітянська і наукова спільнота усвідомили важливість побудови академічної культури в Україні.

Список використаних джерел

1. Кристопчук Т. Є. Тенденції розвитку освіти в країнах Європейського Союзу: порівняльний аналіз / Т. Є. Кристопчук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. - 2016. - Вип. 1. - С. 49-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppog_2016_1_9.
2. Етичний кодекс ученого України [Текст] Затверджено зборами Національної академії наук 15 квітня 2009 р. // Бюлетень ВАК. 2009. №6. С. 15–18.

3. Кодекс академічної доброчесності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти — Режим доступу : <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/07/96.pdf>

*Христина БАЛІТА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ірина ФАЛОВСЬКА,
доцент кафедри педагогіки та психології
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)*

РОЛЬ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА У ГРОМАДЯНСЬКОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сьогодні всі соціально-культурні процеси, що ми спостерігаємо в нашій країні потребують теоретичного осмислення тих моделей громадянського виховання, що були запропоновані раніше, та їх практичної оцінки відповідно до вимог полікультурного суспільства. Постійно та безперестанно висувуються етносом певні методи та прийоми адаптації, що мають протистояти та пристосовуватись до постійних змін власні потреби та інтереси. Головною метою даних методів та прийомів, норм та правил поведінки й соціальної організації виступає, перш за все, самозахист та самозбереження етносу як цілісної системи (Лозова, с.145).

Як результат, всією цією сукупністю сторін життя створюється специфічна етнічна або національна культура, де основне завдання полягає у забезпеченні виживання та розвитку нації як носія даної культури. І в усіх цих умовах взаємозв'язку та взаємозалежності людина має бути підготовленою до життя в полікультурному регіоні через відповідну систему формування громадянських якостей особистості, що відображається в системі таких категорій, як: «громадянське виховання», «громадянське становлення» тощо. Крім цього людина повинна бути фізично та духовно досконалою. Саме звідси впливає важливість становлення світогляду, тому що він впливає на норми поведінки та ставлення до навколишнього середовища. Найважливішим елементом громадянського виховання школярів є виховання у сім'ї. Як говорив відомий педагог В. Сухомлинський, сім'я та школа – невіддільні (частина/ознака), бо разом творять особистість. Між цими двома інститутами не має бути розбіжностей та суперечностей. Отож, громадянське виховання — це формування громадянськості як інтегративної якості особистості, що дає можливість людині відчувати себе морально, соціально, поетично та юридично дієздатною та захищеною (Дерев'янку, с.20).

Разом з тим, під поняттям «громадянськість» розуміють саме інтегративну сукупність таких особистісних якостей та властивостей, які визначають її спрямованість в соціумі, готовність до досягнення певних особистісних інтересів та цілей, що відповідають наявним у суспільстві, особистісних потреб та можливостей, що є прийнятими в суспільстві моральних норм.

З боку соціально-педагогічного та морально-психологічного феноменів, громадянськість розуміють як цілісне поєднання таких сфер особистості, як емоційно-вольова, інтелектуальна та діяльна (Ткачов, с.3).

Важливо зазначити, що успішність громадянського виховання буде відбуватись лише за тієї умови, якщо його буде включено до педагогічного виховного процесу.

Громадянську спрямованість процесу навчання надає громадянсько-орієнтована комунікативна співпраця вчителя та учнів. Щоб ця взаємодія відбулась вчитель повинен бути тим, хто піклується про дітей. Це означає, що молодші школярі не тільки одержують від нього інформацію, а й засвоюють громадянську позицію. Якщо вчитель невизначений у громадянській позиції та пасивний, це негативно впливає на формування громадянської свідомості дітей шкільного віку. У цій комунікативній взаємодії класний керівник має бути не лише джерелом цікавої та патріотичної інформації, а й уміти слухати своїх учнів.

Становлення громадянської особистості молодшого школяра має прояв у наступних позиціях:

- жага до самореалізації та саморозвитку, громадянської самосвідомості;
- осмислення та визнання прав та обов'язків громадянина країни, прийняття законів України;
- проявлення своєї громадянської відповідальності та потреби у вчинках під гаслом «для інших»;
- проявленні патріотизму, інтернаціоналізму та громадянської моралі.

Комунікативний вплив класного керівника на громадянську позицію та погляди молодших школярів цілеспрямовано відбувається шляхом переконання, навіювання, наслідування (соціально - психологічні методи).

Переконання як механізм і спосіб впливу слід відрізнити від переконання як властивості, компонента психіки, що включає знання та щире впевненість у своїй істинності. Структурне переконання включає логічні прийоми, за допомогою яких певні передані повідомлення органічно інтегруються в поле громадянства для молодших школярів. Мета переконування полягає в тому, щоб підвести людей внутрішнього переконання, а не тільки до розуміння положень про громадянськість.

Немає сумнівів, що вивчення життєвого плану школяра з точки зору науки, як одного з компонентів громадянського самовизначення – виступає досить актуальним питанням, вирішення якого полягає у розумінні, перш за все, самого засобу формування його життєвих пріоритетів сучасних

молодших школярів. Окрім того, навіть сьогодні варто зазначити, що творча сторона процесу громадянського самовизначення має наступні компоненти: життєвий план; самооцінка; самосвідомість; мотиви; самопізнання; цінності.

Серед методів та форм громадянського виховання молодших школярів головна роль надається саме активним методам, які ґрунтуються на демократичному стилі взаємодії та спрямовуються на самостійний пошук істини, сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи та творчості (Філіпчук, с.145).

Серед таких методів виділяють: ситуаційно-рольові ігри; соціодрама; відкрита трибуна; соціально-психологічні тренінги; інтелектуальні аукціони; “мозкові атаки”; метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером; ігри-драматизації тощо. Окрім того, ще є й традиційні методи, зокрема: бесіда, диспут, лекція, семінар, робота з підручником та періодичними виданнями тощо. Використання названих методів та форм громадянського виховання надає можливість сформувати в учня нормативні, поведінкові та когнітивні норми, які вчать дітей здійснювати процес аналізу та міркування, ставити запитання та шукати самостійно відповіді, робити власні висновки тощо. Окрім того, така особистість вчиться захищати власні інтереси та поважати інтереси й права інших.

Впливаючи на громадянську свідомість молодших школярів, класний керівний також використовує методи навіювання та переконання. Їх поєднання створює більш ефективну логіко-емоційну взаємодію вчителя з усім класом. Зрештою, лише тісне поєднання переконань і порад може сформувати злиття думок і почуттів, глибше розуміння значення явищ і фактів українського державного життя. На жаль, у сучасних українських школах деякі досвідчені вчителі здійснюють вплив на громадянську сферу своїх учнів, просто надаючи інформацію, а не переконуючи чи навіюючи. Такий метод спілкування відомий як моралізування.

На громадянську сферу молодших школярів можна впливати через соціально-психологічний механізм наслідування. Воно трактується як природна інстинктивна здатність душі (У. Дженс), хоча і з індивідуальними корекціями (К. Лефенц). Проблема наслідування – це відтворення молодшим школярем громадянської поведінки дорослих. Воно відбувається або довільно, або мимоволі. Мимоволі діти молодшого шкільного віку повністю повторюють вербальну громадянську реакцію дорослих – вчителів, батьків тощо.

У формуванні громадянської позиції важливу роль відіграють ЗМІ (радіо, телебачення). Ці засоби корисні тим, що формують громадянськість з тих проблем і фактів, що мають суспільно - державне значення.

Отож, фактори, які впливають на формування громадянського світогляду молодших школярів не завжди позитивно впливають на дитину; важливий вплив має особистий приклад старшого покоління (відомих людей, родичів, батьків та вчителів); органи державної влади повинні слідкувати за ЗМІ, громадськими діячами тощо.

Список використаних джерел

1. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання. Харків : ОВС, 2002. с. 400
2. Ткачов С. І. Громадянська освіта і громадянське виховання: історія та сучасність. Харків : ТОВ «ЕДЕНА», 2009. 225 с
3. Філіпчук Г.Г. Громадянське суспільство: освіта, етнокультурна, етнополітика. Чернівці: Зелена Буковина, 2002. 488 с

*Наталія БЕСАРАБЧУК,
студентка спеціальності 012 Дошкільна освіта
Науковий керівник - Ірина ФАЛОВСЬКА,
доцент кафедри педагогіки та психології
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)*

ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Проблема виховання здорового покоління в Україні з кожним роком стає все більш актуальною. Через недостатність знань, а також малорухливий спосіб життя покоління, що підростає, не може похизуватись тими показниками здоров'я, які мали їх попередники.

Стан здоров'я молодого покоління актуалізує потребу у формуванні в дітей ціннісного ставлення до власного здоров'я, починаючи з дошкільного віку. У перспективі воно буде основою ціннісного ставлення особистості до здоров'я інших людей, сприятиме свідомому вибору нею здорового способу життя і впливатиме на здоров'я суспільства в цілому. (Андрющенко, с.8)

Здоровий спосіб життя – це приклад безперервної поведінки дитини, спрямованої на формування, зміцнення та збереження власного здоров'я шляхом закріплення в повсякденному житті правильних звичок, які не завдають шкоди дитині у фізичній та духовній сферах її життя. (Півень, с.53)

Одним із завдань сучасної системи дошкільної освіти є формування в дітей свідомого ставлення до власного життя і здоров'я, опанування основами здорового способу життя, життєвими навичками безпечної та здорової поведінки.

Про важливість формування ціннісного ставлення до здоров'я дітей дошкільного віку зазначено у Національній доктрині розвитку освіти України, Законі України Про дошкільну освіту та Базовому компоненті дошкільної освіти.

Питанням щодо виховання культури здорового способу життя та валеологічної освіти дітей дошкільного віку займались такі науковці: Т. Андрющенко, О. Богініч, Е. Вільчковський, Н. Денисенко, С. Юрочкіна та ін.

Проблема здоров'я також цікавила багатьох педагогів. Так, В. Сухомлинський стверджував: «Турбота про здоров'я дитини – це комплекс санітарно-гігієнічних норм і правил... не зведення вимог до режиму, харчування, праці та відпочинку. Це насамперед турбота в гармонійній повноті всіх фізичних та духовних сил і вінцем цієї гармонії є радість творчості» (Сухомлинський, с.422).

У закладі дошкільної освіти у навчальному процесі педагоги реалізують низку поставлених завдань щодо виховання у дітей навичок здорового способу життя, їх навчально-виховна робота ведеться за такими напрямками: дотримання режиму дня, дотримання повітряного та рухового режимів, чергування активної діяльності та відпочинку дітей, заходи, що загартовують, та профілактичні заходи для збереження здоров'я, забезпечення душевного комфорту дошкільника та його психологічну рівновагу.

Дошкільний вік є сенситивним періодом для формування здорового способу життя і тому дуже важливо саме у цей час дати дітям певну базу знань та практичних навичок щодо здорового способу життя, сформувати у них потребу регулярних занять фізичною культурою.

Важливим фактором успішної життєдіяльності є знання дошкільників про передумови формування здорового способу життя:

- сформованість світоглядних позицій та основ культури, зорієнтованість на здоровий спосіб життя;
- прагнення до фізичного вдосконалення в процесі рухової діяльності;
- дотримання правил гігієни (чистота тіла й думок, загартовування тіла та духу);
- забезпечення повноцінного сну, збалансованого харчування із широким використанням продуктів рідної землі, дотримання раціонального розпорядку дня;
- прагнення до досягнення фізичної, духовної й психічної гармонії в житті;
- вилучення із власної поведінки саморуйнівних дій (негативні емоції, негативне мислення, лінощі, переїдання, малорухливість) тощо. (Циплюк, с.199).

Саме ці передумови мають створити педагоги у кожному ЗДО, щоб досягти бажаних результатів.

При організації роботи дошкільного закладу щодо формування здорового способу життя вихованців перш за все слід створити відповідні психолого-педагогічні умови, коли діти через різноманітні види діяльності засвоюють знання, розвивають та реалізують себе у творчій праці, усвідомлюють себе вільними у формах культурної поведінки, вміють зберігати своє здоров'я, вести здоровий спосіб життя, бути готовими до особистого життя в різних умовах та ситуаціях, бути повноправними членами сучасного суспільства.

Також важливу роль у його виконанні завдання виховати здорове покоління відіграє взаємодія дошкільного закладу та батьків вихованців, адже тільки спільними зусиллями, взаємодоповнюючи та підтримуючи один одного, ЗДО та сім'я можуть створити необхідні умови розвитку дошкільника та досягти бажаних результатів, адже всі учасники освітнього процесу мають єдину мету, яка полягає у вихованні здорової, повноцінної, всебічно розвиненої особистості.

Отже, виходячи з вищесказаного, ми можемо зробити висновок, що формування здорового способу життя ще у дошкільному віці є надзвичайно важливим завданням, адже він є передумовою для розвитку різних сторін життєдіяльності дитини. Здоровий спосіб життя дітей дошкільного віку забезпечує формування, збереження і зміцнення фізичного, психічного, соціального і духовного здоров'я.

Список використаних джерел

1. Андрющенко Т.К. Формування ціннісного ставлення до власного здоров'я в дітей старшого дошкільного віку : Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.08. Т.К. Андрющенко ; Ін-т пробл. виховання АПН України. К., 2007, 20 с.
2. Півень О. П. Особливості формування ціннісного ставлення до власного здоров'я дітей старшого дошкільного віку. Наука і техніка. 2022. № 2. С. 53-64.
2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. Ред. колегія: А.Т. Дзевєрин та ін. Т.2. К: Рад. школа. 1979. 558 с
3. Науково-педагогічні засади формування відповідального ставлення до здоров'я в дітей дошкільного віку. А. М. Циплюк. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. 2012. № 4. С. 197-200.

*Ольга БЛИЗНЮК,
студентка спеціальності 073 Менеджмент,
Науковий керівник - Алла БАРТЕЛЬОВА,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач,
викладач економічних дисциплін
ВСП «Вінницький фаховий коледж
Національного університету харчових технологій»
(м. Вінниця, Україна)*

АДАПТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ З МЕНЕДЖМЕНТУ

Застосування адаптивного навчання в закладах фахової передвищої освіти є основною умовою її ефективності, бо адаптивне навчання можна розглядати як соціально-орієнтовану, навчальну та розвивальну модель цілеспрямованого процесу взаємодії викладача та здобувача освіти.

Володіння фахівцями сучасними інформаційними технологіями дає можливість ефективного використання інформаційних ресурсів, а саме:

оптимізувати та автоматизувати інформаційні процеси, розробляти навчально-виробничі технології, задіювати системи електронних телекомунікацій для підвищення якості навчального матеріалу.

Рада Європи визначила вісім ключових компетенцій, якими має володіти кожний європеєць: компетенція в галузі рідної мови; компетенція у сфері іноземних мов; математична та фундаментальна природничо-наукова та технічна компетенції; комп'ютерна компетенція; навчальна компетенція; міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетенції, а також громадянська компетенція; компетенція підприємництва; культурна компетенція. Ці компетенції підтримуються певними здатностями, як критичне мислення, креативність, «європейський вимір» та активна життєва позиція. Спільно ці здатності сприяють розвитку особистості.

Сьогодні здійснюється навчання здобувачів фахової передвищої освіти відповідно до компетенцій, що дозволить їм бути потрібними на ринку праці. Це готовність і здатність молодшої людини формуватися і жити в соціальній взаємодії, змінюватися й адаптуватися; це готовність і здатність особистості виявляти, осмислювати й оцінювати шанси свого розвитку; проявляти власні обдарування, розробляти й розвивати свої життєві плани. Викладач має сприяти правильному вибору здобувача освіти під час обробки інформації, щоб нарівні з інформаційною компетентністю зберегти персональні компетенції, що охоплюють особистісні якості, такі, як самостійність, самоповага, надійність, усвідомлена відповідальність, почуття обов'язку, розвиток самоусвідомленої орієнтації на цінності.

Компетентнісний підхід в освітньому процесі включає знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості. Він передбачає постійне оновлення знань, опанування новою інформацією, формування умінь відповідно до змін у суспільстві для успішного вирішення професійних завдань.

Адаптивні технології – це інструментарій, що дозволяє налагодити порядок здійснення впливів та механізм взаємоузгодження всіх суб'єктів освітнього процесу, м'яко пристосуватись до стрімких змін, органічно поєднувати мету викладача і потреби здобувачів освіти на основі вироблених гнучких моделей діяльності.

Адаптивність в підготовці фахових молодших бакалаврів з менеджменту може бути «закладеною» у зміст підготовки, у форми, методи, прийоми, взаємовідносини й взаємодію в системі «викладач-здобувач освіти». У кожному напрямі можуть створюватися свої адаптивні технології, які будуть слугувати для взаємоузгодження різноспрямованих впливів.

Наприклад, три напрями підготовки, що застосовуються в освітньому процесі майбутніх менеджерів – право, економіка та управління, мають різний зміст, предмет вивчення, що відрізняє ці дисципліни. Проте, при виконанні своїх безпосередніх обов'язків, фахових молодших бакалаврів з менеджменту має поєднувати знання і способи дії, що містять ці три напрями.

Взаємоадаптація відносин в системі «викладач-здобувач освіти» відбувається при поєднанні їхніх зусиль в освітньому процесі при визначенні мети й завдань вивчення теми, відборі методів і форм організації пізнавальної діяльності тощо. Таким чином, в освітньому процесі викладачі різних дисциплін так само мають поєднати свої зусилля для створення контекстно-концентричного змісту освіти, адаптивних технологій взаємодії зі здобувачами освіти та організації їхньої пізнавальної діяльності.

Отже, впровадження адаптивних технологій у професійну підготовку менеджерів дозволить визначати межі професії і її позицій в системі суспільного розподілу праці, конкретизації змісту видів трудової діяльності, розробити критерії оцінки ідентифікації професійного (компетентнісного) для поетапного зростання від простих компетентностей до складних.

Залучення адаптивних технологій в професійну підготовку фахових молодших бакалаврів з менеджменту дозволить закладам фахової передвищої освіти готувати спеціалістів іншого формату, менеджерів, які будуть гнучкими та гармонійно зростати протягом всього трудового життя, незважаючи на різноманітні трансформації та економічні зрушення.

Список використаних джерел

1. Кучерак І.В. (2020). Цифровізація та її вплив на освітній простір у контексті формування ключових компетентностей. Теорія і методика професійної освіти. Вип. 22. Т. 2. С. 91-94. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://innovpedagogy.od.ua/archives/2020/22/part_2/22.pdf.
2. Ляшенко, О.І. (2017). Адаптивне навчання як ознака сучасних дидактичних систем. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/714982/1/anotovani_2017-pages-57-58.pdf.
3. Адаптивне управління: теорія і практика [Сайт]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://amtp.org.ua/>.
4. Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами» [Сайт]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://adaptive.org.ua/>.

*Анастасія БОНДАРЕНКО,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Сергій РЯБОКОНЬ,
викладач
Красноградський педагогічний фаховий коледж
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(м. Красноград, Україна)*

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Активне впровадження Концепції Нової української школи потребує з'ясування актуальних проблем фахової підготовки майбутніх учителів. Особливого значення, на нашу думку, набуває формування мотивації до успішної фахової діяльності під час навчання у закладі педагогічної фахової передвищої освіти. Поява значущих потреб та інтересів виявляються у пізнавальній діяльності, особистісному розвитку здобувача освіти.

Мотиваційними процесами необхідно управляти (створювати умови для розвитку внутрішніх мотивів, стимулювати здобувачів освіти). Однак через великий обсяг інформації, які пропонують медіа, інтернет, соціальні мережі, здобувачів освіти складно зацікавити пошуком навчальної інформації, спонукати до систематичної роботи, використання набутих знань. Викладачі змушені шукати сучасні засоби, інструменти навчання, створювати педагогічні умови для мотивації досягнення успіху у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Доба диджиталізації вплинула на переосмислення базових дидактичних категорій та понять, принципово змінила методики навчання. Необхідними засобами поширення та акумулювання знань в освітній практиці стали інформаційно-комунікаційні технології.

Під час дистанційного навчання мотивація стала більш персоналізованою. Вона визначається рядом специфічних факторів: організацією освітнього процесу, суб'єктними особливостями здобувача освіти (вік, стать, інтелектуальний розвиток та ін.) та педагога. Переходячи у цифровий формат, всі види контенту набули ознак мобільності. Здобувачі освіти мають можливість вибудовувати індивідуальну траєкторію інформаційної діяльності: навчатись у своєму темпі, за гнучким розкладом, обирати рівень складності і спосіб сприйняття.

Здобувачі освіти сьогодні – це особливе покоління. Вони легко обробляють масиви інформації, критично аналізують і відкидають непотрібне, зводять результат до спрощеного мінімуму. Улюблений і найбільш зрозумілий формат трансляції знань – картинка з мінімумом тексту. Кліпове мислення як формат сприйняття не зменшує їхньої свободи у

професійній та життєвій реалізації. Однак, неможливість глибоко зосередитись здобувачеві освіти на одній проблемі змушує педагогів добирати завдання для розвитку функцій аналізу та синтезу. Освіта, її фундаментальний зміст не мають знецінюватися на фоні вимушеного переміщення навчання у мережевий простір. Знання завжди мали і будуть мати велике значення у житті суспільства й окремої людини.

Мікронавчання (навчання «порціями») з дозованим отриманням інформації дає змогу здобувачам освіти легко засвоювати складний і великий за обсягом матеріал. Для «цифрового» покоління важливо, щоб текстові матеріали були структурованими, простими для розуміння, ключові моменти виділялися візуально.

Потужний потенціал має гейміфіковане навчання, яке мотивує досягати результатів. Використання гри не є новим у навчанні, однак диджиталізація змусила педагогів знайомитися з новим інструментарієм, методами ефективної організації освітньої гейміфікації. Важливим є не тільки зміст контенту, а й процес залучення до знань, стимуляція інтересу, емоційне налаштування на співробітництво.

Саморозвиток як мейнстрим сучасності став ключовою навичкою майбутнього фахівця. Здатність бачити те, чого ще немає, є особливо важливою у час, коли більшість рутинних операцій стають автоматизованими, і від фахівця все більше вимагається вміння мислити нестандартно і створювати новий продукт, що відповідає вимогам сучасності. Фахівці майбутнього – генератори нових ідей, креативні, ініціативні; вони можуть працювати завжди, скрізь і з усіма, для них немає вікових обмежень; вони не лякаються перешкод і поразок, здатні застосовувати знання і досвід у різних соціальних і організаційних конфігураціях. Освіта покликана передусім розвивати креативність, інакше всі набуті знання ізолюють фахівця від реалій професійної діяльності й вимагають «переучування».

При правильному підході педагогам нескладно розвивати креативність у здобувачів освіти, для яких характерні бурхлива уява, бажання проявити себе. За сучасних умов розвитку освіти, коли актуалізується формування творчої особистості, здатної самостійно, продуктивно мислити та знаходити ефективні рішення у нестандартних ситуаціях, неабиякої популярності набуває латеральне мислення. Таке мислення характеризується відходом від фіксованих стереотипів, доказів, орієнтацію на внесення змін та генерування нових ідей. Як правило, процес пошуку нової ідеї проходить у три кроки: чітка постановка проблеми з алгоритмом подолання труднощів; розрив шаблонного рішення з новою пропозицією; пояснення і доказ ефективності запропонованого нестандартного підходу. Навичку латерального мислення потрібно розвивати якомога раніше, коли з'являється можливість і потреба вільно висловлювати думку, мислити і обговорювати власні ідеї, виявляти індивідуальність.

Збільшення інформації, освітнього контенту змушує і педагогів, і здобувачів освіти виокремлювати першорядне для опрацювання чи засвоєння, концентрувати увагу на головних проблемах, термінових завданнях. Важливо підтримувати рівновагу між бажаним результатом і наявними ресурсами, реально оцінювати можливості, тобто пріоритизувати завдання, управляти часом.

Отримати знання без зацікавлення – складно. Тому так важливо пробуджувати інтерес до навчання, підтримувати його. Навичка навчання із захопленістю перетворює робочий процес в успішну справу, додаткове джерело енергії.

*Юлія БРИТВИНА,
студентка спеціальності 231 Соціальна робота
Науковий керівник - Аліна ОСТЕРТАГ,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

МОТИВАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ

Сьогодні, у світі, де проблеми екології та природокористування набувають все більшої актуальності, важливим завданням суспільства є формування екологічної компетентності у молодого покоління. Це є важливою задачею сучасної освіти з кількох причин.

По-перше, екологічна компетентність допомагає усвідомити важливість охорони природи та сталого розвитку. Учні, які мають екологічну компетентність, розуміють, як їхні дії впливають на природу, і вміють приймати обґрунтовані рішення щодо її охорони. Вони свідомо ставляться до природних ресурсів, знають про екологічні проблеми та вміють шукати раціональні рішення для їх вирішення.

По-друге, екологічна компетентність сприяє розвитку важливих навичок та цінностей. Учні, які розуміють важливість екології, вчаться бути відповідальними, екологічно освіченими громадянами. Вони набувають навичок сталого споживання, сортування відходів, енергоощадження та використання екологічно чистих технологій. Ці цінності та навички стають невіддільною (частина/ознака) частиною їхнього життя та впливають на їхні вибори та поведінку як споживачів.

По-третє, екологічна компетентність підготовлює учнів до майбутньої професійної діяльності. У сучасному світі все більше уваги приділяється

розвитку сталого господарства, використанню відновлюваних джерел енергії та розумному природокористуванню.

І одним з ключових елементів цього процесу є мотивація учнів до діяльності в екологічній сфері.

Мотивація виступає як внутрішня сила, яка спонукає людину до певних дій і направляє її поведінку. Вона визначає, наскільки активним та зацікавленим буде учень у вивченні екології, розумінні її значення та відповідальному ставленні до природи. Мотивація є передумовою для формування екологічної компетентності, яка включає знання, уміння, цінності та навички, необхідні для ефективного взаємодії з навколишнім середовищем.

Щодо способів стимулювання мотивації екологічної компетентності учнів, то вони можуть бути різноманітними. Ось кілька ефективних підходів:

- Практичні дії та проекти: Залучення учнів до конкретних екологічних проєктів та дійств, які мають безпосередній вплив на навколишнє середовище, може бути дуже мотиваційним. Наприклад, організація прибирання території, створення екологічних садів чи розробка програм енергоефективності. Учні бачитимуть результати своєї роботи та сприйматимуть її як конкретний внесок у збереження природи.
- Застосування ігрових технологій: Використання ігор та інтерактивних вправ, які мають екологічну спрямованість, може підвищити зацікавленість та мотивацію учнів. Наприклад, створення екологічних квестів, рольових ігор чи симуляційних ігор, де учні залучаються до розв'язання екологічних проблем та прийняття рішень.
- Зв'язок з реальними проблемами: Показати учням, як екологічні проблеми впливають на їх власне життя та майбутнє, може бути сильним мотиватором. Наприклад, проведення досліджень про якість повітря в їх регіоні, аналіз впливу забруднення на здоров'я людей або економічні наслідки погіршення екології. Виявлення прямої залежності між діями людей та екологічними проблемами може стимулювати бажання знаходити рішення та діяти.
- Практичні дослідження: Залучення учнів до проведення екологічних досліджень та спостережень в природі або у шкільному середовищі. Це надає їм можливість самостійно відкривати нові знання, формувати навички спостереження та аналізу, а також розуміти важливість наукового підходу до вивчення екології.
- Інформаційні ресурси: Забезпечення учнів доступом до цікавої та актуальної інформації про екологічні проблеми та розвиток екологічних рішень. Використання відеоматеріалів, презентацій, статей, інтерактивних ресурсів допомагає зацікавити учнів та поглибити їх знання про екологію.
- Залучення до обговорень та дебатів: Організація дискусій та обговорень з екологічних питань, які враховують думки та погляди учнів. Це сприяє розвитку критичного мислення, аргументації, вмінню

слухати та розуміти різні точки зору, а також формує учнівську активність

У висновку можна зазначити, що мотивація виступає передумовою для формування екологічної компетентності учнів. Це внутрішня сила, яка спонукає їх до активної діяльності в екологічній сфері. Мотивація стимулює учнів до здобуття знань про природу та екологічні проблеми, розвиває в них відповідальне ставлення до навколишнього середовища та формує навички розв'язання екологічних проблем.

Формування екологічної компетентності учнів є важливою складовою сучасної освіти, оскільки це сприяє розумінню та усвідомленню важливості охорони природи та сталого розвитку. Екологічна компетентність надає учням можливість стати активними учасниками екологічної діяльності, займатися природоохоронною роботою та приймати обґрунтовані рішення для збереження довкілля.

Для стимулювання мотивації екологічної компетентності в учнів можна використовувати персональні мотиви, практичні дії та проекти, практичні дослідження, інформаційні ресурси та залучення до обговорень та дебатів. Ці підходи допомагають створити зацікавлене середовище, в якому учні можуть розвивати свою екологічну свідомість та активність.

Отже, мотивація відіграє важливу роль у формуванні екологічної компетентності учнів. Цей процес сприяє їхньому розвитку як громадян, здатних усвідомлено взаємодіяти з природою, приймати розумні рішення та допомагати зберегти нашу планету для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел

1. Бондар О. І. Світові тенденції в екологічній освіті / О. І. Бондар, Т. В. Саєнко // Екологічний вісник. - 2006. - № 4. - С. 18 - 22.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. - К.: Ленвіт, 2003. - 261 с.
3. Курняк Л. М. Формування екологічної культури студентської молоді в умовах системних трансформацій в сучасній Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філос. наук : спец. 09.00.10 - філософія освіти / Л. М. Курняк. - АПН України; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. - К., 2007. - 19 с.

*Софія БУРКО,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ольга ГНЕПА,
канд. пед. н.
Володимирський педагогічний фаховий коледж
імені Агатангела Кримського
Волинської обласної ради
(м. Володимир, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. В останні роки відбулися істотні зміни у початковій ланці освіти: затверджено новий Державний стандарт, підготовлено і видано нові підручники, змінено критерії оцінювання навчальних досягнень молодших школярів. Для того, щоб випускник нової української школи був інноватором, патріотом з активною життєвою позицією, контроль навчальних досягнень учнів замість вироку має стати ресурсом для розвитку. Це своєю чергою передбачає не лише готовність вчителів до використання формувального оцінювання, а також його позитивне сприйняття батьками учнів початкових класів.

Метою дослідження є аналіз особливостей оцінювання в новій українській школі.

Результати дослідження. Оцінювання завжди було і є важливою складовою навчального процесу. Виокремимо основні аспекти процесу оцінювання в новій українській школі: вербальне оцінювання, формувальне оцінювання, відстеження індивідуальних досягнень учнів, надання зворотного зв'язку.

Сама назва “формувальне оцінювання” передбачає формування (або форматування) процесу навчання з урахуванням освітніх потреб кожного учня з метою більш ефективного формування необхідних знань, умінь та ставлень.

Оцінювання в НУШ ґрунтується на таких загальних засадах, які повинен знати кожен учитель НУШ:

1. Комплексність оцінювання: при цьому враховуються різні аспекти навчання, такі як когнітивні, мотиваційні, соціальні, емоційні та інші. Оцінювання має комплексний підхід, де у центрі не лише знання, а й вміння їх застосовувати у різних контекстах. Водночас невіддільною складовою оцінювання є розвиток особистості учня.

2. Залучення учнів до оцінювання. Учні беруть участь не тільки у самооцінці, а й у взаємооцінці, рефлексії навчальної діяльності колективу, класу, групи. Вони мають можливість висловлювати свої думки, оцінювати частково власний та загальний прогрес та брати активну участь у процесі оцінювання, що сприяє розвитку їхньої відповідальності та критичного мислення.

3. Різноманітність методів та засобів оцінювання: письмові роботи, тестування, практичні завдання, проєкти, дослідження, публічні виступи та інші. Вчителі мають змогу обирати ті методи й засоби, які найкраще відповідають навчальним цілям та завданням, а також потребам конкретних учнів.

4. Використання формульованого оцінювання, спрямованого на забезпечення зворотного зв'язку та підтримку учнів. Вчителі надають учням детальний фідбек щодо їхніх досягнень, виявляють міцні та слабкі сторони, допомагають у розвитку навичок та умінь, розробляють стратегії покращення навчання. Формульоване оцінювання сприяє активному залученню учнів до навчання, розвитку їх внутрішніх мотивів до здобуття знань.

5. Розуміння помилок як можливості для навчання. Учні вчаться брати відповідальність за свої помилки, розуміти їхнє значення у процесі навчання та використовувати як спосіб, причину та мотив для вдосконалення, а не для покарання себе та інших.

6. Забезпечення об'єктивності та справедливості оцінювання. Вчителі використовують різні джерела даних, щоб забезпечити надійність та відповідність оцінок навчальним досягненням учнів. Додатково, вчителі враховують різноманітні форми виявлення досягнень учнів під час уроків, самостійної роботи, проєктної діяльності, інтерактивних занять тощо, щоб отримати більш повну та об'єктивну картину про навчальний прогрес учнів.

7. Врахування індивідуальних особливостей учнів, їх потреб, темпу та стилю навчання. Вчителі враховують потенціал кожного учня, підтримують розвиток його сильних сторін та надають додаткову допомогу на основі їхніх особистих можливостей. Оцінювання в НУШ допомагає вчителям підлаштовувати навчальний процес під кожного окремого учня, доповнюючи та коригуючи його знання та навички відповідно до його потреб.

8. Залучення учнів до самооцінювання: учні вчаться оцінювати свої власні досягнення, виявляти свої міцні та слабкі сторони, ставити собі цілі та розвивати плани для досягнення успіху. Самооцінювання допомагає учням стати більш самостійними. Це важливий елемент навчального процесу, який сприяє розвитку компетентностей учнів, формуванню їхньої внутрішньої мотивації та відповідальності за власне навчання.

Отже, оцінювання є одним із найважливіших елементів сучасного навчального процесу НУШ. Контроль навчальних досягнень учнів сприяє розвитку їх компетентностей, творчого мислення та самостійності, а також підготовці до викликів сучасного суспільства. Саме тому необхідно забезпечити належну підготовку вчителів, розробку інструментів оцінювання та створення системи зворотного зв'язку для вчителів та учнів.

Список використаних джерел

1. Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. Формульоване оцінювання: від теорії до практики. *Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах*. 2013. № 6. С. 45-57.

2. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання: навчально-методичний посібник. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. 102 с.

*Анастасія ВЕРЕЩАКА,
Анна ХОМЕНКО,
студентки спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник - Олександра ЛОКАЗЮК,
доктор філософії
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО КОНТЕНТУ У СЕРВІСІ CANVA: МОЖЛИВОСТІ ТА РЕСУРСИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ

Сучасна освіта передбачає широке використання новітніх інформаційних технологій. Для вивчення менеджменту існують інтерактивні та онлайн курси, навчальні відео, онлайн-лабораторії, інтернет-ресурси та додатки для різних типів матеріалу у різних галузях. Всі ці сервіси допомагають користувачу наочно представити необхідні дані та інформацію, показати презентацію проекту, провести аналіз і прогнозування та ін. Викладачі та студенти за допомогою мережі Інтернет мають велику скарбничку таких сервісів.

Зараз пропонуємо розглянути сервіс для допомоги у вивченні та викладанні менеджменту – Canva та суміжні додатки і шаблони.

Canva [1] – це платформа графічного дизайну для створення візуалізації даних, графіки, діаграм, презентацій, листівок, ігор тощо.

Вказаний сервіс має галерею шаблонів різної тематики та видів робіт. Зручний у використанні: створену роботу можна завантажити на ПК або у хмару, також можна налаштувати спільний доступ з іншими користувачами. Далі виділимо деякі можливості для створення візуалізації відповідного контенту для менеджменту. Зокрема, у даному ресурсі можна створити або використати шаблон для:

- інтерактивних та відео курсів;
- аналізу даних, наприклад, SWOT-аналіз;
- карт знань;
- матриць прийняття рішень;
- запрошень, листівок, афіш, рекламної продукції, плакатів;
- планів проектів та прогнозування;
- інтерактивних та динамічних презентацій тощо.

На сайті для Canva можемо знайти наступне [1]:

- домашня сторінка (відображення уже створених робіт) та блог для спілкування;
- галерея зі створеними шаблонами (презентації, ігри, графіки, матриці, візуалізація різних типів) та додатками;
- рекомендації до застосування та відео.

Нижче пропонуємо розглянути ресурси та можливості сервісу детально. До застосування у своїй діяльності користувач має зареєструватися. Використання Canva зручно як і для стаціонарного комп'ютера, так і для смартфона, адже є онлайн додаток. Нижче продемонструємо інтерфейс (Рис. 1):

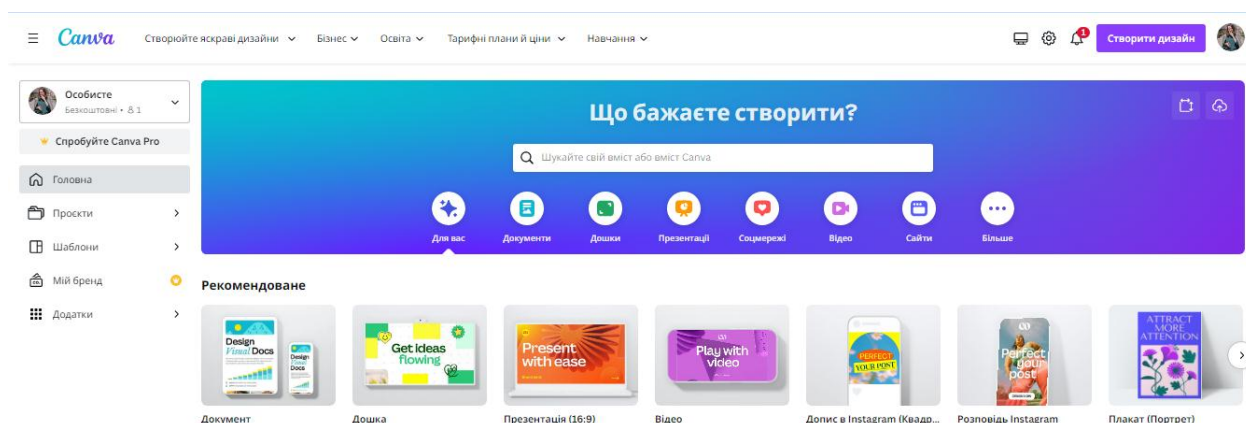


Рис. 1. Інтерфейс сайту Canva.

Як зазначено вище для вивчення менеджменту є спеціально створені інтерактивні курси та певний навчальний контент. Зокрема, було досліджено, що за допомогою такого сервісу зручно та креативно проводити SWOT-аналіз будь-якої організаційної структури. На сайті є велика кількість шаблонів для цього. Тобто можна описати сильні та слабкі сторони, можливості та загрози роботи певної структури чи організації при її дослідженні. Загалом і сам SWOT-аналіз є корисним для візуалізації інформації у такому стилі. Наведемо нижче приклад (Рис. 2):

SWOT ANALYSIS

APPLE INC.



Рис. 2. SWOT-аналіз організації.

Проілюструємо сервіс при створенні карт знань (мап знань, мап думок, карт розуму). Для менеджменту, зокрема маркетингу та реклами, часто виникає необхідність представити швидко та ефективно інформацію. Тож маємо ресурс для цього та покажемо на прикладі (Рис. 3):



Рис. 3. Карта знань.

Часто говорять, що викладачі демонструють не корисні, не динамічні та неефективні презентації. За допомогою Canva можна створити цікаву презентацію своїх досліджень чи результатів. У сервісі безліч шаблонів, кольорів та ефектів (Рис. 4).



Рис. 4. Презентація. Титульна сторінка.

Таким чином, використання сервісу Canva надає можливість і студентам, і викладачам створювати цікаві, яскраві та доречні завдання та виконувати їх в інтерактивній формі. Це ефективний та корисний ресурс при викладанні та вивченні менеджменту за допомогою новітніх технологій.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.canva.com/>

Вікторія ВОВЧОК,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ірина ФАЛОВСЬКА,
доцент кафедри педагогіки та психології
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Мовлення відіграє велику роль в житті людини. Коли мова йде про всебічний розвиток та гармонійне зростання дитини, багато хто недооцінює важливість навчання вміння правильно говорити. Проте саме мова – це те, що розкриває сутність людини, тому мовна освіта має бути першочерговим елементом загальної системи розвитку особистості. Сьогодні вміння вести діалог, дискусію, демонстрацію, вміння викликати певні емоції, бажання висловитися високо цінується і є актуальною якістю вихованої сучасної особистості.

Культура мовлення як складова загальної культури є одним із найважливіших показників цивілізованості суспільства. В добу оновлення усіх структур нашої держави, значних змін у системі освіти зростають вимоги до підвищення якості шкільного навчання (Дика, с. 1).

Що означає культура мовлення? Це й дотримання літературних норм мови, вживання певних інтонацій. Крім того, культура мовлення тісно пов'язана з культурою спілкування. Треба вміти зрозуміти і те, що сказати, і те, як сказати. Найчастіше культурою мовлення володіє той, хто має відповідну освіту та виховання, тобто той, кого привчили бути чемними при спілкуванні з іншими, а також навчили правил мови, поваги до її краси та багатства (Григоренко, с. 3).

Культуру мовлення потрібно виховувати змалечку, і провідну роль у цьому відіграє найближче оточення дітей – родина та вчителі початкових класів. Батьки закладають найнадійнішу основу поваги і любові до рідної мови. Школа підвищує теоретичні знання та практику, а потім у рамках соціального впливу, культурного середовища, освіти та ЗМІ приходить досвід використання слів, збагачується словниковий запас, покращується чистота мовлення. Дбати про культуру високого мовлення у своїй школі – перш за все професійний обов'язок учителя початкових класів. Він повинен подавати приклад змістовної, точної, виразної та емоційної мови.

Основне завдання шкільного курсу української мови полягає у розвитку мовленнєвої культури учнів, тобто в тому, щоб навчити їх виразно та грамотно висловлювати свої думки за допомогою мови. Вчитель-словесник має обов'язок допомогти дітям опанувати мову таким чином, щоб вони могли вільно спілкуватися на всіх рівнях мови - звуковому, словниковому, утворення слів, граматичному, правописному та стилістичному.

Сучасна система навчання передбачає широке використання спілкування вчителя з учнями за допомогою мови, що висуває високі вимоги до розвитку мовлення дітей. Розвиваються такі сторони мовлення, як говоріння і слухання; види мовлення – монологічне, писемне, внутрішнє (Дуткевич, с. 364).

Молодший шкільний вік є особливим періодом становлення та розвитку особистості. До цього віку здійснюється інтенсивний розвиток основних психічних процесів і функцій, а саме тих, які забезпечують формування інтелектуальних рис особистості. Відповідно, до цього вікового періоду збільшується інтенсивність психічних процесів, підвищується роль аналізу та синтезу вражень від навколишньої дійсності.

У всіх проявах розвитку мовлення учня містяться ознаки зростання його довільності. Слухання нерозривно пов'язане із розумінням почутого. Щоб полегшити цей процес, вчитель повинен постійно зберігати зворотний зв'язок із класом, контролювати, як діти сприймають його слова. Для цього широке використання знаходить навчальний діалог. Завдяки слуханню розширюється запас пасивної лексики. У процесі опановування читання та писемного мовлення у дитини зростає словник, урізноманітнюються функції мовлення,

удосконалюється його синтаксична структура тощо. Читання про себе сприяє розвитку власне внутрішнього мовлення, яке відіграє важливі функції мислення та планування. До кінця початкового періоду навчання у школяра збільшується кількість слів і речень у письмових роботах, зростає швидкість письма, підвищується його якість на основі засвоєння правил граматики (Дуткевич, с. 364).

У формуванні мовленнєвої культури на одне з перших місць висувається дотримання мовного етикету. Мовний етикет – це правила мовленнєвої поведінки, вироблені суспільством і застосовуванні мовцями у відповідних життєвих ситуаціях: в офіційному спілкуванні, в повсякденних зносинах (Дорошенко, с. 5).

На спеціально відведених уроках у кожному з початкових класів учні засвоюють найважливіші вимоги культури мовлення й етики мовного спілкування:

1) Висловлювання мають бути правильними, точними, виразними. Для цього необхідно добирати потрібні для вираження думки слова, уміло будувати з них речення і пов'язувати їх між собою.

2) Слова потрібно правильно наголошувати.

3) В усному мовленні не можна замінювати слова жестами, мімікою, вигуками.

4) Щоб висловлений зміст добре сприймався іншими людьми, в усному мовленні слід виразно вимовляти слова, уміло користуватися інтонацією, а в писемному – розділовими знаками.

5) У спілкуванні з іншими людьми заведено вживати слова ввічливості (для вираження запитання, прохання, подяки тощо).

6) Слова ввічливості слід добирати залежно від того, кому вони адресовані (товаришам, батькам, учителям)

7) У розмові слід уміти вислухати до кінця співбесідника, не перебиваючи його без потреби, а якщо є така необхідність, то попросити вибачення (Вашуленко, с. 100).

Якби дитина змалку навчалась правильній, літературній вимові, розвивала своє мовлення в дитячому садку та школі, то проблема неграмотності була б майже виключена, залишалися б лише поодинокі випадки індивідуальної низької грамотності.

Отже, підвищення рівня культури мовлення та поліпшення етики спілкування є важливим завданням всього суспільства. Культура мовлення не є лише проблемою філології, вона також має соціальний аспект і пов'язана з різноманітними формами комунікації у сучасному світі.

Список використаних джерел

1. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Літера ЛТД, 2012. 364 с.
2. Дика Н. М. Формування культури мовлення у процесі навчання учнів загальноосвітньої школі. URL : <http://surl.li/idval>
3. Дорошенко С.І. Основи культури і техніки усного мовлення: навч. посіб. 2-ге вид. перероб. і доп. Харків: ОВС, 2002. 144 с.

4. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
5. Культура української мови: бібліографічний покажчик літератури / уклад. дир. Наукової б-ки доц. Т. В. Григоренко, зав. інформ. -бібліогр. відділом Т. С. Ткаченко, пров. бібліотекар А. І. Абраменко, пров. бібліограф А. П. Пінковська. Умань: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2013. 27 с. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/3032/1/kultura_ukrayinskoyi_movi.pdf

**Єлизавета ГАВРИЛЮК,
Тайсія НІКІТЮК,**

*студентки спеціальності «Музичне мистецтво»
Науковий керівник - Анна КИФЕНКО,
канд. пед. н.
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

МУЗИКОТЕРАПІЯ У ФОРМУВАННІ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Система музичного виховання – це багатоскладове та складне за структурою явище, яке характеризується синергетичним зв'язком діяльності педагога та учня. Музика є потужним засобом виховання та розвитку учнівської молоді. «Велич мистецтва, мабуть, найяскравіше виявляється в музиці», – писав Й. В. Гете. За Т.Гаміною, мистецтво – це особлива організація переживань, що має свою систему правил, умовностей і обмежень. І в кожному мистецтві є своя логіка, свої закони й поняття, без розуміння яких сприйняття мистецтва доступне не всім, а вплив утруднюється й стає малоефективним (Гаміна с. 82). Музичне мистецтво в образно-звуковій формі відображає й узагальнює досвід емоційного ставлення до навколишньої дійсності. Тому, саме в музичній діяльності дитина має можливість найкраще реалізувати притаманну їй потребу в самовираженні. Залучення учнівської молоді до різних видів музичної діяльності створює широкі можливості для проявів та розвитку їх творчої активності. В.Сухомлинський вважав, що в структурі людських художніх смаків музика посідає *перше місце*, випереджаючи інші види мистецтва. Вона виступає компонентом багатьох інших синтетичних видів мистецтв, формує середовище, створює унікальні умови для людського суспільства сприймати прекрасне в житті й мистецтві, допомагає людині стати чуйною, впливає на всі складові її психіки – уяву, почуття, мислення, волю, здібності.

Термін «музикотерапія» має греко-латинське походження і в перекладі означає «лікування музикою», характеризується, як правило, дуже об'ємним

змістом, який містить процес міжособистісного спілкування; метод, що використовує музику як засіб корекції емоційних відхилень, страхів, рухових і мовних розладів, відхилень у поведінці особистості; комунікативну систему; невербальну форму комунікації, яка у певних почуттях і людських взаєминах є більш результативною, ніж мовне спілкування.

Теоретичний аналіз наукових праць вітчизняних та закордонних дослідників засвідчує наявність кількох напрямків досліджень щодо впливу музикотерапії на організм, душевний стан, інтелектуальну діяльність, естетичні потреби людини. Одним з перших, хто пояснив лікувальний ефект музики, був *Піфагор*. Він стверджував, що музика підкоряється вищому закону (математиці) і відновлює в організмі людини гармонію. А давньогрецький лікар *Гіппократ* лікував музикою безсоння та епілепсію.

Цікавими є дослідження впливу релігійної музики на особистість. Доведено, що знаменний спів, григоріанський хорал, хорова музика доби Бароко відновлює душевну рівновагу, дарує відчуття спокою (Кифенко с. 28). Якщо порівнювати музику з ліками, то релігійна музика – анальгетик у світі звуків, вона полегшує біль. А спів веселих пісень допомагає при серцевих недугах, сприяє довголіттю. Але найбільший ефект на людину надають мелодії Моцарта. Цей музичний феномен, до кінця ще не пояснений, так і назвали – «ефект Моцарта».

У процесі хорового співу учнівської молоді, спів в унісон певним чином позначається на емоційному стані співаків. Це виражається в тому, що люди, які співають разом, починають краще «відчувати один одного», жити ніби одними емоціями (Гриньова с. 22). Безпосереднє «живе» колективне виконання або слухання фольклорних творів (календарно-обрядових, народних пісень) сприяє творчому натхненню, породжує емоції, радість творчості, підсилює переживання, думки, має лікувальні властивості. Тому, що краса мелодики українських народних пісень злилася з життям. У них звучить жива, сповнена барв та істини, яскрава народна історія, яку ми відчуваємо всім серцем, на генетичному рівні.

Заслуговує уваги творчість учасного диригента, музикотерапевта *Стефана Недериці*, який першим винайшов і втілює ідею поєднання класичної музики й звуків природи (спів пташок, дельфінотерапія).

Сучасні науковці виокремлюють два види музикотерапії:

Пасивна музикотерапія припускає сприйняття музики з корекційною метою. Розрізняють три форми рецептивної психокорекції: *комунікативну* – спільне прослуховування музики, спрямоване на підтримку взаємних контактів, взаєморозуміння і довіри; *реактивну* – спрямовану на досягнення катарсису; *регулятивну* – сприяє зниженню нервово-психічної напруги. Пасивну групову музикотерапію краще проводити у формі регулярного прослуховування музичних творів. Активна музикотерапія передбачає безпосередню участь в різних видах музичної діяльності, зокрема: співах, музичних рухах, інструментальному музикуванні.

Вплив музики на учнівську молодь важко переоцінити. Зацікавленість музикою молодого покоління є важливим фактором душевного та фізичного здоров'я особистості. Урок музичного мистецтва – це своєрідна музикотерапія. Спів улюблених пісень на уроці чи в позаурочний час є одним із видів активної музикотерапії – вокалотерапією. Рухи під музику – кінезотерапія, а якщо учень грає на музичних інструментах, то це – інструментальна музикотерапія. Але, однією з головних вимог результативності музикотерапевтичних уроків є дотримання гедоністичного підходу. Якщо учень більше усміхається та відчуває радість і задоволення, то він здоровіший, психічно і фізично. Головним завданням педагога є розкриття позитивної, душевної сфери учнів. Тому що, емоції, у житті школярів відіграють важливу роль у розумінні навколишнього світу, вони є головним механізмом внутрішньої регуляції психічної діяльності та поведінки, котра направлена на задоволення власних потреб, на формування здорової самооцінки.

Отже, музикотерапія як один з інноваційних технологій навчання та виховання є рушійною складовою фізичного, психічного, емоційного, інтелектуального, соціального, естетичного і духовного розвитку учнівської молоді.

Список використаних джерел

1. Верстюк А. Музика – помічник у вихованні дітей / А. Верстюк // Обдарована дитина. – 2019. – 4. – С. 55-66.
2. Гаміна Т.С. Музикотерапія як складова артсинтезтерапії / Т.С.Гаміна // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2019. – №11 (174). – С. 82-90. 3
3. Кифенко А. М. Хорове виконавство як художньо-комунікативний процес. Духовність особистості в системі мистецької освіти: зб. пр. наук. шк. д-ра пед. наук, проф. О. М. Олексюк / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. Київ, 2017. Вип 3.
4. Музикотерапія як складова здоров'язбережувальної технології виховання студентської молоді / В. Гриньова // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. - 2015. - Вип. 16. - С. 20-28.

Владислав ГАЙЧУК,
студент спеціальності «Фізична культура і спорт»
Науковий керівник - Сергій МАРЧУК,
канд. пед. н.
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)

ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ІДЕЙ Г. СКОВОРОДИ ПРО РОДИННЕ ВИХОВАННЯ ТА ЇХ АКТУАЛЬНІСТЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Особливе місце серед українських просвітників належить Григорію Сковороді – національному філософові, поетові, народному захисникові, великому гуманісту. Його педагогічні ідеї, висловлені ще у XVIII ст., є цілком співзвучні сучасним принципам виховання.

Філософсько-антропологічні ідеї Сковороди не просто залишаються актуальними для українського сьогодення, але й відлунюють в українській ідентичності, в українському національному характері, що яскраво проявляються зараз, під час російсько-української війни. Попри трагічні події, спричинені війною, українці не втрачають ні свободи, ні щастя у тому сенсі, як їх означив Сковорода (Мельник, Луц-Пурій, с. 5).

Г. Сковорода вважав, що народження дітей – велика подія, яка повинна плануватися, продумуватися залежно від природних умов, довкілля всіма членами сім'ї. Усі родини, про які пише у своїх притчах філософ, мають щонайменше двоє дітей. Так, сім'я Мавпи-Пішек має четверо дітей, сім'я Еродія – троє («Вдячний Єродій»), у сім'ї дядька Сабаша – двоє («Убогий Жайворонок»).

Науковці Л. Вовкочин та С. Захаренко подали такі системні погляди на виховання дитини в сім'ї, зокрема на обов'язки батьків щодо своїх дітей.

По-перше, філософ наголошував на ролі батьків, вимагаючи від них серйозного ставлення до народження дітей, усвідомлення своєї відповідальності перед майбутньою дитиною і суспільством. Він ставить здоров'я дитини, її фізичний і розумовий стан у пряму залежність від фізичного і розумового стану та поведінки батьків.

Другий батьківський обов'язок – мати в собі чесноти. Адже від того, як вони виховані, що і як вони роблять, залежить майбутнє дитини. Приклад є найдієвішим методом виховання.

І, по-третє, почесний обов'язок батьків – виховання. Якщо батьки відмовляються від виховання власних дітей, кажучи, що їх справа лише народити й прогодувати, а для виховання й навчання є школи або спеціально найняті люди, то від такого ставлення до свого обов'язку, на думку Г. Сковороди, деформується інститут батьківства і сім'ї загалом (Вовкочин, Захаренко, с. 171).

Узагальнені ідеї родинної педагогіки Григорія Сковороди на основі аналізу притчі «Вдячний Єродій» подано у табл. 1.

Таблиця 1

Ідеї сімейного виховання Г. Сковороди у творі «Вдячний Єродій»

Ідея	Зміст положення
Найважливіші обов'язки батьків	«... двома найголовнішими обов'язками батьків є такі: <i>Добре</i> народити й <i>добре</i> навчити». «Коли ж хто <i>добре</i> народив, та не навчив, такий є, каже, напівбатько» (Сковорода, с. 121).
Вплив спадковості	«Батьки – це Божий, а діти – батьківський портрет, подоба, копія. Як соки від яблуні йдуть у її гілля, так батьківський дух і норів переходить у дітей» (Сковорода, с. 123).
Природовідповідність виховання	«Народженого на добро не важко навчити добра. Від природи, як від матері, легесенько йде наука сама собою» (Сковорода, с. 123).
Вдячність як результат виховання	«Учися самої лиш вдячності!». «Вдячність же – твердь і здоров'я серця, яке приймає все на добро і міцніє» (Сковорода, с. 126).
Умови виховання	«Основою виховання є 1) добре народити; 2) зберегти молоде здоров'я; навчити вдячності» (Сковорода, с. 136).

З метою виявлення педагогічних ідей Г. Сковороди у досвіді сучасних українських родин ми провели анкетування серед батьків учнів 5 та 7 класів Млинківського ліцею Зарічненської селищної ради Вараського району Рівненської області. Респондентам (24 матерям та 12 батькам) було запропоновано дати відповіді на п'ять закритих питань анкети.

Результати опитування показали, що у 25% родин мають по двоє дітей, 22% – троє дітей, 17% – четверо дітей, 22% – троє дітей, 11% – п'ятеро дітей, 11% – шестеро та семеро дітей. Отож, найбільш численними є сім'ї із двома дітьми. Також Г. Сковорода пише у своїх притчах про родини, які мають щонайменше двоє дітей.

Одним із завдань опитування батьків і матерів було визначення серйозності їх ставлення до народження дитини та усвідомлення відповідальності перед майбутньою дитиною. 75% матерів і 50% батьків відповіли, що вони відповідально ставилися до цього, 16% матерів і 25% батьків не відчували такої необхідності. Проте 9% матерям і 25% батькам важко було свідомо визначитися. Загалом відповіді респондентів підтвердили думку Г. Сковороди про важливу роль батьків у плануванні народжуваності дітей.

На запитання «Чи погоджуєтеся Ви з думкою, що здоров'я дітей залежить від поведінки батьків?» 75% матерів та 50% батьків дали стверджувальну відповідь, 17% матерів та 25% батьків не погодилися із таким твердженням Г. Сковороди. Проте 8% матерям та 25% батькам важко було визначитися.

На запитання «Який метод, на Вашу думку, є найдієвішим у вихованні дітей?» респонденти-матері назвали: заохочення – 17%, покарання – 17%, особистий приклад – 41%, вмовляння – 8%, бесіда – 17%. Респонденти-батьки назвали: заохочення – 17%, покарання – 8%, особистий приклад – 67%, вмовляння – 8%, бесіда – 8%. Отож, загалом відповіді на це питання збігаються із думкою Г. Сковороди про те, що особистий приклад батьків є найефективнішим методом у родинному вихованні.

На запитання «Що, на Вашу думку, є найпочеснішим обов'язком для батьків?» 22% респондентів-матерів назвали «народити», 22% матерів визначили як обов'язок прогодувати та 56% матерів вказали як обов'язок «виховати». Найважливішим обов'язком 12% батьків-респондентів вважають народити дітей, 25% – прогодувати, 63% – виховати. Таким чином, відповіді усіх респондентів на останнє питання анкети підтвердили думку Г. Сковороди про те, що найпочеснішим обов'язком для батьків є виховання дітей.

Отож, Г. Сковорода у творах «Вдячний Єродій», «Убогий Жайворонок» показує, що батьки повинні виховувати своїх дітей особистим прикладом, що і підтвердили проведені нами емпіричні дослідження. Завданнями родинного виховання, на думку Г. Сковороди, є розвиток внутрішніх якостей особистості – працелюбності, товариськості, самостійності, гуманності, допитливості, чесності, самовдосконалення, поваги до старших, вдячності.

Список використаних джерел

1. Мельник В. П., Луц-Пурій У. І. Філософсько-антропологічна концепція Г. Сковороди та сучасне українське суспільство в реаліях російсько-української війни. *Григорій Сковорода у сучасному багатомірному світі : зб. тез VIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 16 листопада 2022 р.) / за ред. В. П. Мельника. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. С. 5–6.
2. Вовкочин Л. Ю., Захаренко С. О. Актуальність ідей Григорія Сковороди щодо сімейного виховання у концепції Нової української школи. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: «Педагогічні науки». 2020. Вип. 3. С. 169–175.
3. Сковорода Г. Вдячний Єродій. *Буквар миру*. Книга для сімейного читання / упоряд. Л. Ушкалова. 2-ге вид. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2016. С. 116–138.

Яна ГАРАСИМЛЮК,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ НА ПРИКЛАДІ “МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ”

Актуальність. В умовах всесвітньої пандемії Covid-19, розв’язання війни росії проти України, та еміграції трудового населення зростає роль медицини та медичних працівників. Дана проблема є складною та багатогранною і потребує вирішення на державному рівні. У своїй розвідці ми хочемо привернути увагу до закладів середньої професійної освіти, що здійснюють підготовку медичних спеціалістів.

Основний виклад матеріалу. Новопризначений міністр освіти й науки України Оксен Лісовий на своїй сторінці у фейсбук зазначив, що МОН робитиме ставку на середню професійну освіту [1]. У цій системі чітко простежується середня професійна медична освіта. Як студентка медичного закладу [2] освіти ця проблематика є близькою, з огляду на це, є потреба висвітлити цю тему у даній розвідці.

Насамперед варто зазначити, що освіта і педагогіка в медичних коледжах відіграють важливу роль у формуванні компетентних фахівців з медичної галузі. Однак, існують деякі актуальні проблеми, які можуть вплинути на якість навчання та розвиток студентів. Однією з актуальних проблем педагогіки й освіти в медичному коледжі є підготовка студентів до роботи в сучасних умовах охорони здоров'я. Для цього необхідно на мою думку забезпечити студентам доступ до сучасної медичної технології та інформаційних ресурсів, а також виробити в них навички ефективної комунікації з пацієнтами та здобувати нові знання відповідно до змінних потреб в галузі. Ще однією з важливих проблем є недостатня кількість практичних занять.[3]

У медичному коледжі, де студенти мають навчатися роботи з пацієнтами, недостатня кількість практичних занять може негативно вплинути на якість їх навчання. Недостатня кількість обладнання та матеріалів: Медичний коледж може мати проблеми з обладнанням та матеріалами для проведення практичних занять та досліджень. Це може вплинути на якість навчання та підготовку студентів до роботи в медичному середовищі.

Недостатня практична підготовка студентів: Медична освіта має бути практико-орієнтованою. Недостатня практична підготовка студентів може призвести до того, що вони не зможуть застосовувати свої теоретичні знання

на практиці. Медичні коледжі повинні забезпечити студентам можливість практикуватися в клініках, лікарнях та інших медичних установах.

Недостатня підготовка вчителів. У деяких випадках вчителі можуть мати обмежений досвід у педагогічній роботі або не мати достатньої кваліфікації у відповідній галузі медицини, що може призвести до неефективного навчання та погіршення якості освіти. Ця проблема може бути не тільки в медичному коледжі, але і в будь-якому навчальному закладі.

Низький рівень мотивації студентів: Мотивація студентів може вплинути на їх успішність у навчанні та подальшій кар'єрі. Низький рівень мотивації може відбитися на якості навчання та на підготовці студентів.

Відсутність системи стажування студентів у медичних закладах, що обмежує їх можливості отримати практичні навички та досвід у роботі з пацієнтами.

Нестача фахівців, що практикують як викладачі. Часто медичні коледжі стикаються з проблемою відсутності викладачів, які мають достатній досвід у практичній роботі. Це може знизити якість навчання та підготовку студентів до роботи у медичній галузі.

Застаріла програма навчання: У зв'язку зі швидким розвитком медичної науки та технологій, програми навчання медичних коледжів можуть бути застарілими та не відповідати сучасним вимогам. Це може призвести до втрати конкурентоспроможності випускників та зниження рівня підготовки медичних фахівців. [4]

На мою думку, найбільшою проблемою є відсутність достатньої фінансової підтримки, недостатню кількість медичного обладнання та лабораторних установок, скорочення кількості годин практичних занять, а також необхідність постійного оновлення навчальних програм та методик навчання з урахуванням нових досягнень в медицині.

Висновок. Розв'язання цих проблем може містити вдосконалення навчальних програм, забезпечення доступу до сучасного обладнання та матеріалів для навчання, підвищення мотивації студентів та викладачів, введення системи стажування студентів у медичних закладах та забезпечення комплексного підходу до навчання. А також педагоги повинні шукати шляхи залучення фахівців, що практикують, до процесу навчання, а також забезпечити належну підготовку викладачів, які не мають достатнього практичного досвіду.

Список використаних джерел

1. Фейсбук сторінка міністра освіти і науки Оксена Лісового URL:<https://www.facebook.com/oksenlisovi>
2. ПФНЗ «Медичний коледж». URL: <http://www.medcollegein.te.ua/>
3. Міністерство охорони здоров'я України. URL:<https://moz.gov.ua/>
4. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua>

*Ілля ГОЛОВКО,
студент
Науковий керівник - Ірина ПОЛЮЩЕНКО,
викладач спеціальних дисциплін
ВСП «Київський фаховий коледж
комп'ютерних технологій та економіки
Національного авіаційного університету»
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧАМИ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА КОМП'ЮТЕРНО-ІНТЕГРОВАНІ ТЕХНОЛОГІЇ” ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ «КИЇВХЛІБ»

Анотація. В тезах розглядаються питання формування професійних компетентностей шляхом залучення студентів спеціальності «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» на підприємстві ТОВ «КИЇВХЛІБ» під час проходження навчальної практики.

Ключові слова: автоматизація технологічних процесів, харчове виробництво, налагодження технічних засобів.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку автоматизації виробництва привів до появи якісно нової системи технологічних машин з засобами, що керують, які базуються на застосуванні електронних обчислювальних машин, програмованих логічних контролерів, інтелектуальних засобів вимірювання і контролю, інформаційно об'єднаних промисловими мережами [1].

На сучасному етапі розвитку техніки автоматизація є основним фактором, що сприяє підвищенню продуктивності праці й поліпшенню якості продукції.

Студентів ВСП «Київського фахового коледжу комп'ютерних технологій та економіки НАУ» було запрошено під час проходження монтажної-налагоджувальної навчальної практики на науково-дослідні роботи з утилізації тепла на печах у стейкхолдера «КИЇВХЛІБ».

Виклад основного матеріалу дослідження. Широке впровадження автоматизації - найбільш ефективний шлях підвищення продуктивності праці, що системно і систематично проводиться на підприємстві «КИЇВХЛІБ».

На багатьох об'єктах для організації правильного технологічного процесу необхідно тривало підтримувати задані значення різних фізичних параметрів або змінювати їх у часі за певним законом керування. Внаслідок різних зовнішніх впливів на об'єкт керування ці параметри відхиляються від заданих.

Так, на першому тиждень було вивчено принцип взаємодії оператора з піччю. Температура як фізичний параметр повинна бути фіксованою для

випічки хліба. Оператор виставляє задану температуру і спостерігає за тим, щоб вона була постійною. Для її зміни оператору необхідно за допомогою пульта керування виконати відповідні налаштування.

Звертаємо увагу, що окремі функції оператора можуть виконувати різні автоматичні прилади. Вплив їх на об'єкт здійснюється за командою людини-оператора, який стежить за станом параметрів. Таке управління називають автоматичним. Щоб повністю виключити людину з процесу управління, система повинна бути замкнутої: прилади повинні стежити за відхиленням регульованого параметра і відповідно давати команду на управління об'єктом. Така замкнута система управління називається системою автоматичного регулювання.

Сучасний етап розвитку автоматизації характеризується значним ускладненням завдань автоматичного управління: збільшенням числа регульованих параметрів і взаємозв'язком об'єктів регулювання; підвищенням необхідної точності регулювання, їх швидкодії; збільшенням дистанційності управління тощо. Ці завдання можуть бути вирішені тільки на базі сучасної електронної техніки, широкого впровадження мікропроцесорів і універсальних комп'ютерів.

На другому тижні проходження практики було розглянуто контролер Siemens. Перед початком проходження практики студенти були запрошені на семінар «Пневматичні та електропневматичні засоби автоматизації» на ТОВ «Камоцці» - стейкхолдером спеціальності «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», де на лабораторних стендах моделювали й досліджували схеми з ручним, автоматичним режимами роботи пневморегуляторів та контролерів Siemens. Під час практики контролер Siemens за допомогою пакету програмного забезпечення STEP 7 було досліджено і налаштовано, а саме виконано зміну таймера руху лез, які нарізають батон та подачу світла на лампу за таймером.

Для управління різними технологічними процесами необхідно підтримувати в заданих межах, а за потреби - змінювати за певним законом керування значення одного або одночасно декількох фізичних параметрів. При цьому необхідно стежити за безпечними умовами роботи.

Третій тиждень - вивчення наступних об'єктів дослідження: лінія нарізки хліба та дозатор інгредієнтів, а саме: вивчено конструкцію електричних розподільних щитів кожного об'єкта, програму на дисплеї дозатора інгредієнтів, де було встановлено рецепт для тіста, який об'єм того чи іншого інгредієнту повинен бути поданий.

На четвертому тижні дослідження проводилися з автоматичними системами котельних установок. Оператор котельної повинен постійно стежити за рівнем води у резервуарах та за температурою. Якщо ж залучені багато ліній або потрібно опалювати декілька цехів підприємства, оператору необхідно залучити четвертий додатковий резервуар.

Під час дослідження було зібрано матеріал про обладнання котельень, водопідготовку котлів, методи очищення води, дільницю хімводопідготовки,

визначено небезпечність води з високим вмістом розчинених забруднювачів, а саме, солей жорсткості, таких як солі кальцію і магнію.

Висновки та перспектива подальшого розвитку. Таким чином, задля уникнення несправностей та підвищення працездатності виробництва, автоматизація є невіддільною складовою на сучасному підприємстві. Фактографічний матеріал буде розглянуто і реалізовано в курсовому проєкті з навчальної дисципліни «Автоматизація технологічних процесів».

Список використаних джерел

1. <https://learn.ztu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=127394>
2. <https://kxtp.kpi.ua/common/my-fsa-2017pv.pdf>
3. <http://surl.li/bljag>

*Анна ГРИГОРЧУК,
студентка спеціальності 231 Соціальна робота
Науковий керівник - Аліна ОСТЕРТАГ,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Фаховий коледж «Універсум»
Київського Університету імені Бориса Грінченка,
(м. Київ, Україна)*

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА ЯК ПРОВІДНИЙ НАПРЯМ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Екологічна освіта – це організовані зусилля для вивчення особливостей функціонування природних середовищ та, зокрема, здатності людини керувати поведінкою й екосистемами для сталого розвитку та життя; різновид професійної освіти, що забезпечує підготовку фахівців з різних галузей екології .

Екологічне виховання - спосіб впливу на почуття людей, їх свідомість, погляди й уявлення.

Екологічне виховання - це спосіб впливу на почуття, свідомість, погляди й уявлення людей щодо екології. Головною метою та результатом екологічної освіти є розвиток екологічної компетентності, яка є інтегральним показником особистісного розвитку дитини. Ця компетентність дозволяє дітям виділяти, розуміти та оцінювати сучасні екологічні процеси, спрямовані на забезпечення екологічної рівноваги та раціонального природокористування. Екологічна освіта включає такі компоненти, як екологічні знання, екологічне мислення, екологічний світогляд, екологічна етика та інші. [1]

Основні принципи екологічної свідомості: принцип єдності: «Все пов'язане зі всім»; принцип відповідальності: «Дій так, щоб наслідки твоєї діяльності не були руйнівними для майбутньої можливості твого життя»; принцип особистісного відношення до світу: «Стався до речей навколишнього світу як до людей, але не стався до людей як до речей!»;

принцип самоцінності живого: «Кожна жива істота має право на життя»; принцип людяності: «Для справжньої людської особистості негідно чинити шкоду живому».

Екологічна освіта може посилити розвиток навичок вищого порядку - наприклад, критичне, творче і синтетичне мислення та здатність розв'язувати проблеми, - оскільки пропонує для вивчення та відтворення реальні проблеми, а також теми, котрі можна застосовувати до рівня розвитку окремих груп учнів.

Якщо показувати дітям з самого дитинства про екологію творчим підходом, то в них буде розвиток навичок вищого порядку та вони можуть розповідати своїм друзям про проблеми, які вони знають. Тим самим буде поширюватися серед дорослих та дітей всі проблеми пов'язаною з екологією та якщо кожна людина буде стежити за собою та природою, то ситуація з цією проблемою стане значно кращою.

Виховання та освіта з питань екології та охорони природи є важливою частиною загальної екологічної підготовки майбутніх фахівців, включаючи вчителів різних спеціальностей, таких як гуманітарні, фізико-математичні, біолого-географічні та економічні. Знання з екології є необхідними і є частиною професійної компетенції кожного фахівця, включаючи педагогів.

Екологічне виховання має на меті формування екологічної культури у людей. Це означає, що вони мають мати розгорнуті та глибокі знання про навколишнє середовище, розвинене екологічне мислення, відповідальне ставлення до природи та свого здоров'я, вміння та досвід розв'язання екологічних проблем, безпосередню участь у природоохоронній роботі, а також здатність передбачати можливі негативні наслідки людської діяльності на природу.

Таким чином, екологічне виховання та освіта ставлять за мету розвиток екологічно свідомих громадян, які розуміють важливість охорони природи та бережного ставлення до неї й здатні приймати відповідальні рішення щодо сталого розвитку. Тільки народжена людина – це чистий аркуш, в який ми вкладаємо те, що ми хочемо та з ранніх літ буде вже видно цінності дорослої людини. Треба виховувати дітей правильно, з любов'ю до навколишнього світу та привчати, що можна робити, а що не можна. Краще в дитинстві виховувати ці якості, щоб в майбутньому це стало звичайним ділом зробити й ми всі будемо дихати чистим повітрям, аніж ми будемо жити в смітнику.

Школа – це місце, де дитина пізнає багато всієї інформації протягом 9 або 11 років свого життя. Тому треба вводити або якісь тренінги на тему нашої екології, або окремі уроки на цю тему з молодших класів, так до екологічної проблематики в школі належить 8% з усього обсягу навчальних питань, 6% навчального часу. Ситуація в наш час дуже тяжка, тому цього часу дуже мало, щоб діти зрозуміли всю масштабність цієї проблеми.

Особистісно-орієнтована освіта покликана створювати умови для прояву особистісних функцій учня, його творчої самореалізації до числа останніх відносять: функцію вибору, тобто спроможність вибрати; функцію

прийняття обґрунтування діяльності; функцію самооцінки, критики, самокритики, конструювати образи «Я»; функцію реалізації образу «Я»; функцію визначення особистістю власної системи життєвих смислів.

Отже, екологічна освіта має велике значення для збереження природи та створення сталого майбутнього для людства. Вона сприяє розумінню складних екологічних проблем та надає інструменти для прийняття свідомих рішень у сфері збереження навколишнього середовища. Екологічна освіта спонукає до формування свідомого ставлення до навколишнього середовища. Вона сприяє розумінню взаємозв'язку між людиною та природою, розповсюджує етичні принципи стосовно ставлення до інших видів і збереження біорізноманіття; допомагає людям розуміти природу як складну та взаємозв'язану систему. Вона надає знання про біологічну різноманітність, екосистеми, кліматичні зміни та інші аспекти природи, що дозволяє людям бачити їхню важливість і цінність.

Список використаних джерел

1. Освіта для сталого розвитку [Текст]: науково-методичний посібник / О. Є. Висоцька. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2011. – 200 с.
2. Плешакова А.А. Екологічні проблеми освіти в початковій школі / Плешакова А.А. // Початкова школа. - 1991. - №5. - С. 2 - 8.

*Діана ГУР'ЄВА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Олена МОНАСТИРСЬКА,
викладач
Красноградський педагогічний фаховий коледж
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(м. Красноград, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИПУСКНИКА

Українське суспільство перебуває у процесі інтеграції в міжнародну спільноту, а отже потребує активних, патріотично налаштованих, конкурентоспроможних особистостей, здатних критично й творчо мислити, самостійно й ефективно розв'язувати проблемні завдання, успішно адаптуватися та самореалізуватися в нових соціокультурних умовах. Постає завдання якомога повнішого розкриття можливостей і здібностей особистості, її творчого потенціалу. Сучасна економічна ситуація потребує наявності у фахівця не тільки глибоких професійних знань і навичок швидкого опанування новітніми технологіями, а й вміння прогнозувати та орієнтуватися в складних виробничих і суспільних ситуаціях, приймати відповідальні рішення тощо.

Очікування сучасного суспільства спрямовані на перехід освітньої системи на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, її конкурентоспроможність у європейському та світовому освітніх просторах, формування покоління молоді, що буде захищеним і мобільним на ринку праці, здатним робити особистий духовно-світоглядний вибір, матиме необхідні знання, навички та компетентності для інтеграції в суспільство на різних рівнях, буде здатним навчатися впродовж життя.

Основну увагу у закладі фахової передвищої освіти приділяють розвитку особистості здобувача освіти, його комунікативній підготовленості, формуванню професійних компетенцій, здатності здобувати й розвивати знання, мислити й працювати по-новому. Таким чином, формування ключових компетентностей юнацтва є першочерговим завданням для освітян.

Сучасний світ – це світ інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), застосування яких стає необхідним у будь-якій сфері діяльності суспільства. Специфіка сучасних технологій вимагає від фахівця не тільки обов'язкової всебічної компетентності, але і його особистісної креативності – уміння оперативно та творчо організовувати освітній процес з прийняттям оптимальних (нестандартних) рішень в складних, а інколи, непередбачуваних ситуаціях. Інформатизація суспільства вимагає нових підходів у системі освіти, зміни вектора власної професійної діяльності педагогічних працівників. Особливо гостро це питання постає за умов викликів сьогодення. Для сучасної молоді основним засобом комунікації та джерелом інформації є Internet-ресурси. Тому, актуальним для викладачів є володіння сучасними ІКТ та засобами обміну інформацією за допомогою освітніх ресурсів; поширення їх використання у процесі навчання. Сучасному педагогу необхідні уміння швидко адаптуватися до змін, гнучкість, нестандартність мислення. Засобом досягнення стають інтерактивні методи навчання, забезпечення орієнтації освітнього процесу на інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які здійснюють активний вплив на процес навчання й виховання здобувачів освіти, оскільки змінюють схему передавання знань і методи навчання. Сучасні здобувачі фахової передвищої освіти вважають за краще сприйняття інформації у динаміці, особливо за допомогою інтенсивного візуального ряду, а не тексту. Орієнтація сьогодні робиться на мультимедійну освіту. Якщо інформація не була сприйнята, то вона не може бути зрозуміла, засвоєна, не може стати надбанням особистості. Відеоуроки, проекти, вебквести, тренажери, інтерактивні плакати роблять навчання активним, що полегшує засвоєння матеріалу, освітній процес є усвідомленим та ефективним. Здобувачі освіти отримують доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищується ефективність самостійної роботи, з'являються нові можливості для творчості, знаходження й закріплення різних професійних навичок.

Реалії життя вимагають від фахівця все більше нових компетенцій, які неможливо отримати без постійного розвитку, вдосконалення, освіти

впродовж життя. Успішне входження майбутнього фахівця в інноваційний режим діяльності можливе за умови налаштованості на самоосвіту, самовдосконалення, саморозвиток, творче самовизначення, прагнення до самореалізації. Постійний рух – це основне завдання сучасного вчителя. Ми розуміємо: бути гарним професіоналом – означає бути в постійному пошуку, зростанні, розвитку. Праця вчителя відрізняється високою мобільністю, надзвичайною складністю, вимагає глибоких та різнобічних наукових, професійних знань, умінь, навичок, що становлять основу професійної компетентності.

Педагогічні заклади фахової передвищої освіти забезпечують формування у майбутнього педагога спеціальних (фахових) компетентностей, гнучкої системи інноваційних компетенцій, сприяють його подальшому професійному розвитку, підвищують конкурентоспроможність випускників на ринку праці, створюють умови для подальшого навчання з урахуванням принципів академічної мобільності.

Мирон ДЕНИСЮК,
студент спеціальності «Музичне мистецтво»
Науковий керівник - Сергій МАРЧУК,
канд. пед. н.
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)

ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛИНСЬКОЇ ШЛЯХТЯНКИ ГАЛШКИ ГУЛЕВИЧІВНИ

Історія української благодійності – складова й невіддільна частина національного минулого. Як суспільний феномен вона є однією з найдавніших традицій, що йдуть з глибини віків (Штефан, с. 121).

Гулевич Галшка Василівна – знана меценатка Православної Церкви, відома фундаторка Київсько-братської школи, яка після об'єднання з Лаврською школою в 1632 році називалася Києво-Братським колегіумом, а згодом іменувалася Києво-Могилянською академією. Галшка Гулевичівна опікувалася чернецтвом, була жертводавицею Київського і Луцького братських монастирів. Наприкінці свого життя вона повернулася на Волинь, де народилася (Цап, с. 199).



Гулевичівна Галшка – меценатка освіти. Походила зі старовинного українського православного шляхетського роду Гулевичів, відомого з початку XVI ст., які належали до заможної знаті та обіймали високі урядові посади на Волині (Галшка Гулевичівна. Віртуальний музей Києво-Могилянської академії).

Галшка Гулевичівна, дочка волинського шляхтича Василя Федоровича Гулевича, народилася, найімовірніше, у селі Затурцях 22 грудня, гіпотетично, між 1575 і 1578 роками (Бірюліна, с. 123). Разом зі своїми братами навчалася у домашніх учителів – вихованців Львівської братської школи.

Дід Галшки, Федір Гулевич у 1539 р. був Володимирським намісником (у 1540 році висвячується за королівським привілеєм на Луцького православного єпископа під ім'ям Феодосій. Одружується Галшка у 1594 році з Христофором Потієм, сином брацлавського каштеляна (згодом Володимирського єпископа Іпатія Потія) і княгині Ганни Федорівни. Проте цей шлюб не був довготривалим, від нього у Галшки народилася донька Катерина, яку вона у 1615 році заручила з хорунжим оршанським Миколою Млечком. У 1606 році Галшка одружується вдруге – її чоловіком стає Стефан Лозка, заможний київський шляхтич, який обіймав посаду підчашого Київського й маршалка Мозирського. Шлюб за віком був нерівним – Галшка мала близько 30 років, Стефан – під 60. Від цього шлюбу у них народився син Михайло (Ільєнко: Благодійність жінок, с. 108).

Після 1606 року Галшка Гулевичівна Лозчина переїздить з Волині до Києва, із яким буде пов'язане все подальше її життя та історія створення Київської братської школи – попередниці Києво-Могилянської академії. Меценатка надає землю (свого часу вона була дарована їй чоловіком Стефаном у вічне користування) під Київський Братський монастир і Братську школу, й, таким чином, стає їх фундаторкою. Свій задум вона погоджує із чоловіком, який цілком підтримував її. Про це говорить в дарчій, яку пані Гулевичівна урочисто при «добре уроджених» свідках, вписала в «городські книги» Київського магістрату 15 жовтня 1615 року: «Я, Галшка Гулевичівна, дружина його милості пана Стефана Лазки маршалка Мозирського, будши здорова тілом і розумом, явно і добровільно усвідомленою тим моїм добровільним листом-записом, що я статечне, в старожитній, святій православній вірі Східної церкви живуци... і з любові й милості до братів моїх народу руського... умислила добро учинити церкві Божій... і благочестивим християнам народу руського в повітах воєводств Київського, Волинського і Брацлавського... дала, дарувала, записала й фундувала добра мої власні, дідичні, права і вольності шляхетські маючи: двір мій власний з землею... в місті Києві... зі всім до того двора і землі правами, пожитками, приходами і різними належностями й приналежностями... на монастир, Ставропігії Патріаршеського спільного житія

по Василю Великому, також і на школу дітям так шляхетським, яко й міським» (Ільченко: Українське меценатство, с. 34–35).

Галшка Гулевичівна доживала своє життя в Луцьку – опікувалася тамтешнім братським монастирем, якому й заповіла залишок усіх своїх коштів – «де тіло моє відпочинок і душа рятунок до прощення гарячими молитвами мати маєт». Історики говорять, що до кінця свого життя Галшка жодного разу не згадала свого вчинку 15 жовтня 1615 року в Києві. Чи то її світогляд, який хоч і продовжував обертатися навколо віри, але все ж ніс у собі паростки чогось інакшого, уже загальнолюдського, не давав пишатися своїм вчинком. Чи то вона просто не вважала той учинок чимось особливим для себе. А, скоріше за все, перша українська меценатка просто не підозрювала, що її фундація згодом переросте в щось настільки велике й значуще – у Києво-Могилянську академію, яка стала одним із перших форпостів освіти й науки не тільки для України, а й для всієї тогочасної Європи (Осока)

У старій Києво-Могилянській академії щороку в день її іменин (22 грудня) поминали Галшку як засновницю цього закладу – проводили зібрання академічної корпорації, на яких обирали професорів, затверджували нових викладачів тощо. Сьогодні в Національному університеті «Києво-Могилянська академія» кращі, обдаровані, розумні студенти нагороджуються стипендією імені Галшки Гулевичівни. Цікавою є й така традиція, коли на щорічне святкування Дня академії (15 жовтня) студенти здійснюють акцію «Чистий Сковорода», під час якої миють пам'ятник Григорію Сковороді на Контрактовій площі.

Згідно заповіту Галшка Гулевичівна була похована у крипті Луцької братської Хрестовоздвиженської церкви. У 2002 році на стіні храму українській добродійці встановлена меморіальна дошка (Бірюліна, с. 126).

Отож, Галшка Гулевичівна зробила вагомий внесок для освіти українського народу, для збереження і примноження культури. Вона заповіла своє багатство на добрі справи – для навчання дітей і виховання в них патріотизму, поваги та любові до рідної історії, віри та мови.

Список використаних джерел

1. Штефан Л. Роль жінок-патріоток у розбудові освітньої галузі: історичний аспект. *Педагогічні науки*. 2014. №60. С. 121–125.
2. Цап М. Внесок Галшки Гулевич у розвиток чернецтва та братського руху Православної Церкви. *Волинський благовісник*. 2021. № 9. С. 199–212.
3. Галшка Гулевичівна. Віртуальний музей Києво-Могилянської академії. URL: <https://vm.ukma.edu.ua/person/galshka/> (дата звернення: 15.05.2023).
4. Бірюліна О. «Навічно фундуючи добра свої власні...». *Луцьке Хрестовоздвиженське братство: історія та відродження* / упоряд. А. І. Бондарчук. Луцьк: Терен, 2013. С. 123–126.
5. Ільченко О. Ю. Українське меценатство: Галшка Гулевичівна – фундаторка Києво-Могилянської академії. *Постметодика*. 2009. №7(91). С. 32–36.

6. Ільченко О. Благодійність жінок в освіті України: історія, сучасний стан і перспективи розвитку. Навч.-метод. посіб. Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2015, 266 с.
7. Осока С. Галшка Гулевичівна: до меценатства – через боротьбу. URL: <https://povaha.org.ua/halshka-hulevychivna-do-metsenatstva-cherez-borotbu/> (дата звернення: 15.05.2023).

Сергій ДЖУРАК,
студент спеціальності «Середня освіта (Фізична культура)»
Науковий керівник - Сергій МАРЧУК,
канд. пед. н.
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)

ЮРІЙ ДРОГОБИЧ У ВИТОКІВ СТАНОВЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ОСВІТИ І НАУКИ

Самобутнім і надзвичайно талановитим та працюючим діячем Українського Відродження був учитель і вчений, поет і громадський та культурний діяч Юрій Котермак, який увійшов в історію під ім'ям Юрій Дрогобич. Це ім'я походить від місця його народження – Дрогобича на Прикарпатті (Мосіяшенко, Курок, Задорожна, с. 14).



Юрій Дрогобич – український вчений, доктор медицини й філософії, представник раннього гуманізму в Україні. Юрій Дрогобич (Юрій Котермак, Георгій з Русі, Юрій зі Львова) народився близько 1450 року в м. Дрогобичі (Огородник, Русин, с. 83).

Писемна біографія Юрія починається у 1469 році, коли прізвище юнака з'явилося у списку студентів Ягеллонського університету в Кракові. Як незаможний вступник він вніс лише один грош. Виявляючи надзвичайну наполегливість, через рік став бакалавром, а в 1473 році склав іспити на ступінь магістра мистецтв. Однак отримані знання його не задовольняють, і Ю. Дрогобич вирушає до Італії. З 1473 року вчиться в найславетнішому тоді в Європі Болонському університеті, заснованому в 1119 році (Історія української культури, с. 66–67).

У 1478 р. магістр «Георгіус з Русі» здобув у Болонському університеті ступінь доктора філософії. Але й після цього він не полишив студентської лави, прослухавши протягом чотирьох років курс медицини. В епоху, коли жив і працював Юрій Котермак, науки природничого циклу були тісно

пов'язані з філософією і між собою. Майже всі тогочасні філософи – це водночас астрономи та медики й навпаки, а професори університетів вільно переходили з кафедри на кафедру. Вивчення цих наук здійснювалося тими самими методами – шляхом читання й пояснення перекладених латиною творів грецьких та арабських авторів, що вважалися класичними. Причому саме медицина розглядалась як ключ для розуміння всієї природи. Цим пояснюється потяг Юрія Котермака до вивчення медицини. Незабаром молодого доктора, автора відомих наукових праць за рекомендацією Дж. Манфреді запросили викладати астрономію (Українська педагогіка в персоналіях, с. 34).

24 березня 1481 року було особливим днем для Болонського університету для Юрія Котермака – в цей день студенти-медики та артисти обирали нового ректора. Згідно зі статутами ректором міг стати лише студент, записаний до університетських книг. Він мусив скінчити два роки навчання медицини, мати щонайменше двадцять п'ять років, а головне «перевищувати інших наукою і чеснотами». Заборонялося обирати тих, хто вивчав на час виборів граматику й хірургію. Це було свідченням високої поваги до ректорського звання, до якого не допускались представники наук, які вважалися початковими. Адже студентський ректор був «князем» всього університету, верховним главою держави в мініатюрі, якою був середньовічний університет (Радул, с. 54).

Студенти голосували за кандидатуру магістра Юрія з Дрогобича, вкидаючи до урни чорні або білі кульки. Коли урну відкрили, то чорних кульок не було. Всі студенти проголосували за гостя з далекої країни, який за кілька років життя в Болоньї встиг завоювати неабиякий авторитет.

Посада ректора належала до найпочесніших у Болоньї, але й обов'язки були численні й складні. Проте відмовитися від запропонованої посади забороняли статuti університету. Проголошуючи присягу, новообраний ректор медиків та артистів урочисто обіцяв, що протягом року всіма силами служитиме щонайкращому розвитку університету, буде справедливим до студентів, дотримуватиметься статутів і слідкуватиме, щоб і всі інші шанували статuti. Перші дні після виборів Ю. Котермак присвятив вивченню статутів університету, оскільки через п'ятнадцять днів після виборів ректор уже не міг покликатись на незнання тієї чи іншої вимоги статутів. А щоб і студенти не забували своїх прав та обов'язків, статuti читалися в ці дні університетським писарем у всіх лекційних залах. Займаючись справами університету, Юрій Дрогобич протягом перших восьми днів після виборів приймав присягу від кожного з професорів, що читали лекції (Радул, с. 55).

Як ректор Юрій Дрогобич мусив постійно стежити за своєчасним проведенням лекцій та диспутів, контролювати оплату праці професорів, доводилося вести також фінансові справи з банкірами та болонськими купцями. Перебуваючи на посаді ректора, Ю. Котермак продовжив займатися наукою, переважно астрологією, він досить успішно прогнозував

події і явища, його праці мали прихильників. Однією з перших друкованих книг в Європі вийшла з римської друкарні Е.Зільбера 7 лютого 1483 року (в день Венери) «Прогностична оцінка поточного 1483 року магістра Юрія Дрогобича із Русі, доктора мистецтв, медицини Болонського університету». Це була перша друкована книга українського автора, написана латиною. Також відомі були і інші його рукописні праці, написані в Італії: «Трактат про сонячне затемнення 20 липня 1478 року», «Прогностик на 1478 рік», «Оцінка місячного затемнення 4 липня 1479 року».

З Італії Ю. Котермак повернувся в Україну, деякий час гостював у рідних містах Дрогобичі і Львові. 1477 (або 1478) року переїхав до Краківського університету (Радул, с. 59).

Таким чином, Юрій Котемак – учений європейського масштабу, проповідник гуманістичних ідей і нових досягнень науки. Він був першим ректором Болонського університету з тих українських вчених і студентів, які там здобували освіту; він став першим українцем, який опублікував свою працю за кордоном у часи, коли книгодрукування ще тільки зароджувалося. Він, один із українських студентів, став першим доктором медицини і професором Болонського університету. Також першим відзначено кількома науковими ступенями – доктора філософії та доктора медицини.

Список використаних джерел

1. Мосіяшенко В. А., Курок О. І., Задорожна Л. В. Історія педагогіки України в особах: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2005. 266 с.
2. Огородник І. В., Русин М. Ю. Українська філософія в іменах: навч. посіб. / за ред. М. Ф. Тарасенка. Київ: Либідь, 1997. 328 с.
3. Історія української культури: навч. посіб. Львів: Магнолія, 2011. 336 с.
4. Українська педагогіка в персоналіях. У 2 кн. Кн. 1. X–IX ст.: навч. посіб. для студ. / за ред. О. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. 624 с.
5. Радул О. Історія педагогіки України X–XVII століть: Персоналії. Київ: Основи, 2005. 238 с.

Дар'я ДЗЮБА,
студентка спеціальності 231 Соціальна робота
Науковий керівник - Аліна ОСТЕРТАГ,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ

Здоров'я людини та її повноцінний розвиток є запорукою міцності й розвитку держави. І якщо майбутнє будь-якої держави залежить від молодого

покоління, варто екологічно підходити до виховання їх свідомими громадянами.

Реформування освітньої галузі у контексті збереження здоров'я за сучасних умов спрямоване не тільки на соціальний та індивідуальний ресурси, піклування про своє здоров'я розглядається як провідний показник прогресу суспільства, ознака гармонійного й комфортного середовища.

Створення здоров'язбережувального середовища спрямоване на виховання свідомого та дбайливого ставлення до власного здоров'я, позитивного ставлення дітей до самостійних занять фізичними вправами. Емоційно-комфортне освітнє середовище – це сукупність умов, за яких відбувається ефективна навчально-пізнавальна діяльність суб'єктів педагогічного процесу. Це передусім: позитивна взаємодія вчителів і учнів; пріоритетність дискусійних обговорень питань на практичних заняттях, коли учні мають змогу вільно висловлювати свої думки. Завдяки створенню сприятливого, емоційно-комфортного освітнього середовища школярі набувають здатності до рефлексії своєї здоров'язбережувальної діяльності, активної позиції від усвідомлення важливості збереження здоров'я до оперування та коректування поведінки й прогнозування її результатів, самовиховання, самоосвіти, самооцінки, самоаналізу. Все це разом є основою для плідних міжособистісних взаємодій, можливостей для вільної комунікації, партнерського співробітництва між вчителем та учнем.

Аналіз досліджень властивостей ключових компетентностей молодших школярів показав, що для них характерна багатофункціональність. Опановування компетентностями дозволяє дитині розв'язувати різні проблеми в повсякденному житті та діяльності. Попри активний інтерес учених до проблеми розвитку здоров'язбережувальної компетентності учнів, у теорії та практиці це питання залишається недостатньо вивченим. Можна сказати, що в цей час за різноманіття підходів відсутнє єдине розуміння сутності здоров'язбережувальної компетентності, процесу її розвитку. У зв'язку з цим поняття «здоров'язбережувальна компетентність» потребує уточнення й аналізу педагогічних умов її формування.

Феномен здоров'я був і залишається предметом дослідження багатьох учених і розглядається у кількох аспектах: філософському, медико-біологічному, соціально-педагогічному. Здоров'язбережувальною компетентністю є:

- інтегративна якість особистості, сукупність знань про людину та її здоров'я, здоровий спосіб життя;
- мотиви, що мають екологозберігаючу спрямованість за ставленням до себе та навколишнього світу, спонукають до ведення здорового способу життя;
- потреба в освоєнні способів збереження свого здоров'я, орієнтованих на самопізнання та самореалізацію.

Автор теорії людської мотивації та ієрархії потреб, А. Маслоу писав, що «пріоритетними для людини є потреби нижчих рівнів, задовольнивши які

відбувається формування потреб вищих рівнів». Формування здоров'язбережувальної компетентності особистості доцільно здійснювати починаючи від задоволення її базових потреб до більш значущих цінностей здоров'я. Як зауважує М. Лехолетова, «...А. Маслоу не вважав ієрархію потреб фіксованою, він підкреслював провідне значення індивідуальних особливостей кожної людини».

Отже, здоров'язбережувальні компетентності мають велике значення для підтримання та збереження здоров'я людини. Вони включають набір знань, навичок, цінностей та умінь, що допомагають дітям приймати свідомі рішення щодо свого здоров'я та діяти відповідно до цих рішень. Наприклад, надають навички, що допомагають людям забезпечувати своє фізичне і психічне благополуччя. Це можуть бути навички особистої гігієни, правильного харчування, фізичної активності, стрес-менеджменту та взаємодії зі здоровими способами життя. Здоров'язбережувальні компетентності спонукають людей брати особисту відповідальність за своє здоров'я. Це означає усвідомлення впливу власних вчинків та рішень на здоров'я, вміння встановлювати мети та впроваджувати стратегії для досягнення і підтримки здоров'я.

Для формування здорового способу життя учнів сприятимуть такі заходи: розробка та впровадження різних навчальних програм, організація позакласних і позашкільних заходів, спрямованих на поглиблення знань про здоровий спосіб життя та мотивацію ціннісного ставлення учнів до здоров'я: це можуть бути заходи, спрямовані на створення здорових середовищ, наприклад, школи, університети, робочі місця або громадські простори. Це може включати створення спеціальних зон для фізичної активності, сприяння здоровому харчуванню у шкільних їдальнях, впровадження програм психологічної підтримки та ін.

Організація тренінгів та групових дій для розвитку навичок критичного мислення і прийняття розумних рішень щодо здоров'я. Учасники можуть вчитися аналізувати інформацію, оцінювати наслідки своїх дій.

Список використаних джерел

1. Ворохаєв О. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх соціальних працівників. Чернігів.
2. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/25/part_2/7.pdf
3. Грицай Ю.О. Використання здоров'язберігаючих технологій в навчальній діяльності школярів : навчальний посібник. Миколаїв
4. Оржеховська В. М. Здоров'язбережувальне навчання і виховання: проблеми, пошук.
5. Кобан М. Ю. і Лимар Ю. М. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності молодих школярів.
6. <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/257622>

*Уляна ДЗЮБАТА,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Актуальність теми. Хто сьогодні вчить наших дітей? Якщо перед вами коли-небудь стояло завдання знайти педагогів — ви знаєте, що це зробити дуже важко. Ні, причина точно не в кількості кандидатів. Проблема в тому, що вибирати ні з кого: типовий педагог сьогодні — це людина, котра перебуває у стані емоційного вигорання, з фокусом уваги на навчальний матеріал, а не дитину, мета якої — відчитати матеріал і далі хай буде, що буде. Інновації здебільшого сприймаються як щось вороже, до них варто ставитися з пересторогою. Звісно, є винятки — молоді, талановиті, які прагнуть не переказати підручник, а запалити вогонь жаги до навчання в серці дитини. Але таких учителів небагато, вони переважно молоді, віком до 30 років, і зазвичай на них полюють приватні школи. У наш час самоосвіти, Гуглу та безмежних можливостей Інтернету класична роль учителя трохи розмилась і втратила свою колишню концепцію, в якій досі живе більшість педагогів.

Основна частина. «Вчитель - людина-флешка» - найпоширеніша модель роботи вчителя з учнями, бо саме про це говорили в навчальних закладах, де вони навчалися. Саме це відбувається у школі щодня: вчитель прийшов, щось розказав і пішов. Але чи достатньо цього у XXI столітті? Адже сьогодні будь-яку інформацію можна знайти в Мережі за лічені секунди. Тоді навіщо потрібен учитель? Діти й батьки щодня ставлять це запитання...

Всесвітній економічний форум у Давосі у 2020 році вкотре опублікував список з основних 10 навичок майбутнього, які знадобляться людям для роботи через п'ять років: аналітичне мислення, активне навчання, розв'язання складних проблем, критичне мислення та аналіз, креативність, оригінальність та ініціативність, лідерство і соціальний вплив, використання технологій та моніторинг, створення технологій та програмування, витривалість, стресостійкість та гнучкість, логічна аргументація, розв'язання проблем і формування ідей. [1]

Щоб виховати ці навички в дитини, наприклад розвинути критичне мислення чи роботу в команді, вчитель повинен допомогти дитині не просто завчити матеріал, а сформувати власну незалежну точку зору. Ключова теза тут така: немає неправильних думок і відповідей. Неправильними є лише мовчання і пасивність на уроці. Порівняйте це зі звичним для нас «совковим» підходом, коли є лише дві думки: вчителя і неправильна. А ще — спробуйте

здогадатися, про що писав автор. Якщо ваші думки не збігаються з тим, що написано в підручнику, або з версією вчителя, отримаєте зауваження — у кращому разі. Ми прагнемо отримати людину майбутнього, а використовуємо для цього інструментарій минулого. Те саме що створювати «Теслу» на заводі ЗАЗ. Навряд чи вийде.

Так, перед учителем завдання непросте. Як учити дітей того, чого вас самих не навчила ще та, радянська система? Відповідь одна — розвиватися самостійно. Якщо вчитель сам залишатиметься у старій парадигмі, то ми продовжимо «штампувати» дітей, нездатних до самостійної діяльності. Це велика відповідальність, але й плоди в неї великі: адже діти — майбутнє нашого суспільства, і від того, як ми їх виховаємо, залежить, яким буде наше завтра.

На освіту впливають безліч чинників, таких як політичні, соціальні, економічні та культурні. Однак, основні проблеми та перспективи можна виділити наступним чином:

Проблеми:

1. Розвиток технологій: Швидкий розвиток технологій змінює наше життя і педагогічну практику. Молоді прогресивні вчителі у меншості, вчителі похилого віку рідко йдуть у ногу з інноваціями...
2. Нестабільність соціально-політичної ситуації: Конфлікти, війни та економічні кризи створюють несприятливі умови для навчання та розвитку особистості
3. Зміна цінностей. Якщо у сучасної молоді запитати навіщо їм вища освіта, більшість відповість «бо так батьки, бабусі, дідусі сказали» вища освіта, мабуть, потрібна лише медикам, все решта - це великий маркетинг, який був вбитий у голови радянського суспільства. У порівнянні із західними країнами Україна лідирує за кількістю людей із вищою освітою, але водночас чомусь ці люди покидають свої домівки та сім'ї аби виконувати всю брудну роботу за копійки, поки більшість європейців без вищої освіти працюють на роботах мрії, отримують задоволення від життя та дивляться на тих високоосвічених з трьома вищими освітами як на рабів, нижчий сорт...
4. Нерівність у доступі до освіти: За це можна «отримати по чолі», проте до прикладу чому у Католицькому університеті мають право навчатись діти людей зі статками (походження яких сумнівне), а проста Марійка - донька продавчині та електрика - не має права навіть глянути, як той університет виглядає, бо її одразу виженуть, адже вона псує краєвид для заможних... Чому вона, як і інші діти, не має права навчатись у видатних викладачів, здобувати якісну освіту? Хіба в нас освіта не для всіх? Хіба в нас феодальний устрій?...

Перспективи: Розвиток онлайн-освіти, інклюзивної освіти.

Що ми маємо зараз? За вісім років після перемоги Майдану в освітній сфері здійснено дві фундаментальні реформи:

1. *Запроваджено автономію закладів вищої освіти* впровадження трирівневої структури (бакалавр, магістр, доктор філософії), створення незалежної від МОН системи забезпечення якості вищої освіти тощо.

2. *Запроваджено компетентнісний підхід до визначення змісту освіти на всіх рівнях базової освіти*, зокрема через Нову українську школу (НУШ) Ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти. [2-3]

Але нині трансформації зупинилися. Немає сумнівів, що подальші реформи в освіті потрібні. Перед нами стоїть складне завдання: модернізувати систему, використовуючи кращі практики Заходу, але не втративши позитивних аспектів минулого. [2]

Здобутки минулого є. Батьки, які масово виїхали в Європу впродовж останніх місяців і відчували реалії німецької, польської чи данської систем шкільної освіти, одноставно стверджують: українські діти далеко попереду своїх однолітків із ЄС у знаннях з математики. [2]

Тимчасом, відчувши людяність західних підходів, наші діти вже не хочуть повертатися в жорстко ієрархічні відносини, якими характеризується українська школа. [2]

Схожа ситуація у вищій освіті. Українські студентки, які опинилися за кордоном, утікаючи від бомб та ракет удома, радо занурилися в чудову інфраструктуру західних університетів. Наші студенти програють європейським колегам в ерудиції та розвитку ширини світогляду. І саме можливістю розвитку цих непрофільних аспектів вищої освіти університети ЄС приваблюють наших студентів. З часом студенти й учні все ж таки повернуться в Україну (хоча, очевидно, частина їх залишиться за кордоном надовго). Їхній досвід стане вимогою: українські системи шкільної та вищої освіти будуть змушені трансформуватися. Світогляд, ерудиція, інфраструктура, людяність підходів — ці елементи стануть вимогою часу. [2]

Впродовж більш ніж десятиліття майже три чверті українських випускників шкіл вступають у вищу освіту. Це астрономічна цифра, порівняно з іншими європейськими країнами. Вона свідчить не про якість чи доступність вітчизняної вищої освіти, а про відсутність альтернатив. Серед випускників (і батьків) сформувався стійкий стереотип: до професійного коледжу чи училища вступають «невдахи». [2]

Тому попит на збільшення «практичного» навчання задовольняється закладами вищої освіти. Така практика не відповідає місії університетів як центрів розвитку академічної думки, місць, де поєднуються освіта й наука, де формується певний елітний світогляд. Університети мають визначитися зі своєю місією. [2]

Мало хто заперечить, що українська освіта потребує змін. Наступний етап реформ стосуватиметься всієї галузі — від садочка до аспірантури. Перспектива вступу в ЄС, а також щедрість донорської підтримки, на яку

можна розраховувати після перемоги, дає шанс на змістовий стрибок. Великі надії покладаються на новопризначеного очільника МОНу Оксена Лісового. Він запропонував конкретні та актуальні проблеми та їх рішення і визначив основні напрямки діяльності МОНу. [2]

Оксен Лісовий вважає, що трансформація суспільства можлива через формування здорового пласту, який користується інтелектуальними інструментами, який критично мислить, ухвалює рішення, базуючись на цінностях. аби вона сформувалася, дітям змалечку потрібно доносити цінності, давати інструменти критичного мислення, інструменти ефективної самореалізації. [4]

Висновки. Отже, освіта в Україні, як і всі інші галузі економіки потребує докорінного реформування. Це не лише друк нових підручників та поверхневі зміни, а глибинна перебудова усієї системи освіти починаючи від дитячого садка і закінчуючи університетом. Реформування повинне враховувати зміни в суспільстві, прогрес людства, мотивувати учнів до реалізації власних інтересів, мотивувати їх навчатися. Це можна реалізувати при умові, коли у суспільстві зміниться ставлення до результатів навчання, коли за свої знання можна буде отримувати гідну оплату. Суспільство має визначитися кого вважати успішним, не принижувати інтелігенцію, тоді дітей будуть навчати дійсно найкращі з-поміж людей.

Список використаних джерел

1. Якими будуть основні 10 навичок у 2025 році – Всесвітній економічний форум опублікував список. URL: <https://nus.org.ua/news/yakymy-budut-osnovni-10-navychok-u-2025-rotsi-vsesvitnij-ekonomichnyj-forum-opublikuvav-spysok/>
2. Як розвивати освіту після війни. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/jak-rozvivati-osvitu-pislja-vijni.html>
3. Нова українська школа. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
4. Про освіту, науку та цінності: 5 цитат нашого Оксена Лісового. URL: <https://platform.man.gov.ua/media/990448b3-871c-4b2b-9d91-c918d2ac87e4>

*Ірина ДИНЯ,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ірина ФАЛОВСЬКА,
доцент кафедри педагогіки та психології
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)*

МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

В Україні кожен регіон і місцевість має свої унікальні музично-національні традиції, які складають невіддільну частину художньої культури, що розвивалася і збагачувалася протягом історичних епох. Вивчення

регіональної культурно-історичної спадщини є важливим засобом естетичного та національного виховання, яке сприяє розвитку духовного світу та естетичних почуттів молодших школярів, вихованню любові до рідного краю та його культурно-історичної спадщини, поваги до історичних святинь та народних традицій. Це сприяє формуванню художньо-естетичного смаку та ціннісного ставлення до нашого рідного краю.

Як зазначає Т. Турчин, «музика сприяє здатності дитини заглибитись у себе, в свої переживання, вона ніби заново відкриває для себе цілий світ емоцій, можливість з позицій прекрасного оцінити природу рідного краю, поетичне слово, звуки музики. Розвиток духовності та формування національної самосвідомості неможливо уявити без відчуття себе як представника свого народу, своєї культури. Національна музика має особливий вплив на свідомість та самосвідомість особистості, вона є ефективним засобом виховання особистості людини, формування домінантних показників, які становлять основу її духовної та національної культури» (Турчин, с.132).

Уроки музичного мистецтва в початкових класах загальноосвітнього закладу мають на меті зацікавити молоде покоління народною творчістю. Під час уроків діти знайомляться з музичною культурою різних народів, але особливу увагу приділяється культурі власного народу, яка є унікальною та неповторною.

Національні народні традиції, звичаї й обряди відіграють важливу роль у відтворенні культури і всіх сфер духовного життя; виховання на народних традиціях є невід'ємною частиною історичного становлення народу, що має надзвичайно великий вплив на формування національного характеру, національної ментальності людини. В основу такого виховання поставлено досвід попередніх поколінь.

Важливою передумовою розвитку особистості молодших школярів є здатність осмислювати і прагнути пізнати кращі сторони виховних традицій своєї нації. Національна культура виступає першоосновою формування всебічно розвиненої особистості, її самореалізації. Незнання учнями особливостей національної культури може призвести до занепаду духовності, що, насамперед, проявляється у ставленні до рідної мови, історії свого народу, його традицій та звичаїв (Олексюк, с.46–51).

Вдосконалення системи музичного виховання підростаючого покоління сьогодні торкається, насамперед, питань використання українського національного фольклору. Прилучення учнів до українського музичного фольклору та національних традицій із його використанням є одним із шляхів духовного відродження України. Дуже важливо, що чинні шкільні програми повертаються до вивчення історії українського народу, яка знайшла своє відображення в українській пісні, танцеві, дійствах (Савченко; Шиян).

Уроки музичного мистецтва у закладі загальної середньої освіти згідно нової програми покликані ознайомлювати школярів із різноманітними народними святами та обрядами відповідно до календарної сезонності, яких

на Україні налічується чимала кількість: навесні – Великодні свята та зустріч весни, яку супроводжують різноманітні веснянки (свято першого жайворонка, свято тополі та інші); влітку – зелені свята, косовиця, Івана Купала, обжинки, Спаса; восени – Покрова; взимку – Калита, Миколая, Різдвяні свята, Стрітення.

Важливо зрозуміти, що кожен регіон України має свої унікальні особливості проведення весняних свят. Наприклад, на Заході України традиційно зустрічають весну гаївками, гагілками (на Львівщині та Закарпатті), гукавками і рогульками (на Волині). Основною ознакою цих пісень-закличок є нерозривна єдність мелодії, тексту, руху та виконання, а також сильний звук, строга обрядова манера та колективність. Більшість ігрових веснянок виконуються у форматі кругів і ключів (круг – символ сонця).

Для виконання кругових веснянок дівчата, утворивши коло, йшли (по сонцю), співаючи. Одна дівчина в середині кола пантомімою відтворювала зміст веснянки.

Найпоширеніший з ключових танків – «кривий танець»: 10 – 15 дівчат йшли одна за одною, тримаючись за руки. Вела «ключ» «царівна», старанно обходячи різні перешкоди – камені, кущі, дерева.

На уроках музичного мистецтва вчитель розповідає учням, що веснянки-заклички у Західній Україні зазвичай виконуються усіма учасниками дійства в унісон, лише в деяких фразах може з'являтися двоголосся. Таким чином, виконання веснянок не потребувало спеціальної музичної підготовки.

Традиційно ці короткі пісеньки виконувалися з інтонацією закликуювання. Часто два хори перегукувалися, тому старалися виконувати їх голосно, щоб їх чули на іншому кінці села. Місце для співу часто обирали таке, де добре було чути відлуння: на березі річки або озера, або на височині. Після виконання певної строфи або рядка, вони прислуховувалися, чи відгукнуться дівчата з іншого кутка села.

Закінчувалися співи глісандуючим вигуком «гу» (звідси й походить назва гукавок – «весну гукати»). Діапазон «гукавок» – в межах квінти – октави. Пісні-гукавки, на думку наших далеких предків, проганяли, відлякували зиму.

Традиційно на Західній Україні навесні молодь грала в різні ігри. Найбільш поширеними були «Просо», «Вербова дощечка», «Довга лоза». Ці пісні та ігри доступні для виконання молодшими школярами, тому дуже важливо, щоб на уроках музичного мистецтва їх розучували, виконували, грали. Тільки в такому випадку їх можна зберегти для наступних поколінь.

Таким чином, можна сформулювати основні педагогічні завдання музично-естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку на основі музично-національних традицій Західної України:

- виховувати почуття любові та інтересу до музики та музично-національних традицій;

- емоційно збагачувати почуття дітей музичними враженнями;
- сприяти вихованню та формуванню естетичного смаку школярів;
- впливати на всебічний розвиток дитини: інтелектуальний, музичний, духовний, естетичний, моральний;
- розвивати творчу активність, формувати почуття радості і задоволеності у дітей від участі в доступних їм видах музичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посібник: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2013. 248 с.
2. Савченко О. Типова освітня програма 3-4 клас. <http://surl.li/idvni> (Дата звернення 04.04.2023)
3. Турчин Т.М. Національний репертуар – основа музичного навчання сучасних школярів. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія14: Теорія і методика мистецької освіти.2010. Вип. 10. С. 130–136.
4. Шиян Р. Типова освітня програма 3-4 клас. https://osvita.ua/doc/files/news/604/60408/Shyiav_3-4.pdf (Дата звернення 04.04.2023)

***Аліна ЖАРОВСЬКА,**
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - **Володимир ЯРИЧ,**
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)*

ДО ПИТАННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Актуальність. Швидкий розвиток суспільства, проблеми covid-19, та російської війни в Україні, еміграція населення в тому числі молоді вимагає швидких трансформації системи педагогіки та освіти.

Основний виклад матеріалу. На нашу думку, проблеми педагогіки та сучасної освіти України полягає в необхідності модернізації системи навчання та впровадженні інноваційних технологій, а також у забезпеченні рівних можливостей доступу до якісної освіти для всіх громадян країни.

Виділимо такі причини кризи педагогіки: 1. Відсутність знань про стійкі зв'язки між цілями, змістом, умовами й результатами педагогічних дій призводить до того, що не тільки підручники та навчальні посібники, а й наукові праці з педагогіки переповнені інформацією про те, що треба робити, замість того щоб відповісти на питання : як це робити? Педагогіка перетворилася в «науку повинності». [1]

2. Зміст освіти стали визначати такі ідеологічні стереотипи, як войовничий атеїзм, безумовний примат громадського і перш за все державного над індивідуальним, підміна права мораллю й ін. [1]

3. Самоізоляції радянської педагогіки й декларування своїх пріоритетів у світовій педагогіці. Ідеологізація зумовила ізоляцію вітчизняної

школи педагогіки від розвитку світового педагогічного досвіду та загальнолюдської гуманітарної культури. Тим часом закордонна педагогіка, навпаки, імпортувала педагогічні ідеї радянських дослідників і досвід організації освіти, змінювала освітню політику з урахуванням наших досягнень. Так, в Західній Німеччині був створений цілий науковий інститут, що вивчає педагогічна спадщина А. С. Макаренка.[1]

4. Ідеологізація підстав педагогіки призвела до девальвації понять в педагогічному мисленні. Вони гальмували розвиток освіти.

5. Знищення або замовчування вітчизняних досягнень.

6. Зневажливе ставлення до передового педагогічного досвіду. [1]

Отже, цей текст наголошує на проблемах, пов'язаних з ізоляцією вітчизняної педагогіки від світового педагогічного досвіду та культури. Це призвело до замовчування вітчизняних досягнень та зневажливого ставлення до педагогічного досвіду. Загалом, можна сказати, що криза педагогіки зумовлена багатьма факторами, такими як відсутність чіткої стратегії та знань, ідеологізація та ізоляція вітчизняної педагогіки від світового досвіду, а також зневажливе ставлення до передового педагогічного досвіду. В результаті цих факторів педагогіка перетворилася на "науку повинності", а зміст освіти був визначений ідеологічними стереотипами, які перешкоджали розвитку освіти. Ці проблеми гальмують розвиток освіти і потребують уваги та вирішення.

Виникають питання й щодо мобільності студентів і викладачів у європейському просторі. Ця мобільність серед українців і сьогодні добре поширена, хоча й одностороння. Десятки тисяч наших дітей і молоді навчаються за кордоном. Вітчизняні вчені, а це теж тисячі, успішно працюють в інших країнах. А до нас чомусь мало потрапляє і вчених, і студентів із європейських країн. Мабуть, тому, що ми ще не можемо створити належних умов для наукової роботи й навчання. Проте є проблема збереження та повернення до України власного інтелектуального потенціалу, наших учених. [2]

Через недосконалість чинного законодавства та певної втрати контролюючої пильності з боку профільного міністерства вищі навчальні заклади недержавної форми власності (звичайно не всі) перетворилися в типові бізнесові структури, для яких головним є не якість освіти, а отримання прибутків. [2]

В Україні зростає зденаціоналізоване плем'я. Маємо багато тисяч безпритульних, зростання дитячої злочинності, наркоманії, алкоголізму, безграмотності, жорстокості дітей і молоді, несприйняття українцями рідної української мови, цінностей національної культури. У суспільстві інтенсивно збільшується соціальне дно. Недаремно ж сьогодні Україна за чисельністю самовбивць, наркоманів, ВІЛ-інфікованих, хворих на туберкульоз тощо є європейським лідером. [2]

З тексту можна зробити висновок про проблеми, які існують у сфері освіти та соціальному житті в Україні. Зокрема, автор зазначає про односторонню мобільність українських студентів та викладачів у європейському просторі.

Також в тексті йдеться про проблему недосконалості законодавства та втрату контролю вищих навчальних закладів недержавної форми власності, які перетворилися в бізнесові структури, не завжди зосереджені на якості освіти. Крім того, автор зазначає про проблему зростаючої соціальної вразливості в Україні, зокрема про безпритульних, дитячу злочинність, наркоманію, безграмотність та інші проблеми, які погіршують якість життя людей в країні.

Найгостріші проблеми сучасної української школи:

- Недосконалість нормативної бази, що регламентує роботу школи;
- Матеріальна база навчальних закладів застаріла. Недостатня кількість демонстраційного обладнання, наочності;
- Недостатня відповідальність батьків за навчання та виховання дітей;
- Недостатнє фінансування на утримання та розвиток навчальних закладів
- Низький рівень зарплатні вчителя;
- Застаріла база комп'ютерів, відставання в інформатизації та комп'ютеризації від сучасних вимог. Низький рівень забезпечення сільських шкіл якісною мережею Інтернет;
- Фінансування управлінь освіти, підвищення престижу роботи державного службовця;
- Неякісна підготовка майбутнього вчителя у вищому навчальному закладі, відсутність мотивації у його роботі; [3]

Зазначені проблеми є серйозними викликами для сучасної української школи. Недосконалість нормативної бази обмежує можливості шкіл у впровадженні нових підходів до навчання. Застаріла матеріальна база та недостатня наочність обмежують якісну освіту. Брак відповідальності батьків і недостатнє фінансування впливають на загальний розвиток шкіл. Низький рівень зарплат вчителям змушує багатьох талановитих фахівців залишати професію або шукати роботу за кордоном. Також, застаріла комп'ютерна база та низький рівень інформатизації у школах гальмують розвиток сучасних технологій у навчанні. Всі ці проблеми потребують негайного вирішення для забезпечення якісної освіти в Україні та підвищення її престижу в суспільстві.

Неефективне фінансування і, як один із його результатів, низька зарплата вчителів призводять до не престижності професії вчителя, а також є причинами корумпованості сектора освіти. У школах діють непрозорі схеми регулярного стягування з батьків грошей на ремонт, підручники, додаткові заняття. У сфері вищої освіти хабарі платяться всюди: за вступ до ВНЗ, здачу сесії, отримання стипендії. У 2008 р. було введено зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО), за результатами якого відбувалося зарахування до вишів. Пізніше університетам дозволили вводити вступні іспити, а також ввели додаткові пільги для певних груп населення. Нові правила знову розв'язали руки корумпованим ректорам. [4]

Отже, автор вказує, що низька зарплата вчителів та неефективне фінансування є двома ключовими причинами непрестижності професії вчителя та корумпованості в освітній сфері. Одна з головних причин, що впливає на непрестижність професії вчителя та корупцію в освіті, полягає у низькій зарплаті вчителів та неефективному фінансуванні. Це призводить до того, що вчителі не мають достатнього стимулу для професійного розвитку та виконання своїх обов'язків на високому рівні. Зокрема, в освітньому секторі поширені хабарництво та інші форми корупції, що значно впливають на якість надання освітніх послуг та довіру громадськості до системи освіти в цілому.

Висновки. У сфері й педагогіки потрібні революційні реформи, треба використати вітчизняні досягнення в педагогіці, вивчити передовий досвід інших розвинутих країн і перейняти в них найкращі новації. Оновити матеріальну базу навчальних закладів, покращити їх фінансування, підвищити зарплату вчителям і підняти престиж освітніх професій. Для подолання корупції необхідні кадрові зміни. Потрібно створити належні робочі місця для наукової роботи й навчання. Забезпечити гідні умови праці для повернення наших вчених і студентів які навчаються за кордоном. Спільними прогресивними зусиллями науковців-фахівців педагогів і вчителів можна буде вивести сферу освіти з кризи й в майбутньому подавати приклад для інших країн.

Список використаних джерел

1. Причини кризи педагогіки. . URL.: <http://surl.li/idvoo>
2. Стан та перспективи вищої педагогіки, освіти в сучасних умовах розвитку суспільства. URL.: <http://surl.li/idvou>
3. Найгостріші проблеми сучасної української школи. URL.: <http://surl.li/idvpr>
4. Основні недоліки освіти в Україні. . URL.: <http://surl.li/idvqa>

Вікторія ЖИЛА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ольга ГНЕПА,
канд. пед. н.
Володимирський педагогічний фаховий коледж
імені Агатангела Кримського
Волинської обласної ради
(м. Володимир, Україна)

ВИХОВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ ДО УКРАЇНСЬКИХ ЗВИЧАЇВ І ТРАДИЦІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «МИСТЕЦТВО»

Постановка проблеми. Згідно з концепцією НУШ одним зі стратегічних завдань сучасної освіти визначено патріотичне виховання учнів.

Значна роль у формуванні національно свідомої особистості належить мистецтву. Варто зауважити, що використання засобів народної педагогіки у навчально-виховному процесі освітнього закладу значно посилює вплив мистецтва на особистість дитини. При цьому доцільним є запровадження інтегрованого підходу до вивчення мистецьких дисциплін у школах загалом і початковій їх ланці зокрема. Сучасні педагоги та науковці пропонують інтегрувати такі види мистецтва, як образотворче мистецтво, музику, літературу, театр і хореографію. За цих умов важливого значення набуває збагачення змісту художньої та музичної діяльності учнів народною обрядовістю та звичаєвістю. Зважаючи на вищевикладене, проблема виховання в учнів початкових класів позитивного ставлення до традицій і звичаїв українського народу у процесі вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво» є актуальною проблемою сучасної педагогіки.

Метою дослідження є вивчення особливостей формування у молодших школярів позитивного ставлення до традицій і звичаїв українського народу у процесі вивчення інтегрованого курсу мистецтво.

Результати дослідження. Інтегрований курс «Мистецтво» – це поєднання предметів образотворчого, музичного, хореографічного, драматичного та декоративно-ужиткового мистецтва у початкових класах, що сприяє вихованню в учнів позитивного ставлення до звичаїв і традицій українського народу, а також вихованню патріотизму, любові до рідного краю та його історії. Під час проведення занять інтегрованого курсу «Мистецтво» важливим є врахування вікових особливостей учнів.

Ставлення – це той чи інший характер поведінки з ким-небудь, чим-небудь. Ставлення буває позитивним та негативним. Головними ознаками позитивного ставлення є повага, прояв зацікавленості, спостережливість.

Негативне ставлення проявляється через байдужість, незацікавленість у тій чи іншій сфері та інертність (риса людини, позбавленої активності та ініціативи).

В. О. Сухомлинський наголошував: «Діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, фантазії, творчості». Цей «світ» відкривається перед дитиною, якщо вона має сформоване позитивне ставлення до навколишньої дійсності. Позитивне ставлення школяра до життя, коли він (чи вона) дивиться на звичайні речі із захопленням, є підґрунтям формування у дитини почуття прекрасного. Тому роль сучасного вчителя – формувати естетичний досвід учнів, емоційно-ціннісне ставлення до мистецтва [2].

Важливим у цьому контексті є позитивне ставлення до традицій та звичаїв українського народу та запобігання негативного ставлення, адже позитивне ставлення – це передумова успіху та глибокого інтересу, що є необхідним під час вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво». Вчитель повинен залучити учнів до збереження та відродження традицій та звичаїв українського народу, наголошувати на необхідності до цього та демонструвати все на власному прикладі. Якщо учень опанує знання про традиції та звичаї українського народу, усвідомить їх значущість у

суспільстві, тоді перед собою він поставить нові цілі, яких буде прагнути досягнути й робити внесок у розвиток суспільства.

Можливостями творчого використання інтегрованого курсу «Мистецтво» у навчально-виховному процесі початкової школи є стимулювання готовності учнів брати участь у різних формах культурного життя суспільства, організація різноманітних акцій щодо збереження традицій та звичаїв українського народу. Наприклад, «Прикрасимо нашу Землю разом», «Україна – наш спільний дім», «Ми – українці», «Посіємо зернятко добра на рідній землі».

Дієвість вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво» з метою формування позитивного ставлення до традицій та звичаїв українського народу полягає у наступному:

- розуміння учнями значення понять «традиції» і «звичаї»;
- здатність наводити приклади звичаїв та традицій, які має український народ;
- пошук українських звичаїв та традицій, їх аналіз та синтез;
- дослідження походження різноманітних звичаїв та традицій;
- використання народних звичаїв та традицій у своїй сім'ї;
- формування патріотизму.

Як зазначав всесвітньо відомий педагог В.Сухомлинський особистість виховується через тріаду: школа – сім'я – громадськість. Вчений наголошував: «У сім'ї шліфуються найтонші грані людини-громадянина, людини-трудівника, людини культурної. Із сім'ї починається суспільне виховання. У сім'ї, образно кажучи, закладаються коріння, з якого виростають потім і гілки, і квіти, і плоди. Сім'я – це джерело, водами якого живиться повноводна річка нашої держави» [1].

Школа та сім'я повинні бути єдиним цілим, разом прагнути до кращого у патріотичному вихованні особистості, виховувати позитивне ставлення до української культури, брати участь у громадському житті нашої держави, приділяти увагу не лише сучасній історії, а й історії минулого. Отже, для того, щоб сформувати позитивне ставлення школярів до традицій та звичаїв українського народу у процесі вивчення інтегрованого курсу «Мистецтво», педагогу необхідно використовувати різні методи й засоби виховання, форми виховної роботи, створити у класі атмосферу, в якій учневі буде не лише комфортно працювати самому, а й колективно, адже сприятливий психологічний клімат у класі є запорукою успішного засвоєння понять «звичаї» та «традиції». Сім'ї учнів теж не повинні залишатися осторонь цієї проблеми. Батьки повинні стати єдиним цілим зі школою, брати активну участь у національно-патріотичному вихованні своїх дітей, прищеплюючи їм любов до рідного краю та української культури шляхом художньої та музичної діяльності.

Варто зауважити, що під час проходження практики «Пробні уроки» нами реалізовувався проєкт «Ми – українці», метою якого було ознайомлення учнів зі звичаями та традиціями українського народу,

національною кухнею, одягом та оберегами українців. На початку уроку третьокласники переглянули відео, впродовж уроку дізнавалися цікаві факти про Україну. Клас було поділено на чотири групи. Завдання, яке виконували учасники першої групи, передбачало малюнок українського одягу на червоному аркуші та його вирізання. Друга група малювала символи найвідоміших українських свят на блакитному аркуші та вирізала їх. Учасники третьої групи на помаранчевому аркуші зображали традиційну українську їжу та вирізали її. Учні останньої групи зображали рослини-символи України на зеленому аркуші вирізали їх. Робота молодших школярів супроводжувалася мелодіями українських народних пісень. Після виконання завдань третьокласники прикріпили вирізані їхніми групами малюнки на карту України. Все це сприяло формуванню позитивного ставлення молодших школярів до традицій та звичаїв українського народу.

Список використаних джерел

1. Васильківська Н. Патріотичне виховання молодших школярів. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2013. С. 469–474.
2. Волошин П. М. Виховання громадянськості молодших школярів у процесі вивчення предметів гуманітарного циклу : автореф. дис. ... канд. пед. наук. К., 2010. 21 с.

Микита ЖУК,
студент спеціальності
«Сучасні комп'ютерні технології в машинобудуванні»
Науковий керівник - **Андрій ГНАТИШИН**,
викладач
Бердичівський фаховий коледж
промисловості, економіки, та права
(м. Бердичів, Україна)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Педагогіка і сучасна освіта загалом за останні пару років почала дуже швидко розвиватися. Зокрема завдяки новітнім технологіям, які застосовують в освітньому процесі. Сучасних учнів і педагогів цим вже не здивуєш, як декілька років тому. Тому сучасна освіта потерпіла низку позитивних і негативних змін.

З позитивних аспектів можна зазначити, що замість пасивного сприйняття інформації, учні залучаються до вирішення практичних завдань, проєктів та інших досліджень. Тепер, коли майже кожен клас обладнаний хоча б телевізором, учні можуть спостерігати за цікавим матеріалом у формі відео, презентацій тощо, а не тільки слухати лекції, як це було колись.

Сучасні технології надають безліч можливостей для покращення процесу навчання. Використання новітніх технологій на уроках зробили їх більш цікавими та ефективними.

Освіта сьогодні ставить перед собою завдання не тільки донести матеріал до учнів, а й почати розвивати серед учнів критичне мислення, командну співпрацю, креативність тощо. Це є необхідним для успішної адаптації до змін у суспільстві.

Ще один із позитивних аспектів полягає в тому, що, кожен учень є особливим, і якщо він не зрозуміє поданий матеріал на уроці, він з легкістю може знайти відповіді та пояснення на свої запитання в відеолекціях і не буде відставати від решти класу. В наш час педагогіка постійно відкриває нові методи підходу до учнів, підхід до навчання з кожним днем стає все індивідуальнішим для кожного. Вчителі намагаються створити всі необхідні умови для навчального процесу.

З негативних аспектів сучасної освіти можна відзначити те, що використання технологій в освіті також може призводити до залежності від них, що може вплинути на здатність учнів самостійно мислити, аналізувати та розв'язувати проблеми.

З негативного можна відзначити ще те, що не всі учні мають однаковий доступ до технологій через фінансові обмеження або інші фактори. Але ця проблема поступово вирішується тим, що заклади освіти потрохи забезпечують всім необхідним

Високий рівень стресу також відіграє свою роль у теперішній освіті. Вчителі та учні часто стикаються з високим рівнем навантаженості. Надмірний обсяг роботи, велика кількість завдань та вимог можуть викликати проблеми зі психічним і фізичним здоров'ям.

Наша система освіти звикла спиратися на стандартні тестування для аналізу успішності учнів. Це скоріше призводить до простого запам'ятовування чим до розвитку мислення і творчих навичок учнів.

Отже, нашу освітню систему не можна назвати збалансованою. З одного боку, нові технології в освітньому процесі - це дуже добре, а з іншого боку, це призводить до інших труднощів. На мою думку, потрібно знайти середину між сучасними технологіями й соціальним контактом в навчанні та зосереджувати процес освіти на розвиток критичного мислення і творчих навичок учнів. Тільки тоді ми побачимо результат, відмінний від теперішнього.

*Ольга ЗАЙЦЕВА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Людмила КІЯШКО,
завідувачка навчально-виробничої практики
Красноградський педагогічний фаховий коледж
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(м. Красноград, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ СТОРІТЕЛІНГУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТА ЗАЦІКАВЛЕНОСТІ УЧНІВ ДО НАВЧАННЯ

Сторітелінг був розроблений у 90-х роках минулого століття для менеджменту та маркетингу, але ця технологія може бути корисною і в галузі освіти.

Сторітеллінг – це технологія створення історії та передачі за її допомогою необхідної інформації з метою впливу на емоційну, мотиваційну, когнітивну сфери слухача. У перекладі з англійської story означає історія, а telling – розповідати. Сторітеллінг – це розповідь історій. Наші пращури передавали з покоління в покоління весь накопичений досвід і знання за допомогою міфів, легенд, казок. За основу бралися реальні факти, але їм надавали містичного характеру, метафоричності. Такі розповіді були виразні, повчальні, цікаві, легко асоціювалися з особистим досвідом.

За допомогою сторітелінгу можна не тільки ефективно обробити та передати інформацію, але й створити умови для мотивації дітей до навчання, викликати симпатію до головного персонажа, що допоможе сприйняти матеріал, що вивчається.

Понад 2400 років тому Конфуцій помітив таку залежність: «Те, що я чую, я забуваю. Те, що я бачу і чую, я трохи пам'ятаю. Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти. Коли я чую, бачу й обговорюю і роблю, я набуваю знань і навичок. Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром». Хороші історії, які діти чують, запам'ятовуються добре, але не на довго. Хороші історії, які побачили на власні очі, та ще й випробували, запам'ятовуються чи не назавжди. Дітям складно засвоїти матеріал лише на слух, мають бути залучені й інші канали сприйняття інформації: і слухові, і зорові, і моторні, а якщо потрібно – і нюх, і смак.

Навчання у початковій школі за допомогою сторітелінгу доволі легко засвоюється дітьми, допомагає учням впорядкувати мислення, коли дитина слухає та вчиться розповідати сама. Казка – це те, що їх приводить з дитячого садочку до школи за руку разом із батьками. Слухаючи історії, молодші школярі залучають свої емоції до сприйняття, отримують новий досвід і розкривають для себе варіанти вирішення проблемних ситуацій.

Наприклад, дітям на уроках математики буває складно зрозуміти та запам'ятати ті чи інші поняття, тоді на допомогу «приходять» казкові герої,

які оживають і допомагають зрозуміти нову тему. Розрізняти знаки «більше-менше» допомагає дітям пташеня, яке розкрило дзьобик, що нагадує знак «більше чи менше». Пташеня відкриває дзьобик і з'їдає три числа – три горошинки. Синичка дуже розумна, тому їстиме з тієї купки, де зерняток більше. Отже, дзьобик пташки слід поставити в потрібному положенні. Коли вивчають наступні теми, синичка вже «не залишає» дітей.

Через обмін історіями між учнями та між учнем і вчителем будуються емоційні зв'язки та взаємостосунки, що так важливо у сучасному світі, коли всі спілкуються переважно у віртуальному світі. На уроках української мови, літературного читання важливо сформувавши вміння говорити, формувати власні думки – це життєві компетентності, які так необхідні кожній людині. З цією метою можна запропонувати беззвучні мультики, а потім за ними запропонувати дітям скласти історії в ролях. У зв'язку з останніми подіями в країні, діти часто чують вживання слова «побратим». Щоб пояснити це слово, пропоную придумати, як побратимство можна використати у школі. Діти пропонують створені історії. Або, вивчаючи голосні та приголосні звуки, розповідаю, що всі звуки живуть у царстві, у якому є будиночки, а в кожному будиночку живуть чоловічки. У золотому будиночку живуть дзвінки – бо метал дзвенить, а в дерев'яному – глухі, як глуха деревина.

До сторітелінгу варто мотивувати й самих дітей, оскільки вони природжені оповідачі. Щоб спонукати дитину розповідати й вигадувати, слід створити на уроці таку атмосферу, де учні знатимуть, що їх слухатимуть, не глузуватимуть, коли щось розкажуть не так. Причому, сторітелінг зараз має велику кількість форматів, коли діти можуть не тільки розповідати текст, а й робити презентації, знімати відео. При цьому реалізується дидактичний принцип врахування індивідуальних особливостей. Питання лише в тому, яку саме історію потрібно розповідати, а потім діти самі вирішують за допомогою чого.

На уроках інтегрованого курсу «Я досліджую світ» під час дослідження теми стосовно вітамінів, можна імпровізувати «вітамінно-дискусійну» виставу, у якій хтось гратиме роль яблука і вважатиме себе корисним, бо має купу вітамінів, а хтось буде броколі – корисним, гарним, але менш популярним. Вчитель повинен постійно слідкувати, щоб дитячі історії завжди мали вступ, розв'язку та висновок.

Уміння розповідати та складати повчальні історії на уроках у початкових класах має стати не лише засобом активізації уваги учнів на уроці, а й ефективним інструментом донесення та закріплення навчального матеріалу.

*Михайло ЗАРАТУЙЧЕНКО,
студент спеціальності 014 Середня освіта
(Трудове навчання та технології)
Науковий керівник - Лариса ВЕРЕНИЧ,
викладач
Красноградський педагогічний фаховий коледж
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(м. Красноград, Україна)*

ПЛЕКАЄМО ОСОБИСТІТЬ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

Стрімкий науково-технологічний розвиток, результати наукових досліджень, впровадження сучасних інформаційних і виробничих технологій, використання техніки нового покоління впливають на розвиток глобального і національних ринків праці, на інтегрування видів трудової діяльності і професій.

Глобалізаційні зміни, що відбуваються в усьому світі, посилюють прогностичну функцію науки, поглиблюють процеси інтеграції і диференціації, впливають на формування нових субдисциплін у різних наукових галузях і зокрема в педагогіці.

Викладач інноваційної орієнтації – це особистість, здатна брати на себе відповідальність, вчасно враховувати ситуацію соціальних змін і є найбільш перспективним соціальним типом педагога.

Сучасному суспільству необхідні люди з активною життєвою позицією, актуальними знаннями, критичністю й гнучкістю мислення, творчою ініціативою. Саме тому сьогодні зростає попит на обдаровану особистість, яка нестандартно мислить, наділена сильною волею, високою працездатністю, вміє швидко адаптуватись до нових умов життєдіяльності. Нині роль учителя полягає у тому, щоб кожна дитина не просто запам'ятовувала готові знання, а насамперед прагнула до самостійного пошуку відповідей. Це сприятиме формуванню у здобувачів освіти навичок дослідницької діяльності, породжуватиме інтерес до вивчення предмета, розвиватиме критичне мислення та формуватиме ключові життєві компетентності особистості. Ефективність навчання у закладі фахової передвищої освіти залежить від уміння викладача обрати метод, прийом у конкретних умовах для кожного заняття, застосовувати оптимальні педагогічні технології, які проєктували б кінцеві якості особистості студента.

Навчання як потужний освітньо-культурний чинник має бути спрямоване на розкриття внутрішніх ресурсів особистості студента, виявлення його потенційних можливостей. Адже мистецтво жити є втіленням життєвої компетентності особистості як режисера й актора власної долі.

Мистецтво жити людина опановує у процесі навчання та виховання, на ґрунті нагромадження життєвого досвіду в процесі життєвого існування.

Нині, коли обсяг інформації стрімко збільшується, дидактична функція викладача полягає не в тому, щоб передати знання, а у формуванні компетентності здобувати їх. Навчання може стати основою для формування та розвитку критичного мислення студента за умови відбору доцільних предметних методів та поєднання їх з інтерактивними технологіями навчання. Однією з них є технологія розвитку критичного мислення. Важливо пам'ятати, що розвивати критичне мислення – це значить вчити студентів тому, як вони мають думати – розвивати навички аналізу, синтезу, пошуку та переосмисленню інформації, вчити ставити перед собою додаткові запитання, знаходити нестандартні рішення, аналізувати свої вчинки та дії. І чим ширше поле для самостійних думок та дій буде окреслено перед вихованцями, тим ефективнішим буде навчання.

Для формування критичного мислення викладач має сам опанувати нове мислення, відповідним чином сприймаючи зміст програмового матеріалу, вибирати й застосовувати саме ті методи й прийоми навчання, які сприятимуть розвиткові критичного мислення. Найбільш ефективними для цього є методи проблемного навчання – дослідницький, діалогічний, евристичний.

Ефективними для формування критичного мислення є такі форми діяльності :

- критичне обговорення наукових і публіцистичних статей, робота із сучасними цифровими застосунками;
- обговорення заходів дискусійного характеру та визначення помилок, допущених при розв'язанні проблем чи розв'язуванні задач, вибір найбільш раціональних способів;
- організація та проведення дискусій з будь-яких актуальних проблем сучасності з подальшим критичним аналізом їхнього перебігу;
- участь у турнірах, мистецьких проєктах, змаганнях, тренінгах, віртуальних екскурсіях, флешмобах, челенджах тощо.

Реалії сучасного життя вимагають подолання репродуктивного стилю навчання і переходу до нової освітньої парадигми, яка забезпечуватиме пізнавальну активність і самостійність мислення здобувачів освіти. Це є стратегічним напрямом модернізації освіти. А самостійність мислення неможлива без його критичності. Впровадження навчання, орієнтованого на розвиток критичного мислення, є нагальною методичною проблемою сучасної освіти. Тому так важливо для викладача вчити здобувачів освіти визначати проблеми, бачити шляхи їх розв'язання, альтернативно розглядати різні точки зору, відповідально приймати рішення, прагнути саморозвиватися та самовдосконалюватися.

*Єлизавета ЗАРУБА,
Юлія КУЗЬМЕНКО,
студентки спеціальності 231 Соціальна робота
Науковий керівник - Аліна ОСТЕРТАГ,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

РАЦІОНАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ ЯК ОДНА З СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ

Сучасна ситуація здорового харчування студентів загалом викликає певні занепокоєння. Багато студентів зазнають впливу факторів, що можуть спричинити нездорове харчування, такі як обмежений час, фінансові обмеження та відсутність навичок готування. Завдяки широкому доступу до швидкого харчування та несвідомому вибору продуктів, відсоток студентів, які споживають нездорові харчові альтернативи, є високим. Це призводить до недостатнього споживання поживних речовин та збільшення ризику розвитку хронічних захворювань.

Харчові звички - це регулярні перекуси та вибір продуктів, які людина робить у своєму щоденному житті. Вони містять такі аспекти, як типи їжі, порції, розклад прийому їжі та споживання певних продуктів. Важливо звертати увагу на свої харчові звички та розуміти їх вплив на загальне благополуччя. Досягнення здорових харчових звичок може вимагати свідомих зусиль, освіти та вміння здійснювати збалансовані вибори щодо харчування.

Для аналізу харчових звичок, було проведено опитування серед студентів фахового коледжу «Універсум». В опитуванні взяли участь 112 студента та студенток, вік респондентів 16-18 років.

За результатами дослідження можемо сказати, що більшість студентів, а саме 50,9%, обмежують свої прийоми їжі до 1-2 разів на день. Це може бути пов'язано із зайнятістю студентів, нестачею часу або фінансовими обмеженнями, що впливають на їхні можливості для приготування їжі. З іншого боку, 41,1% студентів їдять 3-5 разів на день. Це свідчить про те, що ця група респондентів віддає перевагу частішому прийому їжі протягом дня. Можливо, вони більше усвідомлюють важливість регулярного харчування для здоров'я та концентрації під час навчання. Ці дані показують, що харчування студентів може бути різноманітним і залежить від багатьох факторів. Важливо знати, що збалансоване харчування є важливим для забезпечення енергії та концентрації

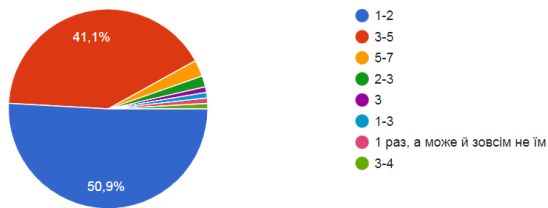


Рис. 1 Частота прийому їжі

За результатами наступного питання, можемо сказати, що 48,2% студентів регулярно снідають зранку, що свідчить про важливість цього прийому їжі для них. Сніданок може забезпечити енергію та покращити концентрацію під час навчання. Однак, 30,4% респондентів не встигають поспіяти через обставини, наприклад, недостатній час. Це може бути пов'язано з ранковим розкладом, недосипанням або зайнятістю. Відсутність регулярного сніданку впливає на енергетику та продуктивність протягом дня.

8% студентів ніколи не снідають, що може бути зумовлено особистими вподобаннями, дієтними обмеженнями або неосвіченістю щодо користі сніданку. Однак, важливо звернути увагу на необхідність збалансованого харчування. Крім того, 13,4% студентів обмежуються лише кавою, як заміна сніданку. Хоча кава може надати заряд енергії, вона не забезпечує достатню кількість харчових речовин, необхідних для здорового функціонування організму. Ці дані підкреслюють важливість свідомого підходу до сніданку серед студентів. (рис.2).

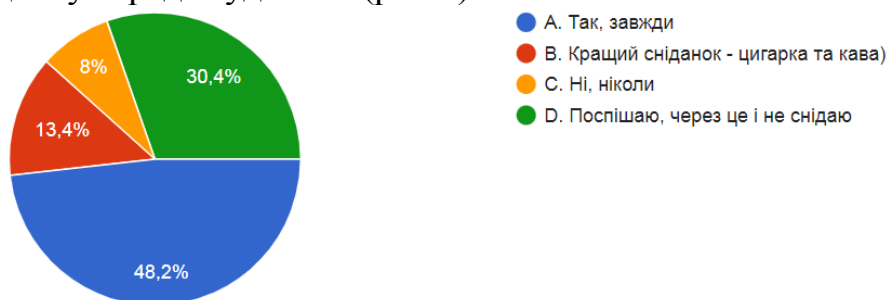


Рис. 2 Режим харчування

Розглянувши третє питання, можемо сказати, що студенти діляться на дві групи:

1. Студенти, що купують їжу в АТБ (46,4%);
2. Студенти, що беруть обід з дому (37,5%).

Більшість студентів, а саме 46,4%, обирають магазин АТБ для придбання їжі. Це може бути зручно та доступно, оскільки ці місця надають різноманіття готових страв та продуктів. З іншого боку, 37,5% студентів беруть обід з собою з дому. Це може бути пов'язано зі звичками їхньої сім'ї, бажанням економити гроші або задоволенням особистих харчових уподобань. Беручи обід з собою, студенти можуть контролювати своє харчування. Важливо, щоб вони забезпечували собі раціональне та здорове харчування, незалежно від того, де вони отримують їжу.

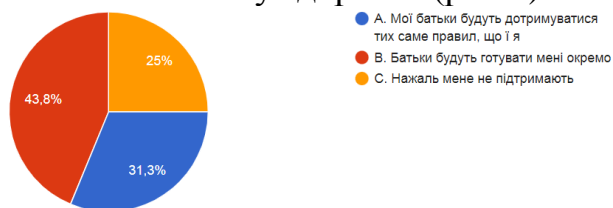
Аналізуючи четверте питання, можна сказати, що студенти надають перевагу картоплі фрі, локшини швидкого приготування, чипси чи свіжу

перепічку (булки, сосиски в тісті, рогаики). Це зрозуміло, оскільки такий тип їжі є легко доступним, швидким у приготуванні та може задовольнити вимоги швидкого перекусу під час навчання. Водночас більшість студентів зазначають, що не надають пріоритету здоровому харчуванню. І лише 3,6% студентів не споживають продукти швидкого приготування, натомість обирають овочевий салат, звичайну домашню їжу або йогурт, що може вказувати на їхнє бажання зберігати здоровий спосіб життя та здорове харчування.

В наступному питанні прагнули дізнатися, що будуть робити батьки, якщо їх дитина захоче повноцінно перейти на здорове збалансоване харчування?

43,8% студентів впевнені у тому, що батьки будуть окремо готувати їжу, щоб їх дитина змогла перейти на правильне харчування. Це свідчить про розуміння важливості здорового харчування та готовність підтримати дитину. З іншого боку, 25% студентів відчувають недостатню допомогу з боку своїх батьків у цьому питанні. Це може відбуватися через різні причини, включаючи недосконалу освіченість батьків щодо здорового харчування, відсутність волі або знань дотримання здорових харчових звичок. 31,3% студентів обрали варіант, що батьки готові дотримуватися тих самих правил щодо харчування, що й вони. Це свідчить про спільний підхід в рамках сімейного середовища та розуміння важливості підтримки один одного у здорових звичках.

Ці дані показують, що кожна сім'я по-різному ставитися до харчування своїх дітей. Знання та підтримка батьків є важливим фактором для успішного впровадження здорового харчування серед студентів. Спільна праця між дітьми та їх батьками може сприяти створенню здорових харчових звичок та покращенню загального стану здоров'я. (рис.3)



Якщо я вирішу правильно харчуватися, то..

Рис.3 Підтримка батьків

Аналізуючи питання щодо розладів харчової поведінки, відзначимо, що більшість студентів (76,8%) не мають проблем з розладами харчової поведінки. Це позитивний сигнал, оскільки здорове харчування та свідоме ставлення є важливими аспектами для забезпечення фізичного та психічного благополуччя студентів. Проте 9,8% студентів повідомили, що у них була або досі є булімія, у 21,4% студентів - компульсивне переїдання і 3,6% студентів повідомили, що пережили чи досі мають анорексію. Зазвичай причинами виникнення у підлітковому віці може слугувати через стрес та психологічні проблеми, спроба контролювати вагу або вважати себе не красивим/ою та негативний вплив оточення. Важливо розуміти, що розлади харчової поведінки є складними проблемами, які вимагають комплексного підходу до

лікування та підтримки. Студентам, які стикаються з цими проблемами, рекомендується звернутися до професійних фахівців, таких як психологи, психіатри або дієтологи, які можуть надати допомогу та підтримку у керуванні розладами харчування.

Отже, отримані результати дослідження ілюструють, що загальна ситуація здорового харчування серед студентів вимагає уваги та покращень. Для поліпшення ситуації необхідно зосередитися на освіті та популяризації раціональних харчових звичок, надати більше можливостей для доступу до здорової їжі та створити сприятливе середовище, що спонукає до правильного харчування. Додатково, сприяти впровадженню програм та заходів, спрямованих на забезпечення студентів інформацією, ресурсами та підтримкою для здорового харчування, може допомогти збалансувати та покращити загальний стан здоров'я студентів.

*Катерина ІВАЩЕНКО,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Олександра ЧИЖ,
Викладач циклової комісії з педагогічної освіти
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ВПЛИВ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ НА ОСОБИСТІСТЬ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

Творчі здібності особистості - це синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності.[1]

Пояснюючи свою позицію з питань творчості, відомий психолог Л. Виготський зазначав, що «творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині» [1].

Ці здібності мають великий вплив на розвиток особистості юнаків. Це тому, що творчість сприяє розвитку самовираження та самопізнання, а також підвищує рівень самооцінки. Крім того, творчість допомагає розвивати критичне мислення та аналітичні навички, які є важливими в подальшому житті.

Рання юність знаменується відкриттям власного внутрішнього світу, розвитком здатності заглиблюватися в себе, у світ своїх переживань і психічних станів. [3]

Мрії стають особливо конкретними і дієвими. Ставлення до витворів власної уяви стає критичнішим, посилюється самоконтроль в порівнянні з підлітковим віком. Досконалішою стає репродуктивна уява. Водночас

розвивається і творча уява, що знаходить своє відображення в різноманітних видах творчої діяльності (наукової, художньої, технічної).[3]

Творчі здібності самі по собі не гарантують творчих здобутків. Для їх досягнення необхідний «двигун», який запусить би в роботу механізм мислення, тобто необхідні бажання і воля, потрібна «мотиваційна основа».

Художній процес може бути чудовим інструментом для розвитку творчості у молоді. Створюючи витвори мистецтва, діти вчаться використовувати свою фантазію та уяву, розвивають здатність до експериментів та інновацій. Крім того, мистецький процес допомагає молодим людям розвивати терпіння та послідовність для досягнення своїх цілей, важливі якості для успішного життя.

Творчість може бути відмінним засобом для самовираження у юнацькому віці. Створюючи мистецькі твори, діти можуть відобразити свої почуття та емоції, що допомагає їм зберегти психологічний комфорт. До того ж творчість дає можливість виразити себе у невербальній формі, що є важливим для людей, які мають проблеми зі словесним спілкуванням.

Процес творчості може допомогти у соціальній адаптації у юнацькому віці. Створюючи мистецькі твори, діти можуть розвивати соціальні навички, такі як співпраця, комунікація та взаємодія з іншими людьми.

Ця діяльність може допомогти у формуванні позитивного ставлення до життя та підвищенні рівня емоційної стійкості.

Творчість може мати значний вплив на розвиток особистості у юнацькому віці. Створюючи мистецькі твори, діти можуть розвивати свою індивідуальність та самовираження, що є важливим для формування власної ідентичності.

До цього, творчість може допомогти у розвитку творчого мислення та здатності до новаторства, що є важливими якостями для подальшого успіху у будь-якій галузі.

Таким чином, творчі здібності мають великий вплив на розвиток особистості у юнацькому віці. Вони допомагають розвивати самовираження, критичне мислення, соціальні навички та інші важливі якості. Тому, варто сприяти розвитку творчих здібностей у дітей та підтримувати їх у творчих процесах.

Список використаних джерел

1. Зміст та форми поняття «творчі здібності». StudFiles. URL: <https://studfile.net/preview/5114688/page:2/>
2. Формування творчої особистості учня в процесі навчання. Education and Science. URL: http://www.rusnauka.com/8_NND_2011/Pedagogica/5_80114.doc.htm
3. Психологічні особливості підліткового та юнацького віку. Gmail. URL: <https://mail.google.com/mail/u/1/#search/Чиж?projector=1>

*Ангеліна КАРТАВЦЕВА,
Тетяна МАРТЕНЮК,
студентки спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Анна КАМІНЕЦЬКА,
викладач циклової комісії природничих дисциплін
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м.Київ, Україна)*

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ НУШ ЯК ШЛЯХ ВТІЛЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Тема поводження з відходами дуже актуальна і серйозна для сьогодення. За останнє десятиліття кількість утворених відходів значно зросла і створює серйозні проблеми не тільки для навколишнього середовища, а й шкодить здоров'ю людей.

Переробка відходів допомагає в рази зменшити кількість відходів та їх шкідливий вплив на довкілля. Важливо те, що переробка допомагає зберегти природні ресурси та зменшити споживання енергії.

Екоактивістка Беа Джонсон у своїй книзі пише: "Якщо ми не змінимо наших звичок щодо розмноження та споживання, наша планета не може давати нам ресурси для підтримання подальшого зростання населення й поглинати продукovanі населенням відходи (тверді та газоподібні)" (1, ст. 210.).

Щодня людина викидає у середньому один кілограм сміття. Загалом по всій Землі - мільярди тонн відходів, які потрапляють на звалища. Це не лише загрожує здоров'ю людей, тварин та навколишньому середовищу, а ще й спричиняє соціальні та економічні проблеми. Внаслідок роботи заводів, фабрик, транспорту, електростанцій виділяється безліч шкідливих речовин, які буквально знищують нашу планету. Дуже часто сміття складається з токсичних матеріалів, продукти розкладання яких сильно отруюють ґрунт. Це, наприклад, поліетилен, пластмаса та інші органічні сполуки. Одна пальчикова батарейка здатна забруднити 20 м² ґрунту. На такій землі не зможуть рости здорові рослини, вижити деякі живі істоти, така земля буде небезпечною і для людини.

Ми провели опитування, в якому намагалися з'ясувати розповсюдження звичок для сталого життя. Участь взяли 103 респонденти: 85 жінок та 18 чоловіків віком від 10 до 60+ років.

Отже, на запитання "*Чи знаєте, що таке сталий розвиток суспільства?*" 59,2% опитаних відповіли - "так" (люди віком від 14 до 45 років). Молодь віком 10-14 переважно відповідали, що не знають. Варто зазначити, що респонденти 18-30 років відповіли, що не тільки знають, що таке сталий розвиток суспільства, а й змінюють свої звички в повсякденному житті.

На питання *"Чи вимикаєте світло, коли виходите з кімнати?"*: 88 опитуваних - вимикають, лише 15 надали відповідь "ні".

"Чи вимикаєте воду коли чистите зуби?" - як показала діаграма, 85 людей вимикають воду, 8 відповіли, що інколи.

"Чи вимикаєте з розеток прилади, якими не користуєтеся?": 47 - так, вимикають, 36 - інколи вимикають, 20 - не вимикають.

"Звертаєте увагу на клас енергоефективності приладів при їх покупці?": 49 осіб - не звертають, 37 - звертають на це увагу, 17 – інколи звертають.

"Чи збирали коли-небудь макулатуру?": 77% - збирали, 10% - ніколи не збирали (особи від 10 до 18 років).

"Чи викидаєте сміття на вулиці, не донісши його до смітника?": 98 респондентів відповіли - ні. Але при цьому, на запитання *"Чи робите ви зауваження іншим людям, якщо бачите, що вони викинули сміття не в смітник?"*: 45,6% - не роблять зауваження, 54,4% відповіли - «так».

"Чи хвилює вас проблема побутового сміття?": 88% - так, 12% - ні, не хвилює (14-18 років). *"Чи сортуєте Ви сміття?"*: 24% - сортують, 46% - опитуваних відповіли, що сортують тільки частину відходів, 26% - взагалі не сортують. *"Хто на вашу думку, повинен відповідати за те, що навколо міста сміттєзвалища займають величезні площі?"* - 55,3% надали відповідь - "кожен мешканець", але 33% вважає, що цим має займатися міська влада. *"Чи ознайомилися Ви із законодавством у сфері управління відходами?"* - 65 осіб не ознайомлені. Лише 12% знають, що це за закон, і ще 26% цікавилися законом, який обмежує обіг пластикових пакетів на території України (2).

Отже, аналізуючи отримані результати, ми дійшли висновку, про необхідність поглиблення знань в галузі сталого розвитку суспільства та екологічної свідомості, особливо серед молоді.

В Україні в липні набуде чинності новий закон України «Про поводження з відходами» (3). Це важливий крок на шляху до сталого способу життя. Більшу частину сміття можна використовувати вдруге у виробництві. Переробка відходів є важливою і необхідною складовою управління відходами. Тобто, це означає перехід від пасивної до активної моделі поводження з відходами, перетворення відходів на ресурс, який можна використовувати у виробничих процесах. Проблему частково вирішують сміттєпереробні заводи. Але, щоб вони краще працювали, слід сортувати сміття. Саме тому багато країн вже мають роздільні контейнери для сміття, в інших ця система активно запроваджується. Все це добре допомагає очистити вулиці від бруду та допомогти нашій планеті вижити. До того ж часто виходять нові проєкти, які допомагають навчитися повторно використовувати непотрібні речі.

Саме тому, дітям потрібно змалечку розповідати, як берегти природу та ресурси. Діти повинні знати, що сміття може бути не тільки викинуте на смітник, але й перероблене на корисні речовини та енергію. Це повинно бути важливою частиною екологічної освіти.

Ми вважаємо за доцільне залучати дітей до створення більш сталих та екологічних проєктів у школі, районі або місті. Це може бути компостування залишків їжі, вивчення способів зменшення кількості відходів, організація заходів, спрямованих на захист довкілля.

В цілому, навчання дітей сортуванню, переробці сміття, повторному використанню речей, зменшення споживання сприятиме побудові більш екологічно свідомого суспільства в майбутньому. Освіта на цю тему вже з раннього віку може важливим чином впливати на свідоме та екологічно освічене покоління.

Для початкових класів за програмою Савченко О.Я. у підручнику для 2 класу з дисципліни «Я досліджую світ» (4, ст. 8-12) розглядаються ці питання у темі «Споживач». Можна також розробити спеціальні уроки, на яких діти зможуть дізнатися про види відходів та способи їх переробки. Також можна провести практичні заняття з сортування сміття, де діти матимуть можливість на власному досвіді вивчити різні види відходів та правильний спосіб їх сортування.

Це допоможе їм в майбутньому стати свідомими та відповідальними громадянами, які зможуть брати участь у створенні більш сталого та екологічного майбутнього для нашої країни.

Список використаних джерел

1. Беа Джонсон. Дім – нуль відходів.- Київ: Рідна мова, 2019, 320 с.
2. Закон України “Про обмеження обігу пластикових пакетів на території України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-20#Text>
3. Закон України “Про управління відходами” [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
4. Гільберг Т.Г. Я досліджую світ : підруч. для 2-го кл. закл. заг. серед. освіти (у 2-х ч.): ч.2/ Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич.-Київ: Генеза, 2019. 144 с.:іл

*Анастасія КЕЙБАЛ,
студентка
Науковий керівник - Наталія ГРОНА,
доктор пед. н., доцент
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради
(м. Прилуки, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Актуальність теми зумовлена тим, що застосування дослідницької діяльності під час уроків української мови один із пріоритетів сучасної

освіти. Пошукова активність дає можливість розвинути у здобувачів освіти жагу до знань і прагнення до відкриттів.

Дослідницька діяльність на уроці та в позаурочний час відкриває безліч можливостей для досягнення успіху. Оскільки новий Державний стандарт базової і повної середньої освіти вимагає від школи виховання громадянина України, який буде підготовленим до життя у сучасному суспільстві, здатним навчатися впродовж життя, оперувати й управляти інформацією, приймати важливі рішення, нести відповідальність за власні вчинки, досягати творчої самореалізації, то дослідницька діяльність на уроках української мови сприятиме цьому і є актуальною.

Мета роботи – висвітлення умов, за яких учні самостійно й охоче отримують знання з різних джерел, учаться користуватися ними для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань; удосконалюють комунікативні, дослідницькі вміння, аналітичне мислення. Для ефективно організації дослідницької роботи вчитель повинен:

- орієнтувати учнів на дослідницьку, проектну роботу на уроках;
- сприяти підвищенню активізації та актуалізації освітньої діяльності школярів;
- виявляти та максимально розвивати індивідуально значущі позитивні нахили кожного школяра;
- застосовувати завдання і вправи, які б впливали на формування мовленнєво-комунікативних умінь.

Кардинальне оновлення змісту освіти в Україні супроводжується розробленням і практичним упровадженням новітніх освітніх технологій, спрямованих на компетентнісний підхід, нові інформаційні технології, розвиток умінь співпрацювати, а також перехід на профільне навчання, уведення нових стандартів освіти, незалежної оцінки результатів навчання тощо. Досконале знання державної мови, постійна турбота про піднесення її престижу і функціонування в усіх сферах суспільного життя — складник комплексу особистісних якостей і рис характеру свідомого громадянина. На уроках української мови здобувачі освіти повинні засвоїти не лише лінгвістичні знання, а й навчитися активно послуговуватися мовою як засобом спілкування, самовираження особистості, щоб вміти вільно висловлювати свою думку. Це завдання можна виконати лише тоді, коли учень стане активним учасником того, що відбувається на уроці, споживачем висловленої вчителем інформації. Тому запровадження дослідницьких методів в освітній процес має важливе значення для розвитку творчих здібностей, творчої активності та самостійності школярів. Розвиток творчого мислення сприяє формуванню дослідницьких умінь і навичок [5, ст.8]

Аналіз спеціальної літератури дав можливість термін «дослідницький метод» визначити як метод умовиводу від конкретних фактів, що самостійно спостерігають учні або відтворюють під час процесу дослідження (Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, 2020). У

педагогічній літературі використовують інші назви цього методу – пошуковий, евристичний, лабораторно-евристичний тощо.

Під час такої діяльності школярі виступають у ролі дослідників. Мотиваційною основою пошуково-дослідницької діяльності учнів є потреба в нових враженнях і знаннях, набуття нового досвіду (Грона, Семенов, 2020).

Дослідницький метод навчання реалізується в таких аспектах: створення умов для зацікавленості учнів предметом; реалізація індивідуальних можливостей учнів через творчість; використання інтерактивних, проєктних технологій; робота з обдарованими учнями; створення на уроках здорової конкуренції (Варзацька, 2004).

Успіх пошуково-проблемної діяльності залежить від цілої низки умінь, надзвичайно необхідних для формування творчої особистості, яка здатна самостійно розвиватися: усвідомлювати проблему і самостійно оформлювати її;

виконувати аналітичні дії (аналізувати, порівнювати, систематизувати, узагальнювати, доводити, обґрунтовувати, класифікувати); установлювати причиново-наслідкові зв'язки; самостійно розв'язувати нові пізнавальні завдання; усвідомлювати структуру власної пізнавальної діяльності (мету, план здійснення, процес здійснення плану, оцінювання результату).

Пропонуємо зразок дослідницького завдання для уроку української мови в початковій школі, зокрема, вивчення синонімів (3 клас):

Моделювання ситуації:

Уявіть, що сьогодні ми збираємося на екскурсію, але часу, щоб щось приготувати, залишилося зовсім небагато та й продуктів не так багато під рукою – супермаркет уже зачинено. Тож доведеться імпровізувати.

Що можна приготувати за 10 хвилин із такими продуктами як: житній хліб, сало, часник, кріп? Звісно ж, справжній український бутерброд, який відомий ще з часів козаччини – потапці.

А чи знаєте ви, як готуються потапці? Перегляньте майстер-класи від відомих кулінарів країни: «Як приготувати потапці», «Потапці з салом» та ін.

- Який рецепт вам сподобався більше?

. Які б із запропонованих варіантів ви б приготували для себе?

Завдання:

Користуючись інтернетними джерелами, запишіть, що таке потапці, доберіть синоніми до цього слова.

Запишіть рецепт потапців (за вибором).

Для ефективного формування дослідницьких умінь учнів, використовую таку систему методичних прийомів дослідницького навчання: організація творчого спостереження над мовним матеріалом; дослідження-пошук; дослідження-моделювання; дослідження-творче конструювання; дослідження-реконструювання або трансформація; дослідження-редагування; лінгвістичне експериментування; творчий диктант.

Отже, дослідницька робота спонукає учнів до пошуку цікавої інформації, активно формує вміння й навички, бажання самоосвіти, саморозвитку і самовдосконалення, збуджує інтерес до знань з рідної мови та викликає позитивні емоції від досягнутого.

Список використаних джерел

1. Грона Н. В., Семенов О. М. Розвиток soft skills у майбутніх учителів в умовах закладів фахової передвищої та вищої освіти: міжрегіональний проєкт. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми : Видавництво СумДПУ імені А.Макаренка, 2021. № 7 (111) С.33-47
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>
3. Варзацька Л. Дослідницька діяльність у системі особистісно-орієнтованого розвивального навчання. Українська мова та література в школі, 2004. № 7-8.-С.40–44.с.

*Дарина КИСИЛИЧАК,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник -Світлана СЛЮСАРЧУК-ЛІТВІН,
доктор філософії зі спеціальності 011 Освітні педагогічні науки
Володимирський педагогічний фаховий коледж
імені Агатангела Кримського
Волинської обласної ради
(м. Володимир, Україна)*

СТАНОВЛЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. Україна входить до загальноєвропейського простору, що спричиняє зміни освітньої галузі, відповідно до сучасних європейських напрямків. Одним із них є – інклюзивний. Загалом, інклюзивна освіта – поняття не нове. В багатьох країнах вона активно впроваджується ще з 70-х років ХХ століття і сьогодні дає позитивні результати. В Україні інклюзивна освіта порівняно нова, але стрімко розвивається на кожному з освітніх рівнів: дошкільному, загальному середньому, професійно-технічному та вищому.

Мета дослідження. Вивчення розвитку та становлення інклюзивної освіти на європейському та українському просторах, обґрунтування її місця в системі освіти України та країн Європи.

Результати дослідження. Розвиток і навчання дітей з особливими освітніми потребами в Україні є актуальним питанням сучасної освіти і реалізується завдяки впровадженню інклюзивної освіти. Законотворчий процес щодо інклюзивної освіти особливо плідним виявився у 2018 році, коли Міністерство освіти і науки України періодично виносило на

громадське обговорення, а згодом приймало нормативно-правові акти, які покликані були регулювати впровадження інклюзії освіти у загальну систему освіти. Прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» у 2018 році та ухваленням інших нормативно-правовими актів було відкрито нову науково-педагогічну школу у сфері інклюзивної освіти.

Інклюзивна освіта – це освітній сервіс, що дозволяє здобувачам освіти здобувати її за місцем проживання у звичайному загальноосвітньому закладі. Інклюзія – це процес реального включення дітей з різними освітніми потребами в освітній простір, що дозволяє їм здобувати освіту за освітніми програмами, розробленими для закладів освіти, незалежно від наявності відхилень від норми в дитини (порушення опорно-рухової системи, інтелектуального розвитку, затримку психічного розвитку, важкі порушення мовлення, розлади аутистичного спектра, дефіцит уваги та/або гіперактивність, порушення слуху та зору (глухі, сліпі діти, діти зі зниженим слухом та слабозорі), складні (комбіновані) порушення) [1].

І. Яцюк розглядає інклюзивну освіту у двох значеннях: у вузькому – це гнучка, індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи; у більш широкому розумінні зазначене явище стосується дітей-інвалідів та осіб, які має певні проблеми із фізичним чи психологічним здоров'ям (без інвалідності), а також тих, чиє перебування у звичайній школі супроводжується певними труднощами в адаптації [2].

Особа з особливими освітніми потребами – це особа, яка потребує певної допомоги, підтримки, адаптації чи модифікації умов навчання та розвитку. Для забезпечення права на освіту для таких осіб, для того, щоб здобувати освіту на рівні з усіма, необхідне спеціальне освітнє середовище, спрямоване на створення сприятливих колективних умов, використання засобів, методів, способів навчання, розвитку та виховання, залежно від освітніх потреби того, хто здобуває освіту. Воно забезпечується шляхом оснащення простору закладу освіти спеціальними меблями, технікою, яку потребують здобувачі освіти з особливими потребами. Наприклад: комп'ютерний тренажер для вивчення української жестової мови – для глухих осіб та осіб зі зниженим слухом; спеціалізована комп'ютерна програма для вивчення емоцій людини – для осіб з тяжкими порушеннями мовлення[3]. У такому середовищі всі діти навчаються разом у системі загальної освіти за загальноосвітніми навчальними програмами, що пристосовані (адаптовані або модифіковані) до потреб кожної дитини. В разі необхідності, навчання осіб з ООП відбувається за індивідуальною програмою розвитку, розробленою командою психолого-педагогічного супроводу.

Безумовно, інклюзивне навчання має беззаперечні переваги. Серед них

1. Інклюзивне навчання допомагає дітям з особливими освітніми потребами здобути освіту у загальноосвітньому закладі.

2. Людина з особливими освітніми потребами не відчуває дискомфорту, навчаючись в інклюзивному класі зі спеціально створеним освітнім середовищем.
3. Діти з особливими освітніми потребами мають можливість розвиватися, відкривати свої таланти та здобувати професійну вищу освіту.
4. Діти з особливими освітніми потребами мають змогу соціалізуватися: налагодити контакт з однолітками, бути частиною колективу.
5. Інклюзивне навчання передбачає можливість залучення батьків до освітнього процесу.

Станом на 1 січня 2020 року в Україні в інклюзивних класах закладів загальної середньої освіти навчалось 19345 учнів з особливими освітніми потребами. Кількість таких класів у 2019/2020 навчальному році була 13782, що становило 35% від загальної кількості класів закладів загальної середньої освіти. Закономірно, кількість спеціальних закладів загальної середньої освіти зменшилась у порівнянні з попередніми роками. У 2022/2023 н. р. вона складає 290 закладів з контингентом – 34029 учнів, з них 2270 – це діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування (у 2021/2022 році спеціальних закладів було 310). Крім того, на даний час в Україні існує 77 навчально-реабілітаційних центрів для дітей зі складними порушеннями розвитку. За офіційними даними, в таких закладах налічується 8255 учнів [4].

Сьогодні Міністерство освіти і науки України працює над створенням єдиної системи освіти осіб з особливими освітніми потребами, яка включає інклюзивне навчання та навчання в умовах спеціальних закладів освіти (спеціальних школах та навчально-реабілітаційних центрах).

Європейський досвід інклюзії значно багатший. За плечима у європейських освітян – десятиліття успішної роботи, тому це свідчить про великі перспективи та успіх цього напрямку освіти та розвитку. До прикладу, у 2009 році в Німеччині схвалили Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю. Відтоді всі федеральні землі країни ухвалили рішення, за якими кожна школа має бути інклюзивною. З того часу країна почала більше розвиватися у сфері інклюзивної освіти, створювати більше ініціатив, а відтак, у людей з порушеннями психофізичного розвитку з'явилося більше освітніх можливостей. У Німеччині формуються класи по 25 дітей, з яких 3-4 людини з освітніми проблемами (діти з синдромом Дауна, слабозорі, аутисти) і одна дитина з серйозним порушенням здоров'я (діти-візочники). Урок триває приблизно 1,5 години, але для того, щоб діти не змучились, педагог використовує гонг для сповіщення про зміну виду діяльності. Класи облаштовані зоною відпочинку, де є розвивальні ігри та музичні інструменти на яких діти можуть пограти та відпочити від навантажень. Також класи можуть бути оснащені, наприклад, годинниками великого розміру та з великою кількістю зорових та звукових сигналів.

Цікавим є досвід організації інклюзивного навчання в Італії, яка однією з перших серед європейських країн визнала інтегративне та інклюзивне

навчання найприйнятнішою формою здобуття освіти осіб з особливими потребами. Італія у цьому відношенні стала лабораторією для всього світу, оскільки саме латинська культура зорієнтована на визнання автономності та гідності кожної людини. В Італії діти, особливі діти, вже давно почали навчатися з однолітками у школах. У них є тьютори або асистенти, які допомагають у їдальні, в класній кімнаті чи при здійсненні санітарно-гігієнічних потреб.

Бельгія. У цій країні правовою основою освіти осіб з освітніми проблемами є «Закон про спеціальну освіту», ухвалений у 1970 р. Закон визначає основні положення здобуття освіти неповносправними у світлі загального реформування системи освіти, серед яких і право батьків на вибір освітнього закладу для своєї дитини. У Бельгії функціонують 8 типів спеціальних закладів: для дітей з легким ступенем розумової відсталості, з середнім і важким порушенням, емоційно-вольовими порушеннями, розладами поведінки, з фізичними розладами, з порушеннями зору та слуху, з соматичними захворюваннями, з труднощами у навчанні. У Бельгії основними службами підтримки дітей з особливими потребами в умовах сумісного навчання є психолого-медико-соціальні центри, що забезпечують надання спеціальних додаткових послуг учням які того потребують.

Отже, інклюзивне навчання в Європі почало формуватися значно раніше, ніж в Україні. Проте, наша система освіти швидко розвивається у цьому напрямку. Інклюзія – це забезпечення здобуття освіти всіма дітьми, що дає великий шанс для осіб з особливими освітніми потребами на соціалізацію в суспільстві та реалізації себе в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Миськів Л. До проблеми визначення поняття «інклюзивна освіта». *Адміністративне право і процес*. 2020. №2. 220-224.
2. Яцюк І. Інклюзивна освіта в умовах сучасного загальноосвітнього навчального закладу. *Нова педагогічна думка*. 2012. № 2. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npd/2012_2/Iyacuk.pdf
3. Типовий перелік допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0582-18#Text>
4. Статистичні дані. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>

*Катерина КЛЕСТОВА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Анастасія ГОРНИЦЬКА,
викладач циклової комісії з видавничої справи,
культури та української філології
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ВИШИВАНКА В ІЛЮСТРАЦІЯХ ДО ДИТЯЧИХ КНИЖОК ЯК ЗАСІБ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Національно-патріотичне виховання учнів початкових класів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності як провідної шляхом внесення ціннісних складових у зміст навчальних предметів, відведення належного місця "спільно-взаємодіючій діяльності" як на уроках, так і в позаурочний час; гуманізації взаємин у системах "учитель-учень", "учень-учень"; використання вчителем демократичного стилю спілкування з учнями; створення умов для творчої самореалізації кожної особистості.

Національно-патріотичне виховання молодших школярів дозволяє з першого класу формувати і розвивати свідоме ставлення дітей до своєї країни – вміння цінувати та поважати події минулого і сучасні досягнення нашого народу, розрізнити поняття добра і зла. Покоління, у якого виховано почуття патріотизму, готове до подвигу, відстоювати інтереси своєї країни та свої власні.

Патріотичне виховання молодших школярів буде ефективним, якщо [1]:

- здійснювати його ненав'язливо;
- поступово і дозовано впливати на почуття, переконання та діяльність вихованців;
- давати зразки кращого прояву патріотичних почуттів;
- залучати до участі у виховній роботі класу школу, батьків та громадськість;
- систематично використовувати ефективні елементи народної педагогіки, традиції національного виховання.

В основу патріотичного виховання мають бути покладені історичні й культурні цінності, традиції і звичаї народу, значення яких зростає в умовах європейської інтеграції України. Саме тому патріотичне виховання є важливим державним завданням, яке потребує поширення серед молоді та дітей.

З метою організації патріотичного виховання учнів початкових класів в навчальних закладах пропонуємо розглянути вишиванку як засіб формування патріотичного виховання.

Вишиванка – це не просто національний одяг, який наші предки носили в селі. Це унікальний одяг, який поширював і розширював інтереси нашої держави; прикладом людини, яка поглибила уявлення про вишиванку став

Георгій Гарас [3]. Серед робіт Георгія Гараса є понад двох тисяч робіт, серед яких є і портрети відомих українських діячів. Його роботи зацікавлять дитину, допоможуть зрозуміти значення вишиванки в історії України.

Розглянемо як вишиванка впливає на ставлення учнів до головних героїв та чи несе вона генетичний код українського народу. У своєму дослідженні використовуємо твори українських письменників, в яких є ілюстрації до книжок з героями у вишиванках: Оксана Караванська «Стильна книжка для панянки», Тарас Шевченко «Дитячий Кобзар», Всеволод Нестайко «Дивовижні пригоди в лісовій школі», Лариса Ніцой «Незламні мураші».

Здійснити ненав'язливий вплив на дитину й активізувати її патріотичні почуття допоможуть тематичні ігри, в яких дитині буде потрібно одягати лялечку в національний одяг. Так в дитини сформується уявлення, що вишиванка – це не просто державний одяг, а ще й предмет моди та показник гарного смаку. Гарним прикладом стане «Стильна книжка для панянки» Оксани Караванської. [3]



Також цікавим варіантом є ігри, в яких дитині потрібно розмірковувати над висловом про вишиванку. За допомогою вправ «Мікрофон», «Дебати», «Мозковий штурм», «Дерево рішень» можна разом з учнями дізнатися більше про історію виникнення та ставлення народу до свого національного одягу. Зробити це можна на основі «Дитячого Кобзаря» Тараса Шевченка. [4]

Сон

Мару Якову

У янціній пшениці хала,
 Впанилася, не споконата,
 Пішла в сонні, пошамдробала
 Івана сна годувала,
 Воно споконее кричало
 У хомідечку за сонном.
 Розповина, нагадувала,
 Попелстима, і жоби снами,
 Над сонном сиді, задрінала,
 І сміється їй той сон Іван
 І уродивий, і багатий,
 Не одностий, а зарчатий –
 На волоній, бачиться, бо й сам
 Уже не панський, а на волі,
 Та на своїм веселім полі
 Своє-таки пшеницю жнуть,
 А діточка обід мусить,
 І усміювалася небога,
 Просочує – нема нічого...
 На снами глумила, вала
 Його пшеничку спалила
 Та, шибі докато до ланкового*,
 Ще кату докато пішла.

*ланковий – панський нагадує



Приєм «шість капелюшків» дозволить дізнатись про ставлення учнів до вишиванки; найкраще цей прийом підходить для опрацювання книжок з патріотичною тематикою – «Дивовижні пригоди в лісовій школі» [5], наприклад. Вдало сформована теза з питанням про вишиванку дасть дитині привід розмірковувати над важливістю даного елемента одягу; наприклад: «Герої даної казки носять вишиванку за своїм бажанням або тому що так треба?»»



Та незабаром під час великої перерви сталася подія настільки несподівана і страшна, що про сімейні справи Діда Мороза і Снігуроньки довелося забути.

Отже, у сучасному світі, де патріотичне виховання значно важливіше ніж раніше, дуже важливо знайти правильний підхід до майбутнього покоління. Засобом ненав'язливого патріотичного виховання стане

вишиванка – даний елемент одягу розширить уявлення дитини про власну державу та допоможе краще орієнтуватися в історії України.

Список використаних джерел

1. Матяшук В.П. Сучасне патріотичне виховання в школах України / В. Матяшук. – Тернопіль : Мандрівець, 2014 – 384
2. Бех І.Д., Чорна К.І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді.-Київ.-2014.-с.29. [1]
3. Світ української вишивки – феномен Георгія Гараса. [2]
4. «Стильна книжка для панянки» - Оксана Караванська. С. 52-53. [3]
5. «Дитячий Кобзар» - Тарас Шевченко. С. 28. [4]
6. «Дивовижні пригоди в лісовій школі» - Всеволод Нестайко. С. 11 [5]

*Анастасія КЛИМЕНКО,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта,
Науковий керівник - Наталія КАШУБА,
канд. філ. н.,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

МЕТОДИКА ОПРАЦЮВАННЯ ЗВУКА ТА БУКВИ В БУКВАРНИЙ ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ

Навчання вмінню читати й писати є процесом формування у дітей початкових навичок читання і письма, і це є тією необхідною і важливою умовою сучасної людини, яка спроможна забезпечити формування і задоволення культурних і естетичних потреб, є засобом самостійного розвитку особистості, розвитку її пізнання.

Сучасна педагогіка наголошує на складності процесу освоєння грамоти, набуття нових знань у процесі пов'язаних між собою етапів, більшість з яких відбувається у період початкової школи. Читання і письмо є головними компонентами грамотності. Процес навчання грамоти включає формування в учнів початкових навичок читання та письма.

Ефективним методом навчання грамоти є звуковий аналітико-синтетичний метод, що об'єднує найкращі риси аналітичного і синтетичного звукових методів. Засновником даного методу є видатний український педагог К. Д. Ушинський.

Аналітико-синтетичний метод К. Д. Ушинського модифікували та вдосконалювали такі його послідовники, як: В. П. Вахтеров, Д. І. Тихомиров, В. О. Фльоров. Вагомий вклад у розвинення методу зробили такі українські педагоги, діячі культури: Б. Д. Грінченко («Українська граматика»), Т. Г. Лубенець («Граматика з малюнками»), А. Савчук («Український Буквар»), Т. Г. Шевченко («Букварь южнорусский», «Малий Кобзар для дітей з малюнками»). Авторами сучасних букварів є: І. О. Большакова,

М. С. Вашуленко, А. І. Воскресенська, Н. О. Гов'ядовська, М. М. Головін, В. Г. Горещкий, М. Д. Захарійчук, В. А. Кирюшкін, Н. М. Кравцова, В. І. Наумчук, К. І. Пономарьова, Б. С. Саженок, О. В. Янковська.

Процес навчання грамоти є вагомою частиною цілої системи роботи з рідної мови в початковій школі, наслідком якої в учнів молодших класів формуються вміння, навички, що мають принципово важливе значення для подальшого успішного навчання.

Сучасним методом і найбільш ефективним виявився звуковий аналітико-синтетичний метод, який поєднав властивості аналітичного і синтетичного звукових методів, основоположником якого був видатний український педагог К. Д. Ушинський, який найбільш повно, послідовно та досконало розробив методику навчання грамоти за обґрунтованим аналітико-синтетичним методом [Вашуленко М, с.50].

Лінгвістичну засаду методики навчання грамоти утворює фонетико-графічна система (фонетика і графіка). Вчитель використовує звукові одиниці, що виконують функцію розпізнавання значення (фонем), та ті, які такої функції не реалізують (варіанти головних фонем у слабких позиціях). Звуковий аналітико-синтетичний метод завбачає виокремлення звука в слові, звуковий аналіз, синтез, вивчення букв і процесу читання. В основу української графіки покладено складовий принцип, що полягає в тому, що окрему букву не можна прочитати, бо вона читається з урахуванням наступних букв. Саме тому в сьогоденній методиці навчання грамоти використовують принцип поскладового (позиційного) читання, відповідно якого школярі з самого початку орієнтуються на відкритий склад як одиницю читання. Для української мови характерний те, що відкритий склад, будова складу в більшості випадків підпорядковується закону висхідної звучності [26, с.41-43].

Процес опанування вміннями й навичками читання і письма з розумінням відбувається під час використання на уроках навчання грамоти спеціальних прийомів звукового розбору і синтезу. Слід особливо зазначити, що прийоми звукового розбору стають на допомогу учням в розумінні звукового складу слова і послідовності звуків у ньому, що є необхідною умовою для оволодіння грамотним письмом. Технологія звукового синтезу дозволяє відтворити звукову форму живого слова під час сприйняття літер, тобто можна прочитати слово.

Відповідно до нової мети вивчення мови (як державної) у змісті програм виділяють предметний (понятійно-мовний) і діяльнісний аспекти, що включає школярів в активну участь у навчальному процесі, в якому вагоме місце належить до мовленнєвої діяльності.

Психологічне дослідження процесу читання і письма показує, що школяр значний час покладається на те, щоб поскладово вимовляти склади вголос, чути звуки, які вимовляє вчитель, але тоді, коли справа доходить до запису слова, дитина допомагає собі своєю вимовою і прислухається до нього. Говоріння під час письма має назву мовленнєво-моторного аналізу.

Вчителю потрібно виправляти дітей у правильній вимові за складами слів при їх складанні та записуванні, навчити вимовляти кожне слово по складах, при цьому прислухаючись до його звучання, намагаючись вловити кожен звук слова і порядок звуків.

Методичними рекомендаціями щодо опрацювання звука та букви в букварний період навчання грамоти є необхідність чітко розрізняти наступні прийоми:

- звуковий розбір проводиться лише на рівні звуків – діти слухають слово, яке вимовляє вчитель, самі його вимовляють (артикуляція допомагає чітко розрізняти звуки, встановлювати їх послідовність), називати кількість складів, визначати наголошений склад, послідовно вимовляти звуки, з яких складається слово, визначати, які з них голосні, а які приголосні, розбирати приголосні за твердістю, м'якістю, глухістю, дзвінкістю;

- звуко-буквений розбір проводити зі словами, сприйнятими на слух, а потім вимовленими учнями самостійно.

Звуковий і звуко-буквений аналіз, має всебічне значення у педагогічній практиці, під час його виконання уточнюються правила при вивченні поняття, зіставляються мовленнєві факти, знаходження спільного і відмінного, узагальнення добре впливає на розвиток логічного мислення учнів.

Положенням процесу формування первинних навичок письма і читання має поступовий перехід від звуку до букви, тому перш ніж познайомити дитину з певною літерою, необхідно навчити її здійснювати аналітичні та синтетичні дії зі звуком (звуками), позначеними на письмі певною буквою. Ми дослідили, що цей принцип є важливим і його не варто порушувати, адже згодом це може негативно вплинути на загальну мовленнєву грамотність учня.

Список використаних джерел

1. Вашуленко М.С. Методика викладання української мови. К. : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
2. Вашуленко М.С. Методика навчання інтегрованого курсу «Українська мова» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. К. : Освіта, 2019. С. 48–62.
3. Державний стандарт початкової освіти. Міністерство освіти : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

Катерина КЛИМЕНКО,
студентка спеціальності 061 Журналістика
Науковий керівник - **Наталія ЛОЗОВА,**
канд. філол. н.
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради
(м. Прилуки, Україна)

ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПІД ВПЛИВОМ МОВНОГО ПАТРІОТИЗМУ

Сьогодні в суспільстві активно обговорюють мовне питання, а саме: чи варто об'єднувати поняття “мова” й “патріотизм”. Щоб довести, що між цими категоріями є нерозривний зв'язок, вважаємо за необхідне й доречне пояснити значення терміна *патріотизм*. З точки зору сучасної української мови, його тлумачать як любов до Батьківщини і свого народу (Єршова, с. 79–83). “Велика українська енциклопедія” пропонує таке визначення патріотизму: “моральний і політичний принцип, соціальне почуття, змістом якого є любов до батьківщини і готовність заради неї жертвувати власними інтересами”. У історичному аспекті патріотизм розуміють як “одну з основоположних цінностей людського суспільства протягом усіх періодів історичного розвитку. Передумови формування патріотизму з'являються в первісному суспільстві і пов'язані з прихильністю до сім'ї, роду, племені, своєї землі, з шануванням родових божеств і предків” (Велика українська енциклопедія).

Спираючись на ідею, що мова є важливим складником державності, приходимо до висновку, що поєднання понять “мова” й “патріотизм” у єдину категорію “мовний патріотизм” не повинно викликати сумнівів.

Під *мовним патріотизмом* розуміємо любов до національної мови, глибоке переконання в тому, що державна мова повинна бути єдина й саме нею варто послуговуватись у всіх сферах громадського, культурного й побутового вжитку. Саме вироблення мовного патріотизму в сучасній молоді, на наш погляд, найкраще вплине на формування мовної особистості українських здобувачів освіти.

Сучасна лінгвістика вже давно зацікавилася проблемою формування мовної особистості молоді як надійного чинника формування патріотично орієнтованого державотворчого, суспільно-політичного й культурного діяча нового покоління.

Проблема формування мовної особистості знайшла своє відбиття в працях багатьох вітчизняних педагогів і мовознавців, зокрема М. Вашуленка, С. Карамана, В. Карасика, Ю. Караулова, Л. Мацько, Н. Дикої, Л. Струганець, Л. Паламар, М. Пентилюк, Л. Скуратівського та ін.

У мовознавстві науковці слідом за Ю. Карауловим орієнтуються на трирівневу модель мовної особистості (Караулов).

За словами Л. Мацько, складниками термінопоняття “мовна особистість” є *мовна свідомість, мовна спроможність і комунікативна діяльність*, тобто *комунікативна компетентність*, які діють поетапно, формуючи мовний комунікативний простір особистості. *Мовна свідомість*, на думку дослідниці, є основною ознакою кожної мовної особистості і рушієм її розвитку. Вона вбирає в себе ментальний смисл і формує когнітивний зміст мовлення та містить його в собі завжди готовим до мовленнєвої потреби (Мацько, с. 174–190).

Під *мовною спроможністю* французький дослідник К. Ажеж розуміє властивість, закладену в генетичному коді кожного індивіда у вигляді універсальної когнітивної схеми, що зафіксована на нейрологічному рівні, який від народження є сформованою даністю індивіда (Ажеж, с. 34).

Т. Космеда зауважує, що *мовна особистість* – це особистість конкретної людини, означена мовою, виражена в мові й через мову в її дискурсах, текстах.

Орієнтовний опис мовної особистості, на переконання дослідниці, передбачає аналіз таких складників:

- мовна особистість у своєму часі і на тлі доби;
- мотиви, інтенції, доміанти мовлення, особливості світовідчуження, сприйняття явищ, подій;
- реконструкція моделі світу (або фрагменту), відображеної у свідомості мовної особистості: тезаурус, концепти і концептосфери;
- характеристика семантичного рівня мовлення, опис відмінностей у семантиці аналізованого тексту;
- реконструкція асоціативно-вербальної сітки (які уявлення, образи, асоціації, поняття і як саме виражаються цією особистістю, яким стилем, якими способами й засобами комунікації) (Космеда, с. 24).

Н. Дика розуміє мовну особистість як високорозвинену особистість, носія і національно-мовленнєвої, і загальнолюдської культури, який володіє соціокультурним і мовним запасом, вільно спілкується рідною, державною та іншими мовами в полікультурному просторі, адекватно застосовує набуті полікультурні знання, мовленнєві вміння і навички у процесі міжкультурного спілкування з різними категоріями населення. За словами дослідниці, мовна особистість формується на основі мовно-культурних зв'язків, які віддзеркалюють специфіку людини та її буття, взаємовідносини із довкіллям в межах певної лінгвокультури (Дика, с. 34).

Очевидним є той факт, що мовна особистість існує і розвивається в конкретному мовно-часовому континуумі. Після початку повномасштабного вторгнення в українському суспільстві дуже гостро постало мовне питання. У цьому контексті ми здійснили опитування, яке дало можливість дізнатися, як саме війна вплинула на мову та інші суспільно-культурні аспекти життя, а

також на загальний патріотизм студентів та студенток Прилуцького гуманітарно-педагогічного фахового коледжу імені Івана Франка.

Опитування було створене та проведене в Google формах, участь в якому взяли майже 200 осіб. На питання: «Чи змінилося ваше ставлення до мови та мовного питання після початку повномасштабного вторгнення?» 57,8% відповіли, що переосмислили багато чого, 29,2% – частково і 13%, що їхнє ставлення не змінилося. На питання: «Чи почали ви прагнути до мовного вдосконалення, якщо ви російськомовна людина?» 46,2% відповіли ствердно, 37,5% – частково, 16,3% залишилися російськомовними. Щодо соціальних мереж, то 52,2% опитаних стали проукраїнськими користувачами, 32,1% і раніше послуговувалися державною мовою на своїх сторінках і 15,8% не змінили мову спілкування. Результати показали, що 62% почали вживати більше україномовного контенту, 27,7% частково і 10,3% як і раніше. На питання: «Чи відстежуєте зараз у своїй мові патріотизм?» 44,6% відповіли «дуже часто», 45,7% – інколи й 9,8% «не помічали такого». «Якщо людина, яка надає вам послуги (офіціант, продавець, консультант, лікар тощо) розмовляє російською, чи просите перейти її на українську?» – 32,2% зазначили, що частіше всього так, 23% інколи й 44,8% – «ні, мене це не турбує».

Як бачимо, переважна більшість опитаних змінила свої погляди на мову, почала відстежувати в ній патріотичні настрої та стала більш свідомо ставитися до того, якою мовою вживає контент та отримує послуги. Отже, після початку повномасштабного вторгнення можемо спостерігати розвиток мовного патріотизму та патріотизму як такого серед студентів та студенток нашого коледжу.

Отже, процес формування мовної особистості студента не можливий не лише без опановування ним основних видів мовленнєвої діяльності, але й без усвідомлення потреби спілкуватися національною мовою.

На нашу думку, формування повноцінної мовної особистості сьогодні вимагає комплексного підходу, зокрема: поєднання когнітивних підходів до вивчення мови, особистісно орієнтованого навчання та патріотичного виховання.

Список використаних джерел

1. Ажеж К. Человек говорящий / К. Ажеж. – М., 2003. – С. 34.
2. Велика українська енциклопедія. Словник. – К. : “Енциклопедичне видавництво”: [електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vue.gov.ua>
3. Дика Н. М. Реалізація концепту мовної особистості у сучасній лінгводидактиці / Н. М. Дика // Педагогічний процес: теорія та практика (2). – 2016. – с. 32– 36.
4. Єршова Л. М. Мовний патріотизм у змісті українського виховного ідеалу / Л. М. Єршова // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2013. – Вип. 3. – С. 79– 83.
5. Космеда Т. А. EGO І ALTER EGO Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу. Монографія / Т. А. Космеда. – Дрогобич [Б. в.], 2012. – 372 с.

6. Мацько Л. Мовна особистість Тараса Григоровича Шевченка як чинник формування українських філологів / Л. І. Мацько // Волинь філологічна: текст і контекст. – Луцьк, 2013. – С. 174–190.

Надія КОЗЛОВСЬКА,
студентка спеціальності «Музичне мистецтво»
Науковий керівник - Сергій МАРЧУК,
канд. пед. н.
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)

ЕЛЕМЕНТИ КЛАСНО-УРОЧНОЇ СИСТЕМИ У БРАТСЬКИХ ШКОЛАХ УКРАЇНИ (ЗА СТАТУТОМ ЛУЦЬКОЇ ШКОЛИ 1624 РОКУ)

Зауважимо, що в умовах сьогодення освітній процес у закладах загальної середньої освіти організовується в межах навчального року, що розпочинається у День знань – 1 вересня, триває не менше 175 навчальних днів і закінчується не пізніше 1 липня наступного року (Закон України «Про повну загальну середню освіту»). Також законодавчо визначено структуру і тривалість навчального року, навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними, форми організації освітнього процесу.

Виникнення елементів класно-урочної системи навчання в XVI–XVII ст. пояснюється тим, що індивідуальне і побудоване на зазубрюванні навчання не відповідала духу епохи. Потреба в ефективнішій освіті, в якій був зацікавлений новий клас – буржуазія, вимагала нової форми навчання. Спираючись на досвід навчання, побудованого за урочною системою (школи чеських братів, братські школи України XVI–XVII ст.), а також власну практику Ян Коменський здійснив теоретичне обґрунтування класно-урочної системи навчання (Кравець, с. 153).

Ян Коменський у своїх працях «Велика дидактика», «Закони добре організованої школи», «Правила поведінки дітей», а також на основі вивчення освітньої практики братських шкіл України (є припущення, що він відвідував школи у Львові та Луцьку) чітко описав нову масову форму навчання. Коменський піддав критиці панівний в його час шкільний режим взагалі та особливо індивідуально-групову форму організації занять.

Необхідними умовами правильної організації навчальної роботи Коменський вважав: 1) клас з незмінним складом учнів і приблизно однаковим рівнем розвитку; 2) чітко визначений час занять; 3) послідовне чергування занять і перерв; 4) одночасну роботу вчителя з усім класом.

Відомо, що Ян Коменський визначив тривалість уроку однією годиною. Кожна година, на його думку, повинна бути частиною того часу, що виділений для вивчення предмета. Кожна година повинна мати своє конкретне завдання. «Клас є не що інше, як об'єднання учнів, які однаково

встигають, для того, щоб легше можна було вести разом до однієї й тієї ж мети всіх, хто зайнятий одним і тим же і ставиться до навчання з однаковою старанністю» (Кравець, с. 153).

Важливі погляди Коменського відносно побудови уроку, поділу його на три складові: початок – відновлення в пам'яті учнів пройденого, опитування і зосередження уваги; продовження – показ, сприймання, роз'яснення; закінчення – вправа, опановування, використання.

Аналіз «Законів добре організованої школи» Коменського і статутів Львівської братської школи (1586), Луцької братської школи (1624) показує, що основні принципи організації навчання і виховання учнів у школах, де працював Коменський, і в братських школах України мали багато спільного, це свідчить про взаємний вплив педагогічної теорії й шкільної практики слов'янських народів (Історія педагогіки, с. 32).

Проаналізуємо елементи класно-урочної системи у братських школах України на прикладі Статуту Луцької школи 1624 року (табл.1).

Таблиця 1

Відображення елементів класно-урочної системи навчання у Статуті Луцької братської школи 1624 року

Ознаки класно-урочної системи	Положення Статуту
Органічне поєднання навчання і виховання	А вчитель, узявши ввірену йому дитину, повинен дбайливо навчати її корисних наук: за неслухняність карати, але не по-тиранськи, а по-наставницьки; не надмірно, а по силах; не з буйством, а лагідно й тихо (стаття 2)
Демократизм	Кожний повинен сидіти на своєму певному місці, яке призначається за успіхами. Хто більше знатиме, повинен сидіти вище, хоч би і дуже був бідний, а хто менше знатиме, повинен сидіти на нижчому місці (стаття 3)
Рівноправність	Багаті перед убогими в школі нічим не можуть бути вищі, як тільки наукою, тілесно ж рівні всі (стаття 4)
Гуманізм	Учитель повинен і вчити, і любити дітей всіх однаково, як синів багатих, так і сиріт убогих (стаття 5)
Чіткий початок і завершення навчального дня	Сходитися до школи хлопчики повинні у певний час, тобто у великі дні, щоб всі були на 9 годину ранку, точно також і в менші дні, як встановить учитель. Відпускати їх після навчання додому також у певний час (стаття 6)
Контроль за відвідуванням учнів	Щоранку вчитель повинен ретельно стежити, щоб коли якогось хлопчика не буде, негайно ж послати за ним і дізнатись про причину, з якої він не

	прийшов (стаття 7). Якби якийсь хлопець один день ходив у школу, а другий пропускав, і таким чином тільки б марнував час, формально знаходячись у школі, такого більше не приймати (стаття 17).
Диференційований підхід до учнів	Діти в школі мають бути поділені на троє: одні, які навчатимуться розпізнавати букви й складати; другі, які навчатимуться читати й вивчатимуть напам'ять різні уроки; треті привчатимуться пояснювати читане, міркувати й розуміти (стаття 9)
Етапи засвоєння знань	Вранці після молитов передусім повинен кожен переказати вчорашній урок і показати своє письмо, яке писав вдома, і виклад свого уроку; а потім повинні вчити по частинах псалтир чи граматику (стаття 10). Після обіду хлопчики, кожен для себе, повинні списувати на таблиці свої уроки, що їм задав учитель; за винятком малолітніх, яким вчитель сам зобов'язаний писати (стаття 11)
Виконання домашніх завдань	А ввечері, прийшовши зі школи додому, діти перед родичами своїми, а сторонні всякого стану діти, які живуть на квартирах, перед своїм господарем, повинні прочитати той урок, який у школі вчили, з поясненням, як то звичайно буває в школі. А те, що вчили того дня в школі, мають написати ввечері вдома, і принести до школи вранці, і показати вчителю (стаття 11)
Чергування учнів	Двох або чотирьох хлопчиків, кожного тижня інших по черзі треба призначати для нагляду: від чого жоден не може відмовлятися, коли до нього дійде черга. Ділом їх буде – раніше прийти до школи, підмести школу, розпалити печі й сидіти біля дверей: і знати про всіх, хто виходить і заходить; вони повинні записувати й доповідати про тих, які б не вчилися, пустували або в церкві безчинно стояли, або додому йдучи не поводити б себе пристойно (стаття 16) (Другий статут Луцької школи, с. 22–26).

Отже, зіставний аналіз ідей Яна Коменського і педагогічної практики братських шкіл України засвідчує спільність принципів та положень у західноєвропейській освітній традиції та національній освітній практиці (на прикладі діяльності братських шкіл, зокрема Луцької школи, де утвердилася класно-урочна система навчання).

Список використаних джерел

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 17.05.2023).
2. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: навч. посіб. Тернопіль: Тернопіль, 1996. 436 с.
3. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка. Київ: Вища школа, 1973. 448 с.
4. Другий статут Луцької школи (близько 1624 р.). *Хрестоматія з історії вітчизняної педагогіки* / за заг. ред. С. А. Литвинова. Київ: Рад. школа, 1961. С. 22–26.

*Христина КОСМІРАК,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ігор ВІНТОНЯК,
викладач вищої категорії,
керівник фізичного виховання
Коломийський педагогічний фаховий коледж
Івано-Франківської обласної ради
(м. Коломия, Україна)*

ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВОГО ТА ЗМАГАЛЬНОГО МЕТОДІВ НА УРОЦІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Спортивні ігри – особливий різновид спорту. Сьогодні відомо близько 100 ігор, за якими регулярно проводять спортивні змагання. Найпопулярніші з них включені в програму Олімпійських ігор. Змагання проводяться по дев'яти видах ігор – футбол, баскетбол, гандбол, волейбол, хокей, водне поло, хокей на траві, теніс, настільний теніс.

Ігрове змагання – це чудове спортивне видовище, максимальне напруження і майстерність, що доставляє задоволення тим, хто стежить за змаганням на майданчику.

Популярність ігор пояснюється ще й тим, що вони являють собою засіб загальної фізичної підготовки, за допомогою якого прекрасно удосконалюються швидкість, спритність, сила, витривалість, освоюються такі життєво важливі навички, як біг, стрибки, метання.

На уроці фізичної культури, особливо в молодших класах школи, **ігровий метод** фізичного виховання застосовується головним чином у **формі рухливих ігор**. Рухливі ігри слід підбирати такі, які виховують в учнів морально-вольові якості і зміцнюють здоров'я, сприяють правильному фізичному розвитку та формуванню життєво важливих рухових навичок та вмінь. Недопустимо в процесі гри принижувати людську гідність, допускати грубість.

Рухливі ігри відіграють значну роль у **вихованні свідомої дисципліни** у дітей, яка є неодмінною умовою кожної колективної гри. Організоване проведення гри багато в чому залежить від того, як діти засвоїли її правила. Однак гра приносить користь тільки тоді, коли вчитель добре ознайомлений з педагогічними завданнями (виховними, оздоровчими, освітніми), які розв'язуються під час гри, з анатомо-фізичними та психологічними

особливостями учнів, з методикою проведення ігор; дбає про створення й дотримання відповідних санітарних умов.

Важлива умова успішності ігрової діяльності – **розуміння змісту й правил гри**. Пояснення їх можна доповнити показом окремих прийомів і дій. При доборі гри необхідно дотримуватися відомого в педагогіці правила поступового переходу від легкого до складного. Для цього, щоб визначити ступінь складності тієї чи іншої гри, враховується кількість елементів, які входять до її складу (біг, стрибки, метання тощо).

Добір гри залежить і **від місця проведення**. У великому залі або на майданчику доцільно проводити ігри з великою рухливістю (з бігом врозтіч, із метанням великих і малих м'ячів, з елементами спортивних ігор тощо). При доборі гри слід пам'ятати про наявність спеціального інвентарю. Якщо гравці стоять і чекають довго в чергах на необхідний інвентар, вони втрачають інтерес до гри, що призводить до порушення дисципліни.

Ефективність проведення гри залежить від вирішення таких **організаційних чинників**:

- вміння дохідливо й цікаво пояснити гру;
- розміщення гравців під час її проведення;
- визначення ведучих;
- розподіл на команди;
- визначення помічників та суддів;
- керівництва процесом гри;
- дозування навантаження в грі;
- закінчення гри.

Перед поясненням алгоритму проведення гри учнів слід розмістити у вихідне положення, з якого вони будуть розпочинати гру. Пояснюючи, вчитель повідомляє назву гри, її мету і хід, розповідає про роль кожного гравця, його місце. При поясненні й проведенні гри вчитель має стояти в такому місці, з якого всі гравці могли б його добре бачити й чути. Якщо ця гра проводиться вперше, учитель перевіряє, чи всі гравці розуміють її правила. Існує кілька способів визначення ведучого і застосовують їх залежно від умов заняття, характеру гри та кількості гравців.

У **командних іграх та естафетах** змагаються між собою дві й більше команди, а **розподіл гравців** на команди може здійснюватися вчителем одним із таких **способів**:

- за допомогою розрахунків;
- фігурним маршуванням;
- за вказівкою керівника;
- за вибором капітанів, які по черзі добирають собі гравців.

Усі способи розподілу на команди треба запроваджувати відповідно до характеру та умов проведення гри, а також складу гравців.

Регулюючи фізичне навантаження в грі, вчитель може використовувати **різноманітні прийоми**:

- зменшувати або збільшувати час відведений на гру;

- змінювати кількість повторень гри, розміри майданчика і довжину дистанції, яку пробігають гравці;
- корегувати вагу і кількість ігрових предметів, ускладнювати чи спрощувати правила гри, вводити короткочасні паузи для відпочинку або аналізу помилок.

Закінчення гри має бути своєчасним (коли гравці отримали достатні фізичні та емоційні навантаження). Після закінчення гри необхідно підбивати підсумки. При повідомленні результатів слід вказати командам і окремим гравцям на допущені помилки та негативні й позитивні моменти в їхній поведінці. Бажано відзначити кращих ведучих гравців, капітанів і суддів.

Рухливі ігри використовуються для вирішення **освітніх, виховних та оздоровчих** завдань відповідно до вимог програми.

Підготовча частина – ігри невеликої рухливості й складності, які надають вплив на зосередженість і увагу учнів. Характерними видами рухів для цих ігор є ходьба і біг.

Основна частина – ігри з бігом на швидкість, з подоланням перешкод, метанням, стрибками та іншими видами рухів, які вимагають більшої рухливості. Ігри в основній частині повинні сприяти вивченню й удосконаленню техніки виконання тих чи інших рухів.

Кінцева частина – ігри незначної та середньої рухливості з простими рухами, правилами та організацією.

Всебічного виховання і гармонійного розвитку учнів можна досягнути тільки в процесі багаторічного, систематичного і правильно організованого навчання рухливими іграми.

Змагальний метод фізичного виховання при роботі з дітьми молодшого шкільного віку найбільш прийнятно застосовувати у формі, близькій до ігрового; **основна відмінність** тут – обов'язкова наявність переможця. **Головний засіб** тут – командні рухливі ігри з елементами спортивних ігор і різні естафети.

Важливою перевагою даного методу є також можливість **введення** його в усі види навчальної програми та **застосування** з однаковим успіхом в **неігрових видах** фізичної підготовки.

Застосування змагального методу в навчальному процесі з фізичного виховання дозволяє домогтися більш високих показників у фізичному розвитку і підготовці учнів в порівнянні з загальноприйнятими методами при однакових затратах і часу, а самі заняття зробити більш цікавими.

Цей метод орієнтований на **навчання без примусу**. Часом дитині доводиться перемагати самого себе, тобто проявити ті кращі фізичні та психічні якості, про які вона і не підозрює або соромиться показати при сторонніх. Цей метод допомагає дитині повністю розкритися.

На думку **академіка Мирослава Стельмаховича**: *«Молодші школярі пройняті сильним потягом до здорового суперництва, першості, самоутвердження. Тому вони охоче змагаються між собою у силі, кмітливості, спритності, витривалості.»*

Змагання виражає природне прагнення учнів постійно звіряти власні сили й можливості з своїми однокласниками, намагання перевершити, перемогти в спорті...

Змагання допомагає вчителеві бачити й оцінити можливості кожної дитини, визначити перспективи руху вперед, гартувати волю та характер».

І на завершення – змагання стимулює розвиток **творчої активності, ініціативи, відповідальності**, – а всі ці риси конче потрібні майбутньому громадянину.

Юлія КРИВИЦЬКА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ольга ГНЕПА,
канд. пед. н.
Володимирський педагогічний фаховий коледж
імені Агатангела Кримського
Волинської обласної ради
(м. Володимир, Україна)

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. Багатьом молодшим школярам математика здається складною, незрозумілою і нудною наукою. З метою активізації пізнавальної діяльності учнів початкових класів доцільно використовувати активні форми й методи навчання, зокрема дидактичні ігри. Використання дидактичних ігор на уроках математики допомагає здобувачам освіти долати свої страхи, сприяє розвитку їх критичного мислення і мовлення, значно підвищує ефективність навчання, робить заняття незабутніми та мега цікавими.

Метою дослідження є аналіз потенціалу дидактичних ігор та можливостей їх використання на уроках математики у початкових класах.

Результати дослідження. Аналіз джерельної бази свідчить, що дидактична гра – це вид діяльності, займаючись якою діти вчаться. Це один із важливих у дидактиці засобів для розширення, поглиблення й закріплення знань учнів. Вчені розуміють дидактичну гру по-різному: як метод стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, форму навчання, засіб навчання, самостійну ігрову діяльність і засіб виховання здобувачів освіти.

Варто зауважити, що є дидактичні ігри, спрямовані на підготовку до вивчення нового матеріалу, на вивчення матеріалу та на його закріплення. Основна відповідальність за результати гри належить вчителю, який є її організатором [1; 2].

Вважаємо за доцільне виділити структурні компоненти дидактичної гри: дидактичне завдання, ігрові дії, правила гри, результат.

Дидактичне завдання формується на основі мети уроку і досягається через ігрове завдання. Воно визначає дію гри й стає завданням дитини. Головним є те, що дидактичні завдання у грі приховані й презентуються дітям у вигляді ігрового задуму.

Ігрові дії – це основа гри. Чим різноманітніші ігрові дії, тим цікавішою буде сама гра для молодшого школяра та успішнішим буде розв'язування завдань. У різних іграх спрямованість ігрової дії й стосунки між учасниками гри різні.

Правила гри визначаються загальними завданнями формування особистості дитини, дидактичною метою та ігровими діями. За допомогою правил вчитель керує грою, процесом пізнавальної діяльності, поведінкою дитини.

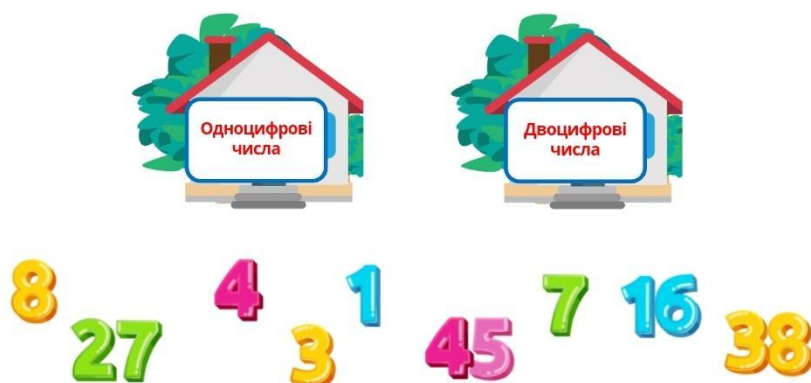
Підведення підсумків. Проводиться відразу після гри. Це може бути підрахунок очок або балів, визначення дітей, які краще виконали ігрові завдання; визначення команди-переможниці тощо. Важливо звертати увагу на досягнення кожної дитини, підкреслюючи успіхи дітей, які відстають.

Під час практики “Пробні уроки” дидактична гра використовувалася нами як елемент уроку та як урок-гра. Метою залучення нами молодших школярів до ігрової діяльності були: активізація мисленневих процесів, розширення світогляду, розвиток загальнонавчальних і практичних навичок, формування математичних компетентностей.

Ми дотримувалися наступних вимог до використання дидактичних ігор: посильність завдань і простота правил гри, активна участь усіх учнів класу, комфортні умови для учасників гри, відкрите і справедливе підведення підсумків.

Нами використовувались такі види дидактичних ігор на уроках математики, як ігри з предметами, ігри-подорожі, ігри-доручення та ігри-загадки, зокрема «Ніч і день», «Допоможи Незнайці (Білочці, Зайчику і т. д.)», «Математичний футбол», «Математичне доміно», «Запам'ятай», «Мовчанка», «Знайди помилку», «Дощик», «Арифметичний квач» та інші. Учні з радістю брали в них активну участь. Дидактичні ігри зацікавлювали учнів, стимулювали їх до виконання різноманітних завдань. Молодші школярі готувались до уроку математики заздалегідь, ще на перерві на парті уже були підручник та книжка, адже діти знали, що на уроці їх чекає щось цікаве.

Ось, наприклад, дидактична гра «Засели будиночки», яку можна використовувати під час вивчення будь-якої теми.



Гра «Допоможи зайчику». Може використовуватися на будь-яку тематику (пасхальну, новорічну, весняну, осінню). Вчитель пропонує учням допомогти зайчику зібрати писанки (перед Великоднем).

Гра «Забий м'яч у ворота» На дошці прикріплено футбольні ворота, а на сітці записано числа. Кожна група учнів має скласти якомога більше прикладів із цією відповіддю.

Без перебільшення можна стверджувати, що саме завдяки використанню дидактичних ігор нами налагоджено позитивний контакт з учнями, які відчули впевненість у власних силах і зрозуміли нову тему.

Отже, застосування дидактичних ігор є ефективним і сучасним засобом активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Список використаних джерел:

1. Вишковський І. Гра як метод активізації пізнавальної діяльності. *Психолог*. 2004. № 21-22. С. 100–114.
2. Кудикіна Н. Ігрова діяльність у початковій освіті. *Відкритий урок*. 2006. № 5-6. С. 27–32.

Анна КУДРІНА,
студентка спеціальності 172 Телекомунікації та радіотехніка
Наукові керівники - Валентина ВЛАСЕНКО,
Лілія ВОЛКОВА,
викладачі української мови і літератури,
ВСП «Харківський фаховий коледж
інформаційних технологій»
Національного аерокосмічного університету
імені М.Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»
(м. Харків, Україна)

ХУДОЖНЯ МАЙСТЕРНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ У ПОЗНАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із першочергових завдань сучасної фахової передвищої освіти є не тільки якісна підготовка висококваліфікованих фахівців, але й всебічний розвиток їхніх творчих здібностей, формування естетичного смаку та художньо-образного мислення (1). Саме тому увага викладачів спрямована на формування мистецької компетентності студентів, реалізацію національної свідомості, долучення до традицій українського народу, його корінь та історії. Застосування принципу народності у процесі виховання та навчання відіграє особливу роль, адже звичаї та обряди об'єднують минуле і майбутнє, старше і молодше покоління, інтегрують етнічну спільність людей у високорозвинену сучасну націю.

Наш коледж не є винятком й спрямовує свою діяльність на розвиток гармонійної, духовно багатой, культурної особистості. Уже кілька років поспіль у ньому активно функціонує гурток обдарованих студентів «Перлина», який сприяє реалізації творчих здібностей та уподобань талановитої молоді. Діяльність гуртка є логічним продовженням аудиторних занять з української мови та літератури, і пов'язана з різними видами художньої майстерності.

З великим захопленням студенти презентують творчий потенціал на засіданнях гуртка, втілюють свої креативні ідеї та політ фантазії. Юні митці по-різному проявляють майстерність та хист, зокрема займаються створенням витинанок – орнаментальних ажурних візерунків, назва яких походить від слова «витинати», тобто «вирізати». Паперові витинанки схожі на грайливе мереживо й використовуються для прикрашання стін, вікон, полиць. Мистецько-освітня роль витинанок полягає у вправності, відчутті ритму, пропорцій, умінні образно мислити. Серед студентських робіт: зображення птахів, звірів, класичні сніжинки-зірочки.

Серед видів студентської творчості набуває ще більшої популярності традиційне вишивання. Гуртківці демонструють свої улюблені техніки вишивки: гладдю, хрестиком, мережкою з характерними національними рисами, обговорюють символічне значення того чи іншого орнаменту.

Виготовлення виробів із бісеру також перетворилося на приємне хобі. Це по суті унікальний вид творчості через доступність матеріалів та неповторність кольорів. Таке розмаїте мистецтво виникло з любові до навколишнього світу, з потреби не тільки бачити й відчувати красу, а й творити її власними руками. Студенти гаптують намистинами картини, оздоблюють бісером одяг, власноруч роблять прикраси, вплітаючи у них національні мотиви. Художня та практична цінність виробів хендмейд велика, адже вироби ручної роботи володіють енергетикою, властивою тільки їм.

Досить поширеним видом творчої діяльності студентів є ліплення з полімерної глини. Завдяки простоті роботи й різноманітності технік, полімерна глина є невичерпним джерелом для втілення творчих ідей. Цей еластичний, приємний матеріал, який нагадує звичайний пластилін, студенти використовують для ліплення сувенірів, біжутерії, ляльок, квітів для декору. Заняття ліпленням відкривають нові горизонти творчих можливостей, дозволяють створювати своїми руками незвичайні речі, якими не можна не надихнутися.

Заслужують на увагу ще й студентські малюнки, серед яких малярські натюрморти, портрети, пейзажі, сюжетні композиції, абстрактні мотиви. Усі роботи по-своєму досконалі й мають власний почерк. Так, як заняття в гуртку безпосередньо пов'язані з українською літературою, студентами створюються ілюстрації до художніх творів. Програмові тексти, таким чином, глибше усвідомлюються та інтерпретуються, а художні образи постають у неповторних барвах.

Студентські роботи характеризуються індивідуальним стилем, оригінальністю та прикрашають народознавчий куточок у коледжі. Це невеликий осередок традиційно-побутової культури, що сприяє розширенню знань молоді про історію, звичаї та побут рідного краю. Окрім сучасних авторських робіт гуртківців, у ньому представлено зразки творчої праці місцевих майстрів Харківщини, зокрема гончарні вироби (гличики, горщики, макітри, куманці), декоративно-ужиткові речі (вишиті рушники, скатертини, картини) та інше.

Ці вироби часто використовуються, як декорації під час літературних свят, поетичних вечорів і є цінними з огляду на їх локальне походження, оскільки збиралися нашими викладачами та студентами.

Отже, варто гідно оцінити роль художньої самодіяльності студентів у гуртку, де здобувачі освіти вільно проявляють свої здібності, збагачують уявлення про мистецтво та духовний світ загалом, а також розвивають свої естетичні смаки й інтереси. Безперечно, така робота є ефективним засобом формування творчої особистості, акумулює досвід поколінь, передає ціннісне ставлення до світу крізь призму етнонаціональної специфіки.

Список використаних джерел

1. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України / Наказ МОН від 06 червня 2022 року №527
2. Стратегія національно-патріотичного виховання, затверджена Указом Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019

***Мирослава КУЛЬЧИЦЬКА,**
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - **Сергій МАРЧУК,**
канд. пед. н.
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)*

ЕТНОПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Основоположними засадами державної політики у сфері освіти є: людиноцентризм, цілісність і наступність системи освіти, нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями; демократизм; єдність навчання, виховання та розвитку; виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій (Закон України «Про освіту»: 2017).

Метою національно-патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до

успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян на основі духовно-моральних цінностей Українського народу, національної самобутності (Концепція національно-патріотичного виховання: 2022).

Етнопедагогіку розглядають як галузь емпіричних знань про виховання нових поколінь, здобутих упродовж історичного розвитку того чи іншого етносу (Мафтин, Білоус, с. 62). Народна педагогіка наймудріша, тому що вона створювалася протягом ряду століть. Цілі, завдання і засоби народної педагогіки відображені у фольклорі (казках, легендах, прислів'ях, приказках, піснях), а також іграх і танцях, прикладному мистецтві, музиці, святкових обрядах, традиціях трудового і сімейного виховання (Стельмахович: Народна педагогіка, с. 13).

Видатний український педагог Костянтин Ушинський, обґрунтовуючи принцип народності у вихованні, відзначав:

– загальної системи народного виховання для всіх народів немає не тільки на практиці, а й у теорії;

– у кожного народу своя особлива національна система виховання; а тому запозичення одним народом в іншого виховних систем є неможливим;

– не можна виховуватись за чужою педагогічною системою, яка б вона не була струнка і добре обдумана; кожний народ щодо цього повинен випробувати свої власні сили (Ушинський, с. 102–103).

Національно-патріотичне виховання спирається на загальнопедагогічні принципи виховання, такі як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, врахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас національно-патріотичне виховання має власні принципи, що відображають його специфіку. Серед них:

– принцип національної, спрямованості, що передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, природи, українського народу, шанобливого ставлення до його культури, історії, традицій; пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави;

– принцип самоактивності й саморегуляції формує здатність до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень;

– принцип полікультурності передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір;

– принцип культуровідповідності задля формування базової культури особистості на основі набутого морально-етичного досвіду людства;

– принцип соціальної відповідності обумовлює потребу узгодження змісту і методів національно-патріотичного виховання з реальною соціальною ситуацією, в якій організовується виховний процес, і має на меті виховання в дітей і молоді готовності до захисту України та ефективного розв'язання життєвих проблем на основі сформованих цінностей;

– принцип історичної й соціальної пам'яті спрямований на збереження духовно-моральної й культурно-історичної спадщини українців та відтворює її у реконструйованих і осучаснених формах і методах діяльності;

– принцип міжпоколінної наступності, який зберігає для нащадків зразки української культури, етнокультури народів, що живуть в Україні (Концепція національно-патріотичного виховання).

Основні принципи народного виховання: природовідповідність, етнізація, культуровідповідність, гуманізм, демократизм, урахування вікових, статевих та індивідуальних особливостей вихованців, постійне залучення дітей до посильної трудової діяльності, систематичність педагогічного впливу, творче ставлення до дійсності, утвердження життєвого оптимізму (Юда, с. 127).

Наукове дослідження української етнопедагогіки дало змогу виявити її провідні принципи: гуманізм, природовідповідність, зв'язок виховання з життям, виховання працею, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців, систематичність і послідовність виховання, єдність вимог і поваги до особистості, поєднання педагогічного керівництва з розвитком самостійності та ініціативи виховання (Стельмахович: Вибрані педагогічні твори, с. 167).

У табл. 1. ми узагальнили сутність ключових принципів української етнопедагогіки.

Таблиця 1

Принципи народного виховання

Народний принцип виховання	Сутнісна характеристика
Гуманізм	«Діти, як квіти: полий, то ростимуть»
Природовідповідність	«Гни дерево, доки молоде, вчи дитя, поки мале», «На дерево дивись, як родить, а на чоловіка, як робить», «Заклопотався, як квочка коло курчат»
Виховання працею	«Справжнє життя – в праці», «Праця – душа всього життя», «Без діла слабше сила»
Урахування у вихованні вікових та індивідуальних особливостей дитини	«Малі діти – малий клопіт, великі діти – великий клопіт», «Як грибочки ростуть діточки», «Мала дитина – не виспишся, більша дитина – не наїсися, велика дитина – не уберешся», «Молоде – зелене», «У всякої пташки свої замашки»
Цілісна єдність виховання	«Посієш вчинок – пожнеш звичку, посієш звичку – пожнеш характер, посієш характер – пожнеш долю».

Вимогливість, системність вимог	«Розумний батько сина спитати не соромиться», «Дитині волі не давай», «Гарна мазана паляниця, а не дитина», «Хто дітям потаче, той сам плаче», «У семи няньок дитина без носа», «Де багато баб, там дитя невлад»
------------------------------------	--

Таким чином, багатівікова практика народного виховання засвідчила як найраціональніший такий стиль взаємин з дітьми, який не придушує, а розправляє їхні сили, розвиває самостійність та ініціативу, спонукає до позитивних дій і вчинків, підтримує почуття власної гідності й утверджує особисту відповідальність за свою поведінку.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 15.05.2023).
2. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdilo-novu-kontseptsiyu-patriotichnogo-vuhovannya/> (дата звернення: 15.05.2023).
3. Мафтин Л. В., Білоус О. В. Етнопедагогіка України: метод. реком. до вивчення курсу. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2022. 82 с.
4. Стельмахович М. Г. Народна педагогіка. Київ: Рад. школа, 1985. 312 с.
5. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: у 2-х т. Т. 1. Київ: Рад. школа, 1983. 496 с.
6. Юда Л. А. Практикум з етнопедагогіки: навч.-метод. посіб. для студ. Чернівці: Видавець Лозовий В. М., 2012. 272 с.
7. Стельмахович М. Вибрані педагогічні твори: у 2-х т. Т.2. Українська етнопедагогіка / за заг. ред. Л. Калуської. Івано-Франківськ–Коломия: Вік, 2012. 464 с.

Пелагія КУРБАНОВА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Тетяна СТАНЖУР,
викладач циклової комісії економіко-математичних
дисциплін і менеджменту
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АЛГОРИТМІЧНИХ ПОНЯТЬ ТА РОЗВИТОК АЛГОРИТМІЧНОГО МИСЛЕННЯ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНФОРМАТИКИ

Сучасне суспільство стрімко розвивається в інформаційному просторі. Процес інформатизації супроводжує всі сфери людської діяльності, стає

важливою складовою освіти, формує основні компетенції, які потрібні сучасній високоінтелектуальній людині.

Інформатизація освіти закладає основні пріоритети та фундамент для формування глобального інформаційного соціуму. Використання інноваційних інформаційних технологій, починаючи з початкової школи, сприяє швидкому входженню школяра в глобальний інформаційний простір, формує необхідні компетенції, знання, вміння та навички в сфері сучасних ІКТ, які будуть потрібні в подальшому навчанні.

Сучасна програма Нової української школи одним із завдань інформативної освітньої галузі в початковій школі розглядає розвиток та формування алгоритмічного мислення.

Поняття «алгоритмічне мислення» розглядалося в працях таких дослідників: Я. Грудьонов, Т. Губіна, А. Єршов, Г. Звенигородський, Г. Лебедев, Т. Лебедева, А. Кушніренко та інші. Формування алгоритмічного мислення під час вивчення інформатики висвітлено в роботах М. Гладун, Н. Морзе, О. Савченко, Н. Стрілецької та інших.

В науковій літературі існує декілька визначень поняття «алгоритмічне мислення». А. Кушніренко та Г. Лебедев під алгоритмічним мисленням розуміють «метод та спосіб, що необхідні для переходу від безпосереднього управління до програмного, від уміння зробити до уміння записати алгоритм» (Вдовенко, с. 3).

Н. Морзе зазначає, що «алгоритм можна трактувати як повідомлення про те, як необхідно розв'язувати задачу, подану у вигляді формально описаного впорядкованого набору вказівок про те, які та в якому порядку слід виконувати операції, для того щоб розв'язати задачу» (Морзе, с. 19).

Алгоритми зустрічаються в повсякденному житті людини постійно. Вміння правильно планувати свої дії допоможе надалі уникнути помилок і отримати очікуваний результат. У Державному стандарті початкової освіти зазначається, що учень «розробляє та реалізує алгоритми, створює план дій, наводить приклади повторення та виконання дій за визначеним завданням у повсякденній діяльності; розробляє алгоритми (зокрема, для власної чи групової діяльності) з послідовних дій, умов, повторень» (Державний стандарт, с. 3).

Поняття алгоритму не можна визначити через інші прості поняття і тому в інформатиці воно є найзагальнішим та фундаментальним. Знайомство учнів початкових класів з різними алгоритмами відбувається з певною послідовністю та ускладненням змісту та форми подання інформації, наприклад словесний алгоритм, графічне подання алгоритму, блок-схема тощо. Алгоритмічні задачі стимулюють учнів до пошуку ефективних способів виконання завдань, розвивають їх творче та критичне мислення. Взаємодія з іншими учнями в процесі розв'язання завдань та проєктів сприяє розвитку комунікативних навичок та роботі в команді.

Важливим елементом побудови алгоритмів є алгоритмічна мова, яка текстово описує алгоритм та сприймається дітьми на інтуїтивному рівні.

Саме тому потрібна мова програмування, яка є близькою до способу мислення дітей, команди якої є простими та зрозумілими, але водночас дозволяють продовжити вивчення мов програмування далі. Для чіткого розуміння і засвоєння алгоритмічної мови було розроблено навчальні мови програмування зі зрозумілою структурою алгоритму та виконавцем, з простою системою команд, оскільки учні початкової школи не можуть запам'ятовувати довгі коди та складні програми. Прикладом може бути онлайн додаток Pencil Code, який дозволяє учням початкової школи знайомитися з основами алгоритмізації та програмування у процесі гри, вивчати складні теми та готуватися до вивчення програмування. Ще одним середовищем програмування, яке дає можливість учням програмувати, створювати власні анімовані історії, ігри або ролики, є програма Scratch.

Отже, алгоритмічне мислення, як найбільш близьке до образного мислення допомагає будувати логічні висновки та узагальнення для розв'язання конкретної проблеми. Тому основними принципами побудови навчання, спрямованого на розвиток алгоритмічного мислення є:

- систематичність роботи, спрямованої на розвиток алгоритмічного мислення;
- системність, повнота та всебічність розгляду окремих дій, що входять до структури алгоритмічного мислення;
- можливість співвідношення отриманих результатів з еталоном.

Застосування комп'ютера та програмного середовища, адаптованого до індивідуальних особливостей учнів сприяє найбільш ефективному розвитку алгоритмічного мислення.

Список використаних джерел

1. Вдовенко В. В. Формування алгоритмічного мислення молодших школярів на уроках інформатики URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/NZ-PMFMTO/article/view/1170>.
2. Морзе Н. В. Методика навчання основ алгоритмізації та програмування URL: <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/Morze-4.pdf>
3. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
4. Дмитренко О. Від алгоритмів до мови програмування URL: <https://nus.org.ua/articles/vid-algorytmiv-do-movy-programuvannya-yak-nush-vchyt-rusaty-kody>.
5. Scratch Terms of Use URL: https://scratch.mit.edu/terms_of_use/
6. Типова освітня програма розроблена під керівництвом Савченко О. Я 1-2 класи / Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22. URL: <https://mon.gov.ua>.
7. Типова освітня програма розроблена під керівництвом Савченко О. Я 3-4 класи / Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743-22. URL: <https://mon.gov.ua>.
8. Типова освітня програма розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 класи / Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.08.2022 № 743- URL: <https://mon.gov.ua>.

Ольга КУРИЛЯК,
студентка спеціальності 221 Стоматологія
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Українська держава за свій нелегкий період розвитку була змушена не лише захищати власний суверенітет й долати негативну спадщину минулого, а також реагувати на виклики сьогодення, модернізуватися, набувати інноваційного вектора розвитку та прискорення для входу в європейський простір. Головним й незмінним рушієм соціально-економічного прогресу будь-якої країни незмінно є її людський капітал, а саме: компетентні й кваліфіковані, креативні й конкурентоспроможні громадяни — ось головний секрет досягнення Україною міжнародного визнання. Ключову роль у розвитку відіграє сучасна якісна освіта, адже це основа розвитку особистості та майбутнього нашої держави [1, с. 3].

Ще нещодавно ми переживали епоху пандемії COVID-19[1], зараз навчальний процес проходить в умовах повномасштабної війни. Це обумовлює необхідність кардинальних змін усіх без винятку сфер суспільного життя, у тому числі й сфери освіти. Країна постала перед реальними викликами та загрозами, які спроможні призвести до непередбачених втрат та інших негативних наслідків в умовах воєнного стану.

У цей складний для всіх час першочерговим питанням для вирішення є створення безпечних умов навчання та праці для всіх учасників освітнього процесу, забезпечення якості освіти, яка буде впливати на перспективи добробуту, а також – забезпечення доступності та безперервності навчання в регіонах України з різною безпековою ситуацією.

Освіта завжди буде могутньою зброєю, яка стане визначним рушієм у післявоєнному відновленні. В цьому контексті важливим завданням школи чи університету є забезпечення максимально сприятливих умов навчання здобувачів, а саме: надання індивідуального графіка навчання, дистанційного доступу до навчальних занять, психологічна підтримка тощо. Також впровадження інноваційних проєктів, відновлення сучасної інфраструктури, пошук цінних кваліфікованих кадрів, формування у молоді почуття патріотизму, а у населення – громадянського обов'язку. Вирішенню значної частини проблем, безумовно, сприятиме інтеграція науки та освіти, а також інтеграційні процеси, що пов'язані з міжнародною освітянською спільнотою [3, с. 56].

На мою думку, питання національної ідентифікації потрібно поставити на одне з перших місць, адже кожен як громадянин вносить свій внесок у майбутнє держави. Адже спираючись на глибинні національно-виховні

традиції народу, поступово відроджується національна система виховання, яка враховує такі особливості сьогодення, як перехід України до ринкових відносин, відродження всіх сфер життя українського суспільства і процес розбудови незалежної держави. В її основі - український виховний ідеал. Ці ідеї сповідував видатний філософ Г. Сковорода, який цінував у вихованні провідні навчально-виховні засоби української народної педагогіки – рідну мову, український фольклор, традиційну практику родинного виховання дітей, національні звичаї, традиції тощо [2, с. 5]. Вся його педагогічна теорія пройнята духом народності, народними ідеями, відображає найкращі здобутки народної навчально-виховної мудрості, що і потрібно закладати у голови наших дітей.

Також, немало важливими викликами, які поставила війна, і які потрібно буде розв'язувати ще не один десяток років – це подолання підвищеної тривожності учасників освітнього та коригування їх емоційного і психологічного стану.

Відповідно до цього постає проблема пошуку нової прогностичної моделі розвитку педагогіки та освіти, де основними принципами мають бути людиноцентризм, гуманізація, неперервність, доступність, науковість, системність, фундаменталізація, поєднання національних освітніх традицій та найкращого світового досвіду, практика, прогностичність, інноваційність, академічна автономія та креативність [4, с. 25].

Отже, можна зробити висновок, що військова російська агресія проти України виявила і загострила проблеми в системі освіти, які мають суттєві ризики щодо розвитку і реформування вітчизняної освіти й науки. В результаті цього необхідні трансформації усієї системи як в цілому, так і всіх її напрямів роботи зокрема. За будь-яких умов навчальний процес повинен бути ефективним, тому слід шукати форми й методи, можливо спростити деякі завдання, але уникати бездумного спрощення, краще шукати нові форми й методи навчання.

Якщо максимально збережемо якість і ефективність навчання, то підготуємо фахівців, які гарно працюватимуть і відновлять Україну, а освітня галузь здобуде особливий досвід роботи у воєнних умовах.

Список використаних джерел

1. Довбня Л. Е. Специфіка навчального процесу в умовах пандемії COVID-19. Сучасні виклики й актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути. Київ, 2020. С. 43-47.
2. Кремень В.Г. Підготовка творчої індивідуальності як основне завдання освітньої системи XXI століття // Творча особистість у системі неперервної професійної освіти: Матеріали Міжнародної наукової конференції 16-17 травня 2000 року / За редакцією С.О. Сисоевої й О.Г. Романовського. Харків: ХДПУ, 2000. С. 3-4.
3. Марченко, О. (2011). Трансформація сучасного простору освіти: тенденції та пріоритети. Теорія і практика управління соціальними системами. 2011. С 62-68.
4. Педагогічна Конституція Європи / Часопис «Європейські педагогічні студії» URL: <http://www.arpue.org/index.php/uk/>. – Загол. з екрану. – Мова укр. та англ.

*Марія ЛЕБЕДЬ,
студентка спеціальності 081 Право
Науковий керівник - Ірина РИБАК,
канд.політ.наук
Фаховий коледж Університету «КРОК»
(м. Київ, Україна)*

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ДО ПИТАННЯ ПРІОРИТЕТІВ

Доки триває війна, розбудова освіти України не втрачає своєї значущості, більше того освітні трансформації є запорукою успішного розвитку нашої держави. Впродовж багатьох років від часу здобуття незалежності освіта й науки України розвивалися за інерцією, дедалі більше віддаляючись від реальних потреб розвитку суспільства, держави та економіки. Прикро, що за ці роки значною мірою було знівельовано роль освіти як інструменту формування саме людського потенціалу. Поступово втрачалися зворотні зв'язки з іншими галузями, академічна доброчесність, якість освіти й досліджень, їх відповідність запитам ринку праці та бізнесу. Освіта все ж не має бути засобом зменшення безробіття.

Національна стійкість України, стратегії повоєнного розвитку ставлять зовсім інші цілі та завдання перед освітою й наукою. Необхідні суттєві, швидкі та комплексні зміни цих галузей. Сьогодні в умовах потужних викликів, які постають перед українським суспільством, слід, у першу чергу, сформувати чіткі дороговкази подальшого шляху розбудови освіти, визначити національні стратегічні пріоритети розвитку цих галузей. Варто погодитись з думкою першої леді держави Олени Зеленської: «Якщо ми не розпочнемо відновлення зараз, то потім буде пізно» (2).

14 квітня 2022 року на сайті Кабінету Міністрів України опубліковано розпорядження від 23 лютого 2022 року №286-р «Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки». Варто зазначити, що документ передбачає реалізацію 5 стратегічних цілей: ефективність управління в системі вищої освіти. Передбачено виконання таких завдань; довіра громадян, держави та бізнесу до освітньої, наукової, інноваційної діяльності закладів вищої освіти; забезпечення якісної освітньо-наукової діяльності, конкурентоспроможної вищої освіти, яка є доступною для різних груп населення; інтернаціоналізація вищої освіти України; привабливість закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри (4).

Пріоритетом детальної дорожньої карти реформування системи вищої освіти є узгодженість пропозицій із вимогами євроінтеграції. Це передбачає необхідність послідовної імплементації документів, що визначають узгоджені в європейських країнах рамкові вимоги до освіти й науки.

Важливим напрямом євроінтеграції є міжнародна академічна мобільність здобувачів освіти, наукових і педагогічних працівників. На жаль,

станом на 11 травня 2023 року 3252 закладів освіти постраждали від бомбардувань та обстрілів. 277 з них зруйновано повністю, в таких умовах цей напрям євроінтеграції набуває для нас особливого значення.

Втім, не менш актуальним є розвиток внутрішньої академічної мобільності, на яку до початку війни майже не звертали уваги. І ще одне зауваження щодо цього: євроінтеграція передбачає не лише дотримання узгоджених правил, стандартів, норм, але й активну участь у їх удосконаленні й розробленні нових рекомендаційних і нормативних документів європейських освітнього й дослідницького просторів.

Університети повинні зрозуміти свою місію. Коли в законодавство вводили більше автономії, провідні університети розуміли, що це дозволить їм використовувати власні академічні та наукові досягнення, розширювати свої можливості навчання, створювати власні наукові групи та розвивати академічну спільноту.

Але що на рахунок інших закладів вищої освіти в Україні? Багато з них зосереджені на підготовці фахівців, тому для них краще визначення – «заклади вищої професійної освіти».

Наприклад, у Франції розвиток університетів привів до того, що там існує декілька типів вищих навчальних закладів: широкопрофільні університети, які пропонують програми з практичної підготовки фахівців та світоглядного розвитку, і стали центрами освіти протягом життя для всіх охочих; престижні академічні центри, відомі як *grande ecoles*. Імовірно, українська система вищої освіти має розвиватись у напрямку створення подібних університетів та академічних центрів.

Важливі зміни мають продовжувати втілюватись у середній освіті. Наразі маємо національну згоду щодо переходу до 12-річного навчання. Але є інші, менш популярні, проте необхідні кроки. Продовження перебування учнів у школі не має бути самоціллю чи навіть основним засобом впровадження змістовно іншої шкільної програми.

Для цього також потрібно сутнісно змінювати інфраструктуру шкіл. Потрібно виокремити старшу профільну школу в самостійні навчальні заклади. По-перше, практика перебування дітей усіх вікових груп – від першого до одинадцятого класів – в одному шкільному приміщенні має залишитись в минулому. Це унеможливорює різноманітність середовищ соціалізації, які необхідні для повноцінної підготовки до життя. Саме різноманітність є запорукою виховання толерантності, самозарадності, громадянських компетентностей.

По-друге, виділення старшої школи, наприклад, 8-12 класів у спеціально обладнані приміщення уможливить інший підхід до формування змісту шкільної програми. Мова не про спеціалізовані «ліцеї» та «гімназії». Вона про багатопрофільну старшу школу, в якій навчаються 800-1200 учнів, у якій можна забезпечити вибірковість предметів, різноманіття рівнів навчання поодиноких предметів в одному потоці (наприклад, мотивовані учні одного класу вивчають різні рівні складності математики чи історії, але

спільно вивчають українську мову та правознавство), і в якій забезпечено інфраструктуру для якісного трудового навчання, спорту, театру, повноцінного учнівського самоврядування.

У таких школах учні мають можливість уже в ранньому віці відчутти свої сильні та слабкі сторони, створивши більш індивідуалізовану освітню траєкторію. Потрібно переглянути тривалість навчального року. Три місяці літніх канікул – пережиток аграрного суспільства, актуальність якого залишилась в минулому. Довші канікули в зимовий період і коротші в літній – дуже актуальні тепер. Отже, старша школа мала б забезпечити повноцінну активність упродовж усього року. В школах обов'язково має бути забезпечене кондиціонування приміщень, яке дасть змогу проводити якісне навчання та інші активності для всіх учасників навчального процесу у весняно-літній період.

Багато пропозицій стосуються інституційної автономії закладів освіти. Свобода в прийнятті рішень, пов'язаних з діяльністю закладів освіти, є важливим принципом, насамперед для Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), і суттєво впливає на ефективність діяльності таких закладів в складних освітніх системах, які мають різноманітні функції. Варто зазначити, що більшість пропозицій стосуються фінансової автономії, зокрема права закладів освіти самостійно вирішувати всі чи деякі фінансово-господарські питання.

Отже, маємо за мету розвитку освіти та науки України завдяки реформам та плідній співпраці з іншими галузями. Безпосередньо важливим є рух до євроінтеграції, обмін досвідом здобувачів освіти, педагогічних та наукових працівників з країнами Європи. Відкрите питання щодо свободи закладів освіти в прийнятті фінансових рішень, яке є пріоритетним для Європейського простору вищої освіти. Звісно, не можна оминати зміни в середній освіті, яка буде спрямована на визначеність та самостійність здобувачів освіти. Тому перспективи післявоєнної освіти в Україні є позитивними, але потрібно прикласти багато зусиль для відновлення та розвитку освітніх і наукових інституцій.

Список використаних джерел

1. Бахрушин В. Як відновлюватимуть освіту й науку після війни. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/jak-budut-vidnovljuvati-osvitu-ta-nauku-pislja-vijni.html> (дата звернення: 08.05.2023).
2. Безпека та ментальне здоров'я: Зеленська назвала формулу післявоєнного відновлення України. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20220723-bezpeka-ta-mentalne-zdorovya-zelenska-nazvala-formulu-pislyavoyennogo-vidnovlennya-ukrayiny/amp/> (дата звернення 08.05.2023).
3. Винницький М. Як розвивати освіту після війни. URL: <https://zn.ua/ukr/EDUCATION/jak-rozvivati-osvitu-pislja-vijni.html> (дата звернення: 08.05.2023).
4. МОН: Опубліковано Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mon-opublikovano-strategiyu-rozvitku-vishchoyi-osviti-v-ukrayini-na-2022-2032-roki> (дата звернення: 10.05.2023).

5. МОН: Інформація про кількість руйнувань, завданих українським закладам освіти внаслідок нападу росії на Україну. URL: <http://saveschools.in.ua/> (дата звернення: 11.05.2023).
6. Перехідна книга Міністерства освіти і науки України за період з червня 2020 по березень 2023 (ст. 17, III. Європейська інтеграція освіти і науки). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2023/03/21/Transition.book.2023.pdf> (дата звернення: 08.05.2023).

*Анжеліка ЛИСЮК,
студентка спеціальності 012 Дошкільна освіта»
Науковий керівник - Олена ПОЛІНОК,
канд. пед. н.
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

КЕЙС МЕТОД НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ СИНТАКСИСУ

У національній доктрині розвитку освіти України пріоритетним напрямком є підготовка кваліфікованих спеціалістів, здатних до творчої праці, професійного розвитку, освоєння і впровадження сучасних технологій. Зокрема, значної популярності останнім часом набули інтерактивні технології навчання, до використання яких має бути готовим сучасний учитель. Такі інновації корисні та перспективні для вчителя й учнів завдяки передбачуванім у самостійній діяльності та груповій взаємодії.

Проблемі підготовки майбутніх учителів із застосуванням інтерактивних методів присвячено наукові студії З. Бакум, Л. Мацько, О. Караман, О. Карамана, Т. Симоненко, М. Пентилюк та інших дослідників. Останнім часом значну увагу педагоги приділяють інтерактивному навчанню. Передусім розглянемо поняття «інтерактивне навчання», сама назва якого з англійської мови означає взаємодію – «interact», де «inter» означає «взаємний» та «act» –діяти.

На думку авторів І. Авдєєвої, М. Кларіна, О. Пометун, інтерактивне навчання характеризується максимальним залученням учасників у процес, який відбувається за умов постійної, активної взаємодії (колективне, групове, навчання у співпраці); обопільною діяльністю за умов повноправного спілкування в процесі цієї діяльності; відчуттям успіху кожним учасником педагогічної взаємодії; рефлексії процесу навчання; поглибленою роботою з досвідом учасників педагогічної взаємодії.

Як переконують наші спостереження, інтерактивне навчання – це раціональна форма організації навчальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови, за яких учасник відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, а також досягає позитивних результатів.

На нашу думку, ефективність застосування інтерактивних технологій буде мати сенс лише в тому випадку, якщо матиме місце використання

певної адаптивної перехідної системи навчання, яка передбачала б передусім традиційну «стару» систему та містила сучасні інновації у вигляді інтерактивних форм на основі інформаційно-комунікаційних технологій(ІКТ).

На заняттях з фахових методик учні освоюють необхідні навички через застосування таких методів і прийомів, які стимулюють пізнавальну активність. Учень вступає в діалог із вчителем, однокласниками, виконує творчі завдання. Основними методами і прийомами роботи за такого навчання є самостійна пошукова робота, проблемні і творчі завдання

Доцільним на уроках із синтаксису є вправи інтерактивного типу, спрямовані на формування граматичної компетенції, розвиток критичного мислення і навичок самоосвітньої діяльності. Ефективним у навчальному процесі є кейс-метод .

Практика показує, що індивідуальний аналіз кейс-методу та його обговорення в групі з виходом на текстотворчу діяльність формують навички вибору аргументів, ідентифікування проблеми формування самостійних суджень, спростовувати в класі хибні судження.

Мета кейс-методу – розвиток здатності тих, хто навчається приймати рішення – потребує організації процесу навчання як процесу пошуку.

Оскільки кейс-метод потребує активної участі, то учень має регулярно відвідувати заняття, бути завжди готовим брати участь у дискусіях , розглядати проблему в широкому аспекті, дотримуватися теми обговорення.

Кейс-метод ґрунтується на принципах, які фактично змушують переглянути ролі вчителя і учня. Зобов'язання вчителя в застосуванні кейс-методу полягає в тому, щоб створити в класі такі умови, які дозволили б розвинути вміння критично мислити, аналізувати, спонукати їх до того, щоб у процесі дискусії поділитися власними знаннями та досвідом.

Використання кейс-методу – це не лише засіб створення атмосфери співробітництва, порозуміння й доброзичливості, а й переконання в тому, що найголовнішою навичкою, яку здобуває учень під час інтерактивного типу навчання, є вміння сприймати будь-яку наочну, вербальну інформацію. Самостійно осмислювати та аналізувати її.

Список використаних джерел

1. Герасимчук М.Ф. Використання інтерактивних технологій при формуванні політехнічних знань та вмінь в учнів 9 класів при вивченні розділу « Проектування та виготовлення пристроїв і пристосувань» / М.Ф. Герасимчук. – Рівне: НВК№26, 2010 – 75 С.
2. Зубар К.І. Інструктивні матеріали по впровадженню кейс-методу для методичного семінару / К. І. Зубар // Методична доповідь. – 2006.
3. Шевченко О. П. Навчальний потенціал кейс-методу [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://vuzlib.com/content/view/315/84/>
4. Шеремета П. М., Каніщенко Л. Г. Кейс-метод: з досвіду викладання в українській бізнес-школі/ за ред. О. І. Сидоренка; 2-ге вид. – К.: Центр інновацій та розвитку, 1999. – 80с.

*Вікторія ЛИХОДЬКО,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Людмила ГЛУХЕНЬКА,
голова циклової комісії природничих дисциплін
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У СУЧАСНІЙ ШКОЛІ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ “Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ”

В статті висвітлюються питання впровадження здоров'язбережувальних технологій навчання в початковій школі. Розглядається актуальність розробки нових освітніх концепцій, здійснення валеологізації навчання на підставах компетентнісного підходу, пошуку здоров'язбережувальних технологій навчання для збереження і зміцнення здоров'я здобувачів початкової освіти.

Ключові слова: здоров'язбережувальні технології навчання,

Ця тема є актуальною для нас, адже найціннішим скарбом, який людина отримує в нагороду від природи, є здоров'я. Це унікальне надбання, яке потребує збереження та укріплення. Питання збереження здоров'я стає все більш актуальним у всьому світі й особливо в Україні. Головним питанням майбутнього країни є охорона та зміцнення здоров'я дітей. Тому в наш час, сучасній початковій школі доручено завдання виховувати компетентну особистість, яка не лише володіє знаннями про зміцнення здоров'я, а й застосовує їх у своєму житті.

Також важливо виховувати дитину, яка зможе адекватно діяти в різних ситуаціях, адаптуватися до складних умов у соціумі, долати життєві труднощі, підтримувати стан здоров'я на належному рівні.

Діяльність педагогів на уроці спрямована на визначення цінностей здоров'я своїх учнів і формування стійкої позиції, що включає відповідальність за зміцнення і збереження свого здоров'я. Удосконалення знань, умінь і навичок, пов'язаних з усіма складовими здоров'я (фізичним, соціальним, психічним і духовним), є важливим завданням. Неможливо сформувати в учнів компетентне ставлення до здоров'я без застосування всіх складових здоров'я.

Стан здоров'я молодших школярів з кожними роком слабшає. Сучасний темп шкільного життя учнів негативно діє на роботу системи організму, впливає на виникнення значного виснаження адаптивних резервів. Найчастіше в дітей є проблеми з опорно-руховим апаратом, погіршується зір, з'являються серцево-судинні захворювання. Крім того, сучасні умови життя обмежують фізичну активність дітей. Все це знижує захисні сили дитячого організму і провокує безліч захворювань в ранньому віці. Щоб зберегти, зміцнити й при необхідності, покращити здоров'я молодших школярів,

необхідно знайти нові підходи, засоби й методи розв'язання проблем здоров'я.

Основною метою сучасної початкової школи, відповідно до Державного стандарту, є збалансований розвиток учня відповідно до вікових й психофізіологічних особливостей та вимог; формування вселюдських цінностей, підтримки оптимізму життя, самостійності розвитку, творчості, допитливості. Виокремлено принцип здоров'я, на якому також ґрунтується цей документ, що окреслює в дітей із перших навчальних тижнів навичок здорового способу життя та організації умов для правильного фізичного й емоційного процвітання.

Як вважає О.М. Ващенко, здоров'язбережувальні технології – технології, що охоплюють використання засобів, методів і форм фізичного виховання, спрямованих на підвищення показників здоров'я, мотивації до виконання фізичних вправ, регуляції режиму рухової активності.

Як зазначає у своїй праці Т.Гільберг, методична підготовка майбутнього вчителя початкової школи повинна ґрунтуватися на: теоретичній і практичній готовності майбутнього фахівця до впровадження здоров'язбережувальних технологій навчання. Великі можливості для цього надає вивчення предмета «Методика навчання освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна освіта»». Майбутні фахівці початкової освіти повинні опанувати й намагатися впроваджувати такі здоров'язбережувальні технології:

- організаційно – педагогічні – визначення структури навчального процесу, що сприяє подоланню перевтоми, гіподинамії та інших джерел дезадаптаційних станів;

Важливе значення має ефективне проведення фізкультхвилинок

Фізкультхвилинки можна проводити з музичним супроводом, фізкультхвилинки у віршах, ігрові паузи, зорова гімнастика, емоційне розвантаження, пальчикова гімнастика.

- психолого – педагогічні – психолого–педагогічний супровід усіх елементів освітнього процесу, що проявляється у взаємодії педагога з учнями;
- навчально – виховні – навчання здобувачів освіти культури здоров'я, мотивація їх здорового способу життя, запобігання шкідливим звичкам, освіта батьків щодо збереження й відновлення здоров'я їхніх дітей;
- соціально – адаптаційні та особистісно – розвивальні – спрямовані на збереження і зміцнення психічного здоров'я учнів, підвищення ресурсів психологічної адаптації особистості. Це різноманітні соціально – психологічні тренінги, практикуми, до участі в яких запрошуємо медичних і педагогічних працівників, батьків;
- фізкультурно – оздоровчі – спрямовані на фізичний розвиток учнів і реалізується на уроках фізичної культури, під час відвідування спортивних гуртків;

- санітарно – гігієнічні – забезпечення належних санітарно – гігієнічних умов, спостереження за динамікою здоров'я учнів, профілактичні заходи.

Навчити дітей дбайливо ставитися до власного здоров'я – важливе завдання сучасної освіти. Формування безпечного та здорового способу життя базується на національних цінностях українського суспільства, здоров'я, природи, екокультури, людини та національної безпеки. Стійку мотивацію потреби у безпечному та здоровому способі життя необхідно будувати через зміст освіти шляхом впровадження існуючих діагностичних, корекційних та оздоровчих заходів.

Здоров'язберезувальні технології передбачають: зміну видів діяльності, проведення ігор та ігрових ситуацій, нестандартних та інтегрованих уроків, чергування інтелектуальної, емоційної, рухової видів діяльності, групової й парної роботи, які сприяють підвищенню рухової активності, вчать вмінню поважати думки інших, висловлювати власні думки.

Для сучасної психології та педагогічної науки пошук ефективних навичок залишається першочерговою метою, що дозволяє оптимізувати навчальний план особистості, формувати системи цінностей і готовність до самореалізації в суспільстві. Одним із таких перспективних прийомів є мистецька педагогіка, яка широко використовує різноманітні мистецькі засоби в навчальних програмах. За останнє десятиліття термін арттерапія увійшов у коло наукових понять, зокрема в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Природа – невичерпне джерело інформації. Саме у природі є доступні для дитини форми, предмети, факти, явища, залежності, закономірності, незмінна інформація, проста і водночас дуже складна, бо точно відповідає світу дитячої природи.

Отже, здоров'я - основа благополуччя кожного, адже тільки здорова людина може досягти успіху в житті й стати активним творцем в навколишньому світі. Слід зазначити, що поняття «здоров'язберезувальна» можна віднести до будь-якої педагогічної технології, яка в процесі реалізації створює необхідні умови для збереження здоров'я основних суб'єктів освітнього процесу — учнів та вчителів. І найголовніше, що будь-яка педагогічна технологія має бути здоров'язберезувальною. Знання, володіння і застосування здоров'язберезувальних технологій є важливою складовою професійної компетентності сучасного педагога.

Список використаних джерел

1. Гільберг Т. Методика навчання інтегрованого курсу "Я у світі" у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу. / Т. Гільберг, С. Тарнавська, Н. Павлюк. – Київ: Генеза, 2019. – 256 с
2. "Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу " Я досліджую світ" у 3 - 4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу / Т.Гільберг, С. Тарнавська, Н. Павлюк, З. Хитра. – Київ. Генеза. 2020. – 240 с.

3. Ващенко. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. 1-2 класи / О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К. А. Романенко., 2017. – 128 с.
4. Ващенко. Організація і методика здоров'язбережувальної діяльності молодших школярів. 3-4 класи / О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, К. А. Романенко., 2017. – 80 с

*Аліна ЛЮБІНСЬКА,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)*

КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ В ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження: Києво-Могилянська академія була першим вищим навчальним закладом, що відповідав запитам і потребам духовного життя українського народу в період радикальних світоглядних і суспільно-політичних змін, народно-визвольної боротьби, формування національної церкви й держави. Академія займається підготовкою фахівців з різних галузей, зокрема зі сфери гуманітарії, соціальних наук тощо. Академічний процес в академії складається на європейських стандартах вищої освіти й прагне забезпечити студентам якісну та комплексну підготовку. Києво-Могилянська академія (КМА) - це один із найстаріших вищих навчальних та наукових закладів України, який засновано в 1632 році в Києві.

Закономірно, що КМА залишається потужним навчальним та науковим центром України та Східної Європи, що зв'язує століття історії, науки та культури. У вільному доступі на освітній платформі Prometheus знаходиться курс історії КМА[5]. Своєю розвідкою ми спонукаємо громадян до ознайомлення з цим традиційним навчальним закладом.

Основний виклад матеріалів. Києво-Могилянська академія довгий час була єдиним вищим загальноосвітнім всестановим навчальним закладом України, Східної Європи, всього православного світу. Заснована на принципах гуманізму і просвітництва Академія поширювала освіту, знання. Її вихованці відкривали школи, фундували бібліотеки, сприяли розвитку культури, мистецтва, літератури, музики, театру.

Повний курс навчання в Києво-Могилянській академії тривав 12 років. Але зважаючи на те, що вона була вищою школою, студенти мали право вчитися в ній стільки, скільки бажали без вікового обмеження. Студентів і початкових, і середніх, і старших класів (курсів) ніколи не карали й не відраховували за те, що вони не вивчили уроків, не підготувались до

диспуту чи взагалі не можуть опанувати належний матеріал, бо причиною цього могли бути й хвороба, і голод, і холод, нестача одягу, підручників і т. ін. Мало того, всім надавалась можливість за бажанням залишатися на другий чи навіть на третій рік в тому ж класі "підтверджувати навчання" [3]

Всього в академії було 8 так званих ординарних класів, але кількість предметів сягала до 30 і більше. В перших чотирьох класах Академії - фарі, інфимі, граматиці й синтаксисі, що були по суті підготовчими, вивчалися мови: церковнослов'янська, грецька, руська (українська), латинь і польська, а також арифметика, геометрія, нотний спів і катехизис. Знання класичних мов - грецької та латинської - було не лише ознакою освіченої людини того часу, але й відкривало їй шлях до пізнання античної культурної спадщини й сучасної європейської літератури й науки. Латинь була мовою науковців, письменників, поетів, судової справи, міжнародного спілкування. Викладання в університетах Європи велось латинською мовою. Руська або українська літературна (книжна) мова з часом завойовує все більший простір в Академії й в суспільстві. Нею писали твори, вірші, наукові, художні й політичні трактати, літописи, листи, судові акти, гетьманські універсали, укладали проповіді й повчання. Лише в 1802 р. був вперше відкритий медичний клас, але природничі знання, які давала Академія, вивчення творів Авіценни, Везалії, Бекона, Гіппократа, а також чудове знання латині часто були вирішальним у виборі шляху випускниками Академії. Вони йшли навчатися до медичних закладів Європи. А з другої половини 18 ст. й до Госпітальних шкіл Росії. [1]

КМА має розгалужену систему факультетів, які пропонують широкий спектр програм бакалаврату, магістратури та докторантури. Серед них є факультети філології, історії, філософії, права, економіки, менеджменту та бізнесу. КМА відома своїми висококваліфікованими викладачами та дослідниками, які відіграють важливу роль у розвитку науки та культури в Україні. Багато викладачів академії здобули визнання за кордоном, зокрема в США, Канаді, Великобританії та інших країнах. Києво-Могилянська академія — один з перших загальноосвітніх вищих навчальних закладів у Східній Європі. Вона бере свій початок від заснованої у 1615 р. Київської братської школи. У 1632 р. до неї була приєднана школа при Києво-Печерській лаврі, заснована 1631 р. Об'єднаний навчальний заклад дістав назву Києво-Могилянська колегія. Царськими указами 1694 і 1701 р. було визнано її статус як академії. Ще до присвоєння звання академії цей навчальний заклад не поступався своїм освітнім рівнем європейським університетам. Опікуном і меценатом академії став гетьман Мазепа, який збудував для неї новий будинок, новий Братський собор, часто відвідував академію, бував на диспутах і виставах. Академія була безстановим навчальним закладом, тут навчалися юнаки з усіх частин України та інших слов'янських країн. В академії було 8 класів. Кількість учнів в 1700 р. сягала 2 тис., пізніше коливалася в межах 500—1200. Значну частину їх складали сини міщан, козаків, селян. [4]

У колегії (академії) зберігались національні традиції української школи, але навчання здійснювалось латинською мовою, знання якої вважали за ознаки освіченості. Навчальна програма передбачала вивчення так званих сімох вільних наук: граматики, риторики, поезики (піітики), філософії, математики, астрономії та фізики, як це було в єзуїтських колегіях. Вивчення церковнослов'янської мови давало змогу не переривати зв'язку з писемною спадщиною Київської Русі, глибоке знання грецької сприяло вихованню низки відомих українських елліністів XVII-XVIII ст., У стінах академії народилося багато кантів, псалмів, дум народною мовою. Завдяки цьому українська мова розвивалася і популяризувалася. Твори студентів академії польською мовою на українську тематику сприяли їхньому поширенню поза межами України. Багато уваги приділялося вивченню музики та малярства, внаслідок чого у Києві народилась ціла мистецька школа. Велика роль академії у розвитку української філософської думки. [2]

Як найбільший навчальний науковий центр України Києво-Могилянська академія мала виняткове значення для розвитку освіти, науки, культури України, утвердження національної самобутності. Зі стін академії вийшли видатні політичні діячі, вчені, письменники, композитори, художники (Є. Славинецький, С Полоцький, Г. Сковорода, Я. Ковельський, гетьман України І. Самойлович).[1]

Видатними просвітниками були професори академії І. Гізель, Ф. Прокопович, С Яворський, М. Козачинський, Г. Кониський. У 1734 р. в академії вчився М. Ломоносов.

Висновки. Діяльність академії мала великий вплив і на сусідні країни, особливо на московщину, де подібного наукового центру не було. московщина впродовж майже 200 років дуже вдало експлуатувала українську культуру, черпаючи з академії високоосвічені кадри, серед яких були Стефан Яворський, Данило Туптало (Димитрій Ростовський), Феофан Прокопович. Саме українці заклали 1649 р. в Москві першу школу. Могутній вплив мали на піднесення рівня культури у Московщині й українські книжки. Вихованці академії зробили також внесок у розвиток освіти й науки Білорусі, Молдови, південних слов'ян. Окрім академічних програм, КМА також забезпечує студентам можливість займатися спортом, культурними та соціальними заходами. Університет є центром наукових досліджень та культурного життя Києва та України в цілому. КМА є важливою складовою освітньо-культурних процесів України.

Список використаних джерел

1. Історія та значення діяльності Києво-Могилянської академії. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/pedagog/14435/>
2. Загальний опис закладу URL: <https://www.ukma.edu.ua/ects/index.php/homepage>
3. Національний університет "Києво-Могилянська академія" URL: <https://www.sumdu.edu.ua/index.php/ua/universitytety/6-natsionalnij-universitet-kievo-mogilyanska-akademiya>
4. Києво-Могилянська академія культурно освітній центр URL: <https://studfile.net/preview/4532536/page:4/>

Яна МЕЛЬНИК,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - **Володимир ЯРИЧ,**
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)

ВАЖЛИВІСТЬ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

*Не питай у країни, що вона зробила для тебе,
запитай себе - що ти зробив для своєї країни.*

Д.Ф.Кеннеді

Актуальність. Молоде покоління українців повинне знати власну історію, знати, хто ми і чий діти, знати, яким шляхом йшов наш народ до незалежності, яку ціну було сплачено за те, щоб «не вмерла України ні слава, ні воля». Свідомість і культура починаються з шанобливого ставлення кожної людини до свого народу, його історії. Знання ж історії власної держави, своєю чергою, неможливе без знання історії своїх «маленьких батьківщин», тих місць, де ми народилися та вирости. Любов до рідного краю починається з шанобливого ставлення до його історії, бажання її пізнавати та вивчати.

Замислимося: чи мали б ми на сьогодні такі результати? Чи була б війна, чи втратили б ми Крим, коли б українці знали історію своєї держави, коли б вивчали її під гаслом патріотизму? Чи дозволили б українці Сходу називати своїх братів на Заході бандерівцями, коли б справжня біографія Степана Бандери, його ідеали, були загальновідомими? Чи мала б такий вплив на нас ворожа пропаганда, коли б зі школи у всіх куточках України дітей виховували поважати рідну державу, українську мову, її народ, її складну історію й культуру? Думаю, ані ворожнечі, ані соціального та етнічного поділу, ані економічної залежності України могло б і не бути. Ми продовжуємо зазнавати втрат, бо не привчені захищатися від агресивної антиукраїнської пропаганди. [1]

Основний виклад матеріалу. Наша історія героїчна в усі часи існування - і в минулому, і сьогодні. Ознайомлюючись з подіями та історичними постатями, ми маємо змогу простежити складні шляхи боротьби народу за свою мову, культуру, за національну школу, за існування, зрештою, української нації з притаманними їй корінними рисами й

відмінностями. У ході вивчення історії України формується історична свідомість людини, формується Людина-Громадянин з високою національною гідністю, національним характером, складом мислення. Історію потрібно вивчати, щоб знати, що український народ сформувався історично, має свою самобутню культуру, свою державність, пройшов складний трагічний і героїчний шлях боротьби за рідну землю. У процесі отримання знань про свою Батьківщину, її минуле, про визначних людей, народні традиції та ідеали формуються історична пам'ять, патріотизм і громадянська. Саме тому навчання історії нині набирає в Україні особливої уваги. [2]

«Вивчення історії постає одним із найважливіших чинників формування національної свідомості народу. «Без знання минулого неможливе точне поняття про сучасне», - справедливо наголошував видатний український історик М. С. Грушевський.

Головною метою сучасного загальноосвітнього навчального закладу в Україні є виховання громадянина України, соціально зрілої, працелюбною, творчої особистості. Виходячи з цього, головними цілями навчання історії є: формування історичних знань; розвиток історичного мислення учнів; виховання в учнів особистісних рис громадянина України.

Нелегкий процес державного будівництва незалежної України зримо показав, що найпрогресивніші ідеї можуть повиснути в повітрі, якщо свідомість людей не готова до кардинальних змін, якщо не розбуджена національна самосвідомість, низький рівень громадянської культури мас. [3]

Існування України сьогодні – це результат тисячолітньої боротьби українського народу за право мати свою національну державу, яка повинна стати запорукою успішного культурного і політичного розвитку суспільства. [4]

На всіх етапах становлення український народ демонстрував і демонструє високий національний дух і прагнення жити вільно і незалежно, у мирі та злагоді з іншими народами. Актуальним на сьогодні є організація збирання та поширення інформації про героїчні вчинки українських військовослужбовців, бійців добровольчих батальйонів у ході російсько-української війни, волонтерів та інших громадян, які зробили значний внесок у зміцнення обороноздатності України. І ми повинні це знати й пам'ятати.

Висновки. Ми всі розуміємо, що без історії Україна втратить своє значення, свій статус на фоні інших держав. Ніхто із нас не зможе пояснити, чому українці так шанують свою Батьківщину. Наш народ існує тільки завдяки тому, що його впродовж багатьох століть вимолювали, захищали й обороняли. Наперекір усім обставинам нам дають можливість вільно жити, дихати свіжим повітрям і ходити по рідній, Богом даній землі. Я вважаю, що минуле – це своєрідний досвід, який ми переймаємо від батьків і наставників. Без інформації попередників так ніколи б і не дізналися традицій, звичаїв, культури, форм поведінки.

Взагалі, основна перевага історії в тому, що вона дає можливість вчитися на чужих помилках. Багато досягнень і відкриттів були зроблені, завдяки досвіду предків. Тобто, знання історії рідної країни необхідні кожному для того, щоб бути мудрою людиною! Тож досить актуальним є вивчення історії України. Головна мета якого є належне освоєння знань про історичні події, які важливі для кожного з нас. Адже це неодмінно допоможе в розбудові сильної, вільної держави, з гордою назвою Україна.

Список використаних джерел

1. Формування національної свідомості та патріотизму Циганов Г.В. URL:<https://vseosvita.ua/library/embed/010061zj-1451.docx.html>
2. (Теоретичні засади виховання національної самосвідомості. - К., 1998. С. 59-148) с 20
3. Формування національної свідомості та патріотизму на уроках історії України в сучасній школі.
4. URL: <https://naurok.com.ua/formuvannya-nacionalno-svidomosti-ta-patriotizmu-na-urokah-istori-ukra-ni-v-suchasniy-shkoli-118033.html>
5. Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання на уроках історії. URL: <http://surl.li/idwky>
6. Чому потрібно знати історію? URL: <https://dovidka.biz.ua/chomu-potribno-znati-istoriyu-tvir/>

*Марія МНЮХ,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)*

РОМАН ШУХЕВИЧ ТА ЙОГО РОЛЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Актуальність. Для багатьох українців Роман Шухевич є символом національного героїзму та боротьби за незалежність країни, а для інших він є прототипом націоналізму, який може вести до конфліктів і насильства. Отже, це важлива тема для вивчення та обговорення з різних поглядів.

«Герої народжуються раз в століття,
Умерти можуть кожен день,
Кулі примхливі, як дівчата,
Вибирають найкращих...»

Ці поетичні рядки, видатної української поетеси Ліни Костенко приходять у пам'ять, коли ми звертаємося до історії української революції, середини ХХ століття та їх провідників. До таких людей належить і генерал-хорунжий Роман Шухевич. Він міг стати видатним ученим-математиком, бо

успішно закінчив Львівську політехніку, міг подивувати своїх сучасників і весь світ неперевершеною музикою, бо закінчив ще й Львівську консерваторію. Проте Роман Шухевич віддав себе боротьбі за національне визволення свого народу від більшовицьких, радянських окупантів.

Керувати визвольною боротьбою того часу було надзвичайно складно. Від Романа Шухевича вимагалася велетенської сили волі, героїзму, безмежної віри у свій народ.

Основний виклад матеріалу. У середині липня 1943 року за рішенням Головного військового штабу ОУН на теренах Галичини почали створювати відділи Української народної самооборони (УНС). Після III Надзвичайного Великого збору ОУН, в серпні 1943 р. Романа Шухевича було обрано на посаду Головного командира УПА. Завдяки його зусиллям у грудні 1943 р. було сформовано Головний військовий штаб УПА, введено військові звання командного та рядового складу. Стараннями Шухевича у січні 1944 р. відбулося об'єднання УПА на Волині. Полісі з Українською народною самообороною Галичини в єдину Українську повстанську армію. У її складі було сформовано три основні угруповання: УПА-Північ, УПА-Захід та УПА-Південь. Спроба створити УПА-Схід виявилася невдалою. За оцінкою американського дослідника українського походження П. Содоля, найбільшої чисельності УПА досягла влітку 1944 р. - 30 тисяч вояків.[1]

Оцінюючи діяльність УПА в 1943 р. та першій половині 1944 р., Головний командир УПА Роман Шухевич відзначав такі головні здобутки повстанців: «Проти німецького фронту УПА добилася повного припинення вивозу українського населення на роботи в Німеччину та унеможливила господарське пограбування народу. Напроти більшовицькому фронтові УПА не допустила до українських теренів більшовицьких партизанів. Ніхто інший, як саме УПА, в цілому ряді переможних боїв розбила орди сталінських гунів, що нестримно просувалися з північного сходу на Європу.

Отож цілком закономірним стало те, що в 1944-1950 роках Шухевич, якому у лютому 1946-го присвоїли високе звання генерала-хорунжого, очолив усю визвольну-революційну боротьбу багатотисячної Української повстанської армії, широке збройне підпілля ОУН-УПА та мільйонних мас українського народу проти гітлерівсько-німецьких та московсько-більшовицьких окупантів. Роман Шухевич вбачав величезну відповідальність за те, аби Україна була утвореною й самостійною, мала свою державність, а українська нація була титульною, а не на правах пасинка в імперії СРСР.

Романові Шухевичу доводилося боротися в умовах суворой конспірації, отож мав багато вигаданих імен-псевдо: «Щука», «Дзвін», «Тур», «Лозовий», «Чернець». Але найбільш відомий як «Тарас Чупринка». Ім'я він, вибрав не випадково Шевченкове, бо Україна, яку так пристрасно оспівував у своїх творах наш геніальний Кобзар, для Шухевича була понад усе, була тим святим, яке не можна було за жодних умов зрадити чи за продати.[2]

Головнокомандувач УПА бував на Тернопіллі. У Бережанських лісах, стверджують багато ветеранів підпілля, проводився один з Великих зборів

ОУН, а в селі Бишках Козівського району - конференція проводу ОУН. Ветерани УПА повідають, що Шухевич був і в Зборівському районі, а також на Теробовлянщині й Чортківщині. З Бережанського села Шибалина походила головна зв'язкова Центрального проводу ОУН в Україні й особиста зв'язкова Шухевича Галина Дидик.[3]

Роман Шухевич, маючи само дисципліновану армію, сміливо вступив з нею у довготривалу битву з безбожницькою московською імперією. Ця боротьба була викликана історичною необхідністю і велася у різних напрямках: ідейному, військовому і політичному.

Навіть сьогоднішні російські історики визначають, що у Західній Україні визвольний рух ОУН-УПА підтримувала кожна родина. Більшовицька Росія не могла так довго завоювати західноукраїнські терени тому, що тут стріляли у ворога майже з кожної хати.

У п'ятиріччя збройної боротьби УПА 14 жовтня 1947 р. Роман Шухевич у святковому зверненні до її бійців і командирів писав: «Боець УПА, український революціонер заступить місце мужнього спартанця в історії людства.» «Я гордий з того,- писав командир, - що мені довелося очолити оту славу армію героїв, рівної якій не знає історія України.

Роман Шухевич і керована ним УПА не склали зброї до середини 50-х років, боролися до останнього подиху й останнього патрона. Степан Бандера, оцінюючи діяльність Шухевича та вбачаючи очевидну загрозу смерті командира, наказав йому перебраться на Захід, але як справжній син України він її не залишив ні для німецьких, ані для російських поневолювачів.

Ранок 5 березня 1950 року став для Головнокомандувача УПА трагічним. Його оточили у підпільній квартирі в селі Білогорщі неподалік Львова спецпідрозділи московсько-більшовицької орди в результаті підлої зради. Щоб не стати в'язнем у руках катів, які впродовж десятиліть полювали за ним, Шухевич пострілом у скроню покінчив життя.

Через нашу Тернопільщину проліг, як тепер з'ясувалося, і вже посмертний шлях Шухевича. Його тіло вирішили вивезти далеко від місця загибелі і спалити. Таке місце знайшлося на лівому березі річки Збруч біля с. Гукова Чемеровецького району Хмельницької області, поблизу Скали-Подільської, там спалили, а кістки кинули у річку. Так радянський режим приховував сліди своїх найбільших противників.

Але правда про останнє місце спочинку героя воскресла і зараз там височіє базальтовий хрест з написом: «На цьому місці 9.03.1950 року вознісся на небо лицарський дух Головнокомандира УПА, вірного сина українського народу, генерала Романа Шухевича, який загинув 5.03.1950 року під Львовом у нерівному бою з московсько-більшовицькими ординцями в результаті підлої зради. Друже командире, твоя справа не вмере, не вмере, не загине.»

Роман Шухевич прожив 43 роки, з них 27 віддав у боротьбі за волю України. Вдячні тернополяни назвали його іменем одну з вулиць обласного центру.

Той самий ворог, що підло вбив у 1938 р., в Роттердамі Євгена Коновальця, в 1950 р. Романа Шухевича, в 1959 р. в Мюнхені Степана Бандеру і зараз загрожує існуванню України.

На мою думку, Роман Шухевич мав підтримку багатьох українців як символ боротьби за незалежність України. З іншого боку, його дії і вчинки були спрямовані на бойову діяльність проти влади Польщі, а пізніше - проти радянської влади в Україні. Це викликало контрверсії щодо його ролі та внеску в історію України. Попри це, Роман Шухевич залишається важливою історичною постаттю, яка відображає складність української історії та її взаємовідносин з іншими націями та державами.

Висновки. Тому роль і значення діяльності Романа Шухевича особливо важливі в наш час. Час коли тисячі українських воїнів героїчно захищають нашу державу від російсько-фашистських загарбників продовжуючи справу Романа Шухевича та його побратимів. А його самопожертва приклад того для всіх у кого в серці живе любов до своєї нації й свого народу, любов до України.

Список використаних джерел

1. Українська повстанська армія. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyini-materialy/viyskovym/ukrayinska-povstanska-armiya>
2. Погляди Романа Шухевича. URL: <http://surl.li/idwlt>
3. 1907-народився Головнокомандувач УПА Роман Шухевич. URL: <http://surl.li/ccuqf>

Богдан ОЛЕКСЮК,
студент спеціальності «Фізична культура і спорт»
Науковий керівник - Сергій МАРЧУК,
канд. пед. н.
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)

СУТНІСТЬ ТА КЛЮЧОВІ ІДЕЇ УКРАЇНСЬКОЇ КОЗАЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ

Сучасне Українське козацтво (Збройні сили України своєю метою має історичну місію – шляхом боротьби за незалежність і соборність України, вигнання російського окупанта з української землі, відновлення в етнічній пам'яті українців глибоких національно-патріотичних переконань, традицій і безмежної любові до своєї Батьківщини втілити в життя українську національну ідею – вільну Українську державу.

Українська козацька ідея – системоутворююча в козацькій духовності і посідала найвищий статус в ієрархії духовних цінностей. Відомо, що козаки кидалися в бій з ворогом в основному з такими бойовими вигуками: «За віру!», «За волю!», «Слава!», «Слава лицарям». Практично це означало, що вони б'ються «За Батьківщину!», «За рідну землю!», «За свободу і

незалежність!», «За рідну культуру і націю!». Це об'єднувало людей, надихало їх на подвиги, викликало бажання знищити ворога, вигнати його як загарбника з території своїх дідів і прадідів (Руденко, Губко, с.173–174].

Розуміння сутності та основних положень козацької педагогіки – предмет дослідження таких науковців як О. Любар, М. Стельмахович, Д. Федоренко, Ю. Руденко, О. Губко, А. Цьось, С. Стефанюк, Д. Яворницький та ін. З метою кращого розкриття сутності козацької педагогіки, ми розглянули різні трактування козацької педагогіки в науково-літературних джерелах. Нами вивчено різноманітні тлумачення терміну «козацька педагогіка» (табл. 1).

Таблиця 1

Сутнісний аналіз поняття «козацька педагогіка»

№ з/п	Визначення поняття, автори
1.	Козацька педагогіка – феноменальне явище і складова української етнопедагогіки: в усній формі вона зберегла, передаючи з покоління до покоління найкращі духовні цінності народу, досвід виховання, формування й навчання особистості, не зафіксовані письмово прогресивні й результативні форми допологового виховання, батьківського опікування немовлят і дітей дошкільного віку, роботи з отроками, підлітками і юнаками та побудови взаємин між дорослими (Любар, Стельмахович, Федоренко, с. 149).
2.	Термін «козацька педагогіка» охоплює зміст, ідейну спрямованість, національні виховні традиції українського народу, які він виплекав упродовж століть з метою ефективнішого захисту рідної землі від постійних чужоземних навал, для гартування нових поколінь у дусі непокори ворогам, подвижництва і героїзму (Руденко, Губко, с. 201).
3.	Козацька педагогіка – знання і досвід формування козака-лицаря, мужнього громадянина з яскраво вираженою українською національною свідомістю, твердою волею та характером (Фіцула, с. 15).
4.	Козацька педагогіка є вершиною української народної педагогіки, що «втїлила в собі національну психологію, характер, правосвідомість, мораль та інші компоненти національної свідомості, духовності народу (Ягупов, с. 235).

Термін «козацька педагогіка» охоплює зміст, ідейну спрямованість, національні виховні традиції українського народу, які він виплекав упродовж століть з метою ефективнішого захисту рідної землі від постійних чужоземних навал, для гартування нових поколінь у дусі непокори ворогам, подвижництва і героїзму.

Головна мета козацької педагогіки виховати вільнолюбну і незалежну особистість, козака-лицаря, мужнього громадянина. Провідні завдання: виховувати в нових поколіннях національну свідомість і самосвідомість, український характер і світогляд, формувати національну і загальнолюдську духовність, готувати фізично загартованих і мужніх воїнів-захисників рідного народу, виховувати громадян, які розвивали б культуру, економіку та інші сфери життєдіяльності народу (Любар, Стельмахович, Федоренко, с. 33].

До провідних принципів (ідей) козацької педагогіки відносяться: козацьке братерство, єдність помислів і дії, волелюбство, індивідуальна воля, справедливість, лицарство, шляхетність, військову майстерність, освіченість, оптимізм, життєлюбство (табл. 2.).

Таблиця 2

Головні ідеї (принципи) козацької педагогіки

Ідея	Характеристика засобами козацького фольклору
Козацьке братство	«Свої люди не татари, не дадуть загинати», «Погибай, а товариша виручай», «Або будем на Україні-Русі або пропадемо усі».
Волелюбство, індивідуальна воля	«Степ та воля – козацька доля», «Козак без волі, що кінь на припоні», «Коли козак у полі, то він на волі», «Нуте, браття, або перемогу добути, або дома не бути».
Лицарство, шляхетність	«Козацька потилиця панам-ляхам не хилиться», «Щирий козак ззаду не нападе».
Мужність, хоробрість	Козак не боїться ні тучі, ні грому», «Береженого Бог береже, а козака шабля стереже», «Гляди, козаче, щоб татари сидячого не взяли».
Витривалість, загартованість	«Терпи козак, отаманом будеш», «Хліб та вода, то козацька їда», «Козак з біди не заплаче», «Хто любить піч, тому ворог Січ».
Правдолюбство, освіченість	«Не той козак, що за водою пливе, а той, що проти води», «До булави треба ще й голови».
Козацький оптимізм, життєлюбство	«Життя собаче, зате слава козача», «На козаку і рогожа пригожа», «Козаки, як малі діти: дай багато – все з'їдять, дай мало – раді будуть», «Козацькому роду нема переводу».

Козацька педагогіка – це наука про закономірності формування світоглядних позицій українця, які зібрані у досвіді історико-культурного простору та часу, вона відбиває систему законів збагачення підростаючих поколінь знаннями про здоровий спосіб життя, соціальні норми взаємостосунків, також процеси самовдосконалення, самокорекції,

самоосвіти; включає практичні основи способів, засобів та умов передачі міжпоколінного виховного досвіду, народної дидактики, принципів і форм освіти; виконує низку функцій (громадянського контролю, індивідуалізації – саморегулювання, дослідження способів реалізації принципів життєдіяльності, наочності в осмисленні процесів самооцінки, організації необхідного інформаційно-соціалізуючого середовища, зворотного зв'язку з питань діалогу та спілкування); козацька педагогіка спирається на засоби національної психології у розвитку пізнавально-психічних процесів (Стефанюк, с. 14).

Отож, козацька педагогіка ґрунтувалася на таких провідних принципах: козацьке братерство, єдність помислів і дій, волелюбство, індивідуальна воля, справедливість, лицарство, шляхетність, військова майстерність, освіченість, витривалість, загартованість, оптимізм, життєлюбство. Таким чином, доба козацтва стала вершиною української культури, створила багату духовність, її ідейні, морально-естетичні засади лягли в основу не лише козацької, а й усієї національної системи виховання.

Список використаних джерел

1. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки: навч. посіб. / за ред. О. О. Любара. Київ: Знання, 2003. 450 с.
2. Руденко Ю., Губко О. Українська козацька педагогіка: витоки, духовні цінності, сучасність. Київ: МАУП, 2007. 384 с.
3. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. 3-тє вид., стер. Київ: Академвидав, 2009. 560 с.
4. Ягупов В. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Либідь, 2002. 560 с.
5. Стефанюк С. К. Правові основи козацької педагогіки: етика та соціально-правові норми: навч. посіб. Харків: 2008. 200 с.

Яна ПОПРАВСЬКА,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)

УКРАЇНСЬКИЙ РУХ ОПОРУ РОСІЙСЬКІЙ ОКУПАЦІЇ

Актуальність дослідження. Національно-визвольний рух опору російській окупації у ХХ-ХХІ століттях є органічною складовою історії України. Розвиток історичної науки на сучасному етапі зумовлює більш ґрунтовний аналіз подій, які тим чи іншим чином впливали на здобуття Україною державної незалежності.

Основний виклад матеріалу. Рух опору російській окупації починаючи з 20-х років ХХ ст. в історичній науковій літературі розглядається як початковий, постреволуційний етап національно-визвольної боротьби, тобто перехідний період, коли на зміну традиційних для доби Української революції методів боротьби приходять нові, пристосовані до радянських, окупаційних умов. Під національним рухом Опору у 20-ті роки ХХ ст. розуміємо діяльність Української військової організації й дотичних до неї структур (Український Центральний Повстанський Комітет – “Цупком”, Козачі ради тощо).[1]

Первинні дані про діяльність українських націоналістів у міжвоєнний період подав З. Книш, який, детально описуючи історію Української Військової Організації на Західноукраїнських землях, лише згадував про діяльність руху на Наддніпрянщині й зазначав, що на Великій Україні УВО “проводило жвавішу роботу, аніж на Західній”. Зважаючи на масштабні дії військовиків у Галичині, виникає питання про більш активну роботу на Сході. Сам Книш прогалини у своїх працях про УВО пояснює тим, що Організація не вела ніяких протоколів і не залишала після себе ніяких письмових свідчень.[4]

Багато опублікованого матеріалу з історії національно-визвольного руху є недоступним через малі накладки книг, які, як правило, недоступні широким колам громадськості. Ця проблема знайшла відображення у радянській історіографії. Зокрема, у двотомному виданні колишнього працівника органів КДБ Д. Голінкова “Крушение антисоветского подполья в СССР” міститься матеріал з історії діяльності Українського Центрального Повстанського Комітету та козачих рад – підпільних організацій, що були створені за участю УВО. [1]

Після виведення регулярних військових частин Армії Української Народної Республіки з України на територію, окуповану Польщею, боротьба проти радянської влади не припинилася. На українських землях, контрольованих більшовиками, вирував повстансько-партизанський рух. Політика “Воєнного комунізму” та економічна руїна (як наслідок довготривалої війни) викликали масовий спротив селянства. Селянство було основною соціальною базою антибільшовицької боротьби. Так, відряджений у травні 1920 р. з великою групою чекістів для зміцнення радянського режиму керівник ВУЧК Ф. Дзержинський зазначав: “Зараз вся Україна перетворилася на киплячий котел. Спалахи повстань повсюди. Україна не очищена від петлюрівщини, і мужик український дивиться на місто, як на п’явку на його шиї”. Для таких висновків головний чекіст мав усі підстави. За свідченнями офіційних радянських даних, лише на Київщині на початку 1921 р. діяло до 100 партизанських загонів.[1]

Цей рух набув поширення також і на Східній Волині, Поділлі, Катеринославщині, Полтавщині й ряді південних регіонів України. На початок 1920-х рр. сформувалося дві основні течії антибільшовицького повстанського руху: національна та аполітична. Повстанські загони, які

належали до першої течії, своїми діями територіально охоплювали здебільшого Правобережжя та частково південні регіони. Деякі керівники цих загонів шукали зв'язків із політичним антирадянським рухом, зокрема еміграційним, для узгодження діяльності. Одночасно на Півдні України діяло чимало повстанських загонів, які у більшості випадків не мали чіткої національної орієнтації. У 20-х рр., поруч із традиційною для революційного часу отаманією, починається поступове оформлення власне політичного напрямку руху Опору. Цьому процесу сприяло створення в середовищі української військової еміграції визвольних інституцій. Так, 29 серпня 1920 р.[1] У Празі відбувся З'їзд представників українських військових організацій, який прийняв постанову про активізацію визвольного руху. Наслідком з'їзду було створення Української військової організації (УВО) на чолі з полковником Січових Стрільців (Київських) Є. Коновальцем. Одним із головних завдань новоствореної організації було "пропагувати думку загального революційного зриву Українського Народу з остаточною метою створити власну національну самостійну й з'єднану Державу" [2]

Війна на знищення, яку Росія сьогодні веде проти Української державності та українців як нації, триває небаченими з часів Другої світової війни темпами. На сьогодні є безліч свідчень систематичних воєнних злочинів у кожному регіоні України, котрий перебував під окупацією російських військ. До цих злочинів належать навмисні та невибіркові напади на цивільне населення та елементи цивільної інфраструктури, жорстоке поводження з цивільними та військовополоненими й спроби приховати ці злочини, інформація про страти, катування та сексуальне насильство. Злочинними були також насильницькі переміщення та депортації, в т. ч. тисяч українських дітей, які викрадені та насильно усиновлені сім'ями в Росії.[5]

Рух громадського спротиву "Жовта стрічка" виник як відповідь на війну Росії проти України у квітні 2022 року в на той час окупованому Херсоні. Згодом діяльність руху поширилася на інші міста і села, тимчасово підконтрольні РФ. Координуючись через соцмережі та чати в Telegram, активісти розклеюють в окупованих містах плакати з погрозами колаборантам, малюють українську символіку, пов'язують жовті стрічки та збирають інформацію про діяльність окупантів та колаборантів. У липні символом руху стала українська літера "І", яку почали малювати в окупованих містах. [3]

ВИСНОВОК. В українського народу є тверде переконання, що цей рік дасть Україні воєнну перемогу, яку ми зможемо перетворити у підсумку на політичну перемогу над Росією, над російським імперіалізмом в усьому пострадянському світі.

Список використаних джерел

1. Національний рух Опору на Наддніпрянщині у 20-ті роки ХХ століття

- URL:<https://mil.in.ua/uk/blogs/natsionalnyj-ruh-oporu-na-naddnipryanshhyini-u-20-ti-roky-hh-stolittya/>
2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
URL:<http://www.nbuv.gov.ua/>
 3. Рух "Жовта стрічка", або Як зберегти зв'язок з Україною
URL:<https://www.dw.com/uk/ruh-oporu-zovta-stricka-abo-ak-zberegti-zvazok-z-ukrainou/a-64094747>
 4. Нарис історії діяльності Організації Українських Націоналістів на Східноукраїнських землях
URL:<http://old.banderivets.org.ua/index.php?page=pages/zmist8/narys>
 5. «Вбивства, згвалтування, тортури»: скільки воєнних злочинів російської армії вже підтвердили в Україні і які перспективи трибуналу?
URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-trybunal-haaha-putin/32292306.html>

*Катерина ПРИСТУПА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник – Наталія ГРОНА,
доктор пед.н.
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради
(м. Прилуки, Україна)*

ТЕКСТ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Актуальність дослідження. Актуальною проблемою сучасної методики навчання української мови в початкових класах є проблема розвитку мовлення молодших школярів.

Державний стандарт початкової освіти визначає, що метою роботи школи є всебічний розвиток дитини, її здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних особливостей і потреб. Спільним для всіх ключових компетентностей є вміння читати з розумінням. Висловлювати власну думку усно і письмово, здатність логічно обґрунтувати свою точку зору, співпрацювати у команді з іншими. Учень повинен навчитися висловлювати свою думку більш повно, донести її до слухача яскраво і образно, сприяючи найбільш глибокому її розкриттю (Державний стандарт початкової освіти, 2018).

Мета дослідження – охарактеризувати важливі аспекти розвитку мовлення молодших школярів під час роботи з текстом на уроках літературного читання.

У ході роботи над текстом з метою усвідомлення змісту учням пропонуємо такі завдання:

- ознайомся з текстами і подумай, чим вони схожі між собою;
- прочитай і перебудуй деформований план відповідно до тексту;

- прочитай текст і розташуй готові заголовки до поділеного на частини тексту;
- прочитай і добери уривки з тексту до ілюстрацій;
- прочитай частину тексту і подумай, про яку рису характеру персонажа говориться в ній;
- прочитай і добери до кожної частини оповідання прислів'я;
- знайди, прочитай частину тексту, де автор передає своє ставлення до зображуваного.

Ефективним методом роботи на уроках літературного читання є метод продуктивного читання, який розвиває мовлення, самостійність та комунікативні здібності учнів. Чи розуміє учень те, про що читає? Більшість учителів стикаються з цією проблемою. Учні не можуть (не вміють) працювати з тестом, результатом стає невміння переказувати, давати обгрунтовані відповіді на питання, вести діалог (Грона, 2021).

Продуктивним читання робить активна позиція читача, який не просто читає текст та дає відповіді до нього, але і виконує різноманітні розумові операції.

Під час ознайомлювального читання здобувачі освіти вчаться виділяти важливу інформацію в кожному абзаці, наприклад, виставлення умовних значків на полях тексту. Під час такого читання в тексті виокремлюються змістові частини, ключові слова, деталі, учні формулюють власні судження, відбувається опрацювання тексту та створення іншого (творча робота). Пропонуємо окремі прийоми роботи з текстом.

Інсерт – застосовуємо в індивідуальній роботі, роботі в парах та групах майже на кожному (будь-якому) етапі уроку. Інсерт примушує згадати те, що вже знав та виокремити у тексті нове – текст маркується спеціальними позначками (✓ – я це знаю; – суперечність з моїми уявленнями; + нова інформація; ? – потребує пояснень), а результати маркування тезисно виносяться у таблицю. Сформульовані тези учні вибірково зачитують. Роботу з таблицею продовжують впродовж уроку, тези можуть коригуватися та переноситися з однієї комірки таблиці до іншої, а на етапі рефлексії відбувається обговорення та аналіз тез.

Приєм «Тонкі та товсті питання» дає змогу актуалізувати знання з теми та навчитися складати (зокрема, за текстом) різні типи запитань — таких, що потребують максимально конкретних, коротких відповідей (Що? Коли? Де?), та тих, що потребують розмірковування, наведення прикладів, доказів (У чому різниця? Чому?).

«Оцінювання тексту» дає змогу побачити не кожен абзац окремо, а текст як одиницю інформації (шрифти, підзаголовки тощо). Потрібно оцінити, які саме слова виділено, який розділ тексту найбільший та чому.

«Кубик Блума». Учні працюють з текстом та одночасно навчаються складати «різнорівневі» запитання: «Назви», «Поясни», «Запропонуй», «Придумай» тощо.

Прийоми «Незакінчене речення» та «Диктант значень» дають змогу використати прочитаний текст для виконання тестових завдань.

«Склади завдання» — навпаки — навчає складати (за текстом) завдання, що відповідали б певним умовам (завдання з одним варіантом відповіді чи завдання на встановлення відповідності чи послідовності).

«Знайди невідповідності» навчає виокремлювати в тексті помилки (текст у цьому випадку може зачитуватися учителем).

Складання тексту (розповіді) за малюнком чи схемою. На початкових етапах роботи з цим прийомом повинні бути чітко визначені схеми відповідей та вимоги не лише до доповідача, але й до слухачів.

Отже, на уроках літературного читання мовленнєвий розвиток учнів є засобом і результатом читацької діяльності незалежно від жанрових особливостей творів і теми уроку. Усі види завдань, які застосовуємо для розвитку читацької навички, аналізу творів, розвитку інших здібностей чи якостей читача, вимагають певного рівня мовленнєвого розвитку, що передбачає й розвиток мислення.

Список використаних джерел

1. Савченко О. Я. Сучасний урок у початковій школі. К.: Магістр, 1997. 256 с. 12.
2. Підласий І. П. Як підготувати ефективний урок. К.: Просвіта, 1989. 320 с.
3. Грона Н. В. Підготовка майбутніх учителів до формування в здобувачів початкової освіти текстотвірних умінь. Текст у дослідницьких парадигмах: теорія і практика:[колективна монографія] за заг.ред. О. М.Семенов. – Суми : СумДПУ імені А. С.Макаренка, 2022. – С. 206-232
4. Державний стандарт початкової освіти / Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1–2 класи. : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018.
5. Літературна освіта молодших школярів: структура, зміст, методика : методичні рекомендації для студентів спеціальності 013 Початкова освіта / уклад. Н. В. Грона. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 160.

Інна РАЧИНСЬКА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ольга ЖАЛО,
викладач англійської мови, викладач-методист
Комунальний заклад Київської обласної ради
«Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж»
(м. Біла Церква, Україна)

Inna Rachynska,
3d year student, applicant of Junior Bachelor's degree in Primary Education,
Olha Zhalo,
teacher of English, teacher-methodologist,
Kyiv Regional Council Communal Institution
"Bila Tserkva Humanitarian-Pedagogical Professional College"
(Bila Tserkva, Ukraine)

WAYS TO MAKE ONLINE LEARNING INTERESTING AND EFFECTIVE FOR PRIMARY SCHOOL STUDENTS

According to the latest research, parents in Ukraine mostly consider distance education to be worse than the usual one in the classroom (All-Ukrainian survey, 2021). They believe that children are more tired, have worse grades and knowledge. Children lack communication; they feel stressed because they are in a new environment (Supporting young people's mental health, 2021). What is more, teaching and learning in current wartime conditions in Ukraine poses even greater demands to teachers' community in terms of creating a safe and comfortable learning environment as well as implementing digital technology into the classroom, use non-standard and innovative approaches and methods of work in primary school online or blended learning process.

Lessons in primary school are a real challenge, especially in conditions of blended form of education. Blended learning, a modern educational technology, is based on the concept of combining classroom technologies and e-learning technologies. That is, what you do in your classroom is mixed with online learning. In settings where the educational process functions in a blended or distance format, flexible tools and materials that will work both in traditional and distance forms of organization of the learning process are extremely important.

Implementation of digital tools into the learning process of primary school contributes to more effective solutions of the main tasks of education – mastering life competences: communicative and collaborative skills, creative and critical thinking, in-depth study of the content of different subjects, optimization of self-education and self-development of younger learners, based on taking into account their personal abilities, level of preparation, individual way of perceiving information and working with it (Education Technology Trends, 2022).

Digital pedagogy nowadays becomes key form of education and training with the use of computers, digital tools, gadgets, anything that helps to learn online: digital resources, web services, learning platforms, mobile apps, online courses. The whole world is moving towards digitalization of education, smartphoneization, iPadization, etc. Now almost every service and site is adapted for mobile. Moreover, Google indexes much better those sites that are adapted for mobile devices. That is, it is even dictated by the Internet itself that every service must be adapted to mobile devices. Also, mobile learning is one of the trends that is being talked about at the level of gamification and micro-learning (Distance learning life hacks: The best experience of teachers, 2023). Nowadays, mobile devices provide extremely many applications, for instance, for learning native and foreign languages, mathematics, programming, and there are already many options for gamified thematic solutions. Teachers should encourage and motivate younger students to use digital resources in the classroom and at home effectively, to study with the help of interactive activities and games, they should provide feedback on children's work, thus, intensify and optimize the educational process.

It is necessary to take into account young learners' both physiological and psychological features. Children aged 6 to 9 years have imaginative thinking, so it is important to support teaching with plenty of visual aids, which is much easier to do with the help of digital tools. The main learning and training material can be presented by creating presentations in Power Point, Key Note, Canva, other e-recourses, or just showing short videos, which can help grab young learners' attention and help teachers incorporate learning material into practice with help of interactive activities.

It is also quite difficult for primary school children to keep attention and stay on task. Therefore, learning should be portioned, with pauses for physical activities, combined with theme learning (a great amount of videos with movement activities can be found in YouTube), to concentrate the child. In order to get children's attention it is important to think of click baits (hooks) on the initial lesson stage. Catching younger students' attention and creating a curiosity or knowledge gap that they want to fill is a powerful way to engage and motivate students.

Primary school students are a special category of children who gain learning material through games. So, the teacher should think through the scenario of the online lesson with game elements, and also with mandatory communication and cooperation of students with each other. The lesson will be wasted if the children just listen to the teacher. Passive form of learning material perception has already become outdated. It is important to combine small theoretical blocks with interesting tasks using digital tools. Nowadays, many online educational platforms provide interactive engagement in learning. For example, interactive activities created in online services such as Learningapps, Quizlet, Google Forms, Kahoot and others help to implement an individual approach to learning, make lessons dynamic, vivid, and the completion of homework is not a compulsion, but a

productive activity and is intended to facilitate students' learning in primary school.

Gamification, Jollification have already become modern trends in teaching not only primary school students. Games developed for primary school students using modern technology will contribute to the development of independence, the ability to analyse, synthesize and generalize information, the formation of a culture of communication with the media, creative, communicative abilities, and critical thinking of younger schoolchildren. Obviously, the teacher must approach the elements of gamification critically and clearly understand why to incorporate this or that game in the educational process. Appropriate use of games on the lessons promotes quick and easy acquisition of educational material, develops students' memory, sets them up for active work, and motivates students' interest in the subject, which leads to an increase in the efficiency of the educational process as a whole.

Education is primarily a social activity. It is up to a teacher to organise younger students' live communication either in off- or on-line mode using digital tools. Staying at school helps children learn how to build properly relationships with peers and adults outside the family as well as they practice different types of communication and collaboration. It also forms an attitude towards the learning process, friends and themselves. Online learning narrows the opportunity to learn together but efficient teachers' actions will help with this. The main thing is teachers' learning and mastering through life and doing their best in order to find the most significant and most valuable things for the students.

Implementation of modern education technology in the system of integrated learning, a competency-based approach to learning, activity-based learning methods, which correspond to innovative educational trends and the level of development of the information society, provide an opportunity to achieve deep learning in the digital world, in addition, children master all levels of cognition: knowledge, understanding, application, analysis, synthesis, evaluation.

REFERENCES

1. Всеукраїнське опитування. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з Київським міжнародним інститутом соціології. URL: https://dif.org.ua/article/poyasniti-30-yak-ukraintsi-otsinyuyut-osvitu-ta-vstup-v-umovakh-pandemii?fbclid=IwAR1YNCAIFMjISLIV0o_Uvljf6PkZW13KSoCZ4uiyouonnFF35VOc-usmNRA
2. Supporting young people's mental health through the COVID-19 crisis. URL: <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/supporting-young-people-s-mental-health-through-the-covid-19-crisis-84e143e5/>
3. Education Technology Trends. URL: <https://powergistics.com/education-technology-trends/>
4. Distance learning life hacks: The best experience of teachers. URL: <https://osvitoria.media/experience/lajfhaky-z-dystantsijnogo-navchannya-najkrashhyj-dosvid-uchyteliv/>
5. How to make online learning interesting and effective. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zrobyty-onlajn-navchannya-tsikavym-ta-efektyvnym/>

ЮЛІЯ РУДЕЦЬ,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ольга ГНЕПА,
канд. пед. н.
Володимирський педагогічний фаховий коледж
імені Агатангела Кримського
Волинської обласної ради
(м. Володимир, Україна)

ПАРНА ТА ГРУПОВА РОБОТА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Постановка проблеми. В умовах реформування української освіти значних змін зазнає її початкова ланка. Нова українська школа має на меті підвищити рівень активності та самостійності учнів, а також розвиток їхніх творчих здібностей у навчально-виховному процесі. Вирішенню цих завдань сприяє використання парної та групової роботи, що полегшує здобувачам освіти вивчення нового матеріалу, підтримує їх інтерес до навчання та розвиває пізнавальну активність учнів.

Метою дослідження є вивчення особливостей використання парної та групової роботи в освітньому процесі початкової школи

Результати дослідження. Категорія «форма навчання» є однією з основних у дидактиці. Як зазначають науковці, організаційна форма навчання як дидактична категорія передбачає зовнішню сторону організації освітнього процесу стосовно кількості учнів, часу і місця навчання та порядку, в якому він здійснюється.

Аналіз джерельної бази свідчить, що виокремлюють наступні форми організації навчальної діяльності: фронтальна, групова, індивідуальна. Проте більшість учителів використовують лише фронтальну та індивідуальну форми навчання, приділяючи незначну увагу парній і груповій роботі на уроках. Це пояснюється недостатньою розробкою умов вибору цих форм навчання, а також намаганням уникнути труднощів у власній педагогічній діяльності [2].

Погоджуємося із думкою науковців, що парна та групова робота має важливе значення в освітньому процесі початкової школи. Молодші школярі вчать аналізувати інформацію, розподіляти обов'язки та планувати свою діяльність, самостійно виконувати різні види завдань, висловлювати та відстоювати власну думку, приймати точку зору інших людей.

Педагоги рекомендують починати навчання школярів груповій роботі з роботи в парах. Її можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети, наприклад, засвоєння, закріплення навчального матеріалу, перевірки навчальних досягнень учнів та ін. [1].

Під час роботи в парах усі учні класу залучені до роботи. Вони розмірковують над певними питаннями та обговорюють їх, обмінюються

думками та виконують завдання. Цей вид роботи є поштовхом до подальшої роботи в групах.

Власний педагогічний досвід свідчить, що цей вид роботи може призвести до нерівномірного розподілу роботи між учасниками. Прикладом цього є те, що один з учнів може приділяти менше уваги даному завданню, розраховуючи на те, що його партнер зробить це за нього. Крім того, парна робота може несприятливо впливати на соціальний розвиток дитини, оскільки вона обмежує можливість дитини спілкуватися з іншими учнями.

Разом з тим, психолого-педагогічні дослідження свідчать, що потенціал групової роботи у розвитку особистості є значним, адже він сприяє зростанню пізнавальної активності та творчої самостійності учнів.

Аналіз науково-педагогічної літератури та власний педагогічний досвід свідчать, що школярі активніше починають працювати під час групової роботи.

По-перше, так вони спільно розв'язують завдання, обговорюють свої ідеї та приходять до спільного рішення. По-друге, групова робота допомагає їм розвивати навички комунікації, лідерства та співпраці. По-третє, цей вид роботи сприяє розвитку соціальних навичок, таких як емпатія та співчуття.

Недоліками групової роботи є те, що під час перших спроб її організації може бути складно управляти динамікою групи, особливо, якщо у групі є діти з різними навчальними досягненнями.

Під час виховної практики нами спочатку використовувалася робота в парах. Ця технологія застосовувалася для досягнення різних дидактичних цілей: засвоєння знань, їх закріплення, контролю.

На третьому курсі під час практики “Пробні уроки” нами реалізовувалася у початковій школі як парна, так і групова робота. Зокрема на уроці української мови під час узагальнення теми “Текст. Будова тексту” нами використовувалася технологія розвитку критичного мислення “Акваріум”. Клас було поділено на чотири групи, дві з яких отримали завдання додати ще одну складову тексту, а решта учнів мали довести, що четверта складова не потрібна.

Інший приклад – метод “Прес” під час закріплення видів речень за метою висловлювання. Клас було поділено по рядах на три групи: 1 група – розповідне речення, 2 група – питальне речення. 3 група – спонукальне речення. Перед кожною групою ставилося завдання – розповісти про заданий їм вид речень.

На уроці математики під час закріплення теми “Дробі” нами використовувалася технологія “Займи позицію”. Клас було поділено на групи. Четвертокласникам було поставлено проблемне запитання: «Чи може математика існувати без дробів?» Групам потрібно було обрати одну із запропонованих позицій «може» або «не може» та довести її.

Отже, парна та групова робота дає можливість здобувачам освіти взаємодіяти між собою, навчатися працювати в команді та розвивати навички співпраці та спілкування. Водночас ці форми навчальної діяльності мають

свої переваги та недоліки й повинні бути використані з урахуванням індивідуальних потреб кожного учня та особливостей класу.

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / pid zag. red. N. M. Bibik. K. : TOB «Vydavnychij dim «Plejadi», 2017. 206 s.
2. Нор К. Ф. Групові форми навчальної діяльності як засіб розвивального навчання молодших школярів. URL: <http://surl.li/ieidj> (дата звернення: 27.04.2023).

*Даяна САМБУР,
студентка спеціальності 081 Право
Науковий керівник - Ірина ЮЩЕНКО,
викладач I кваліфікаційної категорії
ВСП «Фаховий коледж економіки і технологій
Національного університету «Чернігівська політехніка»
(м. Чернігів, Україна)*

СУТЬ І ПРОБЛЕМАТИКА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

XXI століття називають епохою інновацій, а штучний інтелект (ШІ) став однією з найбільш хвилюючих тем. У більшості випадків алгоритм розв'язання проблеми заздалегідь невідомий. Точного визначення цієї науки немає, тому що філософськи не розв'язано питання про природу і статус людського інтелекту. Не існує точного стандарту того, чи є комп'ютер «інтелектуальним», хоча деякі гіпотези були запропоновані ще до появи ШІ, наприклад, тест Тюрінга, створений 1950 року задля визначення здатності машини проявляти інтелектуально обумовлену поведінку, що тотожна до поведінки людини і яку неможливо відрізнити від поведінки людини, або гіпотеза Ньюелла-Саймона стверджує, що фізична символна система має необхідні й достатні засоби для проведення базових інтелектуальних дій, в широкому розумінні [3]. Зараз існує багато підходів до розуміння завдань ШІ та створення інтелектуальних систем. Технології ШІ існують у повсякденному та професійному житті, а також використовуються в різних сферах: медицині, промисловості, сільському господарстві, освіті, ядерній енергетиці тощо. Сьогодні смартфони можуть розпізнавати обличчя власників автомобілів, автопілот може керувати автомобілями, віртуальні помічники можуть відповідати на наші запитання, а хірургічні втручання можна виконувати за допомогою роботів — і це далеко не вичерпний перелік випадків, коли сучасні інновації полегшують життя людей.

У сучасному світі ШІ стає все більш важливою та впливовою технологією, яка змінює наше життя в різних сферах. Проте, разом з цим, постає велика кількість проблем, пов'язаних з розвитком ШІ, таких як етичні,

безпечні та соціальні питання. Ці проблеми вимагають вивчення та вирішення з боку науковців, розробників та урядових органів.

Розуміння суті та проблематики ШІ є важливим для забезпечення безпеки, ефективності та етичності використання ШІ, а також для створення більш розвинутих систем ШІ, які відповідають потребам суспільства. Оскільки розвиток ШІ є постійним процесом, вивчення та розв'язання проблем, пов'язаних з цією галуззю, буде важливим завданням у майбутньому.

Для досягнення успіхів в галузі ШІ, необхідно не лише розуміння суті та проблематики цієї технології, але і вирішення важливих етичних та безпечних питань, пов'язаних з розробкою та використанням ШІ. Науковці та інженери повинні працювати разом з урядовими органами та громадськістю, щоб розробляти ШІ з врахуванням етичних та соціальних аспектів, забезпечувати безпеку та захист приватності, а також створювати механізми відповідального використання ШІ.

Окрім того, дослідження та розробки в галузі ШІ можуть відкрити нові можливості та перспективи у багатьох сферах нашого життя, які можуть покращити якість нашого життя та зробити наші дії більш ефективними та продуктивними.

Отже, дана тема є дуже важливою та актуальною в наш час, оскільки ШІ вже використовується в різних сферах та буде продовжувати змінювати наш світ у майбутньому. Розумінні проблематики та етичних аспектів розвитку ШІ є ключовим для забезпечення безпеки та захисту прав людей, а також для створення більш ефективних та етичних систем ШІ.

Список використаних джерел

1. А. Нечипоренко. Історія штучного інтелекту: як все почалося? [Електронний ресурс] // Вікі ЦДУ. - Режим доступу: [https://wiki.cuspu.edu.ua/index.php/Портфоліо_до_проекту_\"Штучний_Інтелект\"_Нечипоренка_Андрія,_2020](https://wiki.cuspu.edu.ua/index.php/Портфоліо_до_проекту_\)
2. Грицай Д.І. «Розумні роботи»: деякі проблеми визначення правового статусу. - Юридична Україна. Щомісячний правовий часопис, 2018. - № 1/2 - С. 104-106.
3. Історія штучного інтелекту: [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – вільна енциклопедія. – Режим доступу: <https://bit.ly/3KR48id>.
4. К. Койдан. Коротка історія штучного інтелекту. [Електронний ресурс] // Український тиждень. - Режим доступу: <https://tyzhden.ua/korotka-istoriia-shtuchnoho-intelektu/>
5. Нікольський Ю. В., Пасічник В. В, Щербина Ю. М. Системи штучного інтелекту: навчальний посібник. – Львів: «Магнолія-2006», 2015. - 279 с.
6. Позова Д. Д. Правові аспекти наближення автоматичних пристроїв до здібностей людини. - Часопис цивілістики, 2018. - № 26. - С. 79-82.
7. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світі. [Електронний ресурс] // GOLAW. - Режим доступу: <https://bit.ly/3owcV1K>.
8. Зв'язок між малими модульними реакторами та штучним інтелектом. [Електронний ресурс] / Т 52. - Режим доступу: <https://bit.ly/3Lnx7eW>.

*Аліна СЕМЕНЕЦЬ,
студентка спеціальності «Фізична культура»
Науковий керівник - Лариса ДВОРЕЦЬКА,
викладач вищої категорії,
викладач філологічних дисциплін
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради
(м. Прилуки, Україна)*

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЛОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ

Інноваційні технології - це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів (4, с. 13).

Форми інноваційних технологій:

- проєктні технології;
- інтегроване навчання;
- технології групової навчальної діяльності;
- профільне навчання;
- інформаційні технології навчання;
- інтерактивні технології ситуативного моделювання та дискусійних питань;
- створення предметно-орієнтованих та навчально-інформаційних середовищ, які дають можливість використовувати мультимедіа, системи гіпермедіа, електронні підручники тощо;
- нестандартні форми занять (4, с. 24).

Мета статті – висвітлити особливості вживання інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості на заняттях філологічного циклу.

Світ, у якому ми живемо, дуже швидко змінюється. Ми постійно адаптуємося до життя в ньому. Зміни в суспільному житті й свідомості вимагають забезпечення формування креативної особистості студента на основі якісної освіти та розвитку його творчих можливостей самовдосконалення. Перед навчальним закладом сьогодні стоять завдання — дати дитині не тільки знання, але й високий творчий потенціал, компетентність, сформованість особистісних якостей, які допоможуть знайти своє місце в житті, стати активним членом суспільства і щасливою, упевненою у власних силах людиною(3, с. 16).

Інноваційність як принцип педагогіки забезпечує умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку та досягнення власної й суспільної мети. Саме інноваційний підхід забезпечує позитивну мотивацію здобуття знань, активне функціонування інтелектуальних і вольових сфер,

сприяє розвитку творчої особистості. Сучасний урок вимагає від педагога оптимального поєднання індивідуальної, парної, групової й колективної форм організації навчальної діяльності студентів (2, с. 34).

Замість дошки, нині можна використовувати відеодемонстрації, динамічні малюнки, що дають змогу наочно збагатити пояснення матеріалу, звертаючи увагу на особливо складні та неоднозначні моменти. Впровадження сучасних досягнень у сфері мультимедійних технологій в освіту реально полегшує працю викладача, підвищує мотивацію до навчання, оптимізує ефективність і якість педагогічного процесу. Використання комп'ютера дозволяє створити інформаційне середовище, що стимулює інтерес та допитливість студента. Подання навчального матеріалу у вигляді мультимедійної презентації скорочує час навчання, вивільняє ресурси фізичних сил та увагу студентів. Це стає можливим завдяки властивостям інтерактивності електронних додатків, які оптимально пристосовані до організації самостійної пізнавальної діяльності студентів (1, с. 30).

Отже, використання інноваційних технологій – це зацікавлення здобувачів освіти до навчального предмета, розширення їхнього кругозору, підвищення мотивації до навчання, активізації розумової діяльності, сприяння узагальненню інформації та кращому її засвоєнню.

Список використаних джерел

1. Гаврилейченко В. М. Використання інноваційних технологій як розвиток творчих здібностей учнів [Електронний ресурс] / Валентина Миколаївна Гаврилейченко – Режим доступу до ресурсу: <https://naurok.com.ua/vikoristannya-innovatsiynih-tehnologiy-yak-rozvitok-tvorchih-zdibnostey-uchniv-273446.html>.
2. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку // Початкова школа. 2007 - № с. 34.
3. Карашук О. В. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ [Електронний ресурс] / Олена Василівна Карашук – Режим доступу до ресурсу: <https://genezum.org/library/innovaciyni-tehnologii-yak-zasib-rozvytku-tvorchyh-zdibnostey-molodshyh-shkolyariv>
4. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ilit.top/innovacijni-pidhodi>.

Яна СЕМЧИШИН,
студентка спеціальності 221 Стоматологія
Науковий керівник - **Володимир ЯРИЧ,**
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Актуальність. проблеми та перспективи розвитку педагогіки та сучасної освіти пов'язані з викликами, що ставить перед ними сучасний світ. Одним з головних викликів є швидкі зміни в технологіях та суспільних процесах. Це призводить до необхідності навчати учнів та студентів новим технологіям, знати світові тенденції та розвиватись в певних напрямках з перспективою.

Іншою важливою проблемою є необхідність адаптації освіти до індивідуальних потреб кожного учня. Кожен має свої здібності, характер та потреби, тому освіта має забезпечувати індивідуальний підхід до кожного учня з метою максимального розвитку його потенціалу. Також важливою проблемою є забезпечення якості освіти. Забезпечення якості містить не тільки контроль за знаннями, а й розвиток креативності, вміння працювати в команді, лідерських якостей та гарних особистісних рис. Поняття компетентнісного підходу стає все більш популярним в освітянських колах.

Компетентнісний підхід забезпечує підвищення ефективності навчання, розвиток пізнавальної активності й самостійності учнів, адже компетентність - це не просто знання, а й уміння використовувати їх на практиці.

Окрім цього, забезпечення доступності освіти є однією з найважливіших задач педагогіки та сучасної освіти. Доступність освіти означає, що кожен має можливість здобути якісну освіту незалежно від соціального стану й фінансових можливостей.

Отже, перспективи розвитку педагогіки та сучасної освіти полягають у розвитку інноваційних підходів до навчання, компетентнісного підходу, забезпеченні якості навчання та доступності освіти. Важливо не тільки змінювати зміст навчання, а й вдосконалювати процес його здійснення з урахуванням різних індивідуальних потреб та навчальних стилів діяльності з метою забезпечення особистісного розвитку дітей відповідно до їхніх індивідуальних здібностей, потреб та інтересів; вміння реалізовувати індивідуальний підхід до дітей дошкільного віку в практичній діяльності, самостійно підвищувати власний професійний рівень щодо його застосування. irbis-nbuv.gov.ua

Основний виклад матеріалу [1] Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки студентської молоді

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасних умовах інтегрування України у європейську систему вищої освіти на перший план виходить необхідність реформування системи освіти України, її удосконалення, підвищення рівня якості. Протягом останнього десятиріччя в Україні склалася тривожна ситуація: різко погіршилося здоров'я і фізична підготовленість студентської молоді. Це насамперед пов'язано з кризою в національній системі фізичного виховання, яка не відповідає сучасним вимогам і міжнародним стандартам фізичної підготовленості людини. Беззаперечним є той факт, що кожен член суспільства має турботливо ставитися до свого здоров'я, своїх фізичних рис і здібностей, має розуміти їхнє особисте і соціальне значення, повинен відчувати й реалізувати внутрішню потребу фізичної і духовної досконалості. Тому у законах України "Про освіту", "Про фізичну культуру і спорт", "Державній національній програмі" Освіта"(Україна XXI ст.)", "Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту в Україні" поставлена мета створити умови, за яких будуть покликані до життя творчі сили молоді особистості, відкриється простір до її активної самореалізації. Проблема дослідження полягає в необхідності вироблення шляхів удосконалення системи фізичного виховання студентської молоді. Фізичне виховання є складовою всебічного розвитку особистості. Воно спрямоване на забезпечення фізичного розвитку індивіда, зміцнення здоров'я, морфологічне і функціональне вдосконалення організму людини. Чим більше розвинені фізичні й духовні сили людини, тим вищий рівень її працездатності й результативності праці. Отже, проблема фізичного виховання і сьогодні є актуальною та соціально значущою. Здорова людина більш активна, мобільна, життєрадісна і загалом життєздатніша. Сучасний стан фізичного виховання студентів вимагає об'єктивного аналізу наявних форм, систем і концепцій його розвитку в українському просторі. Лише такий підхід створює можливість визначення панівних в ньому тенденцій, наявного потенціалу, але також і врахування недоліків. Сьогодні серйозне занепокоєння викликає погіршення стану здоров'я сучасної української молоді. У нового покоління різко прогресують хронічні ревматичні хвороби серця, гіпертонія, неврози, артрити, сколіози, ожиріння тощо. Тому нині активно йде переосмислення перспектив розвитку фізичного виховання.

[2] Актуальним завданням є забезпечення доступності якісної освіти протягом життя для всіх громадян та подальше утвердження її національного характеру. Мають постійно оновлюватися зміст освіти та організація навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень. Доктрина визначає систему концептуальних ідей та поглядів на стратегію й основні напрями розвитку освіти у першій чверті XXI століття. Другий розділ

доктрини детально викладений нами у п. 17.2. У 3-му розділі доктрини підкреслено, що національне виховання є одним з пріоритетів, органічною складовою освіти. Його основна мета - виховання свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури національних взаємовідносин, формування у молоді потреби та уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури.

Національне виховання спрямоване на залучення громадян до глибинних пластів національної культури й духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Головними складовими національного виховання є громадянське та патріотичне виховання.

Важливе методологічне, соціально-політичне, науково-культурне значення має четвертий розділ доктрини, де, зокрема, відзначено: "У державі створюється система безперервної мовної освіти, що забезпечує обов'язкове опановування громадянами України державної мови, можливість опанувати рідну (національну) і практично опанувати хоча б одну іноземну мову."

[3] Проблемні питання виникають при адаптації нашої системи освіти до так званої європейської кредитно-модульної системи. Десятки наших ВНЗ беруть участь в експерименті з упровадження цієї системи. Проте чомусь мало чуємо пропозицій поділитися досвідом цього впровадження. Мабуть, цей факт має пояснення. Але з упевненістю можна констатувати, що реальністю здебільшого стало лише застосування модульно-рейтингової системи оцінювання знань, яка, до речі, в наших ВНЗ використовується задовго до Болонської декларації.

Нагальною є і зміна структури навчального процесу в бік зменшення аудиторного навчання і збільшення самостійного навчання студентів та індивідуальної роботи. Одночасно це потребує й істотного коригування сутності, змісту і технологій навчально-методичного забезпечення. Те, що відбувається у нас під гаслом новацій у вигляді дистанційної чи якоїсь кореспондентської форми навчання, інколи й вже випробуваної заочної, дискредитує нашу вищу освіту, знижує її якість і авторитет як в Україні, так і поза її межами

Сучасний стан розвитку цивілізації характеризується прискореним розвитком технологій, зростанням транскордонної міграції трудових ресурсів, різновекторними демографічними тенденціями, докорінними змінами у структурі ринку праці. Зменшується потреба у робочій силі для виконання тих рутинних операцій, які можуть виконуватися машинами. Змінюються пріоритети у вимогах до компетентностей працівників

Висновок. Педагогіка та сучасна освіта мають багато актуальних проблем, які вимагають уваги та зосередженості для їх вирішення. Проте, існують перспективи й можливості розвитку педагогіки та сучасної освіти, у тому числі.

Список використаних джерел

1. Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки студентської молоді <https://scholar.google.com.ua/scholar?>
1. Перспективи розвитку національної освіти https://pidru4niki.com/11460204/pedagogika/perspektivi_rozvitku_natsionalnoyi_osvit_i_shkoli_pedagogichnoyi_nauki_ukrayini_pochatku_xxi_stolittya
2. 3. Проблемні питання та перспективи вищої педагогіки <https://referatss.com.ua/work/stan-ta-perspektivi-vishhoi-pedagogiki-osviti-v-suchasnih-umovah-rozvitku-suspilstva/>
3. Глобальний освітній контекст. <http://surl.li/ieikk>

Аміна СИТНІК,

студентка спеціальності «Технологія приготування їжі»

Науковий керівник - Наталія КИРПИЧЕНКО,

викладач

ВСП «Краматорський фаховий коледж

Донецького національного університету

економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського»

(м. Краматорськ, Україна)

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНО-РОЗУМОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗА НАПРЯМОМ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІКИ ТА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Головним завданням вищих навчальних закладів України на сучасному етапі є підготовка конкурентоспроможних фахівців. Вища освіта України, орієнтуючись на європейські стандарти й принципи Болонського процесу, потребує інноваційних технологій. З входженням нашої системи освіти у Болонський освітній процес, безперечно будуть більше застосовуватися інтерактивні навчальні технології, що сприятиме зростанню якості освіти та рівню професійності фахівців, їхній мобільності, конкурентоспроможності на ринку праці (1, с.114).

Однак, враховуючи реалії сьогодення, ми повинні використовувати особливості діалогових технологій, які сприяють створенню комунікативного оточення тих, хто навчається розвитку співробітництва в процесі постановки та вирішення навчально-пізнавальних завдань. Для цього необхідно навчитись «полемічній майстерності», освоєнню методів переконання опонента, відстоювання своїх позицій, володінню технологією риторики тощо. Більш ефективними для роботи зі студентами слід вважати інтерактивні методи навчання, які, в основному, мають імітаційні форми навчання, що вимагає перегляду змісту і форм навчального процесу, впровадження інноваційних технологій, переорієнтації навчання з накопичення знань на підвищення рівня фахової компетентності як основи розвитку здібностей, ефективних дій в умовах конкретних ситуацій.

Актуальними, постають проблеми активізації пізнавально-розумової діяльності студентів, що потребує сучасна педагогіка й освіта, та розроблення ефективних педагогічних технологій і впровадження їх у навчальний процес. Суть полягає в підготовці студентів до активної творчої діяльності на професійній ниві. Важливо, щоб уже під час навчання у студентів формувалися необхідні професійні знання, уміння та навички.

Досвід підтверджує: що проблему можна вирішити, власне, не шляхом збільшення аудиторного навчання, а насамперед шляхом удосконалення організаційних форм навчальної роботи, використання й вдосконалення в навчальному процесі активних методів навчання як головної складової інноваційних технологій.

Зміни у секторі освітніх послуг, та необхідність якісної підготовки спеціалістів стали стимулом до широкого застосування ігрового моделювання в навчальному процесі вищих закладів освіти України (Курщина, с. 23).

Вимоги сучасного ринку праці щодо моделі фахівців, здатних реалізувати широкий спектр виробничих функцій, на перший план висуває практикоорієнтовані технології навчання студентів. Одним із пріоритетів інноваційного навчання, є використання рольових, ділових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин, моделювання життєвих ситуацій, що ефективно допомагає формуванню навичок і вмінь, створенню атмосфери співпраці, взаємодопомоги.

Зацікавленість, що проявляється останнім часом до ігрових методів навчання, пояснюється тією обставиною, що при розв'язанні проблем, задач, завдань і ситуацій, закладених у грі, більшою мірою, ніж при інших формах навчання, стимулюється творча активність студентів, їх пізнавальна самостійність(Пошетун, с.28).

В ігровій діяльності діагностується професійна придатність студентів, активізується пізнавально-розумовий процес засвоєння знань, навичок і умінь. Відбувається процес трансформації особистості молодого спеціаліста, розвитку його професійно значущих якостей. Причому ігрові цілі гри роблять навчальний процес ігровим за формою, в той час, як педагогічні цілі полягають у тому, щоб сформувати предметну і соціальну компетентність спеціаліста, його професійні знання, уміння, навички, систему відносин до справи, до інших людей, до самого себе, до суспільства.

Багаторазова і різнопланова участь студентів в іграх сприяє алгоритмізації професійних навичок, формуванню навичок системного аналізу професійної діяльності в цілому, її різних етапів, операцій, прийомів, професійних помилок.

Учасники гри виступають у різноманітних ролях і гравцям доводиться приймати рішення в конфліктних ситуаціях. При проведенні ігор виникає можливість отримання зворотного зв'язку. У ході гри людина може не лише придбати нові уміння, але й експериментувати з різноманітними стилями відношень між партнерами.

Непередбачуваність гри робить її специфічною формою пізнавальної діяльності. Ігри збільшують результативність навчання шляхом глибини і швидкості засвоєння інформації, дозволяють у короткий термін опанувати методами прийняття рішень.

Діючи в типових ситуаціях, що відображають фактори реальності, учасники ділової гри спираються на особистий досвід чи інформацію, яку мають у своєму розпорядженні, як діяли б реальні учасники подій.

Мова йде про формування у студентів стилю професійного спілкування. Професійний стиль спілкування складається із засвоєних стереотипів — уміння ними користуватися в конкретних ситуаціях, що формуються в ситуаційній діловій грі, яка в кінцевому результаті сприяє підвищенню професійного уміння.

Ігровий метод навчання є одним із принципів організації навчального процесу, його використання при викладанні дисциплін сприяє: формуванню творчої особистості, яка вміє поєднувати в різних варіантах теоретичні знання, наукові здобутки з розв'язанням питань, які виникають на практиці; посиленню навчальної мотивації; підвищенню творчої активності, формуванню професійної компетенції та компетенції самоорганізації, навичок публічних виступів, роботі в команді, лідерських якостей.

Освіті належить пріоритетне значення в кадровому забезпеченні державних програм реформування економіки, розробленні та впровадженні основних засад, механізмів побудови правового та економічного базису нашої державності.

Якість діяльності викладачів у навчальному закладі залежить від рівня співробітництва викладачів і студентів, уміння використовувати новітні педагогічні технології навчання та виховання (Луговий, с.136).

В ігрових методах навчання повинно знайти місце мистецтво аргументації, пошуку істини, самостійного розв'язання проблеми, подолання труднощів у розумінні, прагнення до перманентної самоосвіти. Всі ігрові методи зрештою повинні власне служити прагненню до самостійного розв'язання проблеми, засвоєння знань, тренування вмінь та формування власної позиції.

Отже, одним з напрямків в досягненні нового якісного рівня освіти є впровадження інноваційних педагогічних технологій, які активізують пізнавально-розумову діяльність і орієнтовані на розвиток педагогіки та сучасної освіти при підготовці висококваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел

1. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / Упорядники Журавський В.С., Згуровський М.З. - К.: 10Ц «Видавництво» Політехніка, 2003.-200с.
2. Курщина М. Інтерактивні технології в розвитку творчих здібностей // Освіта. - №9 (5139).
3. Пометун О.І. Пироженко Л.В. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід.-К., 2002.

4. Луговий В.І. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку / За заг.ред.акад. О.Г. Мороза.-К.: МАУПІ, 1994-1996с.
5. Сайт Міністерства науки та освіти України // www.mon.gov.ua.

Софія СУШАНСЬКА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник -Ольга ЖАЛО,
викладач англійської мови, викладач-методист,
Комунальний заклад Київської обласної ради
«Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж»
(м. Біла Церква, Україна)

Sofia Sushanska,
3d year student, applicant of Junior Bachelor's degree in Primary Education,
Olha Zhalo,
teacher of English, teacher-methodologist,
Kyiv Regional Council Communal Institution
"Bila Tserkva Humanitarian-Pedagogical Professional College"
(Bila Tserkva, Ukraine)

REQUIREMENTS FOR A MODERN LESSON IN PRIMARY SCHOOL

In modern conditions of education reforms, the problem of lesson organisation is extremely relevant, because the students' learning outcomes directly depend on a properly organised learning process. A lesson that meets all modern requirements embodies the teacher's creativity, a field for the implementation of the most important pedagogical ideas and achievements.

The concept of a lesson as the main form of education at school was developed during the activity of the outstanding educationist and philosopher John Amos Comenius. According to Comenius, the main requirements for the lesson are the presence of a permanent set of students, a clear schedule and the availability of an only didactic goal. However, this definition of understanding the essence of the lesson reflects only its organisational side, bypassing the detailed interpretation of its content aspects. The researcher M. M. Skatkin later supplemented the encyclopaedic definition of the lesson, adding to its characteristics such a feature as solving educational tasks, teaching and upbringing students. Didactic awareness of lesson theory was described by such well-known pedagogues as J. K. Babanskyi, A. A. Budarnyi, M. O. Danilov, B.P. Esypov, J. B. Zotov, G.D. Kyrylova, I. J. Lerner, M. I. Makhmutov and others (Modern Lesson Preparation Technology in Primary School, 2021).

A lesson is the main form of organisation of the educational process, in which the teacher interacts with students within a precisely established time according to a fixed schedule, guided by collective, cognitive activity, using

various methods to achieve educational tasks in accordance with the curriculum. The lesson presents all the main elements of the educational process: goals and objectives, content, methods, techniques, means, forms, control and evaluation, that is, the entire organisational structure. The quality of the lesson depends on the correct implementation of each of these components and their rational combination (Modern Requirements for the Lesson, 2008; Modern Lesson Preparation Technology in Primary School, 2021).

Among the main requirements for the lesson, the following are distinguished: organisational, didactic, psychological, psychotherapeutic, sanitary, hygienic, and ethical requirements, which are closely related and complement each other (Requirements for the Lesson as the Main Organizational Form of Educational and Cognitive Activity of Schoolchildren, 2022).

Organisational requirements provide for the teacher to define the purpose and tasks of the lesson and the ways of their implementation in the specific conditions of a specific class; selection of a rational structure of the lesson, maintenance of high efficiency, discipline, optimal use of time; providing classes with the necessary educational tools; thinking through the stimulation and motivational complex, timing the main stages of the lesson.

Didactic requirements consist of providing appropriate didactic conditions for an effective system of the student's educational and cognitive activity. This becomes possible under the condition of clearly setting the goals and objectives of the lesson, correct selection and justified structuring of the content of education determined by the curriculum, planning the necessary methods and techniques of cognitive activity and identifying ways of implementing educational principles.

Psychological requirements are aimed at stimulating educational and cognitive activities, the purpose of which is the formation of a positive attitude of students towards learning. Therefore, in the process of learning, the teacher should take care not only of the level of his/her own activity, but also of the activity of the students. A mandatory element of each lesson is the formation of motives for educational activity. The requirements provide for the observance of psychological regularities of the process of educational cognition, corresponding to its motivation.

Psychotherapeutic requirements necessitate the teacher to observe congruence in his/her attitude towards students. It means such an attitude, which is correlated with the position of the teacher, expressed in words, based on which such a psychological atmosphere is created in the lesson, which helps to reveal the potential of the student's personality.

Sanitary and hygienic requirements emphasise the teacher's responsibility not only for deep and fundamental children's knowledge, but also for their psychophysiological state. They provide the appropriate classroom lighting, provision of clean air, appropriate temperature regime, rational lesson schedule, mode of educational activities, safe learning environment.

Ethical requirements primarily require the teacher's pedagogical tact not only during communication with students, but also in his/her attitude towards them

beyond the pale of classroom activities. The teacher's objective assessment of students' knowledge is also important.

Therefore, all the requirements for the lesson are determined by the leading goal of comprehensive harmonious development of the personality, in accordance with the tasks of mental, moral, physical, labour, and aesthetic education. At each lesson, it is necessary to update those factors that should influence the formation of a comprehensively developed personality. This is done through the content of the educational material and directly through the teacher's organisation of the learning process in the lesson. After all, not only the level of the student's cognitive activity depends on the correct organisation and conduct of the lesson, but also their upbringing, development, well-being and state of health.

REFERENCES

1. Modern Lesson Preparation Technology in Primary School. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3712/educ_2022_123.pdf?sequence=1
2. Modern Requirements for the Lesson. URL: <https://osvita.ua/school/method/technol/694/>
3. Requirements for the Lesson as the Main Organizational Form of Educational and Cognitive Activity of Schoolchildren. URL: <https://pidru4niki.com/1369012535488/pedagogika/vimogiurokuosnovnoyiororganizatsiynoyiforminavchalno-piznavalnoyidiyalnostishkolyariv>

*Анастасія ТРЕТЯК,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Наталія КАШУБА,
канд. філ. н.
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

МЕТОДИКА РОБОТИ З МЕДІАПРОДУКТАМИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 1 КЛАСІ

XXI століття складно уявити без медіапродуктів. Кожного дня люди так чи інакше зіштовхуються з цим поняттям чи самими об'єктами, що входять до цього поняття. Медіапродукти займають вагоме місце в спілкуванні, навчанні, вихованні. Аналізуючи ці фактори можна зрозуміти, що вони мають великий вплив на формування свідомості й життєвих цінностей школяра чи вже сформованої особистості.

До медіапродуктів, з якими знайомляться здобувачі НУШ належать малюнки, фото, колажі, газети, статті, комікси, звукозаписи, мультфільми, інтернет-ресурси, відео тощо. Учні мають набути навичок, які так чи інакше пов'язані з медіапродуктами. Вони допомагають школярам критично

мислити та розвивати його, отримувати та аналізувати різне сприйняття інформації. Актуальність обраної теми полягає у висвітленні та застосуванні медіапродуктів для учнів 1 класу. У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що одним із завдань мовно-літературної освітньої галузі є формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення свого досвіду

Різні аспекти методики роботи з медіапродуктами на уроках української мови у початкових класах досліджувались багатьма закордонними та вітчизняними науковцями, психологами та методистами, такими як: М. Вашуленко, О. Волошенко, О. Ганик, В. Голощапова, Г. Дегтярьова, І. Іванова, А. Кожанова, К. Пономарьова, О. Шкробець та інші.

Мета статті з'ясувати ефективність використання медіапродуктів; проаналізувати вплив на учнів при використанні медіа на уроках української мови.

Медіапродукт – це засіб, який уможливорює ефективну та результативну діяльність дитини, завдяки медіапродукту можливо встановлювати зв'язки між віртуальним і сучасним простором. Створення медіапродукту неможливе без творчої медійної діяльності, спрямованої на формування практичних навичок самостійної діяльності в системі «майбутній учитель – медіа».

Уроки навчання грамоти стають цікаві, сучасні та ефективні за умови використання різноманітних анімаційних презентації, аудіозаписів, відеоматеріалів, використання інтерактивних завдань. Досліджуючи різноманітну літературу та джерела, можна зазначити позитивний вплив медіапродуктів на процес засвоєння та опановування знаннями.

У роботі з медіа під час навчання української мови ми виділяємо три напрями: **перший напрям** передбачає слухання аудіальних медіа (звукозаписів) у процесі формування аудіативних умінь, використання візуальних медіа (книжок, газет, журналів) для вдосконалення навички читання, складання розповідей, описів, есе, міркувань за візуальними медіапродуктами (малюнком, світлиною, картиною, коміксами) та аудіовізуальними (мультфільмом, телепередачею, фільмом) з метою розвитку усного та писемного мовлення молодших школярів.

Другий напрям охоплює сприймання, аналіз, інтерпретацію простих медіапродуктів, визначення їх мети й адресата, правдоподібності описаних у медіатексті подій і тверджень, виходячи з власного досвіду, пояснення ролі елементів форми медіапродукту (голосу, музичного супроводу, фонових шумів, кольорів спецефектів тощо) для розуміння їх змісту і форми медіапродукту, висловлення власних поглядів на події, явища, предмети, цінності, представлені в простому медіатексті, оцінку впливу окремих елементів медіапродукту на власне сприйняття, пояснення, чи змінилося під впливом медіапродукту власне уявлення або думки про предмет повідомлення і як саме.

Третій напрям – це створення і презентація молодшими школярами самостійно та в групі простих аудіальних медіапродуктів (презентація роботи групи, оголошення зі сцени, повідомлення новин через гучномовець тощо), простих візуальних медіапродуктів (світлин, листівок, коміксів, книжечок, стіннівок, колажів тощо), простих аудіовізуальних медіатекстів (відеозаписів виступу, вистав, екскурсій, інтерв'ю) за допомогою вчителя/вчительки, враховуючи мету й аудиторію.

У першу чергу завдання першого класу – це навчити учнів володіти на початковому рівні такими навичками: читання та письмо. Полегшити процес опановування цими навичками можуть медіапродукти, які буде використовувати вчитель на уроці. Запропонуємо алгоритми роботи з коміксами та аудіоматеріалами.

При роботі з коміксами буде доречним, якщо вчитель поставить дітям ряд запитань:

- Яка мета коміксу?
- Як ви вважаєте чи можемо покращити навички читання?
- Як комікс привертає увагу?
- Яким органом ми сприймаємо саме це медіа?
- Чи подобаються вам комікси, які?

За допомогою цих чи схожих запитань учні будуть навчатися аналізувати медіа. Висловлювати свою думку з приводу різноманітних медіапродуктів, розповідати, що їм більше подобається та яку користь від цього отримують. Після отримання цієї інформації можна зробити висновки, які медіапродукти до вподоби учням.

При роботі з аудіо, яке не супроводжується відео потрібно дотримуватися певних умов. За допомогою аудіо можна прослухати вірш, скоромовку, пісню, літери. У 1 класі аудіодиктанти можна починати проводити з другого семестру, які містять 20 – 30 слів. Перед роботою з аудіо потрібно:

- підібрати потрібне аудіо та попередньо прослухати його;
- проаналізувати та зрозуміти чи підходить саме цей супровід для використання під час уроку;
- визначити швидкість доповідача;
- прослухати звук чи відсутні шуми;
- запропонувати перевірку.

Отже, використання медіапродуктів є важливим та ефективним у тих випадках, коли введення на урок є доцільним та дотриманні певні умови, використання поєднання медіапродуктів з іншими формами роботи. Медіапродукти – додатковий інструмент для цікавого проведення уроку, який урізноманітнює навчальну діяльність.

Список використаних джерел

1. Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі: посібник для вчителя / За редакцією Волошенюк О., Дегтярьової Г., Іванова В. – К. 2017. – 197 с.

2. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. – Київ : ЦВП, АУП, 2018. – 234 с.
3. Пономарьова К. Робота з медіапродуктами у процесі навчання української мови в початковій школі. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 96 с.
4. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>
5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я Савченко. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-dlya-pochatkovoyi-shkoli>

Сергій ФЕДЧЕНКО,
студент спеціальності 081 Право
Науковий керівник - Світлана СУПРУН,
викладач правових дисциплін
ВСП «Чигиринський економіко-правовий коледж
Уманського національного університету садівництва»
(м. Чигирин, Україна)

ПРОБЛЕМА ОСОБИСТІСНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПРАВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Проблема становлення особистості, яка володіє методами ділової активності та умінням управляти власним ресурсом, визначає зміст підготовки майбутніх фахівців в галузі права.

Сьогодні на часі є розвиток не лише фахових компетентностей, а й основних категорій навичок, які необхідні для майбутнього фахівця у XXI столітті. Формування цих навичок дозволяє пристосовуватися до вимог системи освіти, свідомо керувати своїм професійним життям, максимально використовувати власні можливості й час.

Саморозвиток майбутнього фахівця формує вміння планувати своє навчання, здійснювати пошукову діяльність, встановлювати цілі та їх досягати. Особистісне зростання здобувача вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» є неодмінною умовою успішної освітньої, а згодом і професійної діяльності. Тому здатність студента організувати свою діяльність та управляти власними ресурсами створює сприятливі передумови для формування особистості майбутнього конкурентоспроможного фахівця.

Організація освітнього процесу має бути орієнтованою на швидкі зміни у світі технологій. Тому підходи до вивчення практикоорієнтованих дисциплін мають, перш за все, враховувати виклики, які постають перед молодими фахівцями – володіння новими технологіями: інформаційними, освітніми, педагогічними.

Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок із діями, необхідно постійно «навчати себе», поповнюючи й розширюючи свою освіту. Саме цю мету й ставить перед собою дистанційна освіта.

Планування онлайн-навчання містить не лише визначення змісту, який необхідно охопити, але й ретельне відстеження того, як будуть підтримуватися різні типи взаємодій, що є важливим для процесу навчання. Цей підхід визнає навчання соціальним і пізнавальним процесом, а не просто питанням передачі інформації (Левицька, с.182).

Активне впровадження дистанційного навчання спричинило появу певних труднощів як в організації, так і в методичному забезпеченні процесу засвоєння правових дисциплін і водночас розширило можливості викладання, зокрема, завдяки застосуванню інформаційних засобів, які хоча й були доступні раніше, проте викладачі вдавалися до них лише епізодично.

Дистанційне навчання передбачає використання технічних засобів навчання, різних можливостей мережі Інтернет, у тому числі й освітніх платформ. Системи електронного забезпечення освітнього процесу активно розвиваються та удосконалюються, а альтернативою аудиторного заняття стали відеоконференції в Zoom та Google Meet. Навчання з використанням дистанційних технологій стало чи не єдиною альтернативою традиційному навчанню в умовах війни й в нашому коледжі. Онлайн навчання – це, звісно, цікаво, але жодна людина ще не здобула освіти, переглядаючи самі відео, або лекційний матеріал із Google Classroom. Необхідна система, яка складається з чотирьох компонентів: платформа, контент, практика, зворотний зв'язок.

Як відомо, переважна частина сучасного покоління студентів – візуали, які не можуть довгий час концентрувати увагу на слуховому сприйнятті й конспектуванні наукової інформації, тому для ефективного засвоєння теми лекції, її доцільність не більше, ніж 30-хвилин «мініуривків» у поєднанні з практичними прийомами. Дистанційні технології дозволяють доволі успішно проводити лекції та семінари, а от, практичні заняття, самостійна та індивідуальна роботи потребують певного удосконалення.

Узагалі для навчання «на відстані» потрібно мати сильну мотивацію і самоорганізацію. Для когось це є перевагою, а для когось, навпаки, – недоліком, – усе залежить від людини та її характеру. Проте не менш важливою складовою дистанційного навчання є спілкування студентів між собою: виконання завдань у групах, проведення семінарів та дискусій у режимі онлайн. Без усіх цих інтерактивних форм навчання і спілкування процес вивчення на відстані стає статичним та недостатньо ефективним.

Аналізуючи підходи науковців щодо проблеми формування навичок *soft skills*, було виділено навички адаптування як складові процесу розкриття внутрішнього потенціалу майбутніх фахівців та ефективного здійснення ними освітньої діяльності.

Самоосвітня діяльність в умовах дистанційної освіти є сукупністю цілеспрямованих зусиль та діяльності, спрямованих на досягнення змін в особистості саме за допомогою сформованих відповідних навичок та зусиль суб'єкта. Студент стає активною і самостійною навчальною одиницею, а педагог залишається тьютором, ментором, наставником, який виконує роль

менеджера в самоосвітній діяльності, а не лише виконує функції носія та надавача знань (Коваль, с.21).

Аналіз проблеми особистісного саморозвитку і як його складової, самоменеджменту, свідчать про її актуальність та необхідність ґрунтовного дослідження. Вивчення наукових джерел з досліджуваної проблеми підтвердило, що у процесі професійно-практичної підготовки студентів недостатньо приділяється уваги формуванню умінь організації освітньої діяльності. За наслідками проведеного дослідження, було виділено два напрями самоменеджменту, як складових особистісного саморозвитку здобувача освіти – це ресурс-менеджмент і тайм-менеджмент. Метою даних напрямів є формування вміння планувати своє навчання, креативно підходити до виконання завдань та використовувати компетентісний підхід в особистісному саморозвитку. Мотиваційна складова навчання і стратегічне планування діяльності забезпечить успіх у навчанні та повсякденному житті (Буняк, с.185).

Отже, вивчення дефініції саморозвитку розкривається через дослідження основних навичок, які є вкрай необхідними для майбутнього фахівця права. За даними звіту Всесвітнього економічного форуму «Майбутнє робочих місць-2020», у 2025 році будуть найбільш потрібні навички, які сприятимуть розвитку аналітичного мислення, інноваційності, стратегії навчання, комплексному розв'язанню проблем, виконанню креативних і творчих завдань (4, Звіт)

Тому, під час підготовки здобувачів фахової передвищої освіти, необхідно враховувати цей факт і включати у зміст підготовки завдання, які передбачатимуть формування особистісних навичок та самоменеджмент. Головне полягає в тому, щоб навчити студента-правника постійно вчитися, здобувати нові знання, формувати навички самостійного дослідницького пошуку, виявляти творчість у розв'язанні складних професійних проблем і ситуацій. Підготовка студентів має бути максимально спрямованою на майбутні фахові потреби правника, формувати такий рівень професійної та загальної культури, фахової компетентності, який дозволить підтримувати високий професіоналізм у будь-якій сфері юридичної діяльності. Окрім того, має бути готовність до здобуття нової кваліфікації, перепрофілювання, до постійного оновлення та вдосконалення свого фахового рівня протягом усього життя.

Список використаних джерел

1. Левицька Н. Дистанційна освіта – закономірний процес розвитку та адаптації освіти до сучасних умов. Психологічний журнал. 2020. №3.с. 182–192.
2. Коваль А., Леплинська А. Самоосвіта здобувачів вищої освіти.
3. Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції «Організація освітнього процесу в умовах дистанційного навчання у вищій школі: методологія, методика, практика». Київ, 2021. С.21-24.
4. Буняк Н. М. Самоменеджмент як мистецтво саморозвитку особистості. Миколаївський національний університет ім.В.О.Сухомлинського. 2019. Вип. 18. с. 185–188.

*Дмитро ЧМІЛЬ,
студент спеціальності «Фізична культура і спорт»
Науковий керівник - Сергій МАРЧУК,
канд. пед. н.
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)*

ПСИХОФІЗИЧНА КУЛЬТУРА У СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ

Упродовж багатьох століть український народ в умовах іноземного панування та відсутності своєї національної держави намагався забезпечити собі гідне існування та розвиток у світі. Шукаючи способи захисту, форми самооборони та методи активної воєнної протидії збройним силам експансіоністських держав, народ саме з козацтва створив потужні збройні сили, що є, як відомо, однією з головних ознак держави. Тож саме козацтво заклало ідею державності, яка згодом реалізувалася в Запорізькій Січі (Берега, Гіджеліцький, Орловська, с. 5).

Життя запорозьких козаків відрізнялося своєрідним аскетизмом, який був збагачений власним досвідом, а не запозиченим. Окремі козаки, вільні від шлюбних зв'язків, метою свого життя вважали максимальний фізичний і психофізичний розвиток. Вони настільки розвивали свої внутрішні можливості, що багато сучасників були переконані в тому, що ніби в них «вселялись» якісь надприродні сили, тобто козаки володіли чарами, були характерниками. Боротьба характерників із ворогами вважалася вершиною козацьких бойових мистецтв (вона ще відома під назвою «господар ночі»). У народній пам'яті цей вид боротьби овіяний невмирущою славою, ореолом легендарності. Козаки-характерники володіли умінням, дещо схожим з тими, які в наш час демонструють екстрасенси. Характерники часто впливали на моральну сторону противника, старались налякати його, поширити інформацію про свою силу і непереможність, про те, що їх не бере ні вогонь, ні вода, ні шабля, ні звичайна куля, крім срібної. Вороги нерідко вірили, що козаки могли відкривати без ключів замки, брати голими руками розпечені ядра, бачити на декілька верст навколо себе, замовляти себе від ворожої зброї, руками ловити кулі, Характерники вміли навіювати на ворогів «ману», щоб їм вважалася зовсім не те, що справді робилося, «зачаровувати» їх, вивідувати в них військові таємниці (Завацький, Цьось, Бичук, Пономаренко, с. 32). Серед запорожців були й справжні богатирі. «Вони товсті, металеві смуги, як снопи в полі, навколо шиї ляхів скручували. Дуже тугі луки, над

якими в Польщі декілька осіб даремно силились, натягували, граючись» (Яворницький, с. 236)

Окремі козаки спеціальними вправами досягали неймовірного ефекту, коли «тіло грає» (в такому разі больові удари противника не відчувалися). Такі козаки миттєво концентрували внутрішню енергію в ту частину свого тіла, куди спрямовувався удар нападника. Подібні явища притаманні й східним системам боротьби, наприклад, мистецтву тибетських ченців катеда і «школі залізної сорочки» в кунг-фу та карате. Козаки, які постійно займалися вдосконаленням свого фізичного і психофізичного стану, опановували специфічними дихальними вправами, подібно до йогів. Д. Яворницький писав: «У них у Січі серед інших богатирів жив Васюринський козарлюга: то був такий силач, що коли він причащався, то 4 чоловіки підтримували священника, щоб він не впав від одного духа богатыря тому, що як тільки він дихне, як від того подиху людина падала з ніг. А коли руйнували Січ, то там був такий силач, котрий одним подихом міг убити людину» (Яворницький, с. 236). Таке явище дослідники підтверджують у китайських цигунів, японських кіко, секрет сили яких – у «роботі з внутрішньою енергією через дихальні вправи».

Серед запорізьких козаків значного поширення набули різноманітні системи єдиноборств. Найвідоміша лягла в основу козацького танцю гопак. У запальному і пристрасному, завихреному й відчайдушному, зі складними фізичними, навіть карколонидами прийомами – гопаку – і сьогодні помітна його першооснова – бойовитість духу, віра у власні сили, порив до життя, напруження своїх духовних і фізичних сил, наступальність і оборонний характер дій та торжество перемоги. Психофізичний та історико-етнографічний «розріз» гопака переконує в тому, що всі збережені на сьогодні елементи: складні акробатичні вправи, багато ударів ногами й руками – були складниками самозахисту наших предків у боротьбі з ворогами (Цьось, Деделюк, с. 138)

Тілесне і психофізичне виховання козаків було складовою частиною комплексної й цілісної системи ідейно-морального, емоційно-естетичного і військово-спортивного загартування. Однак, зважаючи на те, що наша культура постійно руйнувалася чужоземними загарбниками, а козацький волелюбний дух, лицарські традиції викорчовувалися за допомогою заборон, арештів, розстрілів і тюрем, чимало компонентів цієї системи на сьогодні забуто (Руденко, Губко, с. 229).

Отож, у вправах, тренуваннях, змаганнях, видах боротьби козацькій гімнастиці відображено складники цілісної козацької системи вдосконалення і самовдосконалення.

Список використаних джерел

1. Козацька педагогіка і навчально-виховний процес у закладах освіти : науково-методичний збірник / уклад. В. Є. Берека, І. К. Гіджеліцький, Н. М. Орловська. Кам'янець-Подільський: ПП Зволейко Д. Г., 2018. 472 с.

2. Козацькі забави: навч. посіб. / В. І. Завацький, А. В. Цьось, О. І. Бичук, Л. І. Пономаренко. Луцьк: Надстир'я, 1994. 109 с.
3. Яворницький Д. І. Історія запорозьких козаків: в 3-х Т. Т. 1. Київ: Наукова думка, 1990. 580 с.
4. Цьось А. В., Деделюк Н. А. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку ХІХ ст.: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. 456 с.
5. Руденко Ю., Губко О. Українська козацька педагогіка: витоки, духовні цінності, сучасність. Київ: МАУП, 2007. 384 с.

*Катерина ЧУЛЬ,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ольга ГНЕПА,
канд. пед. н.
Володимирський педагогічний фаховий коледж
імені Агатангела Кримського
Волинської обласної ради
(м. Володимир, Україна)*

АРТТЕРАПІЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Постановка проблеми. З початку війни Волинська область прийняла сімдесят сім тисяч внутрішньо переміщених осіб, значна частина яких – школярі. Ці діти пережили жахи війни й потребують психологічної підтримки. І навіть ті учні початкових класів, які проживають у рідних домівках, теж переживають стресові ситуації. У багатьох із них хтось із рідних воює. Широкими можливостями для стабілізації емоційно-психологічного стану, відновлення захисних функцій організму володіє арттерапія.

Метою дослідження є аналіз потенціалу арттерапія та можливостей її використання у початковій школі.

Результати дослідження. Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що терапія мистецтвом використовується у початковій школі лише епізодично. І даремно. Адже, занурюючись у світ творення краси, діти не лише заспокоюються, а й краще засвоюють навчальний матеріал, стають більш життєрадісними. Різні види арттерапія – це гормон щастя молодших школярів, який допомагає подолати їхні внутрішні страхи.

Кожна дитина, попри відсутність мистецької освіти та наявність особливих освітніх потреб може брати участь в арттерапевтичній роботі. Арттерапія як невербальний засіб спілкування особливо важлива для тих, хто недостатньо добре володіє артикуляційним апаратом, відчуває труднощі в словесному описі, у взаємодії із людьми. Образотворча діяльність є засобом зближення людей, а також засобом самовираження.

Розглянемо спочатку такий вид арттерапії, як музикотерапія. Музику ми чуємо щодня на вулиці, вдома, у транспорті. На жаль, впродовж останнього року спокійні мелодії заглушують звуки сирен і вибухи. Гучні звуки порушують ритм серцебиття, призводять до серйозних психічних розладів, викликають відчуття тривоги, знижують працездатність. Помірна музика, навпаки, надає відчуття спокою, впевненості, допомагає сконцентрувати увагу, налаштовує на роботу (Тітова, с. 224).

Ураховуючи різносторонній вплив музики на мозок людини, музикотерапія є одним із перспективних методів лікування та профілактики порушень нервової системи, аутизму, заїкання, депресії, відхилень у поведінці, психосоматичних захворювань, рухових і мовних розладів. Музика є засобом мобілізації рухових, емоційних, мовленнєвих та інших функціональних можливостей організму дитини з особливими освітніми потребами.

Власний педагогічний досвід свідчить, що музика допомагає молодшим школярам емоційно налаштуватися на роботу і позитивно впливає на їх загальну успішність. Фонова музика, яка використовувалася під час написання учнями діагностичних робіт, активізувала їх розумову діяльність і творчу активність, сприяла зменшенню кількості помилок і підвищенню якості знань.

Наступний вид арттерапії – це ізотерапія, тобто терапія малюванням. У малюнку дитина виражає свої переживання і страхи, які не здатна виразити словами. І тут саме головне не правильність малюнка чи вміння використовувати якісь художні техніки, а здатність зосередитись на своїх почуттях.

Досить цікавою, на нашу думку, технікою є малювання пальчиками. Погоджуємося із думкою всесвітньо відомого педагога Василя Сухомлинського, що розум знаходиться на кінчиках пальців дитини. Зазвичай педагоги, а також батьки, не дозволяють дітям забруднювати фарбою руки. У молодших школярів виникає потреба спробувати заборонене. Зауважимо, що малювати пальчиками можна, як однією рукою, так і двома. Цей метод розвиває у дитини уяву, допомагає позбутися емоційної нестабільності та психічних розладів, роботі обох півкуль мозку. Особливо корисне малювання пальчиками для дітей, які мають аутизм та порушення моторики рук.

Завдяки ізотерапії учні початкових класів отримують позитивні емоції, розвивається критичне мислення, самостійність, творча уява, дрібна моторика рук, формується художній смак.

Вважаємо за доцільне виділити ще один вид арттерапії – казкотерапію. Казкотерапія – метод, що використовує казку для корекції емоційно-психологічних порушень і гармонії з навколишнім світом. Метою і завданням цього виду арттерапії є зменшення агресивності у дітей, усунення страху та тривожності, розвиток позитивних емоцій і доброзичливих взаєностосунків із людьми. На уроках у початковій школі використовують

різноманітні прийоми казкотерапії: розповідь, пояснення, показ казки, складання казок дітьми. Казкотерапія сприяє інтеграції учня у суспільстві; подоланні труднощів у навчанні, розвитку творчої уяви й пам'яті.

Якщо молодший школяр агресивний, порушує дисципліну у класі, не варто його сварити, а краще вигадати казку, в якій герой дуже схожий на вашого учня, потрапляє у подібну ситуацію, з якої виходить, прийнявши правильне рішення. Дитина обов'язково поставить себе на місце героя і надалі намагатиметься поводити себе спокійно, ввічливо, відповідно до правил поведінки учнів у школі.

Корисно поєднувати казкотерапію із музикотерапією і лялькотерапією, тобто відтворювати казкову історію за допомогою лялькового театру. Це допомагає дітям проявити через ляльку ті емоції, які з якихось причин вони стримують чи приховують. Все це дозволяє створити особливу атмосферу на уроках і молодші школярі будуть з радістю ходити до школи.

Аналіз джерельної бази свідчить, що кольоротерапія – це дієвий метод впливу на дитину, який використовується у роботі з молодшими школярами для запобігання та лікування психічних розладів.

Ще з народження ми оточені різноманітними кольорами. Вони супроводжують нас впродовж всього життя, впливають на наш настрій та поведінку. В залежності від того, який колір в людини є улюбленим, психологи можуть створити емоційний портрет особистості, який відповідає її внутрішньому стану.

Більшість молодших школярів використовують п'ять-шість кольорів, що свідчить про їх нормальний емоційний та психічний розвиток. Якщо ж учень використовує два-три кольори, це означає, що у дитини є певні емоційні проблеми і якщо вчасно їх не виявити, то може розвинутися депресія та психічні розлади.

Дуже популярним є тест «Люшера», який допомагає виявити характер та емоційний стан, або ж тест «Тваринка». Мета останнього з них полягає у тому, щоб з'ясувати, чи комфортно дитині перебувати вдома. Нами використовувалася діагностична вправа «Квітка-самоцвітка», метою якої є визначення психічно-морального стану дитини.

Отже, арттерапія, як доступний та ефективний засіб у роботі з молодшими школярами, є важливим ресурсом збереження та відновлення їх здоров'я.

Список використаних джерел

1. Тітова А. В. Можливості застосування музикотерапії у вищій школі та її вплив на успішність майбутніх лікарів. *Вісник ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»*. 2015. Вип. 2 (50). Т. 15. С. 224–227.

*Андрій ШАЛАМАЙ,
студент спеціальності «Фізична культура і спорт»
Науковий керівник - Сергій МАРЧУК,
канд. пед. н.
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)*

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИЙ ПРИНЦИП У ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ К. УШИНСЬКОГО

Важливою засадою освітньої політики Закон України «Про освіту» (2017) визначає формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля. Ключовою компетентністю випускника закладу загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа» (2016) є екологічна грамотність і здорове життя, що передбачає уміння здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя.

У сучасних умовах пріоритетне завдання системи освіти – виховання у людини відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я інших осіб як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності. Розв'язання актуальних завдань здоров'язбережувальної освіти у практиці національного виховання спонукає освітян до творчого використання спадщини прогресивних педагогів минулого, зокрема, видатного українського педагога Костянтина Ушинського.

У наукових історико-педагогічних джерелах педагогічна спадщина К. Ушинського окреслюється навколо таких позицій: життєпис педагога; зв'язок філософських поглядів і теоретичних педагогічних положень; ідея народності; виховне навчання; природнича освіта; праця і моральне виховання; роль і статус вчителя у суспільстві і його педагогічна майстерність; дискусія: К. Ушинський – український чи російський педагог; просвітник світового масштабу; перевидання праць педагога (Українська педагогіка в персоналіях, с. 284–292).

Питання здоров'язбережувальної педагогіки у творчій спадщині К. Ушинського вивчали В. Бобрицька, Г. Васянович, Т. Дорошенко, В. Ликова, С. Кондратюк, С. Марчук, О. Савченко, Т. Стеблянка, Т. Чирва, А. Цьось. Дослідники акцентують свою увагу здебільшого на таких важливих аспектах цієї проблеми: зв'язок тілесного і духовного виховання особистості, виховна сила праці та гри, психолого-педагогічні умови зміцнення і збереження здоров'я дітей, шляхи формування емоційної культури, ідея народності та природовідповідності, роль учителя у збереженні здоров'я молодих поколінь, валеологічна спадщина.

К. Ушинський по-науковому підійшов до розв'язання проблеми використання засобів та форми фізичного виховання школярів. У своїх

творах «Людина як предмет виховання», «Педагогічні замітки про Швейцарію», «Звіт про відрядження за кордон», «Програма з педагогіки для спеціальних класів жіночих навчальних закладів», «Дещо про перші уроки в школі», «Праця в її психічному і виховному значенні» він переконливо доводить, що педагогічні правила фізичного виховання є позитивними, точними й правильними за умови їх виведення із фундаментальних знань з анатомії, фізіології, гігієни, психології, логіки, філософії.

Фізичну працю К. Ушинський розглядає як необхідну умову для розвитку і підтримання у тілі людини фізичних сил, здоров'я і фізичних здібностей. Розумова праця, на думку педагога, цілком впливає на обіг крові й на травлення (Ушинський, т. 5, с. 34, с. 390). Правильний режим праці й відпочинку школярів протягом дня повинен передбачати перерви в роботі, які дозволяють попередити втому, не допустити зниження працездатності й стимулювати подальшу навчальну працю.

К. Ушинський вважав, що доцільно проводити у вихідні дні екскурсії, виїзди за межі міста, пішохідні прогулянки в лісі, парку, проводити час біля озера чи річки, відвідувати музеї та картинні галереї. Корисними є заняття легкою фізичною працею в саду і на городі. Радісний настрій знімає почуття втоми, а бездіяльність є поганим супутником відпочинку. В активний відпочинок після навчання К. Ушинський пропонує включати пішохідні прогулянки. Передвечірні прогулянки, особливо в гарних природних умовах, швидко знімають втому. Корисно діють на дитячий організм купання в річці, ходіння босоніж. К. Ушинський вказує вимогу постійної зміни розумових вправ тілесними – прогулянок, купань тощо (Ушинський, т. 6, с. 34, с. 250).

До найкращих засобів підтримання організму в нормальному стані, на думку педагога, належать «гімнастика, тілесні вправи різних видів, тілесна втома, що вимагає сну та їжі, прогулянку на свіжому повітрі, прохолодну спальню, холодні купання» (Ушинський, т. 6, с. 34, с. 248–249).

Гімнастику К. Ушинський розглядає як систему довільних рухів, спрямованих на доцільну зміну фізичного організму. Він переконує, що настане той час, «коли гімнастика стане наймогутнішим медичним засобом навіть при глибоких внутрішніх хворобах».

У творчому спадку педагога представлена система засобів збереження та зміцнення здоров'я школярів: фізичні вправи, гімнастика, гра, фізична праця, сільськогосподарські роботи, ознайомлення учнів із теоретичними відомостями з анатомії, фізіології та гігієни в підручниках «Дитячий світ» та «Рідне слово», природні та гігієнічні фактори – раціональний режим праці, харчування, відпочинку, сну (Марчук, с. 23).

За К. Ушинським педагогічно доцільними є такі умови під час реалізації завдань виховання: гуманізм, народність, природовідповідність, оптимальне поєднання дієвих шляхів, засобів та форм зміцнення і збереження фізичного та духовного здоров'я учнів.

Отож, у творах К. Ушинського йдеться про такі важливі здоров'язберезувальні засоби школярів: фізична праця на свіжому повітрі;

гімнастичні вправи та ігри; природні чинники (повітря, вода), мандрівки. Реалізація здоров'язбережувальних ідей К. Ушинського в сучасній системі освіти сприяє поглибленню гуманістичної спрямованості виховного процесу, формуванню в учнів культури здорового способу життя та позитивного ставлення до свого здоров'я як найвищої цінності.

Список використаних джерел

1. Українська педагогіка в персоналіях. У 2 кн. Кн. 1. Х–ІХ ст. : навч. посіб. для студ. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. 624 с.
2. Ушинський К. Д. Твори: в 6 т. Т. 5. Київ: Рад. школа, 1952. 432 с.
3. Ушинський К. Д. Твори: в 6 т. Т. 6. Київ: Рад. школа, 1955. 618 с.
4. Марчук С. С. Ідеї фізичного виховання школярів у педагогічній спадщині К. Д. Ушинського : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / СНУ імені Лесі Українки. Луцьк, 2016. 24 с.

Софія ШЕЙКО,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Анастасія ГОРНИЦЬКА,
викладач циклової комісії видавничої справи,
культури та української філології
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

СТАТЕНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Дитяча література має велике значення та вплив на дитину, формує навички та вподобання, допомагає зрозуміти світ навколо себе через історії з книг та розвиває емпатію. Але, чомусь, тема статевого виховання мало розглядається в літературі та табується суспільством загалом. Ця тема дуже важлива, особливо вона цікава дітям в період з 4 по 6 років. Саме в цей період дитина замислюється над тим звідки вона взялась та чому існують вагітні жінки, чому саме жінки, а не чоловіки. За допомогою дитячої літератури можна відповісти на питання, які цікавлять дитину в більш доступній для неї формі. І саме дитяча література, яка стосується теми сексу допоможе батькам, вчителям, опікунам розповісти дитині звідки й чому вона взялась.

На жаль, ця сфера недостатньо розвинута в нашій країні, бо навіть за результатами дослідження аналітичного центру Cedos в партнерстві з агентством Info Sapiens на замовлення ООН та за підтримки Міністерства освіти й науки України, до 60% батьків та педагогів підтримують ідею запровадження статевого виховання в освіту. Водночас лише 40% педагогів говорять, що мають достатньо знань, щоб проводити такі заняття чи

бесіди.[2] Тож це не надто погана статистика, але все ще недостатньо висока, щоб це перестало бути чимось страшним та «принизливим».

Культура статевого життя – частина культури суспільства. Безліч різноманітних обставин спричинили те, що психосексуальна культура виявилася досить низькою. Ситуація, що склалася, спричиняє виникнення проблем, які, своєю чергою, значно впливають на психіку, здоров'я й особисте щастя. Культура статевого життя залежить від сформованої статевої свідомості.[1]

Книги надають не тільки інформацію стосовно сексу, але й про дорослішання організму, стосунків між особами, правила безпеки з людьми, які намагаються зробити щось інтимне з вашим тілом або просять зробити щось інтимне з їх тілом.

Десь в 9-10 років в деяких дітей вже відбувається скачок гормонів та починаються зміни в організмі. Вчасні пояснення щодо нормальності таких процесів та щодо майбутнього розвитку вбереже їх від зайвого стресу та напруги, можливих неприємних ситуацій. Все, що стосується хлопчиків повинні знати й дівчата та навпаки. Люди – це дві статі одного виду, просто з деякими відмінностями. Також ця інформація може повністю (частково) задовольнити інтерес дитини про відмінності хлопчиків та дівчаток.

Особливу увагу треба приділяти темі сексуальної згоди та домагань зі сторони інших людей. Ця тема дуже жорстока, але це справді важливо.

Близько 4% опитаних українців стали жертвами зґвалтування у дитинстві, 23% – сексуального насилля або домагань. Це дані соціологічного опитування агенції «Фама», проведеного на замовлення Центру гідності дитини Українського католицького університету (УКУ). Вперше фахівці дізнавались про досвід українців у питанні сексуального насилля в дитинстві.

Ця статистика голосів наших громадян просто вражає. Звинувачують у сексуальному насиллі переважно кривдника (77%). Водночас є серед респондентів і ті, хто бачить провину як кривдника, так і жертви (21%).[3]

Багато членів нашого суспільства досі звинувачують жертву в насиллі, тому діти, бачачи таку риторику від батьків, ніколи не скажуть про це, бо їх «насварять» або ж людина, яка гвалтує дитину та має над нею владу (родич, друг сім'ї тощо), точніше погрожує, що розкаже «секрет».

Отже, що ж можна зробити для того, щоб вчителі, батьки та діти могли дізнатися бажану та потрібну інформацію? Поширення та розвиток в дитячій літературі теми статевого виховання. Це не тільки нові знання, розвиток та сприйняття світу й себе, це ще допоможе вберегти дитину від насилля. Крім того, якщо сексуальне насилля все ж таки відбулося, то дитина зможе вчасно звернутися за допомогою до дорослих, що дасть можливість покарати злочинця.

Наразі існують сучасні книги про статево виховання, але у нас у країні їх дуже мало й про них мало хто чув.

Книги про статеve виховання варті уваги та свого місця на полиці вчителя. Стільки важливих тем для розуміння та пояснення, що навіть багато дорослих можуть дізнатися з них щось нове та цікаве для себе.

Як використовувати книги статевого виховання в навчанні?

Такі книги можна використовувати під час виконання різних вправ і завдань. Наприклад, на уроках позакласного читання (уроках дитячої книги), навіть “Щоденні п’ять” можуть стати прекрасною нагодою ознайомити дітей з цією темою. А саме, підбираємо тему та інформацію, яку хочемо розповісти дітям. В нашому випадку - тема “Родина та родинні зв’язки”, будемо працювати з книгою “Майя та її мами”.

1. Обираємо з учнями уривок, який вони будуть читати самостійно, а після просимо когось переказати прочитане, також ставимо питання за текстом.

Наприклад, не всі батьки можуть мати дітей. Мама і тато Софійки та Солі не змогли. Тоді їм допомогли наука й лікарі. Щоб народилися Софійка Перша та Соля, сестра їхньої мами подарувала свою яйцеклітину. А один чоловік надав свою сперму. Він зашифрований, як секретний агент! Його ім'я знають лише лікарі. Пані Юлія розповіла, що таких людей, які допомагають народити діток, називають донорами.

Про яких героїв нам розповідається? Як по-іншому називають секретних агентів? Хто подарував яйцеклітину батькам Софійки та Солі? Чи всі батьки можуть мати дітей?

2. Письмо для себе. Тут учні можуть описати персонажа, який їм сподобався та чому. Можна не тільки писати, а й малювати. Краще підготувати для учнів теми на вибір або можна запитати дітей про що саме вони хочуть написати.

Наприклад, мені сподобалась пані Юля, бо вона дуже розумна та не дає нікого ображати, також все чітко пояснює. Мені здається, що вона дуже добра, чесна та привітна людина тощо.

3. Читання вголос. Ми не тільки ще раз повторюємо інформацію, а й також розвиваємо слухання та читання.

4. Робота зі словами. Саме в цьому пункту ми приділяємо більше уваги, бо цього потребує наша тема. Багато з тих термінів, з якими ми знайомимо учнів, вони чують вперше. Скоріше за все буде багато запитань та треба буде наводити багато прикладів/паралелей з більш простими та знайомими речами.

5. Слухання. Проява інтересу до матеріалу допоможе учням не тільки зосередитися та запам’ятати нову інформацію, а й навчить їх трохи більше розуміти світ навколо себе.

Цей невеликий фрагмент вже надав інформацію, яка цікава й корисна дітям та паралельно показав розвиток читання, співпраці, розуміння та концентрації учнів.

Також ми провели опитування з приводу освіченості на тему статевого виховання серед студентів 2 курсу спеціальності Початкова освіта як на їхню думку можна впровадити статеve виховання в шкільну програму.

100% - розуміють, що цією темою варто цікавитися. При цьому тільки 70% вважають, що статеve виховання потрібно в початковій школі й 30 % згодні з тим, що воно потрібно, але не все треба знати дітям.

45% майбутніх вчителів готові говорити з дітьми про статеve виховання, 40% частково, а ось 15% не визначилися. Ця статистика показує, що нам спочатку треба говорити з вчителями, тому що на них буде покладена велика відповідальність за цю тему.

Багато майбутніх педагогів самі не розуміють, що саме містить статеve виховання. Найпопулярніші відповіді на запитання: “Що таке статеve виховання?”, були: “Фізичні особливості хлопчиків та дівчаток”, “Статеve життя”, “Методи контрацепції”, “ЗПСШ (Захворювання, які передаються статевим шляхом)”. Так, усі ці відповіді правильні, але статеve виховання створене не тільки з цих тем, але й з купи різноманітних запитань, підтем й навіть правил.

Також з нашого дослідження ми дізнались про те, що 45% опитаних вважають, що статеve виховання треба починати з 7-10 років, а ось за вік 3-6 та 11-15 проголосували однаково по 25%. І тільки 5% проголосували за 16-18.

Про процес впровадження та як це краще розповідати дітям студенти обрали малюнки (картинки) та розповідь своїми словами, менше голосів набрали варіанти мультфільми та книги. Це є прикладом того, що дитяча література статевого виховання непопулярна.

На питання як можна проводити статеve виховання 75% надали відповідь “виховні години”, менш популярними стали відповіді:

- На уроках “Я у світі” - 20%).
- Де завгодно, навіть “Щоденні 5” підійдуть - 20%.
- На уроках читання - 5%.

Також, щоб перевірити наскільки популярна дитяча література статевого виховання ми додали такі запитання:

- “Чи знаєте ви книги про статеve виховання?”- 10% - ніколи цим не цікавилися, 45% - не знають, 35% - знають, але тільки 10 % знають та мають такі книги у своїй бібліотеці.
- “Чи знаєте Ви українських авторів, що пишуть книги про статеve виховання?” - 65% - не знають жодного, 15% - знають або одного українського автора, або не знають українських авторів, але знають закордонних, 5% - знають декількох українських авторів.

Серед студентів багато хто назвав книгу “Малечі про інтимні речі” Юлії Ярмоленко, вона прекрасно підходить для ознайомлення дітей в початковій школі з темою статевого виховання та дошкільнятам також підійде.

Також попросили студентів поділитися своїми ідеями та сподіваннями на рахунок того, як саме вони хочуть бачити статеве виховання в шкільній програмі. Були цікаві ідеї такі, як:

- Присвятити цій темі цілий предмет.
- “Хвилинка фактів”.
- Формат ігор/мультиків.

Отже, підіб’ємо підсумки. Статеве виховання та впровадження його за допомогою книг є найефективнішим способом, опорою та допомогою вчителям, батькам та самим дітям в пізнанні цієї теми. Те, що скоро, можливо, замість невеликих шматочків інформації, це може перетворитися на цілий шкільний предмет, в межах якого дітям буде доводитися основна інформація про зміни тіла, гігієну тощо.

Вчителі/батьки також мають знати та розуміти важливість цього впровадження в шкільну програму та допомагати дітям розібратися в цій темі, а не відбивати в них інтерес.

Нове покоління педагогів відкриті до нових знань та експериментів.

Список використаних джерел

1. Лариса Денисенко. Майя та її мами. Київ: Видавництво, 2016. 66 с.
2. <https://core.ac.uk/download/pdf/276628866.pdf>
3. <https://vseosvita.ua/news/stateve-vykhovannia-vzhe-ie-v-ukrainskykh-shkolakh-38914.html>
4. <https://www.radiosvoboda.org/a/seks-nasyllya-dity-z-hvaltuvannya-osvita/31577396.html>
5. посилання на саме дослідження:
https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/statistika_dl/Zvit_Seksualne-nasyllya_2021.pdf

*Анастасія ШИЛО,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Любов КОТЕЛЕВСЬКА,
викладач
Красноградський педагогічний фаховий коледж
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
(м. Красноград, Україна)*

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ

У сучасному світі відбувається зміна змісту освіти та підходів до освітнього процесу, особливо в умовах стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. Сучасна освіта застосовує компетентнісний підхід, заснований на опануванні засобами безперервного самостійного набуття нових знань, який розвиває здібності та вміння адаптуватися до

складних, швидкоплинних і непередбачених ситуацій. У стандартах фахової передвищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» подано перелік загальних, інтегральних та спеціальних компетентностей, яких мають набути здобувачі освіти задля реалізації свого потенціалу. Однією з компетентностей є здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. ІКТ-компетентність заслуговує на особливу увагу тому, що саме вона дає можливість особистості бути сучасною, активно діяти в інформаційному середовищі, використовувати найновітніші досягнення техніки у своїй професійній діяльності.

Дедалі все більше професій потребують цифрових навичок та вміння застосовувати нові технології. Не залишилася осторонь і професія педагога. Використання інноваційних комп'ютерних технологій, особливо в умовах дистанційного навчання, є важливим у контексті індивідуалізації освітнього процесу у закладі фахової передвищої освіти. Для надання якісної освіти, в умовах нового освітнього середовища, педагог має не лише володіти навичками роботи на комп'ютері, але й вільно почуватися у цифровому просторі, а, відтак, набуття цифрових компетентностей стає базовою потребою для кожного, у тому числі й для випускника педагогічного фахового коледжу. Проблема підготовки «нового» вчителя початкової та середньої школи насамперед передбачає озброєння педагога компетентностями, що дозволять йому системно використовувати ІКТ в освітньому процесі. Тому актуальними є додаткові кваліфікації «Вчитель інформатики» для спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології), «Користувач комп'ютерною технікою» на спеціальності 012 Дошкільна освіта, «Вчитель інформатики початкової школи» на спеціальності 013 Початкова освіта, адже Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти розглядає інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі як інструмент забезпечення успіху Нової української школи. Саме тому крім базових цифрових компетентностей (підготовка текстових документів, порівняльних таблиць, презентацій, тестів тощо) сучасний майбутній учитель повинен володіти інноваційними практиками для впровадження таких моделей навчання, як: адаптивне навчання, синхронне та асинхронне навчання, змішане навчання, дистанційне навчання, хмарне та мобільне навчання, віртуальний клас, гейміфікація, персоналізація, цифровий сторітелінг тощо. Найкраще ці навички зможуть засвоїти молоді педагоги – випускники педагогічних закладів освіти. Тому цифровій підготовці таких фахівців необхідно приділити особливу увагу.

Отже, суспільно зумовлений процес реформування системи освіти вимагає впровадження інноваційних підходів організації освітнього процесу, які в майбутньому забезпечать конкурентоспроможність фахівців, їх здатність застосовувати методики й технології організації та реалізації електронного та змішаного навчання, здійснювати тьюторський супровід.

*Марина ШКОДА,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Людмила ГЛУХЕНЬКА,
викладач природничих дисциплін
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА - КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУЛИ В НУШ

Педагогіка партнерства є одним із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу, ключовим принципом НУШ.

Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості.

Одним з ключових компонентів Нової української школи є педагогіка партнерства. В її основі – орієнтація вчителів, батьків на особистісний розвиток учнів, на побудову освітньої траєкторії дитини. Особливо актуальним для педагогіки партнерства є гуманне ставлення педагога до дитини, яке має поєднуватися з повагою до її думок і бажань. Між учителем, учнями й батьками мають встановитися партнерські стосунки, тонка взаємодія на засадах співпраці й співтворчості.

У концептуальних засадах «Нова українська школа» зафіксовано основні принципи педагогіки партнерства:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах, стосунках;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей) (2, с.14)

Сьогодні питання педагогіки партнерства стало ключовим у вихованні сучасного покоління. Партнерські взаємини між учителем, учнем і батьками є однією із ключових засад якісного реформування української школи.

Нова українська школа через технології партнерської педагогіки допомагають в реалізації розвитку особистості, створюють умови для її самовираження і саморозвитку, використовуючи такі форми роботи з батьками: родинні свята, сімейні виставки, вечори запитань і відповідей, день добрих справ, відкриті заняття для батьків тощо. Технології й методи партнерства, що заохочують висловлювати власні думки учнів: інтерактивні технології, особистісно орієнтовані технології, науково-дослідні методи,

створення проблемних ситуацій, методи самооцінки й взаємоперевірки, метод проєктів, діалогічні методи.

Як вважає Кравчинська Т.С., у педагогіці партнерства використовуються найрізноманітніші форми навчання: колективно-групова робота, колективна творча робота, робота в мікрогрупах, робота в змінних групах, ігрова діяльність, проєктна діяльність. Основним методом партнерства є навчальний діалог(4, с. 3).

Експерт МОН України, перший проректор нашого університету Л.Гриневич зазначила: «Ми можемо оновити зміст освіти, поставити у школі хороше обладнання, але якщо туди не придуть учителі, які володіють методами навчання компетентностей, які люблять роботу і розуміють, що таке педагогіка партнерства, тоді реформа в освіті не відбудеться. Учитель перший стоїть на порозі завтрашнього дня».

Зазвичай, виокремлюють, так званий «Трикутник партнерства: батьки, діти, учитель». Усі ці партнерські взаємодії є важливими для створення сприятливого та результативного освітнього середовища. Але ми розглянемо в окремості важливість основних. Базовими принципами партнерства «вчитель-учень», «вчитель-батьки», «учень-учень», «учень-батьки» є усвідомлення єдності цінностей для учнів, та вчителів, а саме: визнання гідності та прав дитини, повага до особистості, доброзичливість, рівність сторін, взаємна підтримка, довіра у відносинах та стосунках, толерантність, позитивне ставлення, діалог-взаємодія взаємоповага, право вибору та відповідальність; принципи соціального партнерства, які означають рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей. Але така школа стане можливою лише за умови відкритого діалогу всіх учасників освітнього процесу.

У процесі такого навчання роль вчителя змінюється. Він виступає організатором дій учнів, надихає їх, підбадьорює і скеровує їхні зусилля. Учні самі обирають спосіб діяльності, виконують обрані дії, обговорюють їх, приймаючи самостійні рішення. Учитель лише створює умови для безпечного й ефективного процесу навчання, запрошує взяти в ньому участь. Він повинен вміти слухати учня, чути його і не оцінювати прилюдно його особисті досягнення. Важливим чинником є і демонстрація вчителем моделей поведінки, орієнтованої на стійкий розвиток, а також удосконалення в учнів навичок критичного мислення(5, с. 294).

При підготовці майбутніх вчителів варто звернути увагу на:

I. Оновлення системи взаємин між учнем, батьками та вчителем - діалог, взаємодовіра, підтримка, приймання, активна співпраця, що позитивно вплинуть на шкільне освітнє середовище.

II. Оновлення *методичного інструментарію вчителя* – застосування методів навчання, заснованих на співпраці, активній участі дитини та її батьків у навчанні. Тобто треба змінити шлях розподілу функцій вчителя, батьків та учня й організацію їхньої співпраці.

III. Формування нового освітнього середовища (розвиваюче, мотивуюче і для учителя, і для учня та його батьків; яке має новітнє інформаційно-комунікаційне оснащення, сприяє професійній активності педагога, підвищує ефективність його роботи, уможлиблює індивідуальний підхід до навчання).

IV. Зміна підходів до оцінювання результатів навчання. Оцінювання як можливість відстеження прогресу учнів, діагностика їхніх потреб, оцінювання навичок вищого порядку: креативність, критичне мислення, пошук рішень, здатність до співпраці та взаємної відповідальності, здатність до застосування отриманої інформації тощо.

На що треба звернути увагу педагогу, впроваджуючи принципи педагогіки партнерства у свою практичну діяльність?

1. Шкільне освітнє середовище – це простір дитинства, який будується на засадах: рівності, діалогізму, співрозвитку, прийняття.

2. Переосмислення ролі вчителя вимагає від нього оновлення професійного мислення і відповідних цілеспрямованих дій: постійний аналіз власної педагогічної діяльності; орієнтацію на самоосвіту; відстеження результативності своєї роботи через систему моніторингу та самомоніторингу.

3. Педагогіка партнерства не скасовує вимогливість вчителя, бо, як засвідчує практика, саме вимогливі й справедливі вчителі мають найбільшу повагу та довіру серед учнів (1).

Отже, педагогіка партнерства важлива і незамінна з огляду на те, що, по-перше, сприяє створенню атмосфери, в якій найкраще розкривається потенціал кожного учня, формується його ініціативність і креативність. А це – один із ключових активів сучасного світу. По-друге, партнерство задовольняє потребу в значущості й приналежності та зменшує рівень стресу, що, зрештою, допомагає інтелекту працювати ефективніше. По-третє, такий формат стосунків найкраще готує молодих людей до професійної діяльності й ролі активного громадянина у відкритому світі.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти – НУШ: веб-сайт. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvitydokument/>
2. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Кравчинська Т. С. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах упровадження Концепції «Нова українська школа» [Електронний ресурс] / Т. С. Кравчинська. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://surl.li/ieiya>
4. Січко І. Підготовка майбутнього вчителя до реалізації ідей освіти для сталого розвитку у початковій школі [електронний ресурс] / І. Січко // Витоки педагогічної майстерності. 2017. випуск 19. – 2017. – режим доступу до ресурсу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8596/1/sichko.pdf>.

*Юлія ЯКІБЧУК,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Оксана ДЕМ'ЯНЧУК,
викладач природничих дисциплін,
викладач вищої категорії, викладач-методист
Коломийський педагогічний фаховий коледж
Івано-Франківської обласної ради
(м. Коломия, Україна)*

ПРОЦЕС ШКІЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКЛАСНИКІВ КОЛОМИЙСЬКОГО РЕГІОНУ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

«Бути готовим до школи - не означає вміти читати, писати і рахувати. Бути готовим до школи - означає бути готовим всьому цьому навчитися». Саме так вважає дитячий психолог, доктор психологічних наук Венгер Л. А., який досліджував шкільну адаптацію. (Венгер, с.15)

Адже шкільна адаптація – це найважливіший початковий етап маленького школяра, адже саме в цей період дитина пристосовується до нової системи соціальних умов.

Мета мого дослідження - визначення цифрового рівня шкільної адаптації першокласників Коломийського регіону до навчання в школі

Проблемою готовності дитини до школи займалися такі науковці: А.Богущ, Н.Бібік, М.Вашуленко, Н. Гавриш, а діагностикою готовності до шкільного навчання — О.Венгер, Ю.Гільбух, О. В. Запорожець, Н. О. Головань та ін.. Особливе місце ця проблема займає у творчій спадщині В. О. Сухомлинського. Він наголошував: «Це велике щастя для батьків: готувати дитину до школи, потім спостерігати її перші кроки на великій стежці до знань. Але це не тільки радість і щастя. Це разом з тим багато турбот і праці. Бо виховання починається з сім'ї, з того часу, як дитина осмислено подивилася на світ і усвідомила себе як живу, активну, діяльну істоту» (Сухомлинський, с. 25).

Проскура у своїй книзі виділяє три основні рівні адаптації:

- **ВИСОКИЙ РІВЕНЬ.** Учень легко засвоює навчальний матеріал, розв'язує ускладнені задачі, готується до всіх уроків, у класі має позитивний статус.
- **СЕРЕДНІЙ РІВЕНЬ.** Відвідування уроків не викликає у першокласника негативних переживань, розуміє навчальний матеріал, коли вчитель пояснює його досить детально і наочно, майже завжди готується до уроків і виконує домашні завдання, дружить з багатьма однокласниками.
- **НИЗЬКИЙ РІВЕНЬ.** Першокласник негативно або байдуже ставиться до школи: часто скаржиться на здоров'я, погане самопочуття, переважає пригнічений настрій, спостерігаються

порушення дисциплін, до уроків готується нерегулярно, потребує постійного контролю.

Буває й таке, коли дитина виявляється непристосованою до шкільного навчання тут виникає поняття дезадаптація - дитина прагне відчуження, не приймає правил соціуму, не може прийняти темп шкільного життя тощо. Для виявлення рівня адаптації дитини існує багато видів діагностичної діяльності.

Я ж хочу зупинитись на анкеті «Оцінювання рівня шкільних мотивацій й адаптації» Наталії Лусканової (Лусканова, с. 39).

Вона пропонує спеціальну анкету, відповіді на 10 питань якої оцінюються від **0 до 3 балів (негативна відповідь 0 балів, нейтральна — 1 бал, позитивна — 3 бали).**

Запитання анкети:

1. Тобі подобається у школі чи не дуже?

2. Вранці, коли ти прокидаєшся, ти завжди з радістю йдеш до школи чи тобі хочеться залишитися вдома?

3. Якби вчитель сказав, що завтра в школу не обов'язково йти всім учням, то ти б не прийшов до школи?

...

Учні, які набрали

25—30 балів, характеризуються **високим рівнем шкільної адаптації**,

20—24 бали характерні для **середньої норми**,

15—19 балів вказують на **зовнішню мотивацію**,

10— 14 балів свідчать про **низьку шкільну мотивацію і**

нижче 10 балів —негативне ставлення до школи, шкільну дезадаптацію.

Саме за нею і було проведено наше дослідження рівня адаптації першокласників шкіл Коломиї й району, а саме Коломийські ліцеї № 1, 6, 8, 9, а також Шешорськоа гімназія імені В. Чорновола.

Серед чотирьох навчальних закладів не виявлено дезадаптованих учнів, тільки 11 учнів з низьким рівнем адаптації , 175 учнів з середнім рівнем адаптації , а от 142 учні , мають високий рівень адаптації до навчання в школі.

У результаті можна зробити висновок , що в досліджуваних школах створена максимально комфортна, приємна та сприятлива для дітей атмосфера, а також це вказує на високий рівень кваліфікації та вмінь педагогічного колективу.

Отже, важливою умовою успішної адаптації у школі є підтримка батьків, а також відмінний вчитель, який створює сприятливий психологічний клімат у класі, розвиває мотивацію учня, самодисципліну, відповідальність.

Список використаних джерел

1. Венгер Л. А. Чи готова ваша дитина до школи? / Л. А. Венгер, А. Л. Венгер. – М.:Слово, 1994. – 76 с.

2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 424 с.
3. Лариса ОЛІЙНИК . Адаптація дітей до навчання: чому не всім першачкам легко дається школа? . - Режим доступу: - <https://vn.20minut.ua/Osvita/adaptatsiya-ditey-do-navchannya-chomu-ne-vsim-pershachkam-legko-daetsya-11649009.html>.
4. Практичний психолог/Адаптація дітей-першокласників до навчання в школі - Режим доступу: <https://nesterivka.school.org.ua/praktichnij-psiholog-16-44-25-05-08-2020/>.
5. Проскура О.В. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками: Навч. посібник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Освіта, 1998. – 199 с.
6. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / Василь Олександрович Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1978. – 229 с..

***Анастасія ЯКОВЕНКО,**
студентка спеціальності 012 Дошкільна освіта
Людмила ПЛУГАТАР,
завідувачка педагогічного відділення
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м.Київ , Україна)*

СТУДЕНТООРІЄНТОВАНЕ НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ
ОСВІТИ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЯКОСТІ

Функціонування системи освіти в цілому, і фахової передвищої освіти (Далі – ФПО) зокрема, в Україні можливе лише за умови єдності мети та послідовного і наскрізного вирішення поставлених завдань на всіх її рівнях. ФПО була запроваджена відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту» №2745-VIII від 02.04.2022 р. (Закон України «Про фахову передвищу освіту», 2022).

Проблеми розвитку ФПО наразі перебувають у колі наукових інтересів ряду дослідників: децентралізація та оптимізація управління ФПО в сучасних умовах (В. Максимчук, В. Супрун); організація освітнього процесу у закладах ФПО (Т. Равчина, Г. Шемелюк); основні напрями законодавчого забезпечення ФПО (В. Зелений) тощо. Наразі роль, місце та напрями подальшого розвитку ФПО у освітньому просторі України потребують подальших наукових досліджень.

До основних завдань ФПО включені завдання щодо забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі теоретичного та практичного навчання, дослідницької та інноваційної діяльності та створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів, а також збереження здоров'я учасників освітнього процесу (Закон України «Про фахову передвищу освіту», 2022).

Освітній процес у сфері ФПО – це інтелектуальна, творча діяльність, що проводиться у закладі фахової передвищої освіти та спрямована на

передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які здобувають освіту, а також на формування гармонійно розвиненої особистості (Закон України «Про фахову передвищу освіту», 2022).

Основний результат освітньої діяльності закладів ФПО – підготовка фахівців освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» (далі – ФМБ), здатного ефективно здійснювати практичну діяльність у різних галузях економіки; такого, що може задовольнити запити роботодавців на вітчизняному та міжнародному ринках праці.

Організація освітнього процесу у закладах ФПО наразі передбачає: заохочення здобувачів ФПО до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу; створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів ФПО, включаючи надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії; побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства здобувачів ФПО та адміністрації, педагогічних (науково-педагогічних) та інших працівників закладу ФПО.

Організація освітнього процесу у закладах ФПО на засадах студентоорієнтованого підходу ґрунтується на принципах: навчання як взаємодія викладача і студента, взаєморозуміння між викладачем і студентом, опори на пізнавальну активність студентів, розширення автономії студентів, надання їм права вибору, рефлексивний підхід викладача і студента до процесів викладання і навчання, взаємного задоволення процесом викладача і студента.

Студентоорієнтованість освітнього процесу у закладах ФПО забезпечується за допомогою різноманітних організаційних форм навчання, зокрема: заняття (включно з індивідуальними навчальними заняттями); самостійна робота (включно з виконанням індивідуальних завдань); практична підготовка, практична підготовка; контрольні заходи (включно з атестацією здобувачів ФПО).

Однією з основних ознак студентоорієнтованого освітнього процесу у закладах ФПО є його поєднання з виховним впливом викладачів на розвиток особистості студентів під час навчальних занять та виховних заходів, що стає можливим за умов: ознайомлення з реальними об'єктами, життєвими ситуаціями та способами виходу з них під час засвоєння знань та формування відповідних компетентностей; усвідомлення залежності результатів освітньої та практичної діяльності від власних здібностей і зусиль; наявності можливості висловлювати власні судження і на їх основі приймати рішення; здатності визначати власне ставлення до змісту діяльності і її процесу, формулювати власну життєву позицію.

Отже, Як показують численні дослідження, стан підготовки здобувачів ФПО не у повному обсязі відповідає потребам сучасного ринку праці. На стан підготовки ФМБ, негативно впливають: тривалість процесу формування системи ФПО; структурні зміни в освітній діяльності закладів ФПО;

відсутність досконалого механізму формування державного замовлення, яке в цілому не відображає реальні потреби ринку праці; недостатній кадровий потенціал та відсутність досконалої системи підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників закладів ФПО; розроблення та вдосконалення правової бази підготовки ФМБ у закладах ФПО; активне впровадження компетентнісного підходу в процес підготовки ФМБ; залучення експертів та науковців до розроблення відповідних стандартів, освітніх програм, навчальних планів підготовки ФМБ; залучення роботодавців до створення стандартів підготовки фахівців у закладах ФПО та оцінки результатів їхньої підготовки (зокрема через безпосередню участь у роботі Державних екзаменаційних комісій тощо).

Таким чином, основними тенденціями розвитку ФПО можна вважати: завершення формування нормативно-правової бази ФПО, стандартизацію підготовки ФМБ, закріплення принципів студентоорієнтованого навчання у освітньому процесі закладів ФПО, вдосконалення якісного складу педагогічних працівників, які здійснюють підготовку ФМБ відповідно до освітньої програми. Окреслені тенденції в цілому не охоплюють всіх напрямків розвитку системи ФПО України, а отже, можуть бути розширені та доповнені відповідно до певної галузі, реформ, яких вона зазнає, а також внаслідок включення до змісту освіти результатів наукових досліджень, які відбуваються у певній сфері освітньої діяльності.

Список використаних джерел

1. Закону України «Про фахову передвищу освіту» №2745-VIII від 02.04.2022 р. режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19>.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» від 18.12.2019. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-20>.
3. Курок Р. Тенденції розвитку фахової передвищої освіти в сучасних умовах. / Професійна педагогіка. (1(22)). 2021. ст. 41 – 48.
4. Півень О.А. Студентоорієнтоване навчання у закладах фахової передвищої освіти. / Міжнародна конференція «Університетська наука – 2020», т. 4., С.60 -61.
5. Сосницька Н., Глікман С. Студентоцентрований підхід до професійної освіти в умовах сталого розвитку суспільства. – Режим доступу: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/4127/1/2-378-382.pdf>
6. Студентоцентризм у системі забезпечення якості освіти в економічному університеті : зб. матеріалів Всеукр. наук.-метод. конф. за міжнар. участю (Київ, 2-3 березня. 2016 р.) К.: КНЕУ, 2016 434 с., С. 23.
7. Фролова Т.В., Терещенкова І.І., Стенкова Н.Ф., Сіняєва І.Р., Атаманова О.В. Особливості організації студентоцентрованого освітнього та виховного процесу / Студентоцентрований навчальний процес як запорука забезпечення якості вищої медичної освіти: матеріали III навч.-метод. конф. ХНМУ (Харків, 29 січня 2020 р.) / Міністерство охорони здоров'я України, Харк. нац. мед. ун-т. – Харків : ХНМУ, 2020. Вип. 10. 236 с.

*Наталія ЯРЕНЧУК,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Ірина ФАЛОВСЬКА
доцент кафедри педагогіки та психології
КЗВО «Луцький педагогічний коледж»
Волинської обласної ради
(м. Луцьк, Україна)*

ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ КОРЕКЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Усі діти мають право на освіту незалежно від їх стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, якість якої не відрізняється від якості освіти здорових дітей.

Міністерство освіти й науки України впродовж останніх десятиліть розробило низку правових, нормативних та інструкційно-методичних документів, за якими видно спроби держави привести процес організації навчання дітей з особливими потребами у відповідність до європейських стандартів та вимог міжнародних документів, зокрема Конвенції ООН про права дитини.

Більшість дітей із комплексними порушеннями розвитку не здатні засвоїти навчальний матеріал у строки, передбачені програмами для спеціальних шкіл, також вони мають специфічні труднощі в процесі соціальної інтеграції. Через складність або взагалі неспроможність навчання у навчально-реабілітаційних центрах за одним типом нозології дітям цієї категорії необхідне навчання у спеціальних групах чи класах. Існує окрема категорія дітей, які через особливості розвитку, спричинені глибиною та складністю наявного в них комплексного порушення, потребують організації індивідуального навчання. Через недоліки системи спеціальної освіти такі діти в більшості випадків позбавлені можливості опанувати навичками, необхідними для самостійного життя в суспільстві.

Згідно із «Положенням про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах» (2003р.) індивідуальне навчання – це одна з форм організації освітнього процесу, яка впроваджується для забезпечення права громадян на здобуття повної загальної середньої освіти з урахуванням індивідуальних здібностей та обдарувань, стану здоров'я, демографічної ситуації, організації їх навчання. Діти з порушеннями психофізичного розвитку також мають право на таку форму навчання в разі, якщо за медичними показаннями їм протипоказано знаходитись у колективі, наприклад, наявність епілептичних нападів, психотичних розладів, виразних соматичних захворювань тощо. До учнів, які за станом здоров'я не можуть відвідувати спеціальну школу, вчитель приходить додому.

У спеціальній педагогіці здійснено низку розробок з питань організації корекційного навчання і виховання учнів з особливими освітніми потребами на основі всебічного врахування їх психофізичних особливостей і пізнавальних можливостей. Особливої уваги заслуговують дослідження В. Бондаря, Л.Вавіної, В.Засенка, В.Синьова, В. Турчинської, О. Чеботарьової, М. Шеремет та ін., утім питання організації індивідуального навчання дітей зі складними порушеннями психофізичного розвитку залишається недостатньо вивченим.

Індивідуальне навчання здійснюється за індивідуальним навчальним планом, затвердженим директором навчального закладу, який складається на підставі навчального плану тієї школи, що відповідає показникам розвитку дитини (нозологія, конкретний діагноз, вік). Відповідно за основу береться і стандарт освіти для певної категорії дітей. Якщо ж серйозні розлади здоров'я (соматичного, фізичного, психічного) або специфічні вади розвитку (акалькулія, аграфія) перешкоджають дитині засвоїти загальні навчальні програми, то вони для неї індивідуалізуються.

Індивідуальне навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку ґрунтується на принципах спеціальної дидактики, тому обов'язково є корекційно спрямованим. Зміст та засоби корекції зумовлені специфікою наявного порушення, а не формами організації навчання. Індивідуальне навчання повинне здійснюватись педагогічними працівниками з відповідною фаховою (дефектологічною) освітою. Адже для реалізації корекційного навчання вчитель має на високому фаховому рівні опанувати спеціальною психологією, педагогікою та методикою у певній галузі дефектології. Саме тому вчитель індивідуального навчання повинен мати відповідну дефектологічну освіту.

Для успішної організації індивідуального навчального процесу дітей з психофізичними вадами вчитель повинен добре володіти знаннями особливостей їх психофізичного розвитку, типових труднощів, що виникають при опановуванні навчальним матеріалом і є обумовленими характером захворювання. Педагог має розуміти, на якому етапі й чому виникла та чи інша проблема у навчанні, як це відображається на засвоєнні навчальної програми.

До початку навчально-корекційної роботи вчитель має детально вивчити документацію про дитину; провести детальну бесіду з батьками про інтереси дитини, її схильності, потреби й улюблені заняття; з'ясувати її характерологічні особливості та особливості поведінки; вивчити стосунки у родині.

Для навчання дітей з психофізичними вадами повинні використовуватися методи корекційно-розвивального впливу, при цьому враховується рівень знань, темп роботи, динаміка втомлюваності, обсяг пам'яті, стійкість уваги, довільність психічних процесів дитини, рівень розвитку її мовлення та опорно-рухової системи.

Учителів необхідно узгоджувати педагогічні впливи з медичними й психологічними; дотримуватись послідовності й наступності в корекційно-виховній роботі, єдиного охоронно-педагогічного режиму в школі й сім'ї.

При організації навчання потрібно враховувати: кожен вид порушення потребує розробки своїх навчальних планів, змісту, особливої компенсаторно-корекційної роботи, спеціальної методики; зміст та засоби корекції обумовлюються специфікою наявного порушення, а не формами організації навчання.

Отже, питання навчання та виховання дітей зі складними порушеннями психофізичного розвитку досі залишаються дискусійними й потребують ґрунтовного дослідження. Водночас існує практична необхідність визначення навчальних можливостей дітей зі складними порушеннями розвитку, розробки заходів, спрямованих на їх соціалізацію. Особливу увагу слід звернути на дітей з численними, складними порушеннями психофізичного розвитку, які, крім того, мають сенсорні, опорно-рухові, інтелектуальні та мовленнєві порушення.

Здійснювати вирішення специфічних завдань, зумовлених особливостями психофізичного розвитку учнів, які потребують корекції фізичного та (або) розумового (психічного) розвитку, доречно через навчальні предмети, через організацію корекційних занять, які проводять практичні психологи, соціальні педагоги, вчителі-логопеди, дефектологи, що працюють у даному закладі освіти або закріплені за ним. Зміст, форми та методи навчання і виховання дітей з особливостями психофізичного розвитку мають бути корекційно спрямованими. Це означає, що кожна тема, яка вивчається в школі, кожний метод і прийом, використаний вчителем, мають сприяти не лише засвоєнню знань, умінь, навичок, формуванню поведінки, а й виправленню вад психофізичного розвитку (залежно від порушення).

Список використаних джерел

1. Дефектологічний словник: навч. посіб. / за ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Київ: МП «Леся», 2011. 528 с.
2. Корекційна педагогіка та психологія : зб. наукових праць. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2004. № 1. С. 3-22.
3. Миронова С. П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, редакційно-видавничий відділ, 2008. 204 с.
4. Синьов В. М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Серія № 19.
5. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. Частина I. 238 с.
6. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В. І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.

Розділ 2

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ЕКОНОМІЧНІ, УПРАВЛІНСЬКІ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Анастасія БЕШ,
студентка спеціальності 226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)

ПРЕЗИДЕНТСТВО ПЕТРА ПОРОШЕНКА

Актуальність. На мою думку, вибори 2014 року були надзвичайно складними і важливими для українців, адже за два місяці до них Росія незаконно анексувала Крим і розпочала криваву війну на Донбасі. Країні був потрібен сильний президент, який зміг би боротися з агресією Кремля та заручитися підтримкою міжнародної спільноти. І серед 26-ти кандидатів, які претендували на головне крісло країни, українці довірили його саме Петру Порошенку.

Основний виклад матеріалу. Часи президентства Петра Порошенка(2014-2019) – це часи реформ, які заклали значні підвалини для подальшого розвитку держави. Уже в кінці травня відбуваються вибори президента. Цю посаду обіймає бізнесмен, колись людина із ближнього кола соратників президента Ющенка, а ще ексклен партії Регіонів і ексміністр економіки за Януковича Петро Порошенко. Осердя його передвиборчої кампанії – націлене в майбутнє гасло «Жити по-новому!». Щоб гасло втілилось, треба робити реформи, мати вірних союзників і в процесі спільної діяльності для змін країни не намагатися обманути один одного. Із союзниками треба ухвалювати сміливі й з розумом підготовлені рішення. Як не парадоксально, президент працює із двома складами Верховної Ради. Але єдність тримається не на ідеалах, а на страхах.

Після революції гідності 2013-2014 рр. до влади в Україні повернулись проєвропейські сили, після чого було оголошено про повернення курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Петро Порошенко, який 27 червня 2014 р. підписав у Брюсселі економічну частину угоди про асоціацію України та ЄС та була ратифікована 16 вересня 2014 року. Зовнішня політика України спрямовувалась на послаблення газової залежності від РФ та посилення антиросійських санкцій у зв'язку з російською агресією на Донбасі. [1]

Однією з головних цілей зовнішньої політики України стало отримання безвізового режиму з Євросоюзом. Відразу після революції гідності в міністерстві закордонних справ заговорили про можливість

отримання безвізового режиму до кінця 2014 року, про що сказав А Дешиця. У вересні 2014 року заступник міністра закордонних справ Олена Зеркаль заявила, що Україна отримає безвізовий режим не раніше травня 2015 року, адже на 1 січня лише заплановано запуск процедури видачі біометричних паспортів. Про можливість надання Україні безвізового режиму у 2014 році говорив голова представництва ЄС в Україні Ян Тромбільський.

13 березня 2014 р. парламентом були ухвалені законопроекти щодо вдосконалення сфери захисту прав біженців, боротьби з корупцією, діяльності із захисту персональних даних, а також протидії дискримінації в Україні необхідні для безвізового режиму з ЄС.

У листопаді 2015 року Верховна Рада виконала одну з ключових вимог ЄС, ухваливши поправки до Трудового кодексу, яка забороняє дискримінацію у трудових відносинах через орієнтацію працівника. Станом на кінець 2015 року усі вимоги ЄС щодо отримання безвізового режиму з боку України були виконані.

У червні 2016 року двадцять п'ять країн членів ЄС вимагали від Німеччини, Франції та Італії пояснення щодо затримання рішення про скасування віз для Грузії та України.

7 липня 2016 року комітет Європарламенту у закордонних справах підтримав рекомендації швидше скасувати візові вимоги для українців. 8 вересня проєкт рішення про скасування українським громадянам віз підтримав комітет Європарламенту із правових питань.

26 вересня того ж року за внесення України до переліку країн, з якими ЄС запроваджує безвізовий режим проголосував комітет Європарламенту з громадянських свобод та внутрішніх справ.

6 квітня 2017 року депутати Європарламенту проголосували за надання громадянам України права на в'їзд до ЄС без віз. За відповідне рішення проголосував 521 європарламентар, проти - 75, ще 36 утрималось. 11 травня безвіз для України був затверджений Радою ЄС.

17 травня 2017 року голова Європарламенту та представник головуючої в ЄС Мальти підписали закон стосовно безвізу для українців. Президент Порошенко також був присутній на церемонії. 24 січня 2015 року після терористичного акту в Маріуполі президент Порошенко заявив: «міжнародна коаліція на підтримку України має дати рішучу відсіч злочинам терористів, посилити усі форми тиску на тих, хто її спонсорує та всебічно підтримує... Так звані ДНР та ЛНР мають бути визнані терористичними організаціями»[2]

Після інавгурації Порошенка Україна взяла курс на поглиблення співпраці з НАТО, але 4 вересня 2014 року заявив, що на даному етапі Україні достатньо співпрацювати з альянсом у форматі особливого партнерства, не порушуючи питання членства в НАТО. Також Порошенко сказав, що питання членства в НАТО вирішуватиметься на всенародному референдумі після того, як країна відповідатиме критеріям Північноатлантичного альянсу.

У 2014 після анексії Криму Росією та початку конфлікту на Донбасі українська економіка скоротилася на 6,6%. У 2015 падіння було ще глибшим - на 9,8%. Проте вже з 2016 економіка України почала відновлюватися, - той рік завершився зі зростанням у 2,4%. У 2018 рік приріст ВВП України вже склав 3,3%. Для порівняння: у Росії ріст ВВП становив 2,3%, у Польщі - 5,1%. [3]

Головне, що Порошенку не вдалося зробити – закінчити війну, розпочату росією проти України. На те є об'єктивні причини. В принципі, будь-хто, хто б не став президентом України, не зміг би зупинити війну у 2014 році. І тоді, у 2014 році, це обіцянка давалася Петром Порошенком із розумінням того, що її неможливо виконати. Відсутність успіхів у боротьбі з корупцією та очищення влади. Люстрація в Україні так і не була проведена до кінця. Влада так і не очистилася. Нові правила гри так і не з'явилися. Корупція залишається величезною проблемою в Україні й псує наші позиції у світі.

Порошенкові навіть довелося переступити через власне небажання й під тиском іноземних партнерів запустити НАБУ (Національне антикорупційне бюро) і процес створення Антикорупційного суду. Але історія пам'ятатиме, що це було зроблено саме за його президентства.

Досягненням президентства Порошенка стала й автокефалія української православної церкви, у підтримці якої він зумів переконати патріарха Варфоломія. Це сталося навіть ціною розколу православного світу, адже Константинополь виступив проти найбільшої й найбагатшої православної церкви — РПЦ (Російської православної церкви). Відновлення незалежності Української православної церкви, визнання її рівною у правах та канонічною, повний розрив із Московським патріархатом стали одним з елементів національної безпеки. Цей успіх не був би можливим без волі президента, а сама подія вручення томоса стала історичною для країни. Попри складний і тривалий процес, президенту вдалося досягнути безвізового режиму з Євросоюзом, який суттєво спростив і зробив доступнішими для українців туристичні подорожі або сезонні заробітки в країнах ЄС. [4]

Висновок. Отже, під час свого правління Порошенко дав чимало обіцянок якусь частинку з них він виконав, а решту так і залишилася не реалізована. Головне, що Порошенку не вдалося зробити на посаді президента – закінчити російсько-українську війну на Донбасі.

Список використаних джерел

1. 1.Здобутки та втрати п'яти років Порошенка. URL: <https://nasze-slowo.pl/zdobuti-ta-vtrati-p-yati-rokiv-poroshenka/>
2. 2.Петро Порошенко 2014-2019. URL: <https://centreua.org/parlamentska-respublika/petro-poroshenko-2014-2019/>
3. 5 років Порошенка у цифрах і фактах: яку країну лишає президент URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48011503>
4. 4.Українська преса: про сто днів Порошенка URL: https://www.bbc.com/ukrainian/press_review/2014/09/140912_press_ukr_friday_it

*Анастасія БОБРОВНИК,
студентка спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - Вікторія КАЗАКОВА,
канд. економ. н.
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

НОВАЦІЇ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У 2023 РОЦІ

Не дивлячись на складний і суперечливий шлях становлення і розвитку податкова система в Україні досі недосконала і продовжує розвиватися. Процес реформування податкового законодавства та впровадження його положень триває.

30 грудня 2022 р. Пресслужба Державної податкової служби України опублікувала огляд щодо основних новацій та перспектив податкового законодавства у 2023 році.

У 2023 році набирають чинності такі норми як:

1. Сплата авансових внесків з податку на прибуток підприємств за структурні підрозділи, які здійснюють торгівлю валютними цінностями у готівковій формі (Закон № 2720-IX).

Протягом 2023 року платники податку, які зобов'язані сплачувати авансові внески з податку на прибуток підприємств відповідно до пункту 141.13 статті 141 цього Кодексу, сплачують такі авансові внески:

- з 1 січня 2023 року по 30 червня 2023 року - із застосуванням коефіцієнта 0,33;
- з 1 липня 2023 року по 31 грудня 2023 року - із застосуванням коефіцієнта 0,66 (У 2003 р.).

Авансовий внесок з податку на прибуток підприємств сплачується у розмірі:

- трьох МЗП за кожний пункт обміну іноземної валюти, розташований у населеному пункті, чисельність населення якого перевищує 50 тисяч;
- однієї МЗП за кожний пункт обміну іноземної валюти, розташований в інших населених пунктах або за межами населених пунктів (Основні новації).

2. Впровадження нової версії УКТЗЕД (Закон №2697-IX).

Нова версія УКТЗЕД побудована на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів версії 2022 р. і Комбінованої номенклатури Європейського Союзу 2022 р. Ці зміни вплинуть на заповнення податкових накладних та розрахунків коригування до податкових накладних.

3. Збільшення ставки акцизного податку на рідини, що використовуються в електронних сигаретах (Закон №2139-IX).

4. Зміни розмірів сум МЗП і ПМ (Закон №2710-IX).

Законом встановлено, що протягом 2023 року:

- мінімальна заробітна плата за місяць становить 6700 грн;
- прожитковий мінімум на одну працездатну особу - 2684 грн.

Відповідно розміри єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування у 2023 році наступні:

- мінімальний – 1474 грн за місяць (22% від мінімальної зарплати);
- максимальний – 22110 грн за місяць (22% від 15 мінімальних зарплат).

5. Припинення дії деяких податкових пільг, які надавалися в галузі кінематографії, космічної діяльності, постачання програмної продукції та тимчасового розміщування (проживання) у готелях (вказана пільга продовжує застосовуватись відповідно до підпункту «в» п. 193.1 статті 193 Податкового кодексу України).

6. Оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів (Закон №2654-IX).

Набирає чинності з 1 квітня 2023 року та передбачає врегулювання статусу електронного резидентства:

- іноземець, який досяг 18 років, не є податковим резидентом України та зареєстрований у системі «Е-резидент»;
- є платником третьої групи спрощеної системи оподаткування без ПДВ: сплачує податок 5% від доходів у рамках ліміту (1167 МЗП), якщо перевищує ліміт 15 %; не дозволені доходи з джерелом походження з України, крім пасивних; податковим агентом «Е-резидента» є банк, у якому відкритий поточний рахунок платника єдиного податку третьої групи «Е-резидента».

Отже, новації податкового законодавства можуть вплинути на фінансове становище підприємств, які займаються торгівлею валютними цінностями у готівковій формі, тому важливо вчасно підготуватися до внесення змін до податкових зобов'язань та розрахунків.

Збільшення специфічних ставок акцизного податку та мінімального акцизного податкового зобов'язання зі сплати акцизного податку з тютюнових виробів та підвищення ставок акцизного податку на рідини в електронних сигаретах призведе до збільшення ціни на підакцизну продукцію та може спричинити зменшення попиту на ці продукти, вплинути на виробництво та продаж. Такі зміни також можуть призвести до збільшення надходжень до державного бюджету, що може бути використано на підтримку різних галузей економіки. Також законом встановлено зміни у розмірах мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування у 2023 році, що може позитивно вплинути на рівень життя найнижчих верств населення. Але з іншого боку, збільшення розміру єдиного внеску на загальнообов'язкового соціального страхування може негативно вплинути на бізнес та збільшити його витрати.

Список використаних джерел

1. Основні новації податкового законодавства у 2023 році : ДПС підготувала огляд змін. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/NZ230002>
2. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо запровадження диференційованої рентної плати за видобування газу природного : Закон України від 15.03.2022 р. №2139-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2139-20#Text>.
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів : Закон України від 06.10.2022 №2654-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2654-20>.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування діяльності з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі : Закон від 03.11.2022 р. №2720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2720-20#Text>.
6. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України 03.11.2022 №2710-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>.
7. Про Митний тариф України : Закон України від 19.10.2022 р. №2697-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#n9>.
8. У 2023 році пункти обміну валюти мають сплачувати авансові внески з податку на прибуток підприємств. URL : <https://cv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/644443.html>

*Діана ГАРБОВСЬКА,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

ПРЕЗИДЕНТСТВО ВІКТОРА ЮЩЕНКА

Актуальність. Ющенко бачив своє завдання президента як місіонера традиційної культури. Ми просто не можемо знати, чи дійсно пропаганда культури та історії допоможе будувати успішну державу, яка процвітає. Але Ющенко наразі є єдиним президентом в новітній історії України, який мав чітку ідею розвитку України й намагався її втілювати.

Основний виклад матеріалу: Представник молодшої генерації українських політиків, Віктор Андрійович Ющенко для багатьох залишається людиною-загадкою, всуціль створеною з суперечностей. Єгор Соболев у "Зеркале недели" так схарактеризувати Ющенко: " Він є яскравим прикладом "американської мрії", створеної в Україні [1]

Віктор Андрійович Ющенко — український політик, голова партії «Наша Україна», засновник та Голова Ради Інституту Президента Віктора

Ющенко «Стратегічні ініціативи». Третій Президент України (2005–2010), голова Національного банку України (1993–2000), прем'єр-міністр України (1999–2001), лідер Помаранчевої революції. Почесний громадянин Тернополя.[2]

Що можна сказати про Віктора Ющенка як президента? По-перше, він першим із президентів України цілеспрямовано і послідовно взявся за політику національної пам'яті – пам'ять про Голодомор й інші переможні або трагічні сторінки історії України вперше були вшановані на державному рівні саме в часи його каденції. По-друге, він став президентом, який не мав можливості керувати країною в ручному режимі, як це робив його попередник Леонід Кучма.[3]

Окрема увага приділялася В. Ющенком розвитку відносин з НАТО. У квітні 2005 року Президент підписав указ, який стосувався внесення змін до затвердженої 2004 року Воєнної доктрини України (відповідно до квітневого 2005 року рішення РНБО „Про внесення змін до Воєнної доктрини України”). В указі, зокрема, вказувалося, що: „В умовах сучасної воєнно-політичної ситуації інтереси національної безпеки України зумовлюють істотне поглиблення відносин з НАТО і ЄС. Виходячи з того, що НАТО і ЄС є гарантами безпеки й стабільності в Європі, Україна готується до повноправного членства в цих організаціях. Активізація євроатлантичної інтеграції України з орієнтацією на вступ до НАТО як основи загальноєвропейської системи безпеки та пов'язане з цим глибоке реформування оборонної сфери держави відповідно до європейських стандартів належать до найважливіших пріоритетів як зовнішньої, так і внутрішньої політики”. Загалом в період перебування на посаді В. Ющенко підписав не менше 26 указів та розпоряджень, які стосувалися взаємин України з НАТО.

Приділяючи чільну увагу розвитку взаємин із західними країнами, В. Ющенко в березні 2005 року підписав указ про тимчасове запровадження, а в липні – встановлення безвізового режиму для громадян держав-членів ЄС та Швейцарії, а також Ліхтенштейну, Японії, Канади; у червні – для громадян США; у листопаді – для громадян Князівства Андорра, Ватикану, Ісландії, Монако, Норвегії, Сан-Марино.[4]

В економічному вимірі президентство Віктора Ющенка ознаменувалося скасуванням Сполученими Штатами Америки поправки Джексона-Веніка щодо України й долученням до Світової організації торгівлі. Це дало можливість світовій спільноті визнати Україну країною з ринковою економікою.

Сам Віктор Ющенко, економіст за фахом, академік Академії економічних наук України, вважає, що має чим пишатися.[5]

Вибори-2010 продемонстрували різкий спад народної довіри до чинного керівника держави. Якщо у 2004-му Віктора Ющенка підтримало майже 40 відсотків населення, то цьогогоріч йому повірило трохи понад п'ять відсотків українців. Цей факт, мабуть, сам по собі свідчить про те, що

недоліків у його роботі допущено чимало. Передусім, це пов'язано з тим, що на помаранчевого лідера покладалися великі надії. У відповідь на це він роздавав щирі обіцянки. Але відомо: великі сподівання можуть призвести до ще більших розчарувань. На жаль, так і сталося.

Слід відзначити, що у 2004-му Віктор Ющенко запропонував своїм виборцям дуже чітку і грамотну передвиборчу програму. Особливо у ній підкупляв економічний блок. Люди повірили, що певну м'якосердість, яка не зовсім личить Президенту, перекриє професіоналізм Віктора Ющенко. Послідовність описаних у його програмі кроків давала підстави сподіватися на це. Він обіцяв змусити владу працювати на людей і провести політичну реформу, позбутися корупції й забезпечити прозорість судів, створити робочі місця і привести із собою команду професіоналів. Чи не з цієї останньої позиції й почалися перші промахи Президента Ющенко.[6]

До здобутків Віктора Ющенко також можна віднести ледь помітне розтоплення крижаної конфронтації між українськими релігійними конфесіями. Президент завжди виступав за ідею єдиної помісної церкви, саме за його ініціативи стали проводитися спільні молебні з очільниками різних церков. Звісно, говорити про їх об'єднання рано, але те, що конфлікти протягом останніх п'яти років не загострювалися, — вже досягнення.

Ще один із плюсів Віктора Ющенко — збільшення виплати за народження дитини. Як результат — зростання народжуваності, кількості матерів-героїнь. Водночас почастишали випадки усиновлення українських малюків із дитбудинків нашими ж родинами. Не останнім чинником у цьому стало те, що за усиновлення передбачили разову допомогу в розмірі більш як 12 тисяч гривень.

Період президентства Віктора Ющенко також запам'ятався газовим конфліктами з Росією, першим "Євробаченням", яке провели в Україні, конфліктами з прем'єр-міністрами в особі Віктора Януковича і Юлії Тимошенко, конфліктом з Румунією через газоносний шельф у Чорному морі, а також отруєнням самого Ющенко напередодні виборів у 2004 році, яке кардинально змінило його зовнішність.[6]

Висновки. Отже, Президент України В.Ющенко не використав можливостей для започаткування системних реформ в усіх сферах життя держави. Передвиборчі обіцянки не виконувалися, на це були в тому числі й об'єктивні причини, але переконливо донести їх до загалу В. Ющенко не зміг. Було помітно, що у Президента відсутня стратегія діяльності, з самого початку багато заяв та кроків суперечили один одному. Ліберальний стиль управління в умовах надзвичайно потужної опозиції, якій підконтрольна фактично половина України і яка своїми діями чинила загрозу національній безпеці, був у багатьох випадках не виправданим.

До здобутків очільника держави ми можемо віднести:

— не мала його заслуга у тому, що проведення виборів 2006 року були наближеним до демократичних стандартів;

— беззаперечним досягненням є значне покращення ситуації у “сфері” свободи слова;

— до позитивів слід віднести значне пожвавлення зовнішньо-політичної активності держави;

— в багатьох випадках Президент знижував рівень напруги в суспільстві, що була штучно створена опозиційними силами і могла суттєво дестабілізувати ситуацію в країні.

Список використаних джерел

1. Віктор Ющенко як політик. URL: Віктор Ющенко як політик. Реферат – Освіта.UA (osvita.ua)
2. Президент України Віктор Ющенко. URL: Президент України Віктор Ющенко | Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (nbuv.gov.ua)
3. Віктор Ющенко | 2005-2010. URL: <https://centreua.org/parlamentska-respublika/viktor-yushhenko-2005-2010/>
4. Пріоритети й орієнтири Президента України Віктора Ющенка. URL: Пріоритети й орієнтири Президента України Віктора Ющенка (ipriend.gov.ua)
5. Економічні підсумки президентства Віктора Ющенка. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1961243.html>
6. Перемоги і поразки колишнього та завдання для нового Президента. URL: <http://www.golos.com.ua/article/146277>

*Ангеліна ГАХ,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ У 2022 РОЦІ

Актуальність. Проблема українських емігрантів була і є у наш час. Через війну люди примусово покидають свої домівки й стають емігрантами у чужих країнах. Головною проблемою є зменшення кількості населення, через виїзд людей в країні зменшується кількість фахівців, через що робиться великий вплив на економіку країни.

Основний виклад матеріалу. Протягом першого місяця повномасштабної війни з України виїхали 3,6 млн людей. Ще близько 6,5 млн, за оцінками Міжнародної організації з міграції, покинули місце свого постійного проживання і переїхали в межах країни. У перші дні до прикордонних пунктів пропуску до країн Євросоюзу, з якими межує Україна. Кожного дня кордон перетинали до 150 тис. людей. Не менші затори утворилися і на виїздах із великих міст, що зазнали бомбардувань уже в перші дні. Уже через кілька годин після початку повномасштабного вторгнення Росії Укрзалізниця повідомила про перші евакуаційні потяги,

проїзд у яких був і залишається безплатний. Посадка відбувається у порядку живої черги з пріоритетом дітям, жінкам і літнім людям. Щонайменше у перші тижні у потяги сідали більше людей, ніж було місць. [1]

Найбільше людей виїхали з України у проміжку з 27 лютого до 9 березня. У цей період кордон України на виїзд перетнули 1 649 088 людей; щоденно з країни виїжджали понад 150 000 людей. 6 березня кордон перетнули 210 526 осіб, що є найбільшим показником за один день.

Польща та Німеччина залишаються найпоширенішими напрямками зовнішньої міграції. Хоча 41% біженців з Донецької області обрали країною переміщення Словаччину, а 56% з Одеської — Чехію. Більшість з вимушених мігрантів, 86% — це жінки. Вищу освіту мають 49%. До виїзду з України мали роботу 73% мігрантів. Вік тих, хто залишив країну — 35-59 років (49%).[3]

Основні потреби українців за кордоном, що тікають від війни:

- гроші — 44%;
- доступ до роботи — 30%;
- житло та безпечне місце проживання — 24% та 23% відповідно.

Біженці з України стали джерелом нової робочої сили в країнах ЄС — власне, ті, хто знаходить роботу, поступово стають трудовими мігрантами. Вони активно інтегруються у європейський ринок праці та почали платити податки. За оцінками Центру міграційних досліджень Варшавського університету, працевлаштовані українці в Польщі вже заплатили 10 млрд злотих (близько 2,4 млрд доларів) податків.[4]

Згідно з даними уряду України, станом на 26 травня з тимчасово окупованих територій України 1,4 млн громадян України, з яких 230 тис. дітей, депортували в Росію люди, яких примусово вивозять у Росію, деякий час перебувають у «фільтраційних таборах». Це переважно адміністративні будівлі — наприклад, школи або будинки культури — без належних умов навіть для короткострокового проживання. У таборах людей жорстоко допитують, перевіряють телефони, частину роздягають і перевіряють татування, під час допиту запитують про зв'язки з військовими.[6]

Економічна активність сильно впала у східних і південних областях. У цих регіонах підприємства припинили роботу або були пошкоджені чи зруйновані. Банківські системи продовжили повноцінно працювати, а також вчасно були встановлені валютні контролю — інакше гривня девальвувала б у рази сильніше, а імпортерам критичних товарів для війська б не вистачало валюти. Також допомогла збереженню української економіки й зернова угода, за якою з серпня 2022 року були розблоковані одеські порти. Вони можуть експортувати аграрну продукцію та тим самим забезпечують країну валютним виторгом. [2] 17 березня кількість тих, хто виїжджає, поступово зменшується. В міністерстві економіки очікують, що у перший рік після війни до України повернуться близько 3 мільйонів біженців, у другий — 1,5 млн осіб, а загалом — близько трьох чвертей тих, хто виїхав з України через війну. Тривалість бойових дій у південному та східному регіонах України

вплине на кількість людей, які виїдуть, а також на ймовірність їхнього повернення. Руйнування або знищення міської інфраструктури, зокрема підприємств, житлового фонду, будівель соціальної інфраструктури може вплинути на бажання повернутися.[4]Через активні бойові дії й окупацію чисельність населення у південних і східних областях України зменшується. Через переміщення людей у межах України збільшується чисельність населення у західних областях. Збільшення на житлову, транспортну, соціальну та адміністративну інфраструктуру.Ймовірно, частина переселенців не повернуться у місця, де вони проживали до 24 лютого 2022 року. Це означає, що вони потребуватимуть довгострокового доступного житла та робочих місць у містах, які їх прийняли. [5]

Проблеми, з якими стикаються українці, які виїхали на сусідні території, це проблеми з пошуками робочих місць, закладами освіти та домівками. Також збільшилось навантаження на комунальні служби та медичні заклади. У зв'язку з переміщенням людей на території західної та центральної України будуть страждати від нестачі людей східні й південні регіони. Одна з найбільших проблем під час війни є геноцид нації та винищення українського народу. Від початку війни наша країна не втратила підтримку від сусідніх держав. Також велику роль відіграла евакуація Укрзалізницею, яка допомагала і допомагає в наш час. Ця війна має дуже серйозні наслідки: масові переселення людей, геноцид українського народу, демографічна проблема. Велику подяку треба скласти людям, які під час бойових дій вивозили людей з окупованих територій і надавали їм житло. У зв'язку з агресією Росії, кордони України перетнули дуже багато людей, які стали біженцями в сусідніх країнах. Ці країни надали їм притулок і повне працевлаштування. Багато емігрантів пристосувалися до роботи за кордоном в країнах, де їх прийняли, і успішно працюють, та платять податки у бюджети інших країн.Через те, що за кордон виїхали переважно жінки, діти та люди літнього віку, в Україні може змінитися статеві-вікова структура населення, що впливатиме і на міський розвиток. Багато депортованих громадян переживають щодня жорстокі допити та перевірки. Людей, які перебувають у таборах на окупованих територіях, змушують розмовляти російською мовою і забороняють спілкуватися з рідними й друзями. З України вивозять дітей на території Росії, для того щоб перевиховати на російську манеру. Бойові дії зруйнували багато підприємств на сході й півдні, що призвело до великих втрат в економіці. Велику роль в підприємницькій економіці відіграла зернова угода, яка допомогла нашій економіці отримувати валютні надходження. Поступово на де окупованих територіях повертаються підприємства, які покинули або були зруйновані. У відбудові цих підприємств надходить багато інвестицій з-за кордону. Ці всі надходження вплинуть на швидкість відбудови всіх цих підприємств, а також на позитивний вплив на економіку на деокупованих територіях.

Список використаних джерел

1. Вимушена міграція і війна в Україні URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-lyutogo-24-bereznya-2022/>
2. Міграційна криза-маштаб
URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2022/08/2/7361562/>
3. Міграція населення URL :<https://mixdigital.com.ua/blog/migracziya-naselennya-za-piv-roku-vijni-pidbivayemo-pidsumki/>
4. Як українські біженці підтримують ЄС
URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/ceqvw58zj8po>
5. Як змінювалась економіка України
URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/virvatis-z-moroku-yak-vizhivala-ta-zminyuvalas-ekonomika-ukrajini-za-rik-viyini-12157020.html>
6. Війна в Україні URL: <https://cedos.org.ua/researches/vymushena-migracziya-i-vijna-v-ukrayini-24-bereznya-10-cherhvnya-2022/>

*Вероніка ДЖУС,
студентка спеціальності «Лікувальна справа»
Науковий керівник - Ярич ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)*

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ - ЕЛІТА УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність. Починаючи з 2014 року ЗСУ борються за незалежність, суверенітет та цілісність нашої держави. Після повномасштабного вторгнення російської федерації на території України Збройні сили України довели свою хоробрість, мужність. Вони вказали москалям, що не віддадуть навіть клаптик нашої території. Вони борються за життя, за спокій наших дітей.

Основний виклад матеріалу. Збройні сили України – це одна з найбільших та найважливіших гілок державної влади України, яка має за мету забезпечити національну безпеку та оборону країни. Збройні сили України є невіддільною частиною української еліти, яка складається з професіоналів з військової справи, які готові захищати свою країну від будь-якої загрози [1]

Збройні сили України складаються з підрозділів, що займаються військовою діяльністю на суходолі, в повітрі та на морі. Зараз вони знаходяться в стані постійної готовності та беруть участь у міжнародних миротворчих операціях та спільних навчаннях з військовими підрозділами інших країн.

Протягом останніх років Збройні сили України були підвищені у статусі та отримали значний приріст нових військових технологій та зброї. Українські військові отримали нові машини, техніку та зброю, що дозволяє їм бути готовими до будь-яких викликів та загроз. [2]

Збройні сили України не лише забезпечують безпеку та оборону країни, але й мають вагомий вплив у розвитку національної економіки та науки. Українські військові є винахідниками та розробниками нових технологій та виробів, які можуть знайти застосування у різних сферах життя.

Одним з найважливіших аспектів військової діяльності Збройних сил України є їх участь у миротворчих місіях під егідою ООН. Українські військові допомагають забезпечувати мир і стабільність в різних країнах світу, де складні конфлікти й загрози безпеці. Україна здійснює важливий внесок у збереження міжнародного миру і безпеки [2]

Також, Збройні сили України здійснюють низку важливих функцій у межах країни. Вони забезпечують охорону державного кордону, бережуть правопорядок в регіонах та виконують інші важливі завдання. Завдяки військовій дисципліні та порядку, які вони втілюють, Збройні сили України відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності та безпеки в країні.

Українські військові – це не лише професіонали своєї справи, але й громадяни країни, які зі своїми родинами та друзями співіснують з іншими громадянами України.

Вони віддають своє життя заради безпеки та свободи своєї країни, що стає показником їх великої патріотичності та любові до України.

Українські військові – це справжня еліта українського суспільства, яка виконує свої обов'язки з великою відданістю, мужністю та гідністю. [3]

Отже, Збройні сили України – це не лише захисник країни, але й важлива складова української елітарності. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки та стабільності в Україні та у світі, а також у захисті національних інтересів країни.

Протягом останніх років Україна довела свою здатність до розвитку та реформування військової сфери. Військові отримали нову техніку та озброєння, проведені низка реформ в організації та управлінні військами. Завдяки цьому українські військові стали ефективнішими, більш підготовленими та здатними до різних видів діяльності.

Проте, не дивлячись на досягнуті успіхи, Збройні сили України стикаються з викликами та проблемами. Зокрема, недостатнє фінансування та брак сучасного озброєння та техніки ускладнюють їх роботу та можливості. Також, з відновленням агресії російської Федерації на сході України, військові знову зіткнулися з серйозними викликами та загрозами.

Висновки. Українські військові продовжують захищати свою країну та народ від зовнішньої агресії, а також здійснюють миротворчу діяльність, підтримують порядок та правопорядок в регіонах. Їхні зусилля важливі не лише для України, але й для міжнародної спільноти. Українські військові – це справжня еліта українського суспільства, яка заслуговує на повагу, підтримку та подяку за свою важливу роботу.

Список використаних джерел

1. Проблема розбудови Української Армії. URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/history/33637>
2. Сучасний стан збройних сил України URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/dpju/25022/>
3. Збройні сили України URL: http://proukraine.net.ua/?page_id=269

Вікторія ЖУК,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)

БУДАПЕШТСЬКИЙ МЕМОРАНДУМ

Актуальність. Війна, яку розпочала росія проти України, є найбільшим військовим зіткнення в Європі після Другої світової війни. Хоча й після 1945 р. й було створено ряд міжнародних організацій й договорів, метою яких є недопущення нових військових конфліктів СРСР та рф кожного десятиріччя здійснювала збройну інтервенцію. У ХХІ ст. важко й уявити для пересічного громадянина об'єм воєнних злочинів, які створило російське суспільство в Україні й не тільки, на що українці мусять захищати себе та територіальну цілісність держави. Ці факти неодмінно ведуть до 05.12.1994 р. – до дня підписання Будапештського меморандуму.

Основний виклад матеріалу. Починаючи з 2014 р., офіційний Київ актуально порушував питання функціонування Будапештського меморандуму, угоди, яка гарантує територіальну цілісність України в обмін за відмову володіння ядерною зброєю. Договір між Україною, росією, Сполученими Штатами та Великобританією був підписаний у 1994 році й мав на меті забезпечити безпеку України після проголошення незалежності. Тодішній президент США Білл Клінтон у нещодавньому інтерв'ю заявив, що відчуває провину за ту угоду, оскільки відмова від ядерного статусу вплинула на рівень самозахисту України.[5]

5 грудня 1994 року президент Леонід Кучма на саміті Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) підписав з лідерами США, Росії та Великої Британії міжнародний договір «Про нерозповсюдження ядерної зброї». Згідно з документом, Україна, де у той час був розміщений третій за розміром ядерний потенціал серед усіх держав світу, взяла на себе зобов'язання стати без'ядерною державою. До 1996 року вона виконала свої зобов'язання та знищила 2000 стратегічних ядерних боєзарядів, успадкованих від СРСР.

Зі свого боку США, Росія та Британія зобов'язувалися поважати незалежність, суверенітет та наявні кордони України, утримуватися від

застосування сили проти територіальної цілісності або політичної незалежності України, а також від економічного тиску, що може порушити її суверенітет. [1]

Натомість США, Росія та Британія брали на себе такі зобов'язання:

- поважати незалежність, суверенітет та теперішні кордони України,
- утримуватися від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності України,
- утримуватись від економічного тиску, що може порушити суверенітет України.

В Україні цей документ сприйняли як один з інструментів гарантій безпеки від найпотужніших світових гравців. [2]

Захід чинив на Україну тиск, погрожуючи ізоляцією, розповів Кравчук. За його словами, це було пов'язано з тим, що розміщені на українській території ракети були націлені на США. Тому відмова від ядерної зброї була «єдиним можливим рішенням», запевнив експрезидент. Українські ракети були вивезені в Росію чи знищені. Київ у вигляді компенсації отримав фінансову допомогу зі США, пільгові постачання енергоресурсів з Росії, в тому числі паливо для АЕС, а також закріплені у Будапештському меморандумі гарантії безпеки. Втім, ці гарантії, як зазначив Леонід Кравчук, були формальними: Механізм (санкцій у разі порушення. – Ред.) не прописали. [4]

Як зазначило Міністерство закордонних справ у заяві, відповідні зобов'язання у Меморандумі щодо України не були виконанні.

«Одна з держав-гарантів — Російська Федерація — зухвало порушила свої зобов'язання за Меморандумом та базові принципи міжнародного права, окупувавши частину суверенної території України та розв'язавши збройний конфлікт на Донбасі. Сьогодні Росія активно мілітаризує територію тимчасово окупованого Криму, перетворивши його на потужну військову базу», — йдеться у заяві.

У МЗС наголосили, що враховуючи стратегічне розташування Криму, потенційне розміщення Росією ядерної зброї на його території ставить під загрозу режим Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, підриває глобальну систему безпеки в цілому і, відповідно, потребує адекватної реакції міжнародної спільноти.

Утім, відповідно до Будапештського меморандуму, США та Британія у разі нападу на Україну іншого підписанта меморандуму, тобто Росії, лише пообіцяли «проводити консультації». У тексті міжнародного договору також немає жодного механізму гарантування безпеки. В англійському варіанті документа використано фразу «Security assurances», яка українською перекладається як «запевнення», «обіцянки», утім не «гарантії». Оскільки це означало відмінність мовних версій Меморандуму, з нього також прибрали слова про те, що «тексти англійською, російською та українською мовами є рівною мірою автентичними». США, Британія і Росія дійсно взяли на себе зобов'язання домагатися негайних дій для надання допомоги Україні, утім

лише у разі ядерного нападу або погрози з боку держави-агресора використати ядерну зброю. [1]

Серед арсеналу на території України була як стратегічна, так і тактична ядерна зброя. Якщо спрощено: стратегічна – далекобійна, з часів холодної війни була спрямована на Америку, а тактична – менш потужна, нею можна вражати. Цілі на значно меншій відстані. Саме тактична ядерна зброя, залишилася вона в Україні, могла б зараз стримати рашистських окупантів.

І саме тактичну ядерну зброю з України в першій половині 1992 року росія швидко вивезла до себе. Хоча США спочатку наполягали, щоб весь український арсенал був просто знищений. Далі росіяни поступово вивезли й стратегічну зброю. Для знищення в Україні залишали лише бомбардувальники, що перебували в поганому технічному стані. Шахти пускових установок, з яких вивели ракети, підірвали та затопили. [3]

За відмову від ядерної зброї Україна отримала певну компенсацію. Проте експерти одноголосно кажуть, що наша держава відверто продешевила, а росія не просто відібрала в українців важіль впливу, але й забрала собі потужний арсенал за безцінь.

Наприклад, близько \$980 млн Україна отримала паливом для атомних станцій. А 11 стратегічних бомбардувальників РФ забрала просто за списання частини боргу за газ. Енергетичною кризою в нашій країні росіяни користувалися, щоб тиснути на керівництво України й отримувати бажане. «У 94-му році нас, я перепрошую, обдурили, коли ядерні боєголовки забрали», - прямо говорив торік Олексій Данілов, секретар Ради національної безпеки та оборони. [3]

Висновки. Ця угода була важливим кроком у забезпеченні територіальної цілісності України та гарантуванні її безпеки. Однак, на жаль, росія порушила цю угоду, анексує Крим та проводячи війну на сході країни. Тому, необхідно звернути увагу на дотримання міжнародних угод та міжнародного права, щоб запобігти подібним порушенням у майбутньому.

Список використаних джерел

1. «Зброя — це мир». Що таке Будапештський меморандум та що він означає для України URL: <https://suspilne.media/85782-zbroa-ce-mir-so-take-budapestskij-memorandum-ta-so-vin-oznacae-dla-ukraini/>
2. Що таке Будапештський меморандум, який так і не дав Україні гарантій безпеки URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60462767>
3. Чому і як Україна відмовилась від ядерної зброї та чи реально знову стати ядерною державою URL: <https://chas.news/current/chomu-i-yak-ukraina-vidmovilas-vid-yadernoi-zbroi>
4. Тиск Заходу і формальні гарантії. URL: <https://www.dw.com/uk/budapeshtskiyi-memorandum-shcho-naspravdi-obitsialy-ukraini/a-18111549>
5. Bill Clinton: I REGRET Convincing Ukraine To Give Up NUKES. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=V60uwLZQw8E>

*Анна ЗАБОЛОТНА,
студентка спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - Вікторія КАЗАКОВА,
канд. економ. н.
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

Управління державним боргом є найважливіших і найактуальніших аспектів забезпечення боргової безпеки України. Особливо актуальним це питання стає в умовах повномасштабного вторгнення росії на територію України.

Державний борг - сукупні боргові зобов'язання держави перед усіма кредиторами (юридичними та фізичними особами, іноземними державами, міжнародними організаціями тощо). Державний борг складається із заборгованості центрального уряду, регіональних та місцевих органів влади, а також боргів усіх корпорацій з державною участю, пропорційно частці держави в їх капіталі (Державний борг України).

На думку багатьох науковців, існують різноманітні умови, що стають причиною здійснення цих запозичень. Позитивний момент державних запозичень полягає у тому, що якщо запозичення реалізуються на тлі ефективного розвитку економіки держави, тільки тоді такі додаткові фінансові ресурси можуть стати підсилюючим фактором для активізації виробництва та підвищення конкурентоспроможності держави на світовому ринку, але при умові інвестиційної направленості акумульованих фінансових резервів на зовнішній та внутрішній ринки. Таке явище в умовах швидкоплинного процесу глобалізації виробництва вважається одним із визначальних елементів посилення позиції держави у міжнародному поділі праці. Також важливою умовою є наявність в країні потужних інститутів, які могли б гарантувати ефективне управління запозиченими фінансовими ресурсами (Мелих).

Розглянемо динаміку державного боргу за 2023 р. Дані наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Державний та гарантований державою борг України в 2023 р. (млн грн)

	загальний борг		зовнішній борг	внутрішній борг
на 31.12.2022	4 071 683,1	+3.6%	2 610 945,6	1 460 737,5
на 31.01.2023	4 258 202,5	+4.6%	2 765 711,0	1 492 491,5
на 28.02.2023	4 242 162,4	-0.4%	2 738 271,4	1 503 891,0
на 31.03.2023	4 384 986,6	+3.4%	2 870 878,7	1 514 107,9

Основними причинами виникнення та зростання державного боргу в Україні є дефіцит державного бюджету та постійний дефіцит платіжного балансу країни, тому що, державні запозичення проводяться з метою покриття того самого бюджетного дефіциту на державному і регіональному рівнях. Для фінансування дефіциту Державного бюджету України залучаються кошти міжнародних фінансових організацій (Семеренко, Савченко).

Державний борг поділяють на внутрішній та зовнішній:

- зовнішній державний борг — заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям та іншим особам. Державний зовнішній борг є частиною валового зовнішнього боргу країни.
- внутрішній державний борг — заборгованість держави власникам державних цінних паперів та іншим кредиторам (Державний борг України: основні тенденції).

Варто наголосити, що внутрішній державний борг характеризується певними перевагами порівняно з зовнішнім державним боргом з точки зору його адміністрування. Державний внутрішній борг гарантується усіма активами, що перебувають у власності держави, а його погашення забезпечується коштом внутрішніх джерел. Звичайно, обслуговування внутрішнього державного боргу (погашення основної суми боргу та виплата відсотків) не зменшує фінансовий потенціал країни. Національному банку та уряду простіше використовувати різні інструменти управління державним боргом щодо внутрішніх кредиторів ситуаціях, коли важко або неможливо забезпечити його повне та своєчасне обслуговування.

Зовнішній державний борг відображає обсяг заборгованості держави перед іноземними кредиторами (фізичними та юридичними особами, фінансово-кредитними організаціями, урядами). Варто наголосити, що можливість держави виконувати свої фінансові зобов'язання перед ними значною мірою залежить від зовнішньоторговельного сальдо та рівня валютних надходжень країни (Сочка).

Динаміку формування державного боргу України наведено на рис. 1.

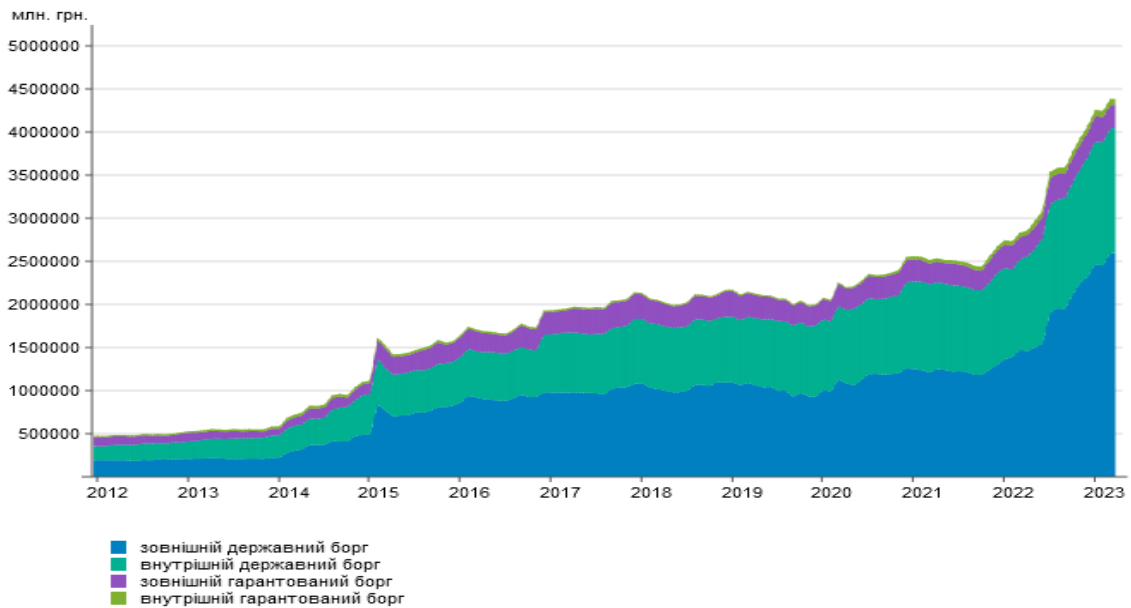


Рис. 1. Динаміка зміни державного боргу України починаючи з 2012 року (щомісячно) (Державний борг України)

Дані рис. 1 вказують на те, що протягом 2012 – першого кварталу 2023 рр. спостерігається стійка тенденція до зростання державного боргу, як внутрішнього, так і зовнішнього. Основними причинами зростання державного боргу у 2022-2023 рр. є підвищення потреб фінансування витрат на оборону України від повномасштабного вторгнення росії.

Список використаних джерел

1. Державний борг України. URL : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
2. Державний борг України: основні тенденції та загроза дефолту. URL : <https://finance.ua/ua/credits/derzhavnyj-borg-ukrainy>
3. Мелих О. Ю. Державний кредит і сучасний стан державного боргу України. *Ефективна економіка*. №12, 2019. URL : [http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38160/1/Державний кредит на сучасний стан державного боргу України.pdf](http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/38160/1/Державний_кредит_на_сучасний_стан_державного_боргу_України.pdf).
4. Семеренко К. О., Савченко М. В. Державний борг України : теоретичні аспекти та сучасні тенденції. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Т. 2. Ред. кол. Хаджинов І. В. (голова) та ін. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. Вип. 13. Т. 2. 353 с.
5. Сочка К. Державний борг України : поточні реалії і проблеми. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. Т. 1. №2, 2022. С. 172-183.

*Марія КАНЮК,
студентка спеціальності 073 Менеджмент,
Науковий керівник - Алла БАРТЕЛЬОВА,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач,
викладач економічних дисциплін
ВСП «Вінницький фаховий коледж
Національного університету харчових технологій»
(м.Вінниця, Україна)*

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА НА ПРИКЛАДІ ТОВ «СОЛОДКА МРІЯ-ВІННИЦЯ»

В сучасному світі інновації є ключовим фактором успіху для країн, що прагнуть до стабільного економічного зростання та конкурентоспроможності. Україна також активно працює над розвитком інноваційної економіки, зосереджуючись на розширенні своїх економічних, управлінських та правових можливостей.

Економічні аспекти інноваційного розвитку включають створення сприятливих умов для підприємництва та інвестицій. Україна має розширювати фінансову підтримку стартапів та інноваційних підприємств шляхом створення спеціалізованих фондів та програм, які надають фінансування, консультування та інфраструктурну підтримку. Важливо також сприяти трансферу технологій, співпраці між університетами та бізнесом, а також впровадженню інноваційних рішень у виробничі процеси.

Управлінські аспекти передбачають розробку ефективної стратегії інноваційного розвитку, координацію дій між різними зацікавленими сторонами та забезпечення спільних зусиль.

Одним із прикладів успішної реалізації інноваційного потенціалу є підприємство ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця».

Економічні аспекти:

1. ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» вкладає значні кошти у дослідження та розвиток нових продуктів та технологій. Це дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним на ринку.

2. Інноваційні рішення допомагають підприємству знижувати витрати, оптимізувати виробничі процеси та підвищувати ефективність роботи.

3. За допомогою інновацій ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» розширює асортимент своїх продуктів, привертає нових клієнтів і збільшує свою частку ринку.

4. Стимулювання співпраці з освітніми закладами: підприємство активно співпрацює зі здобувачами освіти, викладачами та науковцями для впровадження інноваційних ідей та залучення нових талантів.

Управлінські аспекти:

1. Компанія ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» має гнучку організаційну структуру, що сприяє швидкому прийняттю рішень та впровадженню інновацій.

2. Підприємство ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» стимулює творчий підхід до роботи та ідеї співробітників.

Збільшення інвестицій в науково-дослідні розробки.

ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» вкладає значні кошти в дослідження та розвиток нових продуктів і технологій, що сприяє розширенню асортименту та покращенню якості своїх продуктів. Сьогодні кондитерське виробництво ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» займається випуском різних тортів, тістечок, піріжків, а також солодких пирогів з начинкою. Особливістю кондитерської продукції ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» є те, що окрім безпосередньої випічки різних виробів в якості інгредієнтів також використовується продукція власного виготовлення. Починаючи від простої води, що видобувається з власної артезіанської свердловини на глибині 150 метрів, закінчуючи різними плодово-ягідними начинками. Такий підхід дозволяє забезпечувати необхідний рівень відповідності кондитерських виробів нормам і стандартам харчової промисловості, а також гарантувати високі смакові якості випічки.

Крім пропонованих сьогодні видів кондитерських виробів, асортимент продукції постійно розширюється. ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» постійно в пошуку нових рецептур, працює над впровадженням нових технологій, і орієнтується на тенденції ринку в плані регулювання асортименту. Тобто в пропозиції від торгової марки ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» завжди можна знайти саме ті кондитерські вироби, що мають попит, при цьому є просто дуже смачними й можуть стати прикрасою будь-якого святкового столу.

Для отримання високоякісної продукції необхідно не тільки наявність спеціалізованого обладнання та впровадження відповідних технологій, але й значний рівень знань. Підприємство ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» володіє і тим, і іншим. Але не тільки в обладнанні й знаннях технологів секрет популярності продукції ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця». Що стосується рецептури, то від її правильного вибору залежить те, наскільки виріб вийде вдалим, та припаде до смаку споживачу. Якість сировини особливо впливає на смакові та поживні властивості продукту. ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» закуповує сировину тільки у сертифікованих постачальників, що виробляють продукцію в екологічно чистих регіонах і здійснюють контроль якості, що відповідає вимогам та стандартам.

Правові аспекти:

Законодавство України має визначені правові рамки для захисту інтелектуальної власності, що стимулює розвиток інновацій.

Україна має ряд законодавчих актів, які сприяють інноваційному розвитку економіки. Наприклад, закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та закон України «Про інноваційну діяльність». Ці закони визначають правові умови для створення, фінансування та захисту

інноваційних проєктів. Підприємство ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» може користуватися цими законами для отримання державної підтримки та захисту своїх інноваційних рішень.

Захист інтелектуальної власності є важливим аспектом для інноваційного розвитку підприємства. ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» може реєструвати свої інноваційні розробки як патенти, корисні моделі або промислові зразки. Це дозволяє підприємству захистити свої технології та уникнути їхнього незаконного використання конкурентами.

Дотримання законодавчих норм та ліцензування є важливими аспектами для забезпечення легальності та успішної комерціалізації.

Отже, ТОВ «Солодка Мрія-Вінниця» демонструє успішну реалізацію інноваційного потенціалу, вкладаючи значні кошти в дослідження та розвиток нових продуктів та технологій. Це дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним на ринку, знижувати витрати, розширювати асортимент продукції й залучати нових клієнтів. Компанія також активно співпрацює з освітніми закладами, стимулює творчий підхід своїх співробітників і залучає нових талантів. Україна, своєю чергою, розширює свої економічні, управлінські та правові можливості для розвитку інноваційної економіки, забезпечуючи сприятливі умови для підприємництва, інвестицій та захисту інтелектуальної власності.

Список використаних джерел

1. Ілляшенко С.М. Маркетингова товарна політика підприємства: управління стратегіями диверсифікації: монографія / С. М. Ілляшенко, Г. О. Пересадько. – Суми : Університетська книга, 2018.– 328 с.
2. Каїра З.С. Маркетингова товарна політика підприємства та шляхи її удосконалення // Бізнес Інформ. – 2019 – № 8 – С. 192–194.
3. Офіційний сайт ТОВ «Солодка Мрія» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://vzfk.com.ua/>
4. Савчук О. Використання продуктово-маркетингової програми у формуванні асортименту харчових підприємств //Актуальні проблеми економіки. – 2019. – №1 – С. 87–94.

*Анна КАТЕЛЬНИЦЬКА,
студентка спеціальності 081 Право
Науковий керівник - Андрій СКЛАДАН,
викладач циклової комісії
суспільних дисциплін і правознавства
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕЗАКОННЕ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ АБО ВИКРАДЕННЯ ЛЮДИНИ ТА ЗА ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ.

Розпочати хочу з правового аналізу поняття «свобода», згідно зі ст. 21 Конституції України «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними».

Відповідно до ст. 29 Конституції України «Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом».

Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» зазначено що, кожен громадянин України, а також іноземець та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають в Україні, мають право вільно та безперешкодно за своїм бажанням переміщатися в будь-якому напрямку по території України [ст. 3, 3].

Проаналізуємо статті Кримінального кодексу України (далі - КК України), відповідно до ч.1 ст.146 КК України «Незаконне позбавлення волі або викрадення людини - караються обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк», та згідно з ч.1 ст. 147 «Захоплення або тримання особи як заручника з метою спонукання родичів затриманого, державної або іншої установи, підприємства чи організації, фізичної або службової особи до вчинення чи утримання від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника - карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років».

Позбавлення волі може містити утримання особи там, де вона не хоче перебувати, або поміщення її в місце, звідки вона не може самотійно піти. Застосування насильства, або погроза його застосування, а також знерухомлення і неможливість залишити певну територію, факти які вводять людину в безпорадне становище. Позбавлення волі є незаконним у всіх випадках, крім тих, які встановлені законом.

Викрадення може здійснюватися шляхом таких дій як : застосування примусу, насильства, погрози насильства, обману або використання безпорадного стану особи.

Кримінальний і суспільно шкідливий характер діянь, передбачених нормотворцем у статтях 146 та 147 чинного ККУ, полягають у тому, що вони порушують можливість здійснення таких прав:

- Право на невтручання в особисте людське життя;
- Право особистої недоторканності та свободи;
- Право на вільний вибір місця проживання і перебування;
- Право на свободу пересування, та інші..

Всі ми напевно чули багато історій які злочини вчинили та вчиняють досі військові рф, в різних окупованих територіях нашої держави. Вчинені правопорушення в Київській області, Чернігівській, Харківській, Сумській, які зараз є деокупованими є вічним жахом для осіб. Багато людей були зачинені в підвалах будинків, без змоги вільно пересуватися та виходити з будівель, деяких свавільно без їх згоди вивозили на інші території загарбницької країни.

Зі слів Генерального прокурора Андрія Костіна: «Розслідуванням встановлено, що під час окупації міста Буча впродовж березня 2022 року російські військові *тримали у заручниках* цивільних людей, які не брали участі у бойових діях і не мали зброї. Вони не забезпечували утримуваних харчами та водою. Обвинувачені позбавляли людей можливості вільно пересуватися, ставили їх на коліна, зав'язували очі липкою стрічкою та ганчірками, руки зв'язували пластиковими хомутами. Потерпілим погрожували вбивством і цілеспрямовано стріляли у їх напрямку, мирним мешканцям завдавали тілесні ушкодження. Людей били кулаками по тілу, а також прикладом зброї по ногах, пальцях ніг та грудній клітці. Крім того, окупанти грабували місцеве населення, забираючи особисті речі та побутову техніку».

У березні 2022 року в селі Ягідне Чернігівської області, зафіксували, що росіяни розміщували військову техніку між будинками та обстрілювали українські позиції з підвір'їв людей : "Крім того, солдати *утримували* 365 мирних жителів у підвалі школи, а свій штаб розташували на першому поверсі тієї ж будівлі. Російські збройні сили атакували українські позиції, у тому числі з території школи, піддаючи значній небезпеці сотні цивільних осіб, які перебували в одній будівлі", – йдеться у звіті Комісії ООН [6].

Омбудсман Дмитро Лубінець розповів про досвід України у звільненні військовополонених та поділився свідченнями тих, хто був під окупацією. Він висвітлив тему повернення *викрадених* українських дітей та цивільних *заручників*, які зараз утримуються Росією, наголосивши на ролі міжнародних організацій у механізмі їх повернення в Україну.

На мою думку, кожне місто, село, область загалом зазнало багато тортур від загарбників, статті 146 та 147 не є вичерпними видами злочинів, які були вчинені на території України. Особисто я погоджуюсь зі словами Генпрокурора: «Розраховуємо на підтримку в створенні Міжнародного трибуналу для притягнення керівництва рф до відповідальності. Справедливість для жертв війни – це справедливість для світу».

Сподіваємось що кожна винна особа, яка вчинила правопорушення, понесе відповідальність визначену нашим законодавством, в максимально можливій мірі.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. // Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Відомості Верховної Ради України. // Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Законом України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» // Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text>
4. Звільнення військовополонених, повернення викрадених українських дітей та цивільних заручників, примусова паспортизація на ТОТ: Омбудсман Дмитро Лубінець провів велику пресконференцію https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/ombudsman-dmitro-lubinec-proviv-veliku-preskonferenciyu-dlya-ukrayinskih-ta-mizhnarodnih-zhurnalistiv-diplomatichnogo-korpusu
5. Били, катували та погрожували вбивством мирним мешканцям Бучі – судитимуть 10 військовослужбовців РФ <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/bili-katuvali-ta-pogrozuvali-vbivstvom-mirnim-meskancyam-buci-suditimut-10-viiskovoslužbovciv-rf>
6. Згвалтування, тримання в нелюдських умовах, страти: комісія ООН зафіксувала злочини військових РФ на Чернігівщині <https://suspilne.media/298568-zgvaltuvanna-trimanna-v-neludskih-umovah-strati-komisija-oon-zafiksuvala-zlocini-vijskovih-rf-na- Chernigivsinii/>

*Валерія КОМАР,
студентка спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник - Світлана КАМІНСЬКА,
викладач
Рівненський фаховий коледж економіки та бізнесу
(м.Рівне, Україна)*

ОБЛІК І АУДИТ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Тема обліку та аудиту є дуже актуальною через їх важливість для фінансового управління будь-якої організації. Облік дозволяє зберігати всю необхідну інформацію про фінансову діяльність компанії та звітувати перед державними органами й акціонерами. Аудит же гарантує вірогідність фінансової звітності та допомагає виявляти та запобігати ризикам шахрайства та порушень у фінансовій діяльності. Оскільки сьогодні ведення бізнесу ще ніколи не було таким складним та конкурентним, облік та аудит стали важливими інструментами для успішної роботи підприємницьких структур.

В обліку та аудиті можна зіткнутися з такими проблемами :

Виникнення нових складних фінансових інструментів, які роблять облік більш складним і потребують спеціальних знань.

Розвиток технологій, який вимагає додаткових знань в галузі цифрової безпеки та інформаційних технологій.

Недостатність кваліфікованих спеціалістів і брак професійних етичних норм в роботі з клієнтами.

Складність обліку та аудиту полягає в багатьох факторах, зокрема в:

1. Розмаїтості підприємств: кожне підприємство має свою специфіку діяльності та вимоги щодо обліку й аудиту.

2. Складності бізнес-процесів: великі підприємства мають складні процеси, що перетинаються один з одним, що ускладнює їх облік та аудит.

3. Законодавчої бази: нормативна база дуже широка та динамічна, що ускладнює внесення змін до обліку та аудиту.

4. Фінансової звітності: фінансова звітність має велике значення для фінансової стійкості підприємства та ефективного управління ним, що ускладнює її облік та аудит.

5. Ризиків: ризики є невіддільною частиною бізнесу, і вони потребують врахування в процесі обліку та аудиту, щоб допомогти підприємствам знизити їх вплив.

Педагогічні працівники можуть стикатися з такими проблемами:

- недостатня кількість часу на ведення обліку та аудиту;
- недостатнє розуміння методів обліку та аудиту;
- недостатній доступ до необхідної інформації для обліку та аудиту;
- проблеми зі збором та аналізом даних;
- недостатня кваліфікація в області обліку та аудиту;
- проблеми з організацією та зберіганням документації;
- проблеми з оцінкою ефективності педагогічної роботи.

Ці проблеми можуть впливати на якість обліку та аудиту, що може перешкоджати ефективному використанню засобів та ресурсів.

Але облік і аудит є основними інструментами контролю за фінансовою діяльністю підприємства. Їх важливість полягає в наступному:

1. Забезпечення точності інформації. Облік і аудит дозволяють збирати, класифікувати й аналізувати фінансові дані, що робить їх точнішими та надійними.

2. Зниження ризиків шахрайства. Облік і аудит допомагають виявити будь-які неправомірні дії, що можуть знизити рівень довіри інвесторів, клієнтів та партнерів.

3. Підвищення ефективності роботи. Завдяки обліку й аудиту, компанія може вчасно виявити проблеми та визначати шляхи їх вирішення, що дозволяє збільшити ефективність діяльності фірми.

4. Дотримання законодавства. Облік та аудит є обов'язковими для більшості підприємств, оскільки вони допомагають дотримуватися законодавчих вимог, в тому числі щодо оподаткування (Немченко, с.178).

Педагогічні працівники в обліку та аудиті стикаються з наступними перспективами:

Високий рівень відповідальності. Інформація, що збирається педагогічним працівником в процесі обліку та аудиту, має велике значення для внутрішнього управління закладом освіти або для державних інстанцій. Необхідно дбати про точність та повноту збору та аналізу даних, а також про їх захист від несанкціонованого доступу.

Розвиток професійних навичок. Облік та аудит вимагає знань і вмінь з фінансового менеджменту, економіки та правових аспектів. Педагогічний працівник повинен бути готовим до постійного навчання та вдосконалення своїх професійних навичок.

Забезпечення фінансової стійкості закладу освіти. Результати обліку та аудиту дозволяють здійснити раціональне планування бюджету, забезпечують контроль над збором платежів та використанням коштів. Педагогічні працівники повинні вміти ефективно використовувати ресурси та відстежувати фінансові витрати.

Підвищення довіри громадськості. Регулярне проведення обліку та аудиту надає громадськості додаткову інформацію про діяльність закладів освіти. Транспарентність та чесність при зборі інформації та її аналізі сприяють підвищенню довіри громадськості до освітньої системи в цілому.

Отже, облік та аудит є важливими елементами регулювання господарської діяльності та забезпечення фінансової стабільності компаній та держави в цілому. Тому правильний та ефективний облік та аудит є необхідною умовою для забезпечення успішної діяльності бізнесу та зміцнення економічного потенціалу країни.

Список використаних джерел

1. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: навч. посібник / [Є.М. Романів, С.В. Приймак, С.М. Гончарук та інші]. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. – 772 с.
2. Аудит. (Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту). / За ред. проф. Немченко В. В., Редько О. Ю., Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2020. – 540 с.
3. Бухгалтерський облік : навч. посібник / Т.В. Давидюк, О.В. Манойленко, Т.І. Ломаченко, А.В. Резніченко. – Харків, Видавничий дім «Гельветика», 2016. – 392 с.
4. 4.Аудит: методика і організація : навч. посібник / Н. І. Гордієнко, О. В. Харламова, Ю. І. Мізік, О. О. Конопліна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 319 с.

*Ірина КУЛЬБАКО,
студентка спеціальності 081 Право
Науковий керівник - Андрій СКЛАДАН,
викладач циклової комісії
суспільних дисциплін і правознавства
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

КОМЕРЦІЙНА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Останніми роками в Україні проблема правового регулювання та захисту комерційної таємниці перебуває на стадії активного реформування, адже вона є значущим компонентом підприємницької діяльності. Знання, винахідливість та креативні рішення є сировиною нової економіки, відтак комерційні таємниці як об'єкти інтелектуальності власності відіграють не останню роль у забезпеченні конфіденційності інформації та завдяки цьому надають певній компанії конкурентної переваги на ринку. Ба більше, правова охорона від розголошення таємниці є одним із важливих завдань суб'єктів господарювання, що виключає «комерційне шпигунство, безперешкодне використання незаконно отриманих наукомістких технологій, програмних продуктів, маркетингової та іншої конфіденційної економічної інформації» [5, с. 305–306].

Нормативне регулювання правовідносин, які пов'язані з комерційною таємницею, здійснюється відповідно до норм Цивільного (далі – ЦКУ), Кримінального (далі – ККУ), Господарського (далі – ГКУ) кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), Конституцією України, Законів України «Про інформацію», «Про захист від недобросовісної конкуренції», «Про науково-технічну інформацію» тощо. Розбудова ефективного законодавства у цьому напрямі примножує здобутки держави у сфері інноваційного розвитку економіки та правової системи.

Дослідженню проблеми правового регулювання та захисту комерційної таємниці, зокрема як об'єкта інтелектуальної власності, а також обґрунтуванню вдосконалення законодавства з цього питання присвячено праці О.В. Дзери, О.П. Світличного, Ю.Л. Бошицького, О.А. Підпригори, Т.В. Васильченко, М.К. Галянтича, А.Д. Святоцького, Є.О. Харитонова, О.Е. Радутного, Ю.В. Носіка, Ю.М. Капіци, А.І. Марущака, Г.О. Слядневої та інших.

В Україні законодавчі конструкції, що забезпечують право інтелектуальної власності, тяжіють до єдиних міжнародних стандартів з дотриманням поставлених вимог, модернізації оптимальних механізмів реалізації норм системи законів. Відтак стаття 418 ЦКУ фіксує право

інтелектуальної власності як непорушне «право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений цим Кодексом та іншим законом» [10], що охоплює особисті немайнові (право на авторство, на недоторканість продукції) та майнові (право на володіння, користування та розпоряджання майном) права. Згідно зі статтею 54 Конституції України право інтелектуальної власності закріплюється за кожним громадянином країни з моменту народження, що гарантує йому «свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, авторського права, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом» [3].

У вітчизняному законодавстві превалює поняття «комерційна таємниця», однак у більшості закордонних країн воно трактується як «ноу-хау» (з англійської – «знаю як») [8, с. 190]. Натомість деякі науковці (А.Г. Дідук, В.І. Жуков, Т.І. Бегова) вважають ноу-хау вужчим поняттям, таким, що є однією зі складових комерційної таємниці.

Відповідно до статті 420 ЦКУ комерційна таємниця належить до об'єктів права інтелектуальної власності [10]. Виходячи з дефініції комерційної таємниці, наведеної у статті 505 того ж кодексу, вона є не матеріальним благом, результатом інтелектуальної діяльності людини, яка наділяється виключним правом на використання [9, с. 263]. Стаття 506 ЦКУ закріплює майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю (право на її використання, виключне право надавати дозвіл на її використання іншим особам, виключне право перешкоджати її неправомірному розголошенню, збиранню чи використанню тощо) за особою, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором [10].

Право на комерційну таємницю у площині економічно-правової безпеки передбачає спроможність власника приховати її від третіх осіб та сприяти унеможливленню розкриття ними таємниці у разі такої спроби [8, с. 189]. Проте важливо зважати на статтю 162 ГКУ, де закріплено, що суб'єкт господарювання, який є власником комерційної таємниці, має право на її захист від незаконного використання третіми особами за умов, що ця інформація має комерційну цінність і до неї немає вільного доступу, а власник вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [1].

Варто зазначити, що українське законодавство захищає результати і продукти як інтелектуальної, так і творчої діяльності, через що комерційну таємницю відносять до нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності, оскільки чинні її інститути не здатні гарантувати творцям (власникам) правову охорону їхніх об'єктів та авторських прав.

Конфіденційність комерційної таємниці визначається волею її власника, тобто надання ним будь-якої інформації, що стосується таємниці,

та повного чи обмеженого доступу до неї регулюється особою, що власником, та регламентується двома вимірами – бажанням (згодою) власника оприлюднити інформацію й узгодженням порядку процедури з чинним законодавством [7].

В іншому разі законодавством України передбачена юридична відповідальність – цивільна, кримінальна, дисциплінарна, адміністративна.

Так, у Законі України «Про захист від недобросовісної конкуренції» статті 16–19 присвячені неправомірному збиранню, розголошенню, схиленню до розголошення, використанню комерційної таємниці [6].

КУпАП у статті 164-3 про недобросовісну конкуренцію регламентує відповідальність за отримання, використання, розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця (карається штрафом від 9 до 18 неоподатковуваних мінімумів) [2].

ККУ містить такі статті, пов'язані з правовою охороною комерційної таємниці: стаття 231 про незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю (карається штрафом від 3000 до 8000 неоподатковуваних мінімумів); стаття 232 про розголошення комерційної або банківської таємниці (карається штрафом від 1000 до 3000 неоподатковуваних мінімумів з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років) [4].

Стаття 36 ГКУ передбачає відповідальність за неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею. Відповідно до статті 162, ч. 3 цього ж кодексу особа, яка протиправно використовує комерційну таємницю, зобов'язана відшкодувати суб'єкту господарювання збитки, які були йому завдані [1].

Підсумовуючи, зауважимо, що комерційна таємниця є функціональним об'єктом права інтелектуальної власності в Україні. Її правова охорона регулюється окремими нормативно-правовими актами, уніфікація яких забезпечить відсутність у них суперечностей і чітку регламентацію в правовій нормі.

Список використаних джерел

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22, Ст. 144.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
3. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
5. Правове та законодавче забезпечення економічної безпеки України: монографія / за ред. А. Гетьмана, Є. Білоусова, Г. Анісімової. Харків, 2017. 336 с.
6. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст. 164.

7. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650.
8. Світличний О.П. Комерційна таємниця як об'єкт права інтелектуальної власності та міжгалузевий інститут в системі права та законодавства України. *Публічне право*. 2014. № 1. С. 188–194.
9. Ситницький М.В. Характерні ознаки комерційної таємниці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 23. С. 262–266.
10. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.

*Анна-Марія ЛОТИШ,
студентка спеціальності «Лікувальна справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії і правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

РОЛЬ І МІСЦЕ АПК УКРАЇНИ НА ГЛОБАЛЬНИХ РИНКАХ

В умовах глобалізації виникає проблема пошуку нових форм та методів пристосування національної економіки та політико-правового середовища до вимог сучасних міжнародних економічних відносин. У цьому контексті підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України є надзвичайно важливим напрямком економічної стратегії держави. Україна є одним з найважливіших виробників сільськогосподарської продукції у світі та відіграє провідну роль у постачанні харчів на глобальні ринки. Тому питання щодо пошуку Україною відповідного місця у світовому та регіональному розподілі праці на сьогодні є достатньо актуальним.

За прогнозами світової Продовольчої й сільськогосподарської організації (ФАО) при збереженні нинішньої динаміки й темпів росту, населення планети до 2050 р. складе 9,1 млрд осіб. При цьому землі, придатної для сільського господарства, більше не стане (зараз – 1,6 млрд га), а її кількість на одну особу населення зменшиться майже у два рази – до 0,18 га (у 2000 р. – 0,3 га). Внаслідок цього глобальний попит на різні види аграрної продукції й продовольчих товарів буде стабільно зростати, і як наслідок, зростатимуть ціни на них [1].

Сьогодні Україна займає передові позиції в глобальному рейтингу за експортом аграрних продуктів. За підсумками 2021 р. наша країна займала 1 місце з експорту соняшникової олії та шроту (35%), 2 місце за експортом ячменю (14%), 3 місце за експортом кукурудзи (11%) та ріпаку (10%), 4 місце – за експортом жита та меду, 5 місце за експортом пшениці (10% світового експорту). Однак так було не завжди. Так, у 1990 р. українська аграрна продукція також мала попит, але у товарній структурі експорту було всього 9 видів продукції АПК, а станом на 2022 р. їх вже є 25 найменувань. У 1990 р.

на експорт яловичини, телятини та цукру з України припадає значна частка у світовому експорті, причому експортна позиція України була другою у світі за постачанням цих товарів. Третє місце за популярністю в експортерів був соняшник. На сьогодні продукти тваринництва значно поступилися рослинництву (експорт поголів'я української ВРХ скотився аж на 8 сходинок у рейтингу), а деякі види продукції взагалі випали з експортного списку (цукор), хоча сам перелік продукції агропромислового комплексу суттєво розширився[2] (рис. 1).

Експорт продукції АПК у 1990 р.								
Місце у світі								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Яловичина і телятина	Соняшник		Ячмінь	Пшениця	Вершкове масло		
	Цукор			Поголів'я свиней	Кукурудза			
					Олія соняшника			
Експорт продукції АПК у 2020 р.								
Місце у світі								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Шрот соняшника	Ячмінь	Ріпак	Жито	Сорго	Овес	Олія соєва	Вершкове масло	Сир
Олія соняшника		Кукурудза	Мед	Пшениця	Шрот ріпаковий	Соя	Сухе знежирене молоко	Молоко
		Волоські горіхи		Соняшник	М'ясо птиці	Сухе молоко	Поголів'я ВРХ	
				Поголів'я свиней				

Рис. 1. Порівняння місця України у світовому експорті продовольства у 1990 р. та 2020 р. [2]

Агропромисловий комплекс України займає вагомe місце у структурі національної економіки. Так, у 2021 р. підприємства АПК показали найвищий приріст виробництва порівняно з іншими сферами діяльності – 14,4%. Частка продукції АПК у загальній вартості ВВП країни склала 15%. Темпи зростання продукції підприємств АПК становлять 19,2% порівняно з промисловістю, де темпи росту склали лише 1,3%. Частка експорту продукції АПК у загальному експорті України є найбільшою і склала понад 40%. 20 років тому Україна годувала 40 млн людей у світі. Сьогодні ж внесок України у світове продовольство еквівалентний харчуванню близько 400 млн людей, не рахуючи населення у нашій країні.

За даними Державної митної служби у 2022 р. Україна експортувала аграрної продукції й продовольства на суму 23,6 \$млрд, що на 15% менше, ніж у 2021 р., однак питома вага продукції АПК у загальному експорті України у 2022 р. зросла на 29,3% порівняно з 2021 р. Це зумовлено втратою значної частки експорту продукції чорної металургії у 2022 р. внаслідок вторгнення й окупації росією територій, де була зосереджена значна кількість підприємств металургійного комплексу.

У 2022 р. змінилась географічна структура експорту продукції українського АПК, зокрема збільшилось постачання агропродукції до країн ЄС. Так обсяги продажу до ЄС склали 13,1 \$млрд, що на 66% більше, ніж у 2021 р. Країни Азії вперше за 10 років перемістились на друге місце, при цьому, при цьому частка експорту складала 30,9%. Обсяги експорту до країн Африки у 2022 р. також зменшились із 3,7 \$млрд до 1,6 \$млрд, що забезпечило регіону частку 6,8% українського експорту агропродукції. Зменшилось і постачання агропродовольства у країни СНД на 43% – до 0,8 \$млрд, що становило 3,4% у сукупному експорті продукції АПК.

Основними імпортерами, на які припадало 99% агропродукції України у 2022 р. були Польща, Румунія, Туреччина, Китай, Іспанія, Нідерланди, Італія, Угорщина, Болгарія, Індія. На ринок ЄС у 2022 р. припало 68% усього експорту аграрної продукції України.

Все більше ринків стають доступними для українських виробників-експортерів, як тваринницької, так і рослинницької продукції. Сьогодні в процесі відкриття понад 27 ринків. Новими імпортерами української продукції можуть стати: Таїланд, Південна Корея, Малайзія, В'єтнам, Кувейт, Бахрейн, Королівство Саудівська Аравія, Туреччина, Гонконг, Європейський Союз, Канада, Мексика, Оман та Китай. Зазначимо, що у 2022 р. для українських товарів було відкрито 27 нових ринків, у 2021 р. – 25 [3].

Отже, аграрний сектор економіки України має значні можливості для подальшого зростання. В той час як відбувається підвищення попиту на аграрну продукцію у світі, Україна забезпечує вагомий внесок у світовий експорт аграрної продукції. Оскільки населення планети у майбутньому зростатиме, а, відповідно, і попит, то на світовому ринку продовольства спостерігатиметься дефіцит продовольства. А це, своєю чергою, відкриває для українського сільського господарства багато можливостей. Тому для України ключове завдання – максимізація виробництва, бо цінова кон'юнктура обіцяє тільки покращуватися. При стабільному фінансуванні та використанні технологій виробництво буде тільки рости. Хоча зростання попиту буде не більше 2-3% на рік, але зате стабільне і довгострокове, при цьому за оцінками експертів з цих 2-3% Україна може у перспективі взяти 25-30%.

Список використаних джерел

1. Лотиш О., Кардаш А. Мікроекономічний аналіз світового ринку зерна. *Економіка та суспільство*, 2021. №24. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/198/190>

2. Динаміка розвитку українського АПК та експорту за 30 років. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/910-dinamika-rozvitku-ukrayinskogo-apk-ta-eksportu-za-30-rokiv>
3. Для української агропродукції можуть відкрити близько 30-ти нових ринків URL: <https://latifundist.com/novosti/61071-dlya-ukrayinskoyi-agroproduktsiyiyi-mozhut-vidkriti-blizko-30-ti-novih-rinkiv>

Олег МАЛІЦЬКИЙ,
*студент спеціальності 123 Комп'ютерна інженерія,
Науковий керівник - Леся КУКУРУДЗЯК,
викладач-методист,
ВСП «Вінницький фаховий коледж
Національного університету харчових технологій»
(м.Вінниця, Україна)*

РОЗРОБКА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ПРИСТРОЮ НА БАЗІ МІКРОКОНТРОЛЕРА АРДУІНО

Ардуіно - це відкрите апаратне та програмне забезпечення, яке стало незамінним інструментом для розробників усього світу. Ця платформа дозволяє створювати різноманітні проекти, від простих світлодіодних іграшок до складних систем автоматизації виробництва. Завдяки своїй відкритості та доступності, Ардуіно дозволяє навчитися програмуванню та електроніці не тільки професіоналам, але й широкому колу людей.

Основна частина Ардуіно – це мікроконтролер, який є головним елементом платформи. Цей мікроконтролер використовується для керування вхідними та вихідними сигналами, зчитування даних з різних датчиків, обробки цих даних та виконання програм, які контролюють поведінку системи. Найбільш поширеним мікроконтролером в Ардуіно є ATmega328P, але також можна використовувати інші моделі мікроконтролерів.

RAID (Redundant Array of Inexpensive Disks) - це технологія зберігання даних, яка дозволяє поєднувати кілька фізичних дисків в один логічний пристрій з метою покращення продуктивності, надійності та масштабованості зберігання даних.

Існує кілька рівнів RAID, кожен з яких має свої особливості та застосування:

RAID 0: цей рівень не забезпечує надійності даних, але дозволяє підвищити продуктивність завдяки розподілу даних між дисками. Для цього дані розділяються на блоки, які записуються на різних дисках одночасно.

RAID 1: цей рівень забезпечує дублювання даних на декількох дисках з метою забезпечення надійності. Якщо один з дисків відмовляє, інший диск може продовжувати роботу без втрати даних.

RAID 5: цей рівень забезпечує надійність даних шляхом розподілу даних та їх контрольних сум на декількох дисках. Якщо один з дисків

відмовляє, інші диски можуть відновити дані за допомогою контрольної суми.

RAID 6: цей рівень подібний до RAID 5, але дозволяє зберігати дві контрольні суми на кожному диску, що забезпечує більш високу надійність.

RAID 10: цей рівень є комбінацією RAID 0 та RAID 1. Для цього дисків розділяють на групи, які дублюються та розподіляються по різних групах для підвищення продуктивності та надійності.

RAID-масиви мають декілька застосувань. Наприклад, вони можуть використовуватися в серверних системах

Додам, що RAID-масиви також можуть використовуватися для забезпечення великої місткості зберігання даних, якщо потрібно зберігати велику кількість інформації, таку як відео, музика, фотографії тощо. Крім того, RAID-масиви можуть бути використані для створення резервних копій даних, що забезпечує їх надійне зберігання в разі втрати основних копій.

Окрім рівнів RAID, існують також різні методи розподілу даних на диски, такі як RAID 0+1, RAID 1+0 (або RAID 10), RAID 5+0 (або RAID 50) та RAID 6+0 (або RAID 60). Кожен з цих методів має свої особливості та застосування, і вибір методу залежить від потреб користувача.

Нарешті, важливо зазначити, що хоча RAID-масиви забезпечують високу надійність та продуктивність, вони не є панацеєю на всі проблеми зберігання даних. Наприклад, вони не забезпечують захисту від крадіжки даних, вірусів та інших злочинних дій. Тому, для забезпечення повної безпеки даних, необхідно використовувати додаткові методи захисту, такі як резервне копіювання даних на зовнішні носії, шифрування тощо.

RAID-масиви зазвичай використовуються для забезпечення надійності та продуктивності систем зберігання даних. Нижче перераховані деякі типові застосування RAID-масивів:

Сервери: RAID-масиви часто використовуються на серверах для забезпечення надійності та продуктивності системи зберігання даних. Наприклад, на серверах, що забезпечують роботу вебсайт або електронних магазинів, RAID-масиви допомагають уникнути втрати даних та забезпечують швидкий доступ до інформації.

Робочі станції: RAID-масиви можуть використовуватися на робочих станціях для збереження важливих даних, таких як фотографії, відео або проекти, що використовуються у професійній діяльності. В разі відмови одного з дисків в масиві, дані будуть захищені від втрати та легко відновлюватися.

Мультимедіа: RAID-масиви можуть бути використані для зберігання великих обсягів мультимедіаконтенту, такого як відео та музика. В разі відмови одного з дисків, дані не будуть втрачені, а відновлення збережених даних буде простим та швидким.

Бази даних: RAID-масиви допомагають забезпечити високу продуктивність та надійність системи зберігання баз даних. В разі відмови

одного з дисків, робота бази даних не буде перервана, а дані будуть захищені від втрати.

Відеоспостереження: RAID-масиви можуть бути використані для зберігання великих обсягів відеоданих, що знімаються системами відеоспостереження. Це дозволяє зберігати відеодані на довгі терміни.

Принцип роботи RAID полягає в тому, що технологія дозволяє розміщувати дані, наприклад, одного додатка відразу на декількох дисках. А операції введення і виведення обробляються спільними зусиллями так, що підвищується сумарна продуктивність.

Переваги: Економічна складова.

У RAID масиві ви можете використовувати кілька дешевих жорстких дисків, отримуючи в результаті великі обсяги пам'яті з мінімальними витратами. Ідеально для зберігання особистої інформації, такої як, наприклад, фільми або сімейні фотографії.

Продуктивність. Використовуючи RAID масив з декількома жорсткими дисками, ви отримуєте набагато вищу продуктивність, ніж при одному активному пристрої. До рівня SSD, звичайно, диски не дотягнуть, але швидкість читання-запису істотно зросте. Як наслідок, якщо ваша система встановлена на HDD, швидкість запуску комп'ютера буде вище.

Надійність. Шанс того, що інформація на вашому комп'ютері буде пошкоджена і недоступна для відновлення стрімко падає. Адже чим більше сумарний обсяг пам'яті, тим більшій кількості секторів треба зламатися перш ніж ситуація стане критичною. А шанс того, що буде пошкоджений потрібний вам файл взагалі мізерний.

Відмовостійкість. Якщо ви використовуєте масиву RAID 5 з функцією "віддзеркалення", ви можете вільно мати два диски з ідентичними даними. Пошкодився один – не проблема, все зберігається в цілості й схоронності на другому пристрої.

Недоліки:

Висока вартість. Крім звичайних RAID масивів існують і гібридні, "Nested" масиви. Вони можуть містити, наприклад RAID 1 + 0, 0 + 3 й інші комбінації. Вартість таких пристроїв відчутно вище і може вдарити по кишені.

Ризик ланцюгового самознищення. Попри те, що RAID масиви надійні й шанс пошкодження дисків досить низький, завжди є ймовірність старту ланцюгової реакції "смерті". Наприклад, якщо один з дисків вийшов з ладу, цілком ймовірно, що й інші теж скоро надійдуть на нього доля.

Особливості виробництва. Деякі рівні RAID, наприклад RAID 1 і 5, можуть витримати відмова тільки одного диска. І всі інші пристрої в масиві знаходяться в серйозній небезпеці до тих пір, поки пошкоджений диск не замінений новим.

Список використаних джерел

1. Raid-масиви і їх класифікація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/gxqra>

2. Raid-масиви. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/RAID>
3. Типи RAID масивів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://server-shop.ua/ua/types-of-raid-arrays-and-their-differences.html>

*Анна МЕЛЬНИК,
студентка спеціальності 061 Журналістика
Науковий керівник - Олена ГРУЗДЬОВА,
викладач циклової комісії видавничої справи,
культури та української філології
Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м.Київ, Україна)*

УКРАЇНЬКА ВИДАВНИЧА СПРАВА ПІД ЧАС ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: РОЗВИТОК ТА ВИКЛИКИ

Війна в Україні принесла не лише руйнацію світового правопорядку, а і спричинила значні зміни в усіх галузях економіки, не виняток видавнича справа. Збройний конфлікт з росією зумовив зупинку постачання російських видавничих продуктів на український ринок. Крім того, війна призвела до зниження замовлень на книжки, оскільки люди сконцентрувалися на виживанні та переживанні непростих часів.

Однак, деякі українські видавництва використали цей час, щоб розвинути свою діяльність та підтримати українську культуру. Вони випустили нові книжки, присвячені війні, і використали свої ресурси, щоб зберегти та відновити наявні видання. Одним з прикладів успішного розвитку видавництва відкритого під час війни є «Прометей» [7]. Вони випустили ряд книжок про війну, які знайшли своїх реципієнтів не тільки в Україні, але й за кордоном. Також це видавництво звернуло увагу на те, що на підприємствах та військових частинах було потрібно мати не тільки книги, але й журнали, атласи та інші друковані матеріали, які стали доступними для військових.

Під час повномасштабної війни українська видавнича справа зіткнулася з численними викликами, які негативно впливають на розвиток галузі в цілому. У розвідці будуть досліджені деякі з цих викликів та їх вплив на українську видавничу справу.

По-перше, війна створює певні економічні та технічні труднощі для видавництв. Зменшення попиту на книжки та обмеження на пересування матеріалів можуть призвести до зменшення продажів та виробництва книг. До того ж зниження доступності технічних засобів може ускладнити процес верстки та друку книжок.

По-друге, війна може мати вплив на зміну тематики та стилю видань. Наприклад, збірники листівок, які були популярні під час першої світової

війни, могли бути видані й під час другої світової війни. Водночас під час війни можуть з'являтися нові теми для книг, наприклад, про військові подвиги чи повоєнне відродження.

По-третє, війна може призвести до зміни структури видавничої галузі. Зокрема, збільшення військових видань може привести до зменшення видань наукової та художньої літератури. Важливо зазначити, що умови війни можуть сприяти зміні власності видавництв, зокрема, шляхом націоналізації підприємств.

Нижче наведено кілька прикладів видавництв, які постраждали від російської агресії на Україну у 2022 році:

1. «Комора» - видавництво зі спеціалізацією на літературі та книгах для дітей. Під час обстрілів з російської сторони було пошкоджено офіс видавництва та склад [6].
2. «Смолоскип» - одне з найбільших видавництв національної та патріотичної літератури в Україні. В результаті обстрілів з російської сторони було пошкоджено офіс та склад видавництва [3].
3. «Крокус» - видавництво, яке спеціалізується на виданнях для дітей та молоді. В результаті обстрілів з російської сторони було пошкоджено офіс та склад видавництва [6].
4. «Дух і Літера» - видавництво, яке спеціалізується на літературі та книгах з філософії, політики та соціології. В результаті обстрілів з російської сторони було пошкоджено офіс та склад видавництва [5].
5. «Видавництво Старого Лева» - видавництво зі спеціалізацією на класичній літературі та художній літературі. В результаті обстрілів з російської сторони було пошкоджено офіс та склад видавництва [5].

У зв'язку з кібератакою на Україну, багато українських видавництв зазнали різних збитків, включаючи втрату даних, перерву в роботі та інші технічні проблеми. Зокрема, видавництва, які використовують хмарні сервіси, були особливо вразливі, оскільки атаки спрямовувалися саме на них.

Кібератака мала вплив на фінансові показники видавництв, бо вони змушені були витратити додаткові кошти на відновлення роботи та захист від подібних атак. Крім того, була порушена робота замовників та партнерів, що призвело до втрати прибутку. Загалом, кібератака на Україну, включаючи видавництва, мала серйозний вплив на їхню діяльність та ефективність. Крім того, війна спричинила обмеження доступу до ресурсів та зниження попиту на книжки через зміну пріоритетів індивідів та суспільства загалом. Однак, попри ці складнощі, видавництва продовжували працювати.

Наприклад, у 2022 році виходять:

1. «Війна 2022. Щоденники, есеї, поезія» – у цій книзі, зібрані фрагменти щоденників, есеїв які розповідають нам про втрати людей і що вони пережили після початку повномасштабного вторгнення [8].
2. «З любов'ю – тато!» – історії про будні воєнного чергуються з листами до родини, видана у 2022 році українським видавництвом «Лабораторія» [9].

3. «Життя посеред життя» – книга української письменниці Ольги Карі, яка розповідає нам як вона зустріла війну в Києві [10].
4. «Маріуполь Надія» – фейсбук-щоденник Надії Сухорукової, журналістки за Маріуполя [11].

Ці книжки відображають різні аспекти життя України під час війни та зібрали високі оцінки критиків і читачів. Вони стали важливими джерелами інформації та розуміння того, що відбувається в країні в цей складний період.

Отже, повномасштабна війна в Україні створила виклики для видавничої справи, зокрема зниження ринку книжок, погіршення умов друку та дистрибуції, високі ціни на папір, погіршення стану транспортних мереж. Однак видавництва в Україні показали стійкість та адаптацію до нових умов, виживаючи під час війни, навіть розвиваючи свій бізнес та випускаючи нові книжки. Українська видавнича справа розвивається в напрямку відкритості та більшої конкуренції на ринку. Видавництва співпрацюють з авторами з усього світу, перекладають свої книжки на інші мови, а також працюють з іноземними видавництвами для продажу своїх книжок за кордоном.

Важливим чинником успіху української видавничої справи є висхідний попит української літератури та культури у світі. Попри виклики, з якими зіштовхується видавнича справа зараз, її розвиток є стрімким і помітним як видавцям, так і читачам, адже книжковий ринок в країні потребує розвитку, а кількість читачів, що зростає, та популярність української літератури можуть допомогти в цьому процесі.

Список використаних джерел

1. Книговидання часів війни. Досвід, плани креатив. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3631892-knigovidanna-casiv-vijni-dosvid-plani-kreativ.html>
2. Видавнича справа під час війни. Режим доступу: <https://nasze-slowo.pl/vydavnycha-sprava-pid-chas-vijny/>
3. Видавництва й бібліотеки України під час війни: втрати, виклики, дерусифікація. Режим доступу: <https://usp-ltd.org/vydavnytstva-j-biblioteku-ukrainy-pid-chas-vijny-vtraty-vyklyku-derusyifikatsiia/>
4. Викликів багато, але українська дитяча книга – невмируща. Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3690411-viklikiv-bagato-ale-ukrainska-ditaca-kniga-nevmirusa.html>
5. 9 місяців вторгнення: як українські видавці працюють під час війни. Режим доступу: <https://chytomo.com/9-misiatsiv-vtorhnnennia-ia-k-zaraz-pratsiuiut-vydavtsiv-v-ukraini/>
6. Як працює видавнича сфера під час війни. Режим доступу: <https://rayon.in.ua/news/505769-yak-pratsyue-vidavnicna-sfera-pid-chas-viyni#subscribe>
7. «Видання українських авторів – принципове питання». Видавництва, засновані під час повномасштабної війни. Режим доступу: <https://suspilne.media/394499-vidanna-ukrainskih-avtoriv-principove-pitanna-vidavnictva-zasnovani-pid-cas-povnomasstabnoi-vijni/>
8. «Війна 2022. Щоденники, есеї, поезія». Режим доступу: <http://surl.li/iekgm>
9. «З любов'ю – тато!». Режим доступу: <http://surl.li/iekhe>
10. «Життя посеред життя». Режим доступу: <https://www.yakaboo.ua/ua/zhyttja-posered-zhyttja.html>

*Маргарита МЕЛЬНИК,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль Україна)*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО, УПРАВЛІНСЬКОГО ТА ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність. Ця тема є надзвичайно актуальною незалежно від часу, оскільки інновації є ключовим фактором стабільного та сталого розвитку будь-якої країни. Особлива актуальність даної теми для України випливає з наступних причин:

Конкурентоспроможність: В умовах глобалізації та зростаючої конкуренції країни потребують інновацій, щоб відповідати вимогам ринку та забезпечити свою конкурентоспроможність.

Економічний ріст: Інноваційний розвиток є ключовим фактором економічного зростання. Він сприяє підвищенню продуктивності праці, залученню інвестицій, розвитку нових галузей та створенню робочих місць.

Виклики та проблеми: Україна стикається зі складними економічними викликами, такими як низька продуктивність, нерівномірний регіональний розвиток, висока залежність від імпорту та низька конкурентоспроможність.

Основний виклад матеріалу. Інновації є важливим чинником економічного прогресу, який приносить користь споживачам, підприємствам та економіці в цілому. З економічної точки зору інновація описує розвиток і застосування ідей і технологій, які покращують товари та послуги або роблять їх виробництво більш ефективним.

Класичним прикладом інновацій є розвиток технології парових двигунів у XVIII столітті. Парові двигуни можна було використовувати на фабриках, дозволяючи масове виробництво, і вони зробили революцію в транспорті разом із залізницями. Зовсім недавно інформаційні технології змінили спосіб виробництва та продажу товарів і послуг компаній, відкриваючи нові ринки та нові бізнес-моделі з огляду на що ми бачимо – інновації мають глибокий вплив на макроекономічне середовище, тому, вважаємо, актуальним є питання відстеження їх розвитку та дослідження економічних і соціальних передумов, які дозволяють реалізовувати та підтримувати інновації.

Однією з головних переваг інновацій є їх внесок у економічне зростання. Простіше кажучи, інновації можуть призвести до підвищення продуктивності. А у міру зростання продуктивності виробляється більше товарів і послуг – іншими словами, економіка зростає.[1]

Формування основ теорії інновацій відбувалося в рамках становлення загальної теорії циклів і криз, перш за все в економічній і технологічній сферах, а на третьому етапі, також, системної кризи в сфері управлінської діяльності.

Розуміння інноваційної динаміки професійного менеджменту може бути використане для визначення етапів розвитку загальної теорії інновацій. Згідно з цим, існує три основних етапи у розвитку цієї теорії.[2]

Сьогодні українська економіка стикнулася з небаченим за всю свою історію шоком. Повномасштабне військове вторгнення північних сусідів завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. Знизилася виробництво основних видів продукції, зокрема тієї, що становить основу експортного потенціалу України. Крім того, заблоковані порти, а відтак і лівобережна частина зовнішньої торгівлі. Знищується транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура цілих регіонів.

Протягом першого місяця війни лише 17% великих підприємств продовжували працювати без будь-яких обмежень (ще 30% змогли перейти на роботу в онлайн, а решта або не працювали зовсім, або призупинили діяльність якщо не до мирних, то принаймні до спокійніших часів).

Більше 10% орних земель країни виявились не доступними для проведення посівної кампанії, що суттєво вдарило як по експортному потенціалу країни, так і по наповнюваності державного бюджету.

Станом на початок квітня понад 50% українців втратили роботу. Насамперед це стосується працівників великих старопромислових підприємств, розташованих у південно-східному регіоні України.

Загальні втрати від транспортної блокади, зокрема морських торговельних портів (які забезпечували до 65% міжнародної торгівлі України, передусім за рахунок металургійної та аграрної продукції).

Неозброєним оком помітно, що українська економіка зазнала серйозних наслідків від повномасштабного військового конфлікту з північними сусідами. Це спричинило зниженню виробництва, блокування зовнішньої торгівлі, руйнування інфраструктури та відтік кадрів. Багато підприємств були змушені зупинити або обмежити свою діяльність, що призвело до значної втрати робочих місць. Крім того, транспортна блокада та пошкодження інфраструктури торговельних портів призвели до значних економічних збитків. Загалом, українська економіка знаходиться в складному стані, і відновлення буде потребувати значних зусиль та часу.[3]

Слабкий та обмежений внутрішній попит демотивує потенційного інвестора, знижуючи рівень потенційних доходів на вкладені кошти. Рівень доходів населення України є вдвічі нижчим порівняно з географічними сусідами. Понад 95% грошових доходів населення витрачається на цілі споживання, а 70% споживчого кошика українців – це товари та послуги першої необхідності.

Маючи колосальний та якісний трудовий потенціал, велику територію, великий індустріальний сектор, Україна має змогу сформувати потужний внутрішній ринок з достойними зарплатами, що буде підтримувати внутрішній попит.

Звідси можна сказати, що слабкий внутрішній попит в Україні може зменшити зацікавленість потенційних інвесторів, які шукають можливості для вкладення своїх коштів. І щоб сприяти розвитку економіки країни. Для цього необхідні реформи та стимулюючі заходи з боку уряду, спрямовані на підвищення рівня заробітної плати та стимулювання споживчої активності населення.[4]

Україна — потенційно багата країна, господарський комплекс якої становлять такі види промисловості, як важке машинобудування, чорна та кольорова металургія, суднобудування, виробництво автобусів, легкових і вантажних автомобілів, тракторів та іншої сільськогосподарської техніки, тепловозів, верстатів, турбін, авіаційних двигунів і літаків, обладнання для електростанцій, нафтогазової та хімічної промисловості тощо. Крім того, Україна є потужним виробником електроенергії. Види електростанцій в Україні: атомні, теплові, гідроелектростанції. Найпотужніша електростанція в Україні — Запорізька АЕС, на яку припадає близько 20% всього виробництва електроенергії України.

Основа української економіки становлять багатогалузева промисловість, сільське господарство і сфера послуг.

Сільське господарство складається з рослинництва і тваринництва. За вартістю продукції рослинництво перевищує тваринництво.

Рослинництво включає вирощування зернових, технічних, кормових, овочевих, баштанних культур і картоплі, садівництво, виноградарство і квітникарство.

За рівнем виробництва зерна Україна посідає одне з провідних місць у світі. На світовому ринку зерна, в середньому за останні 10 років, Україна зайняла одинадцяте місце по виробництву пшениці та сьоме місце по виробництву ячменю. Виробництво, переробка і експорт зерна в Україні дають суттєві грошові надходження до бюджету і є важливими сферами працевлаштування населення країни. Крім того, зернова галузь країни має суттєвий потенціал розвитку, пов'язаний, перш за все, з наявністю багатих земельних ресурсів і достатньої кількості кваліфікованої робочої сили

Отже дивлячись на ці фактори, Україна може використати свій потенціал для розвитку і підвищення економічного становища країни. Продовження інвестицій в промисловість, розвиток сільського господарства. Маючи багаті земельні ресурси і кваліфіковану робочу силу, що створює сприятливі умови для росту виробництва, переробки та експорту зерна.[5]

Сільське господарство відіграє винятково важливу роль як каталізатор розвитку ринкової економіки нашої держави, оскільки:

1) є висококонкурентною галуззю, у якій діє багато незалежних підприємств, що виробляють переважно ті самі товари.

2) в недалекій перспективі може стати найбільшим джерел експорту. Цьому сприяють великі масштаби сільськогосподарського землекористування і родючі землі.

Отже, можна сказати, що розвиток сільського господарства відіграє далеко не останню роль у загальному економічному розвитку країни. Сільське господарство створює робочі місця, а також зменшує рівень бідності населення. Розвиток сільського господарства постає є життєво важливим чинником становлення усіх секторів економіки України.[6]

Висновок: Інноваційний розвиток економіки України має великий потенціал для забезпечення сталого економічного зростання, підвищення конкурентоспроможності країни та покращення життя населення. Цей процес включає економічні, управлінські та правові аспекти, які взаємодіють між собою і впливають на результативність інноваційної діяльності.

Економічні аспекти інноваційного розвитку економіки полягають у створенні умов для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій, забезпечити доступ до фінансування для інноваційних підприємств і стартапів, а також розвивати інноваційну інфраструктуру.

Управлінські аспекти полягають у забезпеченні взаємодією між державними органами, бізнесом і науково-дослідними установами для спільного розвитку і впровадження інновацій.

Правові аспекти відіграють важливу роль у створенні стійкого правового середовища для інноваційної діяльності.

Список використаних джерел та літератури

1. Сутність та основні поняття інноваційного розвитку економіки.
URL: <https://jarch.donnu.edu.ua/article/view/13493/13399>
2. Етапи розвитку теорії інновацій. URL: <https://core.ac.uk/reader/300241160>
3. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України.
URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannya>
4. Внутрішній ринок. Інвестиції в інфраструктуру.
URL: https://lb.ua/economics/2021/07/21/489874_klyuchovi_zavdannya_ekonomichnogo.html
5. Сільське господарство України
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сільське_господарство_України
6. РОЛЬ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ.
URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/13150/2/Conf_2014v2_Boychuk_M-Role_of_agriculture_in_Ukraines_25.pdf

*Альона МОСІЙЧУК,
студентка спеціальності 081 Право
Науковий керівник - Андрій СКЛАДАН,
викладач циклової комісії
суспільних дисциплін і правознавства
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СІМЕЙНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ АЛІМЕНТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ БАТЬКІВ, ДІТЕЙ ТА ІНШИХ РОДИЧІВ

Сім'ю складають особи, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Якщо хтось з членів сім'ї ухиляється від виконання ним його обов'язків, то згідно Сімейного кодексу України таку особу можна притягнути до примусового виконання цих же обов'язків, наприклад одним із способів забезпечення виконання обов'язків є призначення сплати аліментів.

Аліментами називається утримання, яке за законом одна особа повинна надати іншій особі, що знаходиться у сімейних правовідносинах, за умови неповноліття останнього або непрацездатності чи потребності. Законодавством передбачено, що такий обов'язок може здійснюватися як добровільно, так і примусово.

Норми сімейного законодавства визначають основні зобов'язання аліментних обов'язків щодо подружжя, батьків і дітей а також найближчих родичів

Відповідно до статті 75 Сімейного кодексу України (Право одного з подружжя на утримання) визначаємо що:

Право на утримання (аліменти) має той із подружжя, який є непрацездатним, потребує матеріальної допомоги, за умови, що другий із подружжя може надавати матеріальну допомогу.

Непрацездатним вважається той із подружжя, який досяг пенсійного віку, встановленого законом, або є особою з інвалідністю I, II чи III групи.

Один із подружжя є таким, що потребує матеріальної допомоги, якщо заробітна плата, пенсія, доходи від використання його майна, інші доходи не забезпечують йому прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Права на утримання не має той із подружжя, хто негідно поведився у шлюбних відносинах, а також той, хто став непрацездатним у зв'язку із вчиненням ним умисного кримінального правопорушення, якщо це встановлено судом.

Відповідно до статті 76 Сімейного кодексу:

Розірвання шлюбу не припиняє права особи на утримання, яке виникло у неї за час шлюбу. Після розірвання шлюбу особа має право на утримання, якщо вона стала непрацездатною до розірвання шлюбу або протягом одного року від дня розірвання шлюбу і потребує матеріальної допомоги і якщо її

колишній чоловік, колишня дружина може надавати матеріальну допомогу. Як правило аліменти за рішенням суду присуджуються одному з подружжя у грошовій формі.

Обов'язок батьків утримувати дитину. Першочергово до сплати аліментів дітям малолітнім і неповнолітнім дітям та повнолітнім непрацездатним незабезпеченим дітям, притягаються батьки, у тому випадку, коли діти не можуть отримати утримання від батьків, виникає необхідність притягнення інших членів сім'ї чи родичів до сплати аліментів.

Таким чином, взагалі, доки особа(дитина, подружжя чи батьки) яка потребує утримання, може отримати матеріальну допомогу від батьків, іншого з подружжя чи своїх дітей, у неї за загальним правилом не буде права на отримання аліментів від інших учасників сімейних правовідносин.

Відповідно до ст. 180 Сімейного кодексу України батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття. Способи виконання батьками обов'язку утримувати дитину визначаються за домовленістю між ними. За домовленістю між батьками дитини той із них, хто проживає окремо від дитини, може брати участь у її утриманні в грошовій і натуральній формі. За рішенням суду кошти на утримання дитини присуджуються у частці від доходу її матері, батька або у твердій грошовій сумі за вибором того з батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина.

Відповідно до статті 202(Підстави виникнення обов'язку повнолітніх дочки, сина утримувати батьків) Сімейного кодексу України зазначає, що повнолітні діти зобов'язані утримувати батьків, які є непрацездатними і потребують матеріальної допомоги. Якщо діти добровільно не хочуть допомагати, то з них в судовому порядку можуть стягуватися аліменти.

Окрім сплати аліментів дочка, син зобов'язані також брати участь у додаткових витратах на батьків, викликаних тяжкою хворобою, інвалідністю або немічністю.(ст.203)

Повнолітні діти звільняються від сплати аліментів якщо мати, батько були позбавлені батьківських прав і ці права не були поновлені або у випадку якщо буде встановлено, що мати, батько ухилялися від виконання своїх батьківських обов'язків.(ст 204)

Щодо обов'язку аліментних відносин між іншими членами сім'ї та родичами, вище сказано про отримання аліментів від інших учасників сімейних правовідносин у випадку неможливості сплати аліментів найближчими родичами(подружжя,батьки,діти),таких родичів поділяють за фактом сімейних зв'язків (баба, дід — онуки, прабаба, прадід — правнуки, сестра брат тощо), свояцтва (мачуха, вітчим — пасинок, падчерка) або опікуни - інша сім'я, у яких має бути фактична можливість надавати матеріальну допомогу.

Відповідно до статті 265 Сімейного кодексу України

Баба, дід зобов'язані утримувати своїх малолітніх, неповнолітніх внуків, якщо у них немає матері, батька або якщо батьки не можуть з

поважних причин надавати їм належного утримання, за умови, що баба, дід можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 266. **Обов'язок внуків, правнуків утримувати бабу, діда, прабабу, прадіда**

Повнолітні внуки, правнуки зобов'язані утримувати непрацездатних бабу, діда, прабабу, прадіда, які потребують матеріальної допомоги і якщо у них немає чоловіка, дружини, повнолітніх дочки, сина або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, за умови, що повнолітні внуки, правнуки можуть надавати матеріальну допомогу.

Стаття 267. **Обов'язок по утриманню братів та сестер**

Повнолітні брати, сестри зобов'язані утримувати малолітніх, неповнолітніх братів та сестер, які потребують матеріальної допомоги і якщо вони не мають батьків, чоловіка, дружини або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання, за умови, що повнолітні брати та сестри можуть надавати матеріальну допомогу.

Обов'язок мачухи, вітчима або інших осіб утримувати дитину:

Особи, у сім'ї яких виховувалася дитина, зобов'язані надавати їй матеріальну допомогу, якщо у неї немає батьків, баби, діда, повнолітніх братів та сестер, за умови, що ці особи можуть надавати матеріальну допомогу.

У статтях 270- 271 описаний обов'язок особи утримувати тих, з ким вона проживала у випадках якщо хтось потребує матеріальної допомоги, немає дружини, чоловіка, повнолітніх дочки, сина, братів та сестер або ці особи з поважних причин не можуть надавати їм належного утримання.

Висновки: отримувати аліменти мають непрацездатні особи, які з об'єктивних причин не можуть забезпечувати себе за рахунок власної праці і наділені гарантованим державою правом на життєзабезпечення за рахунок інших осіб. Відносини, які виникають між дитиною та особами, у сім'ї яких вона виховувалась, є подібними до стосунків між рідними батьками та дітьми але обов'язок осіб, у сім'ї яких виховувалась дитина, щодо її утримання виникає за умови відсутності у неї найближчих родичів.

Список використаних джерел

1. Сімейний кодекс України. Електронне джерело: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
2. Правове регулювання обов'язків батьків щодо утримання дитини та способи їх виконання https://minjust.gov.ua/m/str_29374

Вікторія МОСТРЯНСЬКА,
студентка
Науковий керівник - **Володимир ЯРИЧ,**
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)

МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ У ВІЙНІ ПРОТИ РОСІЇ

Актуальність. Питання міжнародної підтримки України у війні проти росії залишається дуже актуальним і важливим в наш час. Конфлікт на сході України вже триває понад сім років, і за цей час він став не лише внутрішнім конфліктом, а й міжнародною проблемою, що стосується безпеки та стабільності в регіоні. росія, порушуючи міжнародне право та збройною агресією, анексувала Крим та продовжує підтримувати сепаратистські рухи на сході України. Це створило загрозу для безпеки та стабільності в регіоні, а також поставило під загрозу права та свободи людей на цих територіях.

Міжнародна підтримка українського народу та держави в цьому конфлікті є важливою не лише для України, а й для міжнародної спільноти загалом. Підтримка України від інших країн допомагає зберегти міжнародну систему прав і порядку, в якій недопустима збройна агресія та порушення суверенітету та територіальної цілісності інших держав. Крім того, міжнародна підтримка також є важливою для забезпечення гуманітарної допомоги та реформ в Україні, які допоможуть країні повернутися до шляху сталого розвитку після тривалого конфлікту. [1]

Тому можна стверджувати, що міжнародна підтримка України у війні проти росії є надзвичайно актуальною в наш час і має важливе значення для забезпечення безпеки та стабільності в регіоні

Щоб дати повну картину про міжнародну підтримку України у війні проти Росії, можна використати різні джерела. Ось кілька з них:

1. Заяви та офіційні позиції країн та міжнародних організацій, таких як ООН, Європейський Союз, НАТО та інші. Ці заяви можна знайти на офіційних сайтах цих організацій та посольств країн.

2. Звіти та оцінки міжнародних правозахисних та гуманітарних організацій, таких як Гельсінська група, Амністія Інтернешнл, Гуманітарний фонд ООН та інші. Ці документи можна знайти на їхніх офіційних сайтах. [2]

3. Аналітичні матеріали та статті в українських та міжнародних ЗМІ, які досліджують питання міжнародної підтримки України у війні проти росії. Такі матеріали можна знайти на сайтах видань та відповідних розділах інтернет-порталів.

4. Інтерв'ю з представниками державних органів України, дипломатів, експертів, активістів громадських організацій, які мають досвід у міжнародній діяльності та питаннях безпеки. [3]

Всі ці джерела можуть допомогти зрозуміти, яку міжнародну підтримку отримує Україна у війні проти росії, і які країни та організації активно підтримують Україну у цьому конфлікті.

Підступна війна росії проти України, розв'язана 24 лютого 2022 року, раз і назавжди змінила європейську історію. Європа та інші країни світу об'єдналися для однієї мети - зберегти незалежність України та гарантувати небувалу поразку російської імперії. [4]

Протягом року повномасштабної війни Україна отримала рекордну допомогу від своїх союзників. І йдеться не лише про військову підтримку, а й про гуманітарну допомогу та допомогу біженцям, яким довелося тікати від жорстокості росіян.

Міжнародна підтримка України у війні проти росії 2022 році є дуже важливою для забезпечення безпеки та незалежності країни. Конфлікт на сході України з росією триває з 2014 року, і за цей час Україна отримала підтримку від багатьох країн світу. У США продовжують надавати військову допомогу Україні, включаючи зброю, боєприпаси та іншу військову техніку. [5]

В квітні 2022 року США оголосили про поставку Україні протитанкових ракет Javelin та інших систем зброї. Крім того, США продовжують надавати фінансову допомогу Україні, в тому числі в рамках програми Military Financing. Канада також продовжує надавати підтримку Україні, включаючи військову допомогу та економічну допомогу. У квітні 2022 року Канада надала Україні 25 тисяч парадних форм та військового спорядження, а також відправила військових лікарів та медичне обладнання. Крім того, Канада надала Україні понад 200 мільйонів доларів кредитів на економічний розвиток та боротьбу з корупцією. Європейський Союз також продовжує надавати підтримку Україні. [7]

У квітні 2022 року ЄС оголосив про нові санкції проти росії, які включають заборону на імпорту російських товарів та заборону на ввезення в росію важкої військової техніки. Крім того, ЄС надавав фінансову допомогу Україні [9].

Висновки. Міжнародна підтримка України у війні проти росії є важливим чинником для забезпечення безпеки та незалежності країни. США, Канада та країни Європейського Союзу продовжують надавати підтримку Україні, включаючи військову допомогу, економічну допомогу та фінансову допомогу. Міжнародна підтримка України допомагає зменшити вплив росії на регіон та збільшує шанси на досягнення миру та стабільності.

Список використаних джерел

1. Міністерство закордонних справ України. (2021). Зовнішня політика України. Офіційний сайт. URL <https://mfa.gov.ua/ua/zovnishnya-politika>
2. Офіційний сайт Президента України. (2021). Новини. <https://www.president.gov.ua/news/>
3. Українська правда. (2021). Новини. URL <https://www.pravda.com.ua/>
4. Радіо Свобода. (2021). Новини. URL <https://www.radiosvoboda.org/>

5. Українська правозахисна організація «Відкритий світ». (2021). Інформаційні матеріали. URL [https:// www.osf.org.ua/uk/news](https://www.osf.org.ua/uk/news)
6. Центр UA. (2021). Новини. URL [https:// tsn.ua/](https://tsn.ua/)
7. 7. Інтерфакс-Україна. (2021). Новини. URL [https:// interfax.com.ua/](https://interfax.com.ua/)
8. Українська асоціація журналістів. (2021). Новини URL. [https:// uaj.org.ua/](https://uaj.org.ua/)
9. 9.. Громадське радіо. (2021). Новини URL [https:// hromadskeradio.org/](https://hromadskeradio.org/)

Ігор НАГОРСЬКИЙ,
студент
Науковий керівник – Світлана КРЬОКА,
викладач спеціальних дисциплін вищої категорії,
викладач-методист
ВСП «Дружківський фаховий коледж
Донбаської державної машинобудівної академії»
(м. Дружківка, Україна)

АВТОМАТИЧНА ГОДІВНИЦЯ ДЛЯ ДОМАШНІХ ТВАРИН

Досліджено будову платформи Arduino, на базі якого розроблена система автоматичної годівниці для тварин.

Ключові слова: Мікроконтролер, кроковий двигун, LCD дисплей, датник, інтерфейс.

Актуальність дослідження. Виконаний проєкт системи автоматичної годівниці для тварин на базі мікроконтролера Arduino.

Мета: Розробити систему автоматичної годівниці для тварин та дослідити її роботу.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Завдання: Розробити проєкт автоматичної годівниці для домашніх тварин на базі контролеру Arduino.

На сьогоднішній день багато людей дуже зайняті своєю роботою. Їх проблема полягає в постійному бажанні досягти свого максимального соціального або економічного стану.

Суть проєкту на базі Ардуіно в тому щоб люди які сильно занурені в роботу, або ті яким потрібно залишити тварин на деякий час самих, могли не турбуватися через те що їх кіт, або собака буде голодувати.

Система буде побудована на контролері Arduino Nano, так як він дешевий та простий у використанні. З ним можна компанувати різні електронні компоненти та конструювати під необхідні задачі. До нього існує багато джерел інформації які допоможуть нам розібратися у всіх його функціях.

Призначення проєктованої системи полягає у тому, щоб дослідити принцип роботи автоматичної годівниці для годування домашніх тварин, сконструювавши модель на базі мікроконтролера.

Проєктована система крім контролера буде вмещувати в себе корпус з коробки з якої буде йти корм за допомогою пластмасової спіралі та

крокового двигуна. Кроковий двигун, що використовується, не розрахований на велике навантаження.

На контролері планується використовувати бібліотеки, які розроблені для роботи з кроковим двигуном, датчиком часу та LCD дисплеєм.

За допомогою LCD дисплею та декількох кнопок, користувач може регулювати час коли саме потрібно працювати схемі, а датчик часу допоможе зрозуміти коли саме настає певний час зазначений користувачем.

Коли настає той час, контролер подає сигнали на драйвер та той у свою чергу передає його на кроковий двигун і він обертається на певний крок. Драйвер призначений для того, щоб формувати сигнал кроку для двигуна.

Можна знайти багато систем схожих на цю, але основна їх різниця полягає у елементній базі. Різні мікроконтролери, двигуни та принципи їх робіт. Усі існуючі системи розробники будували під свої потреби. Основа для кожної такої системи полягає у тому, що мікроконтролер надсилає сигнали на якусь плату-драйвер який в свою чергу передає сигнал на двигун.

Цей же проєкт виділяється своєю відносно невеликою ціною та тим що для нього не потрібно велика кількість деталей. Ще тим, що його можливо завжди переналаштувати під якісь інші параметри.

Для системи використовуємо елементи зі зрозумілим компонування та простим способом використання. Чим менше елементів, тим більша надійність системи. Для цього аналізуємо характеристики сучасних контролерів та обираємо під проєкт.

Для ЕОМ розраховуємо джерело живлення. Для розрахунків будемо використовувати характеристику елементів.

З характеристики обраного мікроконтролера дізнаємось про об'єм та тип його пам'яті, щоб визначитись з обмеженнями для нашого коду.

Розглядаємо порти мікроконтролера та даємо їм короткий опис та призначення, способи зв'язку із зовнішніми пристроями, можливості завантаження та перезавантаження програм.

Щоб була зрозуміла структура системи проєкта, побудуємо структуру стенду. Розглядаємо умови експлуатації лабораторного стенду.

Після того, як модель автоматичної годівниці побудовано, можемо розробити програмне забезпечення для системи. Щоб зрозуміти принцип дії програмного забезпечення, розробимо алгоритм роботи стенду.

Модель автоматичної годівниці будуємо та проводимо її наладку на роботу у реальних умовах. Вивчаємо види неполадок при експлуатації стенду та методи їх усунення.

Список використаних джерел

1. Яка різниця між Arduino Nano та Arduino Uno, за посиланням на сайт Quora. Електронний ресурс [https://www.quora.com/What-is-the-difference-between-the-Arduino-Nano-and-the-Arduino-Uno]
2. Кроковий двигун. Електронний ресурс [https://3d-diy.ru/wiki/cnc/stepper-motor/]
3. Пам'ять в Ардуіно, за посиланням на сайт Arduino.ru. Електронний ресурс [https://arduino.ru/Hardware/ArduinoBoardNano]

4. Плата Arduino Nano v3: схема, опис, підключення, за посиланням на сайт ARDUINOMASTER. Електронний ресурс [https://arduinomaster.ru/platy-arduino/plata-arduino-nano/].
5. Arduino Uno, за посиланням на сайт Arduino.ru. Електронний ресурс [https://arduinomaster.ru/platy-arduino/plata-arduino-nano/]
6. Arduino IDE 1.8.13, за посиланням на сайт Arduino. Електронний ресурс [https://www.arduino.cc/en/software].

Олександра ПЕЛЮХНЯ,
*студентка спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник - Анастасія ПАНДАЗІ,
викладачка циклової комісії
економіко-математичних дисциплін і менеджменту
Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСОВУВАННЯ ФУНКЦІЇ «МОТИВАЦІЯ» В СИСТЕМІ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Розвиток ринкових економічних відносин щодня стикається з проблемами, тому головною метою є удосконалення системи мотивації та стимулювання праці. Разом з тим, як під час переходу України до ринкових відносин, так і в даний час питання мотивації залишається не до кінця вирішене на практиці.

Мотивація вважається однією із головних категорій менеджменту. В дослідженні керуємось наступним визначенням мотивації: мотивація – це рушійна сила поведінки, усвідомлене прагнення до певного типу задоволення потреб, до успіху, це процес впливу на людину для досягнення особистих цілей і цілей організації (Вознюк). У конкретно-змістовному відношенні мотивація сприймається у якості психологічного феномену, особливої біопсихологічної реакції людини на впливи ззовні і на внутрішні потреби. Мотивація опосередкована особливостями середовища проживання і особистості, і веде до певного результату. При цьому важливо підкреслити наявність у мотивації такої характеристики як єдності свідомих і несвідомих, а також раціональних і емоційних спонукань. Це є чітким відображенням людської природи, порушення якої може спровокувати відчутні спотворення і втрати в управлінні.

У системі управління будь-яким соціально-економічним об'єктом мотивація посідає одне з центральних місць. У керуванні об'єктом завжди бере участь мотивація, незалежно від природи об'єкта управління. Планування, організація, контроль, прийняття рішень, мотивація – всі ці

функції є «сусідніми». Таким чином, мотивація присутня як функція управління в управлінні будь-яким об'єктом.

Значний внесок у розвиток мотивації персоналу зробив засновник школи наукового управління Фредерік Тейлор. У своїй роботі «Принципи наукового управління» (1911 р.) наголошував на необхідності підвищення продуктивності праці у робітників за рахунок зміни методів управління. На самперед розвіяти існуючу думку, яка в тупу була притаманна багатьом робітникам, що збільшення кількості машинного обладнання та підвищення виробітку може призвести до скорочення робочих місць (Бутенко)

У 30-40-х роках ХХ століття з'явилися змістовні концепції мотивації. Дані теорії мотивації, насамперед, намагаються визначити потреби, які спонукають людей до дії, особливо, щодо обсягу і змісту роботи. Автором найпоширенішої концепції є Абрахам Маслоу, який опублікував її ще 1943 році. Хоча вона зазнала певної критики, але завдяки своїм універсальним пояснювальним можливостям стала фундаментом для ряду соціологічних розробок і часто практикувалася у організаційних нововведеннях. Теорія Маслоу не розкриває природу тих чи інших потреб. Вона допомагає зрозуміти, що є основою прагнення працівника до праці з урахуванням змінних умов. Таким чином, можна зробити наступний висновок з теорії А. Маслоу: «Для того, щоб мотивувати конкретну людину, керівник повинен дати їй можливість задовольнити її найважливіші потреби за допомогою такого способу дій, який сприяє досягненню цілей усієї організації» (Maslow).

Модель мотивації Девіда МакКлелланда спирається на потреби вищих рівнів. Продовжуючи класифікацію Маслоу, МакКлелланд вводить поняття потреб влади, успіху і належності (наприклад, до певного класу). З його точки зору, на цей час найбільшої значущості набувають потреби вищого порядку, оскільки потреби нижчих рівнів як правило є задоволеними (Резнікова).

Головним завданням менеджера є така організація виробництва, коли б люди досягали своїх цілей через реалізацію завдань організації. Менеджер повинен здійснювати лише загальний контроль та залучати працівників до участі в управлінні. При побудові системи мотивації праці важливо дотримуватися таких традиційних принципів:

- типовість і прогресивність відібраних інтересів;
- присутність у кожному стимулі особистого інтересу;
- присутність в одному стимулі кількох протилежних інтересів;
- верховенство одних стимулів над іншими;
- простоту і наочність системи (Чірікова, с. 110).

Взаємообумовленість мотивації та управління, як наукових категорій та інструментів практичної діяльності, потребує подальшого вивчення. А її ефективність у сучасних умовах дедалі більше актуалізується і у теоретичному, і у практичному плані. Пов'язано це з високими, за історичними мірками, темпами змін людської діяльності на межі другого та

третього тисячоліть. Ці зміни полягають зокрема у зміні змісту праці (він все більшою мірою спрямований на переробку та передачу інформації та знань), у зміні структури суспільного виробництва на користь сфери послуг, у підвищенні ролі інновацій у виробництві, у глобалізації багатьох соціально-економічних процесів. Вміння усвідомити всі ці зміни і бути готовим до них стає одним із найбільш яскраво виражених мотивів людської діяльності на всіх рівнях соціальної організації – від індивіда до суспільства загалом.

Таким чином, традиційні концепції, теорії потреб та мотивації розглядають механізм мотивів та стимулів переважно з соціально-психологічної точки зору. У цьому кінцевий результат діяльності працівника чи підрозділу у створенні передбачається спочатку заданим. А предметом аналізу концепцій, теорій потреб та мотивації є механізм стимулювання і мотивації дій працівників та окремих підрозділів з метою отримання кінцевого результату, який є екзогенним по відношенню до концепцій, теорій потреб та мотивації. Однак для практичної реалізації різноманітних концепцій і теорій мотивації питання стимулювання є одним із найголовніших у системі управління підприємством.

1. Список використаних джерел

1. Вознюк А. М. Особливості застосування форм і методів стимулювання персоналу промислового підприємства.
URL:<http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/8296/11-Voznyuk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 16.05.2023).
2. Бутенко Д. С. Теорії мотивації: практичний аспект. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7923> (дата звернення: 16.05.2023).
3. Maslow A. A Theory of Human Motivation: Annotated. URL: <https://web.archive.org/web/20061110104536/http://emotionalliteracyeducation.com/abraham-maslow-theory-human-motivation.shtml> (дата звернення: 16.05.2023)
4. Резнікова О.С. Класичні теорії мотивації: еволюція підходів. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/45787/27Reznikova.pdf?sequence=1> (дата звернення: 16.05.2023)
5. Чірікова Н.М. Мотиваційні теорії персоналу і управління мотивацією праці. *Молодий вчений*. 2015. № 11. С. 109-113.

*Анастасія ПЕТКОВИЧ,
студентка спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник - Юлія МАКСИМОВА,
викладач,
Фаховий коледж
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова
(м.Одеса, Україна)*

ЦИФРОВА ВАЛЮТА ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ. ЗНАЧЕННЯ ТА НЕБЕЗПЕКИ ЕЛЕКТРОННОЇ ГРИВНІ ДЛЯ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день низка країн світу планують або вже випустили національні цифрові валюти, які повністю централізовані, оскільки знаходяться під контролем уряду. Такі валюти не анонімні, їх неможливо майнити та, як правило, вони підкріплені фіатними валютами або іншими цінностями.

Усі країни світу можна поділити на три групи, відповідно до можливості випуску цифрової валюти центрального банку:

- які проводять дослідження ЦВЦБ (Велика Британія, Канада, Китай, Швеція, інші);
- які виступили з критикою ідеї ЦВЦБ або з різних причин згорнули свої дослідження за цією тематикою [Швейцарія, Естонія, Еквадор, Японія/Європейський Союз (спільний проект Банку Японії та ЄЦБ)];
- які вже здійснили практичні кроки щодо випуску ЦВЦБ (Сінгапур, Туніс, Сенегал та умовно – Венесуела).

Прикладом ЦВЦБ в Україні стала е-гривня, емітентом якої є Національний банк України. Це фіатна валюта, яка обмінюватиметься на готівкові або безготівкові кошти у співвідношенні один до одного.

Слід зазначити, що до можливостей використання е-гривні відносять:

- можливість стати альтернативою існуючим засобам та інструментам роздрібних платежів;
- е-гривню можна віднести до категорії «підривних інновацій»;
- подальший розвиток е-гривні може передбачати повну або часткову ідентифікацію користувача відповідно до принципу «знай свого клієнта»;
- у разі впровадження е-гривні за централізованою моделлю Національний банк виконуватиме невласиві для нього функції по роботі з фізичними особами;
- впровадження е-гривні неможливе без значних інвестицій та часу на модернізацію платіжної інфраструктури та популяризацію;
- як платформа для випуску та обігу е-гривні може використовуватися технологія розподілених реєстрів (DLT, блокчейн);

- упровадження е-гривні потребуватиме законодавчого врегулювання;
- е-гривня на платіжному ринку України може працювати за однією з двох альтернативних верхньорівневих моделей (схем) взаємодії учасників: централізованою або децентралізованою
- може стати інструментом для цільових соціальних виплат (G2P), тобто гроші, видані державою можна буде використати лише на конкретні цілі [1, с. 120].

Е-гривня може розглядатися, як інструмент для розрахунків за цінними паперами та іншими фінансовими інструментами (B2B) та для транскордонних платежів (B2B, P2P, P2B) між юридичними особами та/або фізичними особами.

До основних переваг цифрової валюти центрального банку відносять:

- прискорення операцій по розрахункам та покращення системи захисту;
- забезпечують фінансову стабільність;
- зниження вартості транскордонних переказів, за умови, що центробанки різних країн будуть співпрацювати, крім того, за наявності угод, уможлиблюється обмін валют безпосередньо під час угод і переказів;
- розширюють доступ до фінансових послуг, забезпечують фінансову інклюзію та цифровізацію;
- прозорість: потенційно цифрова валюта центрального банку може підвищити збирання податків, сприяти виведенню бізнесу з тіні, забезпечити контроль за витрачанням коштів [2].

Отже, технологію цифрової валюти центрального банку можна назвати достатньо «сирою». Залишаються відкритими безліч питань. Однак, знаходяться країни, зокрема і Україна, які активно працюють над впровадженням цієї технології у життя. ЦВЦБ несе у собі нові можливості та ризики. Через обмежену кількість користувачів та транзакцій важко прогнозувати, яку саме популярність серед населення буде мати е-гривня, через це залишається необхідність її просувати та популяризувати серед населення. Нова технологія має ризик повністю змінити екосистему ринку і по-новому розподілити ролі його учасників, національний банк, наприклад, буде виконувати нові, невластиві для нього функції; комерційні банки, будуть вимушені думати як саме зберегти своїх клієнтів, завдяки чому, окремі банківські послуги суттєво знизяться в ціні. Тому, запровадження е-гривні може суттєво покращити макроекономічну стабільність країни. Держава зможе краще виконувати свої функції, зменшитися рівень корупції та шахрайства, нецільового витрачання державних коштів. Цю прозорість, яку несе е-гривня, допоможе збільшити кількість інвестицій, які поступають у державу. Звичайно, у ЦВЦБ є безліч мінусів, невирішених питань. Але пілотний проект показав, що запровадження е-гривні є можливим.

Список використаних джерел

1. Дрозд В.Г., Дрозд О.Ю. Цифрова валюта у світі та в Україні: правове регулювання, судова практика, цифрові валюти, е-гривня, віртуальні активи криптовалюти. – Київ : «Центр учбової літератури», 2022. – 298 с.

2. НБУ. Аналітична записка за результатами пілотного проекту із впровадження платформи “Електронна гривня” та електронних грошей Національного банку України (е-гривні) – Київ, 2019. – 45 с.

Ірина СІНЧУК,
студентка спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник - Світлана КАМІНСЬКА,
викладач
Рівненський фаховий коледж економіки та бізнесу
(м. Рівне, Україна)

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Інноваційний розвиток економіки є однією з найважливіших складових економічного розвитку країни. Україна, як і багато інших країн світу, стикається з проблемами, пов'язаними зі зниженням рівня економічного зростання та конкурентоспроможності. Необхідно зазначити, що реалізація інноваційної діяльності в Україні є низькою. Серед головних причин можна виділити недостатній рівень інвестицій в інноваційні проекти, відсутність досвідченого персоналу, складний бізнес-клімат, слабка правова база, відсутність стимулюючих механізмів, та інші. Одним зі способів вирішення цих проблем є інноваційний розвиток економіки.

Інноваційний розвиток є важливим фактором для забезпечення конкурентоспроможності країни в умовах глобалізації. Інновації дозволяють підприємствам створювати нові продукти та послуги, покращувати якість виробництва, знижувати витрати та підвищувати ефективність. Це допомагає збільшувати економічний рівень країни та залучати інвестиції. Україна має великий потенціал для інноваційного розвитку, але для цього необхідно створити сприятливі умови для розвитку інноваційного середовища, підтримувати наукові дослідження та розвивати освіту.

Економічні аспекти інноваційного розвитку економіки полягають у створенні нових продуктів та послуг, що відповідають потребам ринку. Це може бути досягнуто шляхом впровадження нових технологій, розробки нових матеріалів та процесів виробництва. Однією з переваг інноваційного розвитку є збільшення продуктивності праці завдяки впровадженню нових технологій та процесів. Це дозволяє знизити витрати на виробництво та підвищити якість продукту, що в свою чергу збільшує конкурентоспроможність українських підприємств на світовому ринку. Інновації потребують значних інвестицій у дослідження та розробки, інфраструктуру та людський капітал. Уряди та приватні підприємства повинні збільшити свої інвестиції в інновації для розробки нових технологій і продуктів, які можуть стимулювати економічне зростання. Інновації можуть створити нові ринкові можливості, розширити існуючі ринки та створити

нові джерела доходу. Інноваційні продукти та послуги можуть задовольнити потреби споживачів, які раніше не були задоволені, створюючи нові ринки та стимулюючи економічне зростання. Інновації можуть створити нові робочі місця, створюючи попит на нові навички та досвід. З розвитком нових технологій і продуктів з'являються нові можливості роботи в таких сферах, як дослідження та розробки, інженерія та виробництво.

Управлінські аспекти теж відіграють чималу роль у просуванні та підтримці інновацій у будь-якій економіці. Управління інноваційним процесом передбачає вибір правильної стратегії, яка б дозволила забезпечити краще використання ресурсів та підвищення ефективності управління ресурсами. Важливою складовою успішного управління інноваційними процесами є управління економічними ресурсами. Воно включає в себе ефективне планування та використання фінансових ресурсів, пошук і привласнення зовнішніх ресурсів та залучення нових ринків.

Однак, управління інноваційними процесами не обмежується лише управлінням економічними ресурсами. Воно також включає управління людськими ресурсами, технічними ресурсами, інформаційними ресурсами та ресурсами знань і досвіду.

Усі ці напрямки повинні бути підтримані державною політикою, спрямованою на створення сприятливих умов для розвитку науково-технічної бази, залучення інвестицій, підтримку інноваційних підприємств та стартапів, а також на підвищення кваліфікації працівників у сфері науки та техніки.

Правові аспекти інноваційного розвитку економіки полягають у створенні правової бази, що сприяє розвитку інновацій. Це може бути досягнуто шляхом створення спеціальних законів та нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері інновацій. Крім того, важливо забезпечити захист інтелектуальної власності, що є важливим фактором стимулювання інноваційного розвитку, цей захист необхідний для запобігання несанкціонованому використанню, копіюванню чи розповсюдженню інноваційного продукту чи послуги, країни повинні створити міцну законодавчу базу для захисту прав інтелектуальної власності, яка включає патенти, торгові марки, авторські права та комерційну таємницю, також важливим є забезпечення підтримки малих та середніх підприємств, скорочення відомчого бюрократизму та сприяння підприємницькій активності.

Отже, розумна інноваційна стратегія, яка ґрунтується на співпраці між різними галузями економіки та державою, є головною умовою створення конкурентоспроможної економіки, яка зможе успішно впроваджувати нові технології та продукти на світовому ринку. Це забезпечить зростання підприємницької активності, розширення інвестиційного потенціалу та забезпечить більш ефективне використання ресурсів, що призведе до збільшення ВВП країни та покращення життєвого рівня населення і розвитку економіки країни.

Список використаних джерел

1. Данік Н.В. Інноваційний розвиток економіки України / Н.В. Данік // Всеукраїнський науково-виробничий журнал Інноваційна економіка – 2012. – № 2 (28)
2. Прохорчук С.В. Інноваційна спроможність економіки України в умовах глобалізації / С.В. Прохорчук // Науково-виробничий журнал. – Херсон, 2015. – № 1 (36)
3. Розвиток економіки України: трансформації та інновації : колективна монографія / За заг. ред. О. Л. Гальцової. У 2 томах. – Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. – Т. 1. – 324 с.

Леонід СТЕЦЕНКО,
студент спеціальності 073 Менеджмент
Науковий керівник - Анастасія ПАНДАЗІ,
викладачка циклової комісії
економіко-математичних дисциплін і менеджменту
Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

АВТОРИТЕТ КЕРІВНИКА І НАПРЯМИ ЙОГО ПІДВИЩЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Діяльність кожного підприємства базується саме на авторитеті керівника. Керівництво є основною рушійною силою, яка робить можливим якісну систему управління організацією і підприємством для забезпечення ефективного виконання функції контролю та організації, планування та мотивування тощо. Оскільки тема авторитету керівника є важливою з точки зору практичної ролі, його постійне вдосконалення є головною і водночас досить складною проблемою в теорії управління.

Дослідження діяльності керівника неможливе без урахування здібності однієї людини впливати на поведінку іншої, тобто без аналізу влади, основою якої є залежність однієї людини від іншої. Поняття «влада», «керівництво», «лідерство» тісно пов'язані між собою. Можна говорити, що як керівники, так і лідери мають владу, за допомогою якої впливають на поведінку залежного від них персоналу. Але природа цієї влади неоднозначна і, в першу чергу, обумовлена типом організації, чи групи, в якій реалізує свої функції керівник чи лідер. Вплив як керівника, так і лідера реалізується через феномен авторитету, то ще одна відмінність їх влади полягає в тому, що керівнику (поряд з авторитетом і впливом чи без них) влада делегується через статус, тобто здатність керівника впливати реалізується через його обов'язок впливати (Шацька, с.142).

Практика свідчить, що самодисципліна керівника перетворюється на зразок такої поведінки в колективі. Вона повинна відчуватися у всьому:

одязі, оформленні робочого місця, технології виконання роботи, чіткому виконанні своїх повноважень. Вимогливість керівника до підлеглих повинна бути дозованою і відповідати їх можливостям. Неприпустимі ні відсутність контролю, ні його надмірність. У першому випадку зростатиме безвідповідальність підлеглих, у другому – психологічна напруженість.

У своїй роботі керівник повинен спиратися на дії всіх членів колективу, вміти використовувати особистісні та професійні якості кожного, не посилювати увагу до одних і ігнорувати інших. Адже тільки робота всього колективу, всіх його членів дає змогу досягти результатів.

Узагальнюючи важливі якості керівника, їх можна розподілити на три групи: професійні, особистісні, ділові. Позитивність цього підходу, полягає в тому, що він надає змогу розробляти відповідні технології їх оцінки та розвитку.

Професійні якості керівника є першою необхідною умовою якісного виконання ним своїх обов'язків. Цей аспект розвитку керівника обумовлюють такі його характеристики, як рівень освіти, практичний досвід, компетентність у виконанні функцій певної професії; ерудиція, глибоке знання не тільки власної, а й суміжних сфер діяльності, критичне сприйняття навколишньої дійсності, пошук нових методів виконання роботи, допомога підлеглим та їх навчання; вміння планувати свою роботу. Можна акцентувати увагу на трьох групах навичок, що формують професіоналізм керівника: концептуальну (на вищому рівні ієрархії управління її питома вага становить 50%), міжособистісну і спеціальну або технічну (Артерчук).

Ділові якості керівника полягають, у першу чергу, у вмінні створити організацію, забезпечити її усім необхідним, контролювати її роботу, активізувати поведінку колективу. Крім цього керівник повинен бути енергійним, сміливим, рішучим, вимогливим, контактним, вміти впливати на людей, спонукати приймати його погляди на будь-яку ситуацію, оперативно вирішувати проблеми вміння виділяти головне в ситуації і концентрувати на ньому увагу, володіти здатністю керувати собою, бути готовим іти на ризик та ін. На наш погляд, ці вимоги вченого не чітко визначені, багато в чому дублюють особистісні якості, а тому існує необхідність більш чіткого виокремлення їх та подальшого аналізу.

Не менш важливими є і якості, які необхідні керівникові:

- морально-етичні: характеризуються особистою відповідальністю за певну справу; чесністю та добросовісністю; уважним ставленням до людей; принциповістю; здатністю до самокритики;
- дисципліна і ставлення до праці: характеризуються працелюбністю і дисциплінованістю;
- рівень знань: характеризується освітою, компетентністю, ерудицією;
- організаційні здібності: характеризується діловитістю, ініціативністю; вмінням чіткого вираження думок; цілеспрямованістю;
- риси характеру: характеризується врівноваженістю, наполегливістю, комунікабельністю, порядністю, скромністю;

- інші якості: характеризується здоров'ям, стажем роботи, зовнішнім іміджем (Артерчук).

Для вдалого прикладу, на нашу думку, керівництва підприємством проаналізуємо діяльність Монобанку. Шлях «Монобанку» розпочався у 2017 році зі звичайного стартапу. Засновниками є Дмитро Дубілет, Олег Гороховський та Михайло Рогальський. Зараз компанія хизується показником трафіку у 80% притоку клієнтів через особисті рекомендації. У воєнний час команда продовжує жити симбіозом «бізнес-людяність», адаптуючи його до реальності. На становлення авторитету керівника впливає наступний фактор, який також є складовою успіху - командна робота. Кожен із співробітників дійсно вважає існуючий проєкт «своїм», вкладається і викладається на повну (тут варто додати два жорстких корпоративних правила Моно – не можна працювати ще деінде і не можна брати хабарі). Для підтримання відчуття командної єдності існує щотижневий дайджест рішень. Тобто, підсумки усіх обговорень, зустрічей, планів на майбутнє – друкуються і є доступними. Це робиться для того, щоб уникнути втрат інформації.

Таким чином, висвітлено загальні особливості формування авторитету керівника. З'ясовано, що якщо керівник використовує, насамперед, владу, то гнучкість поведінки змінюється прямолінійністю, а форми звертання до працівників є такими, як вказівка, розпорядження, наказ у різкому, дратівливому тоні. Охарактеризовано професійні, ділові та особисті якості керівника. Зокрема, на прикладі вдалого стартапу «Монобанк» ми розглянули, завдяки чому проєкт став успішним.

Список використаних джерел

1. Шацька З. Я. Ділові якості сучасного керівника в контексті психології впливу на підлеглих. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 33. С. 141–144.
2. Артерчук В.О. Професійні якості сучасного керівника. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/06/154.pdf> (дата звернення: 16.05.2023).
3. Monobank-історія успіху. URL: <https://monobank.marieclaire.ua/> (дата звернення: 16.05.2023).

Вікторія ТЕЛЕГА,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, України)

ВПЛИВ ЗСУ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Актуальність: Будь-яка перемога — це сукупність проміжних перемог, іншими словами — ударів, кроків, невеликих результатів. За місяць

збройного протистояння російським загарбникам Збройні сили України зробили багато для ослаблення ворога, а відповідно — наблизили нашу остаточну перемогу. Вважаємо, що саме ЗСУ зараз становлять еліту українського суспільства, а відтак є об'єктом нашого дослідження .

Основний виклад матеріалу. Україна здобула незалежність юридичним шляхом, після ухвалення низки документів, що проголошували державний суверенітет. Легітимність цих кроків Верховної Ради підтвердив Всеукраїнський референдум. Незалежність – не «випадковість», як стверджує російська пропаганда, а результат зусиль представників багатьох поколінь. Розпочата Горбачовим «перестройка» активізувала процеси, які раніше стримувалися репресіями. Почали відбуватися події, які спочатку привели до проголошення Україною незалежності, а потім зміцнювали її та наповнювали реальним змістом. Зараз Україна захищає свою незалежність, відбиваючи широкомасштабну агресію Росії.[1]

Функціонування кожної країни засноване на державному суверенітеті — верховенстві держави на своїй території і незалежності у міжнародних відносинах. Хто забезпечує існування незалежної української держави, її оборону та захист? Збройні сили України.

Збройні Сили України – це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. ЗСУ забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

Збройні Сили України мають таку загальну структуру:

- Генеральний штаб Збройних Сил України;
- Командування об'єднаних сил Збройних Сил України;
- види ЗСУ – Сухопутні війська, Повітряні Сили, Військово-Морські Сили;
- окремі роди сил ЗСУ – Сили спеціальних операцій, Сили територіальної оборони, Сили логістики, Сили підтримки, Медичні сили;
- окремі роди військ ЗСУ – Десантно-штурмові війська, Війська зв'язку та кібербезпеки;
- органи військового управління, з'єднання, військові частини, вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, установи та організації, що не належать до видів та окремих родів військ (сил) ЗС України.[2]

На момент окупації Криму Україна фактично не мала дієздатної армії. Політичні еліти, приспані підписаним у грудні 1994 року між Україною, США, Росією та Великою Британією Будапештським меморандумом про неядерний статус України, що нібито надавав гарантії безпеки українському суверенітету, не вважали за потрібне розбудовувати Збройні сили України.

Чисельність Збройних сил скорочувалася, а озброєння та техніку піддавали конверсії.

Аналітики наголошують, що агресія Росії (Росія заперечує, що вона є стороною конфлікту на Донбасі, і те, що вона є стороною тристоронніх мінських домовленостей, укладених між Росією, Україною й ОБСЄ) примусила Україну відродити армію. Причому, поки державні органи налаштовували процеси, громадяни віддавали гроші «на армію», купували бронезилети і берці, приціли і прилади нічного бачення, ремонтували та вдосконалювали техніку, плели маскувальні сітки, передавали на фронт інструменти для обладнання бліндажів, ліки і їжу. Така підтримка народу мобілізувала і вмотивувала Збройні сили України.[1]

«За останні чотири роки нам вдалося не просто відродити армію, а й перетворити ЗСУ на одну з найбільш ефективних армій у Європі», – написав у твіттері в 2018 році тогочасний президент України Петро Порошенко. [3]

96% українців довіряють армії, за даними соціологічного опитування, проведеного Центром Разумкова. Це найвищий рівень підтримки за роки незалежності, зазначають автори дослідження. У дні масованих обстрілів цивільної інфраструктури українці майже вдвічі більше підтримували ЗСУ, порахували в Opendatabot. Лише за жовтень пожертви на три благодійні фонди країни: United 24, "Повернись живим" і Фонд Притули — склали півтора мільярда гривень.[4]

Після початку повномасштабного вторгнення російських загарбників на нашу територію Збройні сили України мужньо дають відсіч окупантам, захищаючи незалежність України. Національно-визвольна війна українського народу триває досі, демонструючи усьому світові нашу незламність. Українське військо готове боротися до кінця, адже бойовий дух наших військовослужбовців дуже високий. Вони мають мотивацію обов'язково здобути бажану перемогу, бо захищають рідну землю. Наша справа праведна та справедлива. Збройні сили України складаються з найкращих представників українського народу, які гідно дають відсіч кривавому агресорові — російській недоімперії. Це наша гордість, міць, світле та щасливе майбутнє. Українська армія вже багаторазово доводила свою ефективність, звільнивши острів Зміїний, здійснивши успішний контрнаступ з деокупації нашої землі на Чернігівщині, Київщині, Харківщині та Херсонщині. Звісно, попереду ще багато роботи: належить остаточно звільнити Херсонщину, Запорізьку область, Луганщину, Донеччину та Крим. Все це є територією України, що не лише закріплено у Конституції нашої країни, а й визнається на міжнародній арені.[4]

Висновок: Найбільші перемоги Збройних Сил України — попереду. Але вже й сьогодні наші захисники та захисниці суттєво ослабили армію ворога. Росіяни вже втратили близько 17 000 особового складу, щонайменше сімох офіцерів вищого рангу, що заважає злагодженим наступальним діям із їхнього боку, також їм бракує винахідливості у веденні війни (згадаймо

Чорнобаївку). Тим часом ми переходимо у контрнаступ, заручившись підтримкою всього світу.

Список використаних джерел

1. Події, які сформували і зміцнюють Незалежність України. URL: <http://surl.li/iekvq>
2. Організаційна структура ЗСУ України. URL: <http://surl.li/iekwf>
3. Довіра до української армії. URL: <http://surl.li/iekwo>
4. 4.Збройні сили України на варті свободи та незалежності. URL: <http://surl.li/iekwy>

Олександр ФЕДАН,

студент

Науковий керівник - Ірина САВЕНКО,

викладач природничих дисциплін

ВСП «Фаховий коледж економіки і технологій

Національного університету «Чернігівська політехніка»

(м.Чернігів, Україна)

АТОМНА ЕНЕРГЕТИКА УКРАЇНИ

Атомна енергетика є однією з найважливіших галузей енергетики в Україні. Вона забезпечує значну частину електричної енергії та сприяє зменшенню залежності від імпорту енергоносіїв. Вона є однією з найбільших країн-експортерів ядерних послуг, включаючи паливні елементи для атомних електростанцій. Крім того, Україна є членом Міжнародного агентства з атомної енергії та дотримується всіх міжнародних стандартів та протоколів, пов'язаних з ядерною безпекою.

Зважаючи на те, що атомна енергетика є одним із основних джерел енергії в Україні, проблеми, пов'язані з її використанням, потребують уважного вивчення та розгляду. У даній темі ми розглянемо історію атомної енергетики в світі та Україні, переваги та недоліки використання атомної енергетики, екологічні аспекти та проблеми, пов'язані з утилізацією ядерних відходів.

Історія атомної енергетики починається з досліджень, що проводились в першій половині ХХ століття. У 1932 році Джеймс Чедвік з Інституту Каліфорнійського університету у Берклі відкрив нейтрон, який став основою для подальших досліджень в області ядерної фізики. У 1938 році в Німеччині вчений Отто Ган виявив процес ядерного розщеплення, що став основою для створення перших ядерних реакторів та бомб. Вже до середини 1939 року науковці світу досягли важливих теоретичних та експериментальних відкриттів у галузі ядерної фізики[3].

Атомна енергетика України бере свій початок з 1977 року, коли було введено в експлуатацію перший енергоблок Чорнобильської АЕС. За період з 1977 по 1989 рік планувалося ввести в експлуатацію 16 енергоблоків

загальною потужністю 14800 МВт на 5 атомних станціях: Запорізькій, Рівненській, Хмельницькій, Чорнобильській, Южно-Українській. Зростаюча потреба в електроенергії сприяла швидкому будівництву атомних енергоблоків[1].

Після катастрофи на Чорнобильській АЕС в 1986 році, атомна енергетика в Україні зазнала значних змін. На сьогоднішній день в Україні діють чотири діючі атомні електростанції, які забезпечують більше 50% виробництва електроенергії в країні[5].

Однак, як будь-яка галузь, атомна енергетика має свої переваги та недоліки, а також викликає певні проблеми, особливо в умовах війни та відсутності контролю на окупованих територіях.

Переваги використання атомної енергетики полягають у високій ефективності, доступності та надійності виробництва електроенергії. Однак, наявність ядерних відходів та можливість катастроф вимагає великих витрат на забезпечення безпеки, утилізацію відходів та розробку нових технологій [4].

Виклики, які постали перед Україною у зв'язку з повномасштабними воєнними діями на території нашої країни, є особливо відчутними і серйозними для енергетичної сфери. Однією з найбільших проблем атомної енергетики на сучасному етапі війни в Україні є недостатній рівень безпеки на атомних електростанціях. У той же час, бойовики та терористичні групи намагаються здійснити атаки на атомні електростанції, що може призвести до катастрофи та масової загибелі людей[2].

Ще однією проблемою є зменшення запасів ядерного палива для енергетичних реакторів. До війни Україна закуповувала значну частину ядерного палива у російської компанії «ТВЕЛ», але зараз «Енергоатом» повністю відмовився від російського ядерного палива.

Після війни в Україні виникне потреба в енергетичній стабільності та забезпеченні енергетичної безпеки країни. Необхідність подальшого розвитку атомної енергетики в Україні в післявоєнний час потрібно розглядати з урахуванням всіх можливих ризиків та переваг. З одного боку, атомна енергетика може забезпечити надійне та ефективне джерело електроенергії для країни, що може бути особливо важливим у період відновлення після війни. З іншого боку, використання атомної енергії потребує значних витрат на забезпечення безпеки, утилізацію відходів та розробку нових технологій.

Одним з можливих варіантів розвитку атомної енергетики в Україні може бути заміна застарілих реакторів на більш безпечні та ефективні. Також необхідно забезпечити ефективну утилізацію ядерних відходів та постійне вдосконалення системи безпеки. Розвиток атомної енергетики може бути важливим для забезпечення енергетичної незалежності та стабільності країни, проте необхідно забезпечити максимальний рівень безпеки та відповідального використання цієї технології.

Список використаних джерел

1. Діючі АЕС. Сайт з питань ядерної безпеки, радіаційного захисту та нерозповсюдження ядерної зброї. URL: <https://www.ATOM.org/zagalni-vidomosti> (дата звернення: 15.04.2023).
2. Енергетика під час війни в Україні: які зміни в регулюванні? URL: https://jurliga.ligazakon.net/aktualno/12602_energetika-pd-chas-vyni-v-ukran-yak-zmni-v-regulyuvann (дата звернення: 15.04.2023).
3. Розвиток атомної енергетики в світі. Сайт з питань ядерної безпеки, радіаційного захисту та нерозповсюдження ядерної зброї. 2015. URL: <https://www.ATOM.org/2015/08/14/rozvytok-atomnoyi-energetyky-u-sviti.html> (дата звернення: 15.04.2023).
4. Факти про атомну енергетику, які допоможуть у будь-якій суперечці. Київ, 2021. URL: <https://ecoaction.org.ua/fakty-pro-atom.html> (дата звернення: 15.04.2023).
5. Ядерна енергетика України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ядерна_енергетика_України (дата звернення: 15.04.2023).

Ірина ЯБЛУНСЬКА,
Студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)

ЯК ВІЙНА ВПЛИНУЛА НА СУЧАСНУ МОЛОДЬ

Актуальність. Молодь є дуже важливою складовою країни, тому що це майбутнє нашої нації та головне джерело розвитку країни. Українська сучасна молодь за своє дорослішання зіткнулася з багатьма історичними подіями, а саме: Революція Гідності, гібридна війна на сході країни, окупація Криму, пандемія та повномасштабне вторгнення. Через ці події виникли різноманітні проблеми для нашої молоді, особливо під час повномасштабного вторгнення. Тому потрібно звернути серйозну увагу та допомогти вирішити ці проблеми, аби наша країна з допомогою молоді розквітала.

Основний виклад матеріалу. Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну принесло кровопролиття та перекреслило мрії багатьох молодих українців. Чимало юнаків і дівчат пішли добровольцями до війська, щоб зі зброєю в руках захищати свою країну від російської агресії, долучилися до лав територіальної оборони, вчать надавати медичну допомогу пораненим, займаються волонтерством. [1]

Як бачимо наша молодь не стоїть осторонь, а навпаки бере активну участь у боротьбі за існування нашої країни.

Значна частина молоді перестала планувати майбутнє, оскільки не знає, на що чекати завтра. Війна завдала великої шкоди українській економіці, а для відновлення довоєнного періоду потрібні роки, тому молодь стикається з проблемами, такими як обмежений доступ до робочих місць з

гідною заробітною платою та унеможливлення розвитку бізнесу та інновацій. Однак, згідно з різними опитуваннями, близько 90% опитуваних молодих людей готові бути корисними для нашої країни та допомагати у її відбудові, що є доброю новиною.

23% хвилює навчання загалом: підготовка до НМТ, ЗНО у майбутні роки, сесії в університеті, відсутність мотивації до навчання. Кожного сьомого непокоїть онлайн-навчання в школі (складно або нецікаво, велике бажання побачити однокласників). [2]

Але попри ці хвилювання приблизно 70% опитаної молоді прагнуть жити та навчатися в Україні.

Також відсутність можливості проведення спортивних, культурних, розважальних заходів забирають можливість підлітків розвиватися та збагачувати свій життєвий досвід. Щоб заспокоїтися, відволіктися від усіх поганих подій підлітки слухають музику, зустрічаються з друзями, грають в комп'ютерні ігри, дивляться фільми та серіали, читають книги, пишуть вірші, малюють.

Водночас 37% молоді стало важче знаходити друзів під час війни. Майже половина (43%) опитаної молоді вже долучалися до волонтерства: збирали кошти на Збройні Сили України, плели маскувальні сітки, пакували допомогу та готували чи роздавали їжу, патрулювали вулиці. Загалом у більшості підлітків досить альтруїстичні бажання. Якби в них був мільйон доларів, понад третина опитаних передали б його ЗСУ заради наближення перемоги. Майже стільки ж віддали б на благодійність або на екологічні ініціативи. Чимало опитаних уточнювали, що збудували б житло для тих, хто втратив його через бомбардування, або передали гроші тим, хто втратив майно. [2]

Ці події сприяють постійній тривозі за себе та своїх рідних, це заважає самореалізації молоді. Часто підлітки через усі ці життєві виклики, негаразди, перешкоди забувають думати про своє власне ментальне здоров'я, яке зазнає значних змін і погіршення через стрес, травматичні події. У молоді з'являються симптоми погіршення ментального здоров'я, такі як депресія, тривога, посттравматичний стресовий розлад, психосоматичні симптоми та інші. Люди є різні, і кожен реагує на стрес по різному.

Зміни у психіці призводять до змін у поведінці людини, її активності та взаємодії з іншими. Наприклад, раніше доброзичлива, уважна й поступлива людина під час війни може демонструвати злість, агресію й роздратування. Рівень самоконтролю падає – посилюються панічні настрої. [3]

Важливо забезпечити нашій молоді доступ до професійної допомоги та психологічної підтримки.

Дозвілля української молоді зазнало суттєвих змін. Попри зниження відвідуваності культурних подій внаслідок війни, результати опитування показують, що попит на культурне дозвілля серед молоді є досить високим і воно сприяє адаптації до труднощів війни. [4]

Навіть під час війни наша молодь може відвідувати кінотеатри, музеї, концерти, культурні заходи в онлайн конференції.

Однак для успішної роботи українській сфері культури та креативних індустрій потрібно подолати багато викликів і вирішити низку актуальних завдань. Наприклад, важливим є збалансування доступу до культурних послуг споживачів у різних регіонах і населених пунктах України. Зокрема відчувається дефіцит культурних подій у сільській місцевості. [4]

Висновки. Молодь є важливою складовою у відбудові України і вже зараз важливо розробляти стратегію відновлення України з високим рівнем залученням цієї групи. Міжнародні організації та уряди повинні працювати разом, щоб забезпечити молодь доступом до освіти, працевлаштування, психологічної допомоги та інших можливостей для розвитку та успіху, щоб зміцнити їхню роль у суспільстві. Тільки тоді ми зможемо побудувати сильне та стабільне суспільство, де молодь є ключовим фактором для майбутнього розвитку нашої держави.

Список використаних джерел

1. Війна очима молоді: Потрібно щось робити і захищати країну. URL: <https://www.dw.com/uk/viina-ochyma-molodi-potribno-shchos-robyty-i-zakhyshchaty-krainu/a-61265280>
2. Чим українські підлітки особливі: велике дослідження тинейджерів під час війни. URL: <https://osvitoria.media/opinions/chym-ukrayinski-pidlitky-osoblyvi-velyke-doslidzhennya-tynejdzheriv-pid-chas-vijny/>
3. У небезпеці: як війна вплинула на наші базові потреби й що з цим робити? URL: http://supportme.org.ua/new_reality/bazovi-potrebi-viyna
4. Як війна вплинула на культурне дозвілля молодих українців? URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/03/15/253324/>

Розділ 3

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

*Дарина БАБИК,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Олена СИДОРІНА,
канд. мистецтвознавства
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*

ТАНДЕМ ВИДАТНИХ ДІЯЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: МИКОЛА КОСТОМАРОВ І МИКОЛА ГЕ

Село Дідівці Прилуцького району у 1870-1880-тих рр. стало творчим осередком багатьох непересічних особистостей, які входили до кола спілкування видатного українського історика Миколи Костомарова.

Особливо цікавими були зустрічі науковця з художником Миколою Ге, який із 1875 року мешкав на хуторі Іванівка Борзнянського повіту Чернігівської губернії, що на сьогодні має назву - село Шевченка Бахмацького району Чернігівської області. Воно знаходиться за декілька кілометрів від Дідівців, де розташована й зараз садиба дружини М. Костомарова – Аліни Крагельської-Кисіль, завдяки якій із 1875 р. історик часто в літні періоди перебував на Прилуччині. Тут М. Костомаров працював, набирався фізичних і духовних сил після тяжкого перебігу тифу в січні цього ж року в Петербурзі. Під час недуги в історика сталася трагедія - померла мати, про що йому тривалий час не повідомляли. Як близький друг науковця М. Ге взяв цю місію на себе. Відомо, що на початку 1870-х рр. художник написав портрет Тетяни Костомарової, матері історика, який, на думку сучасників, «прекрасно передав риси й характер» цієї жінки.

У Петербурзі Костомарови мешкали неподалік від родини Ге: на 9-й лінії Василівського острова. Митці часто бачилися вечорами, а вдень відвідували рукописний відділ Петербурзької публічної бібліотеки. У цей час М. Ге написав портрет М. Костомарова, який згодом придбав П. Третьяков, а в перші роки життя в Україні в 1878 р. митець виконав повторення цієї роботи, яке на прохання автора було передано до Наукового товариства ім. Шевченка (Лисенко, с. 279). На сьогодні портрет експонується у Львівській національній галереї мистецтв ім. Бориса Возницького.

Слід зазначити, що протягом довгих літ Аліна Крагельська-Кисіль (дружина М. Костомарова) і Ганна Ге (дружина художника) підтримували дружні стосунки. У 1840-х рр. М. Костомаров викладав курс загальної та російської історії в жіночому зразковому пансіоні, де навчалися ці жінки. У

цей же час Микола Ге разом із старшими братами здобував освіту в Київській першій гімназії, де також викладав історик. Через десять років у Парижі М. Ге знову зустрівся з улюбленим учителем, і, як засвідчують його мемуари, з того моменту вони стали друзями до смерті М. Костомарова.

Микола Ге був глибоким знавцем історичних досліджень науковця. І цьому є підтвердження. Зокрема, у 1873 р. на честь 35-річчя творчої діяльності історика його друзі (М. Некрасов, І. Тургенєв, Д. Мордовцев та ін.) підготували альбом із фотографіями, оздоблений срібною чеканкою, що була виконана за малюнком М. Ге. На передньому плані художник намалював чорнильницю і перо, зліва – постать Т. Шевченка, справа – композицію з портретів видатних особистостей (Б. Хмельницький, С. Разін, І. Грозний, В. Мономах, давньоруські князі).

Захоплення дослідницькою спадщиною М. Костомарова знайшло відбиток у живописній творчості М. Ге. У 1870-х рр. у Петербурзі художник написав картини: «Петро I і царевич Олексій», «Катерина II біля домовини імператриці Єлизавети» та ескіз «Цар Борис і цариця Марфа». Поява цих творів викликала в публіки непорозуміння та негативну критику. З метою припинення чотирирічної полеміки з приводу першої картини в 1875 р. М. Костомаров у журналі «Давня й нова Росія» оприлюднив статтю «Царевич Олексій Петрович. З приводу картини М. М. Ге». Щоб зрозуміти задум М. Ге і розкрити ідейне навантаження наступних творів, слід звернутися до праці історика «Руська історія в життєписах її найважливіших діячів» (1874—1876 рр.). Розглядаючи життєдіяльність представників російського самодержавства, М. Костомаров не зміг приховати у своїх дослідженнях особисте ставлення до них, зокрема відчувається засудження науковцем їхньої сваволі, егоїзму, жорстокості та ін. В образах державотворців, створених М. Ге, спостерігаються схожі риси. Таким чином, творчість художника петербурзького періоду свідчить про подібність його історіософських та морально-етичних поглядів з думками українського історика М. Костомарова. Переїхавши назавжди в Україну, із 1875 року Микола Ге часто відвідував Миколу Костомарова на Прилуччині.

У Дідівцях історик багато працював, зокрема тут він завершив праці: «Руїна. Історична монографія 1663–1687. Гетьманства Бруховецького, Многогрішного та Самойловича», «Мазепа. Історична монографія», написав «Автобіографію», історичну драму «Еліни Тавриди», повість «Чернігівка».

В Україні Микола Ге створив свої кращі полотна на релігійно-філософську тематику («Вихід Христа з учнями після Таємної вечері в Гетсиманський сад», «Совість», «Що є істина?», «Розп'яття» , портрети, пейзажі («Сутінки», «Вечір на хуторі», «Схід місяця. Хутір Іванівський», «Місячна ніч. Хутір Іванівський», «Місячна ніч. Ставок на хуторі Іванівським») тощо. У картинах митця образ Христа наближений до образу звичайної людини, що не відповідало трактуванню Російської православної церкви. Під ідеєю Бога Микола Ге розумів природу й глибинні чинники внутрішнього світу людини — духовність, любов, свободу, творчі та

розумові здібності. На думку багатьох науковців, у картинах Миколи Ге, написаних в Україні, відбилосся його своєрідне морально-релігійне світосприйняття з пантеїстичними рисами, що подібне до віровчення українського народу.

Микола Костомаров мав схожі релігійні погляди, про що засвідчують його праці: «Дві руські народності», «Малорусское слово» та ін. Крім цього, історик виступав за необхідність створення української незалежної церкви та за проведення служб народною мовою. Звичайно, такі радикальні погляди не подобалися тогочасній владі, тому історик був під постійним наглядом поліції, а після його смерті навіть було заборонено відслужити по ньому панахиду в дідівській церкві.

Таким чином, спілкування Миколи Ге і Миколи Костомарова на Прилуччині сприяло розквіту творчої спадщини обох митців, що у свою чергу вплинуло на загальний історико-культурний контекст того часу.

Список використаних джерел

1. Лисенко О. (Сидоріна О.) М.Ге і М.Костомаров. Література та культура Полісся. Спадщина М.Гоголя та проблеми вітчизняної і світової історії, філології та культури у сучасній інтерпретації/ Відп. ред. і упорядник Г.В.Самойленко. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2008. Вип. 42. С. 276-280.
2. Панченко В. Дідівці та Микола Костомаров URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/istoriya-i-ya/didivci-ta-mikola-kostomarov> (Дата звернення 31.01.2023).

Софія БАБИЧ,

студентка спеціальності «Лікувальна справа»

Науковий керівник - Наталія ПОЙДА,

викладач I категорії

КЗ «Хустський базовий медичний фаховий коледж»

Закарпатської обласної ради

(м. Хуст, Україна)

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність теми

Культурні процеси і явища відрізняються складністю і багатоплановістю. Тому у сучасній науці нараховується декілька сотень визначень культури. Деякі з них широко відомі: культура — це сукупність досягнень людства; все багатство матеріальних і духовних цінностей; це інтегральний образ, що об'єднує науку, освіту, літературу, мистецтво, мораль, уклад життя при визначальній ролі світогляду. У таких визначеннях міститься вказівка і перелік елементів культури.

Сучасне розуміння культури у контексті соціальної історії розглядає її як систему життєвих орієнтацій людини. Культура – це сфера духовної,

ціннісної, комунікативної організації суспільства, яка визначає норми поведінки, мислення, почуттів різних верств населення і націй в цілому.

Культура, як і суспільство, ґрунтується на системі цінностей. З раннього дитинства кожна дитина опановує рідну мову і засвоює культуру, до якої належить. Це відбувається в процесі спілкування з близькими людьми, у домашньому середовищі, за допомогою вербальних і невербальних способів спілкування. У повсякденній життєвій практиці людина сама визначає для себе шкідливість чи корисність різних предметів і явищ навколишнього світу з погляду добра та зла, істини й оман, справедливого і несправедливого.

Категорія цінності утворюється в людській свідомості через порівняння різних явищ. Осмислюючи світ, людина вирішує для себе, що для неї важливе в житті, а що — ні, що істотне, а що несуттєве, без чого вона може обійтися, а без чого не може. Внаслідок цього формується її ціннісне ставлення до світу, згідно з яким усі предмети і явища розглядаються нею за критерієм важливості і придатності для життя. Формується загальне ціннісне ставлення людини до світу, при якому ті чи інші явища мають для людей визначений зміст і значимість.

Роль цінностей у житті як окремого індивіда, так і суспільства в цілому надзвичайно велика. Відповідно до них відбувається добір інформації в процесі спілкування, встановлюються соціальні відносини, формуються афекти (емоції і почуття), навички взаємодії і т.п.

Якщо розглядати цінність як значущість чого-небудь для людини і суспільства, то це поняття наповнюється суб'єктивним змістом, оскільки в світі немає явищ, однаковою мірою значимих для всіх людей. Існують цінності особисті, цінності, властиві певній статі чи віку, цінності великих чи малих груп людей, різних епох і держав та загальнолюдські. Тому в науці прийнято культурні цінності поділяти на дві основні групи. До першої з них належать сукупні здобутки інтелектуальної, художньої й релігійної творчості (видатні архітектурні споруди, унікальні досягнення ремесел, археологічні та етнографічні раритети тощо), а до другої — ті культурні цінності, що виправдали себе і довели свою ефективність на практиці (звичаї, стереотипи поведінки і свідомості, оцінювання, думки, інтерпретації тощо), що ведуть до інтеграції суспільства, росту взаєморозуміння між людьми, їх солідарності, взаємодопомоги і т. д. Обидві групи культурних цінностей на практиці становлять "ядро" будь-якої культури і визначають її неповторність..

У культурній антропології прийнято виділяти чотири основні сфери культурних цінностей: побут, ідеологію, релігію і художню культуру. У контексті міжкультурної комунікації із цих сфер найважливіше значення має сфера побуту, що являє собою історично початкову сферу виникнення й існування культурних цінностей.

Специфіка побутової культури полягає в тому, що вона виробляє ті цінності, які мають основне значення для міжкультурного спілкування. Саме побут є оберегом історичної пам'яті культури, оскільки він значно стійкіший

від ідеології й релігії і змінюється набагато повільніше. Тому саме побутова культура набагато більше містить у собі цінності "вічні", загальнолюдські й етнічні.

Цінності побутової культури народжуються в процесі життєвої практики і мають утилітарну спрямованість. Тому їх не потрібно обґрунтовувати і доводити, носії такої культури сприймають їх як природні і належні. Цінностей побутової культури та мистецтва виявляється цілком достатньо для залучення людини до культури.

Культурні цінності, як уже було відзначено, в житті кожної людини мають різне значення. Тому одні люди є прихильниками цінностей колективу, а інші -індивідуалізму. Наявність ціннісних орієнтацій характеризує зрілість людини. Наприклад, стійка структура ціннісних орієнтацій визначає такі людські якості, як активність життєвої позиції, завзятість у досягненні мети, вірність певним традиціям та ідеалам, цілісність, надійність; і навпаки, протиріччя в ціннісних орієнтаціях тягне за собою непослідовність, непередбачуваність поведінки людини; нерозвиненість соціально значущих ціннісних орієнтацій особистості визначає її інфантильність, перевагу зовнішніх стимулів в її поведінці.

До культурно-історичних якостей особистості належить здатність судження як основа інтелектуальної культури, моральна рефлексія і совість як обов'язкові складові етичної культури особистості, смак як специфічна здатність, що лежить в основі естетичної культури особистості і суспільства, пам'ять і традиції як умова і потреба міжособистісного спілкування, моральність і право як регулятори поведінки людей і гаранті забезпечення їх безпеки.

Будучи приналежністю, частиною особистостей, що спілкуються одна з одною, ці якості впливають на створення певних соціальних інститутів і стають рушієм та барометром їх розвитку. Так, моральність, совість, моральна рефлексія лежать у основі правового устрою суспільства, здатність судження забезпечує розвиток наук, смак впливає на розвиток мистецтва.

Характеризуючи людину, оточуючі майже завжди дають оцінку її смакам: "поганий смак", "добрий смак", "несмак". Смак являє собою здатність людини до сприйняття і оцінки естетичних якостей явищ та предметів і розмежування прекрасного від потворного.

Формуючись як особистість, людина відчуває на собі безліч культурних впливів. Це і досвід загальнолюдської культури, і конкретно-історичний час, в якому вона живе, і національна культурна атмосфера, як її безпосереднє культурне оточення і середовище, в якому відбувається пробудження людини до культурного життя.

Проблема визначення національного характеру, розшифрування культурного генофонду народів порушується Просвітництвом і продовжує бути актуальною, багатоаспектною і невирішеною до сьогодні.

Кожний народ має систему цінностей, яка визначає і характеризує саме його спосіб життя, формує типові для представників даної нації особливості поведінки і мислення, які лежать в основі творчості цього народу.

Висновки. Таким чином, культура і мистецтво — це поняття, які визначають певний історичний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, втілений у типах і формах організації життя і діяльності людей, а також в цінностях, які створюються ними.

Список використаних джерел

1. Абрамович С. Культурологія : Навчальний посібник/ Семен Абрамович, Марія Тілло, Марія Чикарькова,; Київський нац. торговельно-екон. ун-т, Чернівецький торговельно-екон. ін-т. -К.: Кондор, 2005. -347 с.
2. І.Стівен Фартінг. Історія Мистецтва. Від найдавніших часів до сьогодення. Видавництво: Vivat, 2023, с.576

Іванна БЕНЗАР,
*студентка спеціальності 061 Журналістика
(Видавнича справа та редагування)
Науковий керівник - Ольга ПЕРЕВЕРТУН,
викладач циклової комісії видавничої справи,
культури та української філології
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

КОНЦЕПТ «ВОЛЯ» В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

Основним засобом зберігання та формування знань людини про навколишній світ є мова. Сукупність цих знань, збережених у мовній формі, називається «мовною картиною світу». Термін «концепт» у перекладі з латинської мови означає «поняття», «думка». Концепт – елемент свідомості, що виступає попередником між реальним світом і мовою. Також концепт охоплює і культурну інформацію, у якій вона фільтрується, переробляється й систематизується. Концепти утворюють своєрідний культурний пласт, що функціонує між людиною та середовищем (*Полюжин, 215*).

Одним із базових концептів у концептосфері українців є «воля». Звернімося до тлумачення слова «воля»:

- 1) одна з функцій людської психіки, яка полягає насамперед у владі над собою, керуванні своїми діями й свідомому регулюванні своєї поведінки;
- 2) бажання, хотіння;
- 3) право розпоряджатися на свій розсуд; влада;
- 4) відсутність обмежень; привілля;
- 5) свобода, незалежність; протилежне - неволя, рабство;

б) історичне звільнення селян від кріпацтва.

Українці вкладають у це слово додаткові конотації. Для них, століттями пригноблених і принижених, воля – це мрія, прагнення, мета, поклик до рішучих дій.

Концепт «воля» широко представлений в українських прислів'ях і приказках. Виокремимо основні групи, що передають різні відтінки значень концепту «воля»:

1) найвища цінність:

Життя не має ціни, а воля дорожча за життя.

Або волю здобути, або дома не бути.

Хоч і спина гола, аби своя воля.

Воля — маленьке слово, а всі йому раді.

Чоловік без волі, як кінь на припоні.

2) недосяжна мета:

Воля — нічний вогник: наче близько, а не достанеш.

Хоч за три дні перед смертю волю побачити.

3) джерело сили та енергії:

Воля дає силу слабим.

4) обов'язковий супутник козака, козацької сили:

Степ та воля — козацька доля.

Коли козак у полі, то він на волі.

Що буде, те й буде, а козак панщини робить не буде.

Козача потилиця панам ляхам не хилиться.

5) Протиставлення волі й неволі:

Краще на волі на вітці, чим у неволі у золотій клітці.

Ліпше птиці на сухій гілці, чим в золотій клітці.

В клітці є пити, їсти і хороше сісти, та нема волі.

Віталій Кононенко зазначає, що у концептосфері української літератури концепт «воля» посідає особливе місце. У вираженні понять волі, свободи, необмежених жодними перепонами існування, беруть участь явища й предмети природного середовища, довкілля (Кононенко, 36). Скажімо, сама безмежність, незміряність українського степу органічно викликає ідею свободи, незалежності людини від світу, прагнення бути вільним, сміливим, непоборним:

Чого ще ждуть? Скоріш, мерцій у поле,

Мерцій у степ

Я вп'юсь тобою, воле,

Серед моїх незміряних степів!

(Б. Грінченко)

Вільний (вольний) – прикметник, що має значення «ніким негноблений, не поневолюваний; незалежний, самостійний». У цьому значенні – з орієнтацією на майбутнє звільнення України – його вживав Т. Шевченко:

І мене в сім'ї великій,

*В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.*

Також одним з поширених образів вольового начала є вітер, буря, що, здається, зносить усе на шляху досягнення мети:

*Вітер,
Не вітер - буря!
Трощить, ламає, з землі виринає...
(П. Тичина)*

Отже, концепт «воля» є одним з найбільш значимих концептів у мовній картині світу українців і широко представлений в українських народних прислів'ях. У творчості діячів української культури ХІХ-ХХ століть концепт «воля» набуває особливого значення у контексті боротьби за незалежність України.

Список використаних джерел

1. Полюжин М. Поняття, концепт та його структура / М. Полюжин // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство. – Луцьк, 2015. – № 4. – С. 212–22.
2. В. Кононенко. Концепти українського дискурсу. Монографія. - Київ-Івано-Франківськ, 2004. - 248 с

*Діана БЕШ,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

ПАТРІАРХ ЙОСИФ СЛІПИЙ

Актуальність. Тема про Патріарха Йосифа Сліпого є досить актуальною. Йосиф Сліпий був видатною постаттю української церкви, громадським діячем і лідером.

Основний виклад матеріалу. 17 лютого минає 130 років із дня народження Патріарха Йосифа Сліпого – Глави Української Греко-Католицької Церкви, ісповідника віри, незламного захисника людської гідності, вченого-богослова, першого ректора Львівської богословської академії, спадкоємцем якого є Український католицький університет.[3].

Із характером, харизматичний, різкий у висловлюваннях, часто не патичкувався зі словами, простий і відкритий у спілкуванні, але з тими, кому довіряв. Так говорили про митрополита Йосифа Сліпого.[4]

Патріарх Йосиф Сліпий є знаковою та символічною постаттю ХХ століття. І не лише для українців, адже він, таки вийшов переможцем у протистоянні з радянським тоталітарним режимом, який намагався знищити і його Церкву, і його народ, і його самого. Відбувши 18-літнє ув'язнення, він немовби на зло цьому режимові, у 72 роки починає все з нуля: прожив ще понад 20 плідних років, розбудовуючи собор Святої Софії та Український католицький університет в Римі, збираючи «у розсіянні сущих» по цілому світу та докладаючи зусиль для духовного і національного відродження України. [3]

У 1892 році 17 лютого народився Йосиф Коберницький Дичковський Сліпий в с. Заздрість, Тербовлянського повіту на Тернопільщині, в багатодітній родині (восьмеро дітей). Його батька звали Іван Коберницький, а мати Анастасія Дичковська. Сліпий – псевдонім діда, який перейшов на сина, а потім і на внука. [2]

У 1903 році Йосиф Сліпий закінчив у Вишнівчику «четверту народну клясу австрійського типу з найвищими нотами на свідоцтв» (тобто з відзнакою), і «поїхав з батьком фірою до Тернополя, щоби зложити вступний іспит до гімназії». У тодішній гімназії ім. Франца Йосифа I «з руською мовою викладовою» провчився він 8 років і здав матуру (вступні іспити) 1911 року.

У 1912 році Йосиф Сліпий вступає до Львівської греко-католицької духовної семінарії та університету. Вступні іспити прийматиме митрополит Андрей Шептицький, який потім освятить Йосифа в іереї й пошле на навчання в Інсбрукський університет, а далі – у Рим. [1].

Главою Української Греко-Католицької Церкви Йосиф Сліпий став по смерті митрополита Андрея Шептицького 1 листопада 1944 року. А вже за пів року його резиденцію біля собору святого Юра у Львові оточили кілька десятків автомобілів. Владика арештували.

У 1945 році Йосифа Сліпого арештували вперше. Йому приписали контрреволюційну діяльність, шпигунство на користь Ватикану, паразитичне життя за рахунок народу і засудили до восьми років. Потім було ще три терміни. Кожен – за продовження пастирської праці.

Він знаходив різні шляхи, щоб передати з таборів своє пастирське слово. Митрополит примудрявся навіть готувати й передавати на волю напередодні Великодня освячене миро. Збереглися листи, де він просить прислати йому різні масла і трави. Там, у тюрмі, Сліпий готував миро, освячував, а потім передавав як ліки, що «не підійшли, але хай будуть вам, щоб не пропали». [1]

Одним із важливих досягнень Патріарха Сліпого було його зусилля у відновленні стосунків між УГКЦ та Римсько-Католицькою Церквою.

У 1962 році Сліпого засудили до довічного ув'язнення в мордовських таборах суворого режиму. Однак доля повернулася інакше. У 1963 році Хрущов зробив широкий жест Папі Римському Івану ХХ та королеві Англії і погодився передати Сліпого Риму.

У 1963 році, він зустрівся з папою Іваном XXIII в Римі, що було першим зустріччю між главами цих двох церков. Це зустріч стала важливим кроком у відновленні стосунків між УГКЦ та Римсько-Католицькою Церквою, які були порушені у 1596 році під час Берестейської унії.[1]

У 1969 році, Патріарх Сліпий заснував відомий український політичний рух «Українська громада». Цей рух був спрямований на захист прав українців та боротьбу проти радянського режиму. Рух зібрав багато підтримки серед українців в Україні та за кордоном.

Попри те, що Йосиф Сліпий відбув 18 років ув'язнення і заслання, а Московська патріархія взяла участь у знищенні Української Греко-Католицької Церкви, яку він очолював, Патріарх все ж дивився на стосунки із Російською Церквою на кілька кроків далі. Він мав справді екуменічне налаштування, незважаючи на складне минуле. Мало хто знає, що Глава УГКЦ час до часу листувався, а також зустрічався особисто з митрополитом РПЦ Никодимом Ротовим, який навіть відвідав собор

Святої Софії в Римі. Попри всі страждання, які випали на долю його Церкви, Йосиф Сліпий намагався підтримувати контакти, які могли б перерости в діалог, засвідчуючи свою відданість справі примирення народів і поєднання християн. [3]

Патріарх Йосиф Сліпий помер у Римі 7 вересня 1984 року, на 93 році життя. У день поховання було зачитано його «Заповіт», де він просив перенести своє тіло з Риму і покласти його в крипті Святоюрського собору біля митрополита Андрея Шептицького. І цю волю було виконано у 1992 році.[4]

Висновок.

Патріарх Йосиф Сліпий був видатною постаттю української церкви і громадським діячем, чие життя і діяльність залишили помітний слід у історії України. Він протягом свого життя виявив велику відданість своїй церкві, боротьбу за релігійну свободу та прагнення до збереження і зміцнення української греко-католицької спільноти.

Патріарх Йосиф Сліпий відігравав ключову роль у відновленні та укріпленні Української Греко-Католицької Церкви після десятиліть заборони й переслідувань під комуністичним режимом. Його наполеглива праця сприяла відродженню та розквіту церковних структур, а також зміцненню духовності та самосвідомості українських греко-католиків.

Важливо зазначити, що Патріарх Йосиф Сліпий також здобув визнання на міжнародній арені як авторитетний духовний лідер. Він активно сприяв екуменічним зусиллям і встановлював контакти з представниками інших християнських конфесій, сприяючи діалогу і порозумінню між церквами.

У підсумку, Патріарх Йосиф Сліпий залишив незабутній слід як релігійний лідер, патріот і борець за релігійну свободу. Його вплив і спадщина продовжують впливати на сучасне суспільство, спонукаючи до роздумів про роль релігії, відповідальності та боротьби за свободу.

Список використаних джерел

1. Біблійний Йосип України. URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/statti/bibliynyy-yosyf-ukrayiny-do-richnyci-vid-dnya-narodzhennya-yosypa-slipogo>
2. Патріарх Йосиф Сліпий..URL: <https://ugcc.church/blog/yosyf-slipyy/>
3. Що про вас одного дня скаже історія? – до 130-річчя Патріарха Йосифа Сліпого. URL:<https://ucu.edu.ua/news/shho-pro-vas-odnogo-dnya-skazhe-istoriya-do-130-richchya-patriarha-josyfa-slipogo/>
4. 17 лютого минає 130 років від дня народження митрополита, кардинала Йосифа Сліпого. URL:<https://www.radiosvoboda.org/a/vatykan-moskva-zaslannya-slipyy/31707826.html>

Юлія БОГАЧЕНКО,
студентка спеціальності
013 Початкова освіта (Англійська мова)
Науковий керівник - Ігор ЛАЗАРУК,
викладач музичних дисциплін,
викладач вищої категорії, викладач-методист
Коломийського педагогічного фахового коледжу
Івано-Франківської обласної ради
(м.Коломия, Україна)

МУЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ У КОНТЕКСТІ ЕТНОГРАФІЧНОЇ ПЕРЕДАЧІ СУСПІЛЬНОГО ДОСВІДУ МУЗИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ЕТНОСУ

В українській культурі музика завжди мала важливе значення. Від стародавніх часів українці використовували музику для вираження своїх емоцій, вірувань та національної ідентичності. Народні пісні були засобом передачі традицій та звичаїв з покоління в покоління. Вони були не тільки розважальним засобом, а й засобом збереження інформації про культуру та історію нашої країни.

Дохристиянські часи. Багато зразків прийшли до нас від східних слов'ян, які ще в дохристиянські часи мали багаті обрядові традиції та різноманітний музичний інструментарій. Твори різних фольклорних жанрів не записували, а, варіюючи, усно передавали від покоління до покоління. Музична культура київської держави за короткий історичний проміжок сягнула високого рівня, вона розвивалася під впливом європейської музичної культури, не втрачаючи, однак, власної самобутності.

Часи християнства. З прийняттям християнства на українських землях запроваджувалися церковні пісенспіви, запозичені з Візантії. Головним осередком, де культивувався церковний спів, була Києво-Печерська лавра. Особливого розвитку набула на Русі музика дзвонів, що супроводжувала колоритним перегуком християнські свята, а також збирала народ на віче. За

часів Київської Русі панував знаменний розспів - одноголосний унісонний спів. Мелодії, запозичені з Візантії, змінювались під впливом місцевих народнопісенних традицій. Їх записували спеціальними знаками - крюками (від старослов'ян. крюк, знамя - «знак»).

Середньовіччя. Упродовж X-XVI століть українськими землями прокотилися ідеї західноєвропейського Відродження, окремі спалахи якого були відчутні в церковній музиці.

Бароко. Епоха бароко в Україні була плідною в різних сферах музичної творчості. Зокрема, у різних освітніх осередках (братських школах, колегіумах, Києво-Могилянській академії) виник своєрідний вид музично-поетичної творчості, тісно пов'язаний із письмовою віршовою поезією, - кант. Як продовження кантової лірики виникла пісня-романс. Найвидатнішим серед авторів кантів був філософ, педагог і музикант Григорій Сковорода. Багато «сковородинських пісень» були дуже популярні серед простого люду і стали народними. Найвідомішою є збірка його творів «Сад божественних пісень».

Думи. Цікавою та унікальною сторінкою української музики є думи - жанр музичного фольклору, властивий тільки українській національній культурі. На думку вчених-дослідників, їхньою появою завдячуємо козаччині. Думи - героїчна, драматизована, пройнята ліризмом поезія. Боротьба козацтва із завойовниками, життя бранців у неволі, тяжка праця на галерах, морські походи козаків, козацькі повстання - усі ці події були мотивами українських дум.

У XVIII столітті українська музика отримала нові імпульси від Західної Європи, з'явилися нові жанри, такі як опери та ораторії. В цей період були засновані перші музичні школи та оркестри, що сприяло розвитку музичної освіти в Україні.

Новітня історія. На творчості українських музикантів XX століття позначилися авангардні впливи. Експериментаторство в галузі сучасної техніки привело до появи нових синтетичних жанрів (опера-балет, балет-симфонія, фольк-опера, рок-опера тощо). У другій половині XX століття сформувалися різні напрями вітчизняної музичної естради: поп-музика, рок-музика, джаз, авторська (бардівська) пісня.

Українська - естрадна пісня набула популярності в 1960- 1970-х роках завдяки поширенню вокально - інструментальних ансамблів. Відмінна риса кращих українських гуртів - опора на національний фольклор, використання українських народних інструментів поряд з електронними. Широкий популяризації естрадної пісні сприяв фестивально-конкурсний рух. Завдяки фестивалям, конкурсам та іншим формам підтримки сучасна популярна музика досягла свого злету й українських виконавців почули в інших країнах світу.

Музика та освіта. Музичне виховання в історії України знаходилося під впливом різних факторів, що впливало на його доступність. Наприклад, у

середньовіччі музика була надзвичайно важливою частиною життя церкви та вищих верств суспільства, але вона не була доступною для народу.

У 19 столітті в Україні почали розвиватися музичні школи та консерваторії, де музичне виховання стало доступнішим для широких мас. Однак, під час радянської епохи, музична освіта була підкорена ідеології, і музика використовувалась як засіб пропаганди комуністичних ідей. У цей період розвиток української культури відбувався на тлі складної історії України, коли українська культура стикалася з репресіями та заборонами.

Після отримання Україною незалежності в 1991 році, музична освіта отримала нові можливості та стала більш доступною. З'явилися нові музичні школи та коледжі, змінилася програма навчання, що сприяло подальшому розвитку музичної освіти в Україні. Окрім цього, музичне виховання в Україні включає різноманітні форми творчості, які сприяють розвитку творчих здібностей та фантазії учнів. До таких форм можна віднести музичні конкурси, фестивалі, концерти, музичні гуртки та театри.

Неабияке значення несуть особи, що здійснили внесок в українську музичну педагогіку. Необхідно згадати ім'я Станіслава Людкевича. Він був видатним композитором, педагогом та диригентом. Людкевич став одним з ініціаторів створення системи професійної музичної освіти в Україні та розробки нових методик навчання музики. Він написав багато підручників та навчальних програм для учнів та студентів, які стали основою для педагогічної практики в українських музичних школах та консерваторіях.

Згадаймо Миколу Лисенка. Його методика навчання включала глибоке вивчення теорії музики та розвиток слухового сприйняття студентів. Крім того, Микола Лисенко створив багато навчальних посібників та методичних матеріалів для учнів. Він детально описував процеси вивчення музичної теорії та практики, а також надавав поради щодо вибору репертуару та підготовки до виступів. Лисенко був відомий своїми інноваційними підходами до навчання, такими як використання нових технологій та залучення учнів до активної участі у процесі навчання. Він намагався знайти ідеальний баланс між технічними вправами та творчими завданнями.

Ще однією відомою постаттю є Михайло Вербицький, який вважав, що учень повинен розуміти суть музики, тому намагався допомогти йому зрозуміти композицію зсередини. Він використовував різні методи, які сприяли розвитку музичної чутливості у студентів, такі як : імпровізація, змішування жанрів, використання народних мелодій у своїх творах тощо. Крім того, Вербицький використовував в своїй роботі інноваційні підходи, наприклад, залучав студентів до виконання ансамблевих творів, що сприяло розвитку музичної координації та співпраці у групі. Також він використовував візуалізацію музичних творів та створював умови для студентів, щоб вони могли почути музику з різних точок зору.

Отже, музична освіта в Україні сприяє розвитку творчого потенціалу людей, формує в них естетичні смаки та розширює світогляд.

Музика є однією з ключових складових розвитку мистецтва та культури. Особливо зараз не варто забувати про це. Незважаючи на те, що нашу культуру роками намагалися і намагаються утискати і знищувати, нам потрібно пам'ятати і дбати не тільки про її збереження, але й покращення, просування та удосконалення. Тому бережімо і слухаймо наше – українське.

Список використаних джерел

1. Гордійчук М.М. та ін. Історія української музики. – К.: Наукова думка, 1989.
2. Ахрїмович Л., Гордійчук М. М.Лисенко – К.: Музична Україна, 1992.
3. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання. К., 1997.
4. Масол Л.М. Школа культури виховує людину, яка мислить і прагне творити. Початкова школа. – 2001.

Нікіта БОНДАР,
студент спеціальності «Зубний технік»
Науковий керівник - Інна СУРСАЄВА,
канд. пед.н.,
Вінницький медичний фаховий коледж
ім. акад. Д.К. Заболотного
(м. Вінниця, Україна)

НАУКА І ЗАХОПЛЕННЯ - ДВІ СТОРОНИ ЖИТТЯ ВЧЕНИХ ВІННИЧЧНИ

Українська земля – батьківщина багатьох обдарованих, яскравих і харизматичних особистостей, які стали гордістю не тільки національної історії та культури, але й ввійшли до пантеону слави інших країн, усього людства. В історії Вінниччини, що розташована у самому центрі країни, яка чарує красою природи і величчю історичних пам'яток, закарбували важливі сторінки свого життєпису ті, кого без перебільшення можна назвати героями нації.

Усю Вінниччину і світ охопила діяльність двох вчених, які перевершили свій час. Мова йде про Данила Кириловича Заболотного і Миколу Івановича Пирогова. Життя вчених було занурене у наполегливу працю, адже саме вони творили історію науки і зрештою змінили світ. Науковців об'єднувала не лише любов до нових відкриттів і звершень, вони також мали спільні інтереси та захоплення. Тому, варто згадати, чим ці видатні особистості стали відомими всьому світу та що у них було спільного.

1. **Микола Іванович Пирогов** - видатний хірург, є засновником військово-польової хірургії, анатом, педагог та громадський діяч.
 - Досліджував епідемію холери. Препаруючи трупи, він під мікроскопом спостерігав холерний вібріон, але не зміг пояснити те, що бачив. І лише через 34 роки Роберт Кох визнав холерний вібріон збудником цієї страшної інфекції. Через деякий час, коли

хвороба у світі почала спадати, Пирогов опинився на ринку. Там він побачив розсічені заморожені туші й зупинився як заворожений. Учений був захоплений тим, наскільки замерзлі тканини зберегли свою природну будову. Його захоплення дало змогу детально розглянути будову різних частин тіла, і анатомічні положення судин, кісток, нервів. Був першим у світі, хто застосував гіпсову пов'язку, яка і на сьогоднішній день не втратила своєї актуальності.

- Під час однієї з військових битв, він жахнувся від рівня смертності, яка була на той час. Учений запропонував сортувати поранених військових за ступенем необхідності надання їм медичної допомоги. Таким чином виникла найдосконаліша шпитальна система.
- Є першою у світі людиною, яка застосувала під час операції анестезування ефіром. Це було надзвичайно великим досягненням в усій хірургічній і загальній медицині.
- Заклав основи нової педагогічної діяльності, написав надзвичайно багато статей на різну тематику (в основному про польову хірургію). Займався покращенням освіти і в цілому її розвитком, наголошував про застарілість системи, яка була у навчальних закладах.
- Пирогов став засновником сучасної хірургічної анатомії і створив перший Атлас детальної будови людського тіла. В подальшому це призвело до заснування його хірургічної клініки.
- Відомий і тим, що вивчав основи бальзамування, і став основоположником нового способу здійснення цієї процедури, що дозволило збільшити термін зберігання тіла.

Поміж його основної діяльності, в нього було власне захоплення. Вчений любляв квіти, садівництво, мистецтво. У його садібі і до сьогоднішнього дня ростуть: ялина, агава, шипшина, що власними руками посадив Пирогов. Надзвичайно сильно любив архітектуру, вивчав культуру інших імперій та країн. Також досліджував різні типи трав'янистих рослин, з яких виготовляв ліки, настоянки та мазі.

Данило Кирилович Заболотний – видатний мікробіолог, епідеміолог, президент ВУАН, поет і педагог.

- Працював у бактеріологічній станції, де разом з І.Г. Савченком і О.В. Леонтовичем поставив на собі небезпечний експеримент з введенням ентральної вакцини проти холери. Як виявилось дослід був успішним і це дало неабиякий поштовх у зниженні епідемії цієї страшної хвороби у всьому світі.
- Здійснював надзвичайно багато подорожей у різні частини світу. Задля наукової практики і діяльності досліджував епідемії чуми, черевного тифу, газової гангрени, холери, дифтерії, сифілісу та інших інфекцій людства.

- Видав надзвичайну велику кількість записів про свої дослідження, які також внесли свою роль у розвиток епідеміологічних і медичних наук. Також вивчав мікроскопічну будову рослин, комах і мікробів, згодом випустив книгу «Загальна бактеріологія».
- Заснував у Києві інститут мікробіології і епідеміології, започаткував кафедру епідеміології як окремий напрямок дослідження і науки.
- У Заболотного була мрія відкрити у Вінниці медичний університет, але, на жаль, вчений не зміг сам її здійснити. Пропозиція Данила Кириловича була почута і його друг, колега Левко Іванович Медвідь звернувся до обласного керівництва з проханням розробити план будівництва і почати зводити інститут, як одну з останніх мрій Заболотного. Інститут був збудований у 1921 р., на сьогоднішній день, він названий на честь Миколи Пирогова, але мало хто пам'ятає, що саме завдяки Заболотному він зараз існує.
- Коли Данило Заболотний став завідувачем кафедри мікробіології Військово-медичної академії, досліджував різні типи антисептиків, і їхню дію на різні типи організмів, коли він зрозумів, що це є ефективним методом проти боротьби з мікроорганізмами та наголосив, що ці засоби врятують світ від масових захворювань.
- Був дуже доброю людиною, займався благодійністю, завжди переймався проблемами тих, хто потребував допомоги.

Також варто згадати, що і в Заболотного окрім науки, було своє захоплення. Він писав вірші, здебільшого про волю України і її нації, про епідемії, життя, філософію. Видавав власні книги на різні тематики, які, на жаль, не збереглися до нашого часу. Полюбляв вчений і садівництво. В селі Чаботарівка ще й донині ростуть кущі троянд і кизилу, які були висаджені Д.К. Заболотним.

Підводячи підсумок, зазначимо, що наука відіграла і продовжує відігравати визначальну роль у нашому житті. Кожна людина більшою чи меншою мірою завдячує науковим здобуткам, отриманим завдяки видатним вченим. Українська земля споконвіку була місцем, де народжувалися і втілювалися у життя геніальні ідеї та наукові здобутки, які випереджали свій час. Неабияку роль в розвитку наукового мислення відіграли вчені, які своїми досягненнями ставали відомими на весь світ. Життя і захоплення Д.К. Заболотного і М.І. Пирогова вкотре доводять, що наука і творчість - це не окремі один від одного грані людської діяльності, а взаємопов'язані частини одного цілого. На життєвому прикладі вчених доведено, що коли людина може віднайти власне призначення у житті, вона знаходить себе – як повноцінна особистість, яка здатна внести свій внесок у розвиток людства.

Список використаних джерел

1. <http://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/pyrohov-m-i/biografiya-m-i-pyrohova/>
2. <https://dovidka.biz.ua/mikola-pirogov-dosyagnennya/>

3. <https://vn.20minut.ua/Nashe-mynule/yogo-pratsya-podvig-scho-vidomo-pro-epidemiologa-danila-zabolotnogo-11364930.html>
4. <https://parafia.org.ua/person/zabolotnyj-danylo/>
5. <http://www.nbu.gov.ua/node/4527>
6. <http://www.univ.kiev.ua/ua/geninf/osobystosti/zabolotniy/>

Серафима БОНДАРЕЦЬ,
студентка спеціальності
«Менеджмент соціокультурної діяльності»,
членкиня Сумської обласної молодіжної ради при Сумській ОДА,
засновниця Молодіжного центру «ШУМ»,
м. Шостка Сумської обл.
Науковий керівник - Алла СКЛЯРЕНКО,
викладач вищої категорії
КЗ СОР «Сумський фаховий коледж мистецтв і культури
імені Д.С. Бортнянського»
(м. Суми, Україна)

РОЛЬ МОЛОДІЖНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ УКРАЇНИ

Пріоритетним напрямком молодіжної політики в Україні є розвиток мережі молодіжних центрів та просторів, які покликані створити умови для творчого розвитку особистості, інтелектуального самовдосконалення та лідерських якостей у молодих людей.

За останні роки актуальність створення молодіжних рад та молодіжних центрів в країні значно зросла. Активізувались ці процеси і в Сумській області, а саме у місті Шостка. Міська молодіжна ініціативна група провела соціологічне дослідження щодо необхідності створення молодіжного центру та напрямків його роботи. Серед опитаної молоді віком від 14 до 35 років (300 осіб) на 2021 рік виявили запит на створення молодіжного центру в громаді, важливим напрямком якого є визначений культурно-естетичний розвиток особистості. (42 % (126 осіб). Так, спираючись на опитування молоді, в місті Шостка 6 жовтня 2021 року з'явилася громадська організація «Молодіжний центр «ШУМ». «ШУМ» - «Шосткинська успішна молодь». Одним з головних завдань було визначено культурно-естетичне виховання дітей та молоді міста та ОТГ.

Серед найголовніших завдань естетичного виховання виокремлюють формування потреби і здатності створювати прекрасне в житті та мистецтві на основі розвитку власних творчих здібностей, опанування знань і практичних умінь у певному виді мистецтва.

Щоб зацікавити дітей та молодь, літературні вечори, наприклад завжди проходять у вільному форматі, де молодь читає вірші улюблених українських

письменників, розповідає у віршах про наболіле, ділиться емоціями, декламує власні поетичні рядки. Раз на місяць центр організовує літературне паті «Натхнення», де не тільки можна почути класичну та сучасну українську поезію, а й українські пісні та музику.

А ось для більшості молодих людей, наприклад, на кіновечорах саме українське кіно відкрилося по новому. Гострі дискусії та яскраві емоції викликали фільми : «Заборонений» режисера Романа Бровка , «Тіні забутих предків» Сергій Параджанова, «Наші котики» Володимира Тихого. Після кожного фільму завжди відбувалися цікаві обговорення та диспути, що призвели до рішення відкрити в «ШУМі» клуб документального кіно «Docudays UA», завданням якого буде популяризація українського кіно.

Великі виховні можливості має театр. Особливо популярними стали цікаві майстер-класи з акторської майстерності, де відвідувачі працюють над власною дикцією, правильною вимовою, практикують взаємодію в команді, стають більш розкутими і комунікабельними. Лише за останні півроку в центрі в цьому напрямку пройшов такий комплекс заходів : український літературний перформанс «Відчуй тілом!», серія майстер-класів з акторської майстерності «Будь різним! Залишайся собою!», курс тренінгів з ораторської майстерності «Мистецтво публічного виступу».

Відомо, що використання засобів театральної педагогіки є одним з ефективних інструментів в роботі з молоддю. Завдяки засобам театального мистецтва люди розкривають свою унікальність, таланти, здібності, стають впевненішими та позбавляються багатьох комплексів. Організуючі такі заходи команда центру почала спостерігати за зростанням інтересу дітей та молоді до вивчення рідної мови, історії та культури України, які зберігають багато цікавих маловивчених фактів і подій. Максимальними ці прагнення стали під час повномасштабного російського вторгнення. Надихаючись розвитком молоді в Сумській області був впроваджений проект «Робота з молоддю в умовах війни», що є актуальним не тільки як багаж кейсів для молоді, а й показав як за мінімальні кошти створити заходи для навчання та збереження унікальності нашої нації. В цьому проекті був представлений кейс «Популяризація культурної спадщини України в контексті молодіжної політики», який презентував молодіжний центр «ШУМ».

Однією з форм реалізації проекту став театралізований вечір в етностилі «Андріївські вечорниці». Під час підготовки діти та молодь досліджували місцеві звичаї та традиції, самостійно писали сценарії, удосконалювали акторську майстерність, збагачували словниковий запас рідної мови народознавчими термінами, навчались знаходити ресурси, взаємодіяти з різними зацікавленими сторонами, формували організаційні навички.

В період воєнного стану надзвичайно дієвою арттерапією виявились мурали. Зважаючи на це в молодіжному центрі було організовано створення на одній із будівель в центрі міста патріотичного муралу «Україна-наш

дім». Ідею до ескізу створювали всією громадою шляхом опитування в соціальних мережах та за допомогою ЗМІ. Місцева художниця Олеся Волкова створила вже єдиний ескіз, враховуючи думку та побажання більшості. Хочеться зауважити, що малювали мурал не професіонали, а всі, хто бажав, від маленьких до великих мешканців громади. Це дуже згуртувало молодь та надихнуло на інші проекти, адже їх праця стала візитівкою міста Шостки.

Отже, з такого невеликого опису одного із напрямків роботи молодіжного центру «ШУМ» можемо зробити висновки, що створення молодіжних центрів та просторів залишається в Україні пріоритетним напрямком молодіжної політики, а роль молодіжних організацій та громадських об'єднань в естетичному вихованні дітей та молоді України є вагомим.

Це, безумовно, позитивно впливає на формування національної та культурної ідентичності української молоді, становленні висококультурної та високоморальної особистості, здатної вирішувати складні соціальні проблеми і протистояти викликам сучасності.

*Ігор БУДНІЧЕНКО,
студент спеціальності «Лікувальна справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ БОРОТЬБИ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Актуальність. Тема про Митрополита Андрея Шептицького і його значення для української боротьби за незалежність є дуже актуальною, особливо в період з 24 лютого 2022 року, коли російська федерація розпочала вторгнення на територію України.

Митрополит Андрей Шептицький був видатним діячем українського національного руху, архієпископом Галицької греко-католицької церкви та головою Української Католицької Апостольської Адміністрації. Він активно боровся за права українців та підтримував розвиток української культури та освіти.

Під час Другої світової війни Митрополит Андрей Шептицький допомагав євреям, відкриваючи їм свої монастирі та забезпечуючи життєво необхідні речі. Ця діяльність врятувала тисячі життів євреїв від голокосту.

Для сучасної України Митрополит Андрей Шептицький є символом національного героїзму та боротьби за свободу і незалежність. Його діяльність та приклад відваги і гуманності надихають українців на боротьбу

за свої права та захист від зовнішньої агресії. В період вторгнення російської федерації на територію України, Митрополит Андрей Шептицький є символом єдності українців та підтримки українських військових, які борються за свободу та територіальну цілісність України.

Основний виклад матеріалу. Митрополит Андрей Шептицький народився у Львові 29 вересня 1865 року у родині греко-католицького священика Юліана Шептицького. У дитинстві він отримав добру освіту та глибокі знання з різних галузей, зокрема з теології, філософії та історії.

Митрополит Андрей вже з раннього віку був зацікавлений у політиці та суспільному житті. У 1890 році він став керівником греко-католицької церкви у Львові та почав активно діяти у суспільно-політичному житті Галичини.

Згодом митрополит Андрей став одним із провідних діячів української культури та освіти. Він заснував численні школи, гімназії та університети, де навчалися молоді люди з усієї України. Він також займався науковою діяльністю та публікував численні праці з різних галузей науки.

Після Першої світової війни та утворення Західноукраїнської Народної Республіки митрополит Андрей став її найвпливовішим духовним та політичним лідером. Він допомагав у формуванні нової держави та звертався до міжнародної громадськості з проханням підтримки української боротьби за національну незалежність [1]

Греко-Католицька Церква була заснована не митрополитом Андреем Шептицьким в 1914 році, а раніше, в 1596 році, у Львові було підписано Берестейську унію між православною церквою та Римо-Католицькою церквою, що привело до створення Греко-Католицької Церкви.

Проте, не можна заперечувати важливу роль митрополита Андрея Шептицького у розвитку та підтримці Греко-Католицької Церкви на теренах Західної України. Він допомагав у збереженні української національної ідентичності та культурної спадщини через церкву, сприяв розвитку української освіти та науки, зокрема шляхом створення університету у Львові.

Митрополит Андрей Шептицький був відомий своєю підтримкою української культури та національної ідентичності. Він відкривав українські школи та університети, сприяв видавничій справі, фінансував наукові проекти та стимулював культурний розвиток українського народу. Також він допомагав у формуванні національної свідомості та підтримував боротьбу за незалежність України.

Отже, можна сказати, що митрополит Андрей Шептицький відіграв важливу роль у розвитку та зміцненні Греко-Католицької Церкви на теренах Західної України, а також у збереженні української культури та національного самовизначення народу. Його внесок у боротьбу за незалежність України теж не можна переоцінити. [1]

Незважаючи на труднощі, з якими стикалася країна в період Першої світової війни, революційних подій та згущення політичної обстановки,

митрополит Андрей залишався вірним своїм переконанням та духовним ідеалам. Він підтримував національне самовизначення українського народу, був активним учасником громадсько-політичного життя та боротьби за права українців.

Зокрема, митрополит Андрей виступав проти насильницької політики російських влад, які прагнули позбавити українців права на власну культуру та мову. Він докладав зусиль до збереження української ідентичності та культурної спадщини, сприяв розвитку української освіти та науки.

Митрополит Андрей Шептицький став одним з найбільших героїв українського народу за його врятування більше 1500 євреїв від геноциду, який був організований нацистською Німеччиною під час Другої світової війни. Він приховував євреїв у монастирях та своїх власних приміщеннях, надаючи їм притулок від нацистських переслідувань.

Митрополит Андрей Шептицький не тільки врятував багато життів, але й намагався організувати допомогу для тих, хто постраждав від війни. Він створив організацію "Допомога", яка забезпечувала харчування та медичну допомогу більше 5000 постраждалим від війни, незважаючи на тиск з боку нацистських окупантів.

Митрополит Андрей Шептицький показав свою велику людяність та гуманність, ризикуючи власним життям та життям своїх близьких, щоб врятувати безпорадних людей від геноциду та насильства. Його героїчний вчинок став символом гуманності та солідарності з вразливими групами населення та є прикладом, який може надихнути на подібні вчинки у майбутньому [3]

Андрей Шептицький активно підтримував боротьбу за українську незалежність, особливо в період після Першої світової війни та під час Другої світової війни. Він відкрито виступав проти радянської окупації та репресій, які стали наслідком цього. Митрополит Андрей закликав до збройної боротьби за незалежність, а також організовував допомогу для українських націоналістів, що боролися за свободу України.

Незважаючи на тиск з боку радянської влади, митрополит Андрей продовжував говорити про необхідність боротьби за українську незалежність та захисту прав українського народу. Він активно співпрацював з українською еміграцією, зокрема з ОУН, виступаючи за створення об'єднаного фронту проти радянської агресії.

Митрополит Андрей був засуджений радянською владою та змушений залишити Україну. Однак його вплив та спадщина залишилися живими, і його роль у боротьбі за українську незалежність та національне відродження досі неоціненна. [4]

Митрополит Андрей Шептицький виявив свою підтримку українській повстанській армії (УПА) наприкінці Другої світової війни та після її закінчення. У своїх проповідях він закликав до боротьби за національну незалежність та висловлював співчуття до всіх, хто постраждав від

радянської окупації. Він також засуджував насильство з обох сторін конфлікту та закликав до мирного врегулювання суперечностей.

Проте, митрополит Андрей не тільки висловлював свою підтримку боротьбі за національну незалежність, але й практично допомагав українським повстанцям. Він надавав їм притулок та допомогу в різних формах, організовував та спонсорував підпільну діяльність з метою допомоги повстанцям. Також він використовував свій авторитет та вплив для залучення міжнародної підтримки українській боротьбі за незалежність. [2] [5]

У своїй діяльності митрополит Андрей Шептицький прагнув досягти миру та злагоди між народами та релігіями. Він був активним учасником руху за єдність християн, а також працював над підвищенням рівня освіти та культури українського народу. Він був автором багатьох теологічних праць та літературних творів, які мали великий вплив на українську культуру та історію. Таким чином, митрополит Андрей Шептицький відіграв важливу роль у боротьбі за українську незалежність та національне відродження в період складних випробувань для українського народу. Він був не тільки духовним лідером, а й визнаним громадським діячем, який прагнув покращити життя українського народу. Його внесок у розвиток Греко-Католицької Церкви та збереження української культури неоціненний, а його героїчні дії під час Другої світової війни врятували життя багатьох людей та підняли моральний дух українського народу в складний період. Він залишив позитивний слід в історії України як великий духовний та національний герой, який служив своєму народу та вірі до кінця свого життя.

Митрополит Андрей Шептицький був дуже активним інтелектуалом, який здобув високу освіту у різних галузях, таких як філософія, богослов'я, історія та мистецтво. Він був автором багатьох праць з цих галузей, а також був ініціатором різних наукових та культурних проєктів. Він заснував музей у Львові, присвячений історії української культури та мистецтва, а також був засновником багатьох культурних та наукових організацій. Він був також активним підтримувачем української літератури та мистецтва, а його праці з цих галузей стали важливим внеском у розвиток української культури ХХ століття. [6]

Висновок: Митрополит Андрей Шептицький був видатним діячем української культури та освіти, а також провідним духовним та політичним лідером Західноукраїнської Народної Республіки. Він заснував численні школи та університети та допомагав у формуванні нової держави, звертаючись до міжнародної громадськості з проханням підтримки української боротьби за національну незалежність. Він підтримував національне самовизначення українського народу та докладав зусиль до збереження його культурної спадщини. Однак найбільш відомий митрополит Андрей Шептицький за врятування більше 1500 євреїв від геноциду під час Другої світової війни та створення організації "Допомога" для постраждалих від війни.

Список використаних джерел

1. Митрополит Андрей Шептицький URL: <http://week.dp.gov.ua/osvitnia-prohrama/do91/andrei-sheptytskyi-dukhovnyi-ta-moralnyi-avtorytet-ukrainskoho-narodu>
2. Греко-Католицька Церква URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/relig/27223/>
3. В період 1-2 світової війни URL: <http://mij-kraj.com.ua/krinitsya-duhovnosti/ukrainskyi-moisei-andrei-sheptytskyi>
4. Активно підтримував боротьбу за українську незалежність URL: <https://uinp.gov.ua/informaciyni-materialy/statti/na-sluzhbi-bogu-y-ukrayini-do-dnya-narodzhennya-mytropolyta-andreya-sheptyckogo>
5. УПА URL: <http://sde.org.ua/zmi/zvoda/item/2246-mytropolyt-andrej-sheptyckyj-i-rukhou-upa.html>
6. Слуга Божий URL: <https://msmb.org.ua/biblioressursi/bibliografiya/osobistosti/andrey-sheptitskiy-sluga-bozhiy/>

Владислав БУТРИМ,
курсант судноводійного відділення
Науковий керівник - Валерій ГРЕЧКО,
викладач вищої категорії
Херсонський морський коледж рибної промисловості
(м. Херсон, Україна)

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ МОРСЬКИХ ОФІЦЕРІВ

На кінець ХХ століття існувало дві основні моделі компетентнісно-орієнтованої освіти: 1) модель США – в якій використання компетентностей під час навчального процесу вважалося пріоритетним; 2) Британська модель – в якій стандарти компетентностей були об'єктом оцінювання саме на робочому місці. Таким чином, модель США більше стосувалася програми підготовки, а британська модель – стосувалася підготовки та оцінювання на робочому місці чи у середовищі, максимально наближеному до умов робочого місця. В Україні компетентнісно-орієнтована освіта була законодавчо врегульована законами «Про вищу освіту» (2014) та «Про освіту» (2017). Компетентнісно-орієнтована освіта дозволяє визначити стандарти та критерії вимірювання рівня опанування компетенціями.

Проблема підготовки моряків до сприйняття ними іншого соціокультурного середовища за час перебування в рейсі, а також проблема навчання міжкультурному спілкуванню охоплює ряд аспектів: формування культури спілкування з урахуванням іншого соціокультурного та мовного середовища; урахування психологічних особливостей пізнавального комунікативного спілкування у багатонаціональному середовищі; формування умінь і навичок ведення «діалогу культур»; формування та розвиток теоретичної і практичної готовності до кроскультурної комунікації як засобу виховання толерантної особистості.

Для успішного кар'єрного росту необхідно оволодіння не тільки мовною, а й концептуальною системою знань, що включає уявлення, навички, цінності та норми як спеціальної, так і побутової соціокультурної сфер, в тому числі знання норм і правил спілкування з іншими соціокультурними спільнотами [1]. Фахівці з вищою, перед вищою морською освітою потребують підвищення рівня своєї культурної підготовки, що виявляється в бажанні розвинути здібності та набуті необхідних якостей, які б забезпечили ефективне керування екіпажем судна. Таким чином, необхідність формування соціокультурної компетентності судових фахівців як однієї з основних цілей навчання у всіх морських закладах освіти України зумовлюється соціальним запитом, який відображує і зовнішньо-нормативні, і внутрішньо-рефлексійні фактори розвитку сучасної освіти [2].

Компетентність пов'язана з умінями людини (я вмю й можу це зробити), а компетенція – з наданими владними повноваженнями (мене вповноважили це вирішувати). Поряд з професійними знаннями, вміннями і навичками з досвіду морського судноплавства визначають комунікативні якості, якими повинен сьогодні володіти фахівець морської галузі.

Існує класифікація універсальних компетенцій, яка нараховує більш 300 різновидів якісних вимог до рівня освіти фахівців.

В морській галузі також необхідно враховувати важливість формування у майбутніх морських офіцерів фахових компетенцій (Схема 1.).

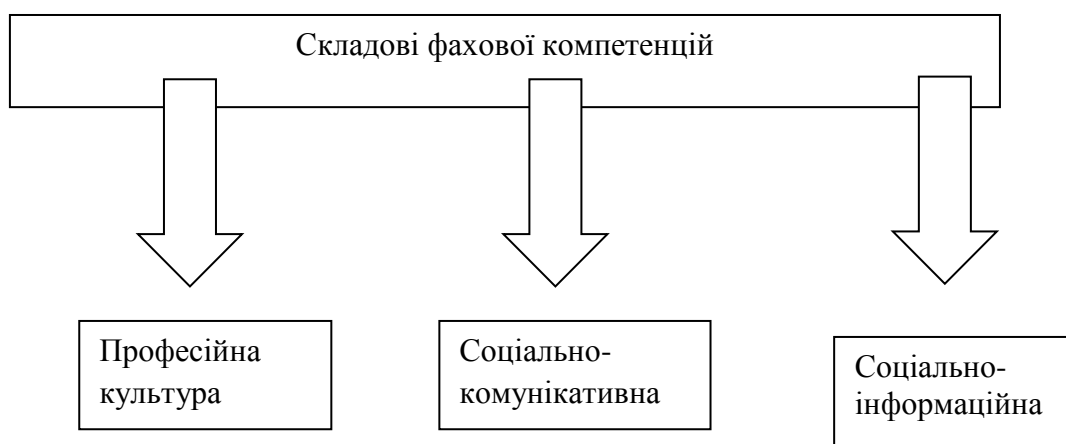


Схема 1. Фахова компетенція

Професійні культурні компетенції пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві – прийняття відмінностей, повага до інших і вміння жити та взаємодіяти з людьми інших культур, мов і релігій.

Великого значення у процесі керівництва екіпажем набуває соціально-комунікативна компетентність – це командна орієнтація (розуміння необхідності спільної діяльності й уміння працювати, керувати, взаємодіяти з іншими керівниками та підлеглими), контактність (уміння встановлювати ділові й творчі відносини), комунікабельність (уміння використовувати усне й писемне мовлення, стилістичні й інші виразові засоби для впливу на

команду, досягнення взаєморозуміння), уміння слухати (здатність сприймати, засвоювати й використовувати інформацію, що міститься в усній комунікації), готовність дозволяти іншим людям приймати самостійні рішення, здатність вирішувати конфлікти, самоконтроль, адаптивність, самостійність та критичність мислення, готовність вирішувати складні питання тощо [3, с. 281].

Соціально-інформаційні компетенції – володіння новими технологіями керівництва, розуміння слабких і сильних сторін підлеглих, уміння критично оцінювати інформацію [4, с. 124–128].

Не дивлячись на розширення кордонів міжнародної системи освіти та підготовки, яка ставить завдання для моряків постійно вдосконалювати свої професійні культурні навички та підвищувати рівень компетенцій протягом усього свого робочого шляху, все ще трапляється велика кількість аварій на морі, основною причиною яких є помилка людини.

Отже, для розв'язання цієї проблеми та зменшення рівня аварійності на морі, Міжнародна морська організація (ІМО) прийняла Конвенцію про Підготовку та дипломування моряків та несення вахти 1978 (ПДНВ 78), було проведено конференцію в м. Маніли (Філіппіни, 2010 р.) з метою встановлення стандартів для підготовки моряків. В основних нормативних документах України поставлені цілі і завдання, спрямовані на забезпечення стандартів якості підготовки кадрів для екіпажів морських суден [5].

Питання особистісної культурної компетенції морського офіцера потребують подальшого вивчення та приведення її до вимог Міжнародних Конвенцій та стандартів вищої освіти України у сфері морського транспорту.

Список використаних джерел

1. The Role of Andragogics in the System of Uninterrupted Professional Education. Markova Ie. V Міжнародна науково-практична конференція «Психолого-педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця», 6.06.2019, м. Рига, Латвія
2. Горский В. Г., Топалов В. П. Управление судовыми экипажами. – Одесса : Астропринт, 2000. – 212 с.
3. Равен Д. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация. 2002. 396 с.
4. Nutmacher W. Key competencies for Europe. Secondary education for Europe : report of the symposium (Berne, 27–30 March 1996). Strasburg, 1997. P. 124–128.
5. Морські Конвенції: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_053#Text
6. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_238#Text, https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896_035#Text, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-07#Text>
7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0806-07#Text>

Роман ВАСИЛЬЧЕНКО,
студент спеціальності 221 Стоматологія
Науковий керівники - Ірина ХИТРА,
спеціаліст другої категорії
Галина КОВАЛЕНКО,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист
Вінницький медичний фаховий коледж
ім. акад. Д.К. Заболотного
(м.Вінниця, Україна)

ЩОДЕННИК ГЕНРІ МАРША

Доля України завжди була в полі зору зарубіжних письменників від давніх часів Київської Русі до сьогодні. Світову спільноту цікавили незвичайні традиції, світогляд, побут, фольклор українців. Можна знайти чимало прикладів творів, у яких є цікаві думки європейських письменників про Україну. Сьогодні нашу країну відвідують відомі діячі політики, мистецтва, науки. Їхні думки дуже важливі для міжнародної підтримки та формування іміджу держави на світовій арені. Великий вклад у цю справу вніс відомий у всьому світі нейрохірург із Британії, письменник і лектор Генрі Марш.

Актуальність дослідження про погляди Генрі Марша полягає в тому, що вони мають великий пізнавальний та виховний потенціал. На думках письменника-лікаря у європейського у європейського читача формується об'єктивне уявлення про Україну початку ХХІ ст., про її геополітичне розташування, про причини економічного занепаду і пошуки шляхів виходу із кризи, про прагнення українців інтегруватися в європейську спільноту. Виховний потенціал полягає в літературних роздумах хірурга про сенс людського існування, труднощі професії лікаря, в аналізі медичної етики. Читацька аудиторія Генрі Марша знаходить у його книгах відповіді на складні моральні та професійні питання. Тому зрозуміло, чому твори письменника стали бестселерами.

Мета дослідницької роботи: ознайомити читачів із творчістю нашого сучасника – відомого світового нейрохірурга Генрі Марша, який випадково потрапив в Україну в дев'яностих роках минулого століття і не зміг залишитися байдужим до її проблем спочатку в галузі медицини, а з часом перейнявся станом справ усієї країни. Також важливо донести до якомога ширшого кола читачів погляди цієї незвичайної людини, які є актуальними як для медичних працівників, для майбутніх фахівців у цій галузі, так і для пересічних громадян, що цікавляться сенсом людського існування, труднощами професії, етикою професійного спілкування лікаря й пацієнта.

Завдання: об'єктивно висвітлити думки сучасного світового нейрохірурга, письменника щодо України на основі двох його книг "Історії

про життя, смерть і нейрохірургію” та “Ні сонце, ані смерть. Зі щоденників нейрохірурга”.

Методика дослідження. У процесі наукової роботи було застосовано метод аналізу книг Генрі Марша “Історії про життя, смерть і нейрохірургію” та “Ні сонце, ані смерть. Зі щоденників нейрохірурга” та наявної на інтернет-ресурсах інформації про відомого сучасного європейського письменника. Також вдалося синтезувати погляди лікаря щодо України. Шляхом спостереження було опрацьовано роздуми Генрі Марша про причини низького економічного, політичного стану справ у державі та пошуки шляху виходу із кризи. Частково застосовано метод порівняння роздумів письменника про Україну в складі Радянського Союзу та на сучасному етапі.

Бестселери Генрі Марша “Історії про життя, смерть і нейрохірургію” та “Ні сонце, ані смерть. Зі щоденників нейрохірурга” — це особисті мемуари британського лікаря-письменника, що вражають своєю відвертістю, чесністю та літературною майстерністю. На сторінках книг автор розмірковує про сенс людського існування, про суть праці лікаря, про труднощі професії, про те, що справді має значення для людини.

Генрі був в Україні й під час революції на Майдані 2014 року, допомагав лікарям у шпиталі на Липській. Під час війни він не перестав відвідувати нашу країну. У 2022 році не побоявся приїхав в Україну, щоб взяти участь у культурно-мистецькому житті Львові, зокрема в роботі Форуму видавців і літературного фестивалю міста Гей-он-Вай. На цьому заході були й українські письменники. Коли поїхав до Києва, то йому довелося ховатися в бомбосховищі під час тривоги, він був свідком ракетного обстрілу Києва. Повернувшись до Лондона, він прихистив у своєму домі українську родину з маленькою дитиною.

Цікавими для нас є думки Генрі Марша про воєнні події. Так в інтерв'ю інтернет-виданню “Українська правда” він стверджує, що російське вторгнення в Україну – це акт великого зла, що будь-які домовленості з Путіним тільки зумовлять нове зло в майбутньому, що українці – винятково сміливі та винахідливі люди, але в них немає вибору: вони борються просто за те, щоб жити, що свобода – це наша спільна справа, і Путін та його режим становлять загрозу для нас усіх та що битва за Україну означає битву за свободу як таку, і ми не маємо права програти цей бій.

Хочемо почати знайомство із думками Генрі Марша першою цитатою із книги “Історії про життя, смерть і нейрохірургію”, у якій він згадує, як доля поєднала його з Україною.

“Вперше я потрапив до Києва майже випадково, взимку 1992 року, за три роки до цього. Я вже п'ять років працював старим нейрохірургом і в мене було багато роботи і пацієнтів. Це сталось через декілька місяців після розвалу Радянського Союзу. Англійський підприємець, який шукав ринок збуту медичної продукції України, зателефонував до лікарні довідатись, чи немає серед нейрохірургів бажаючих поїхати з ним у Київ. Він чув, що в Києві є знаменитий нейрохірургічний центр, і хотів привезти з собою

британських нейрохірургів, які б прочитали лекції про сучасні методи лікування та необхідне для цього обладнання”[1, с. 77].

Ще один спогад Генрі Марша про причину його візиту до України. “Уперше я потрапив в Україну через свою цікавість, зовсім не через бажання допомогти українцям, а вийшло так, що я працюю з ними вже двадцять років” [1, с. 88].

У книзі є думки про політичні та економічні чинники, які призвели до занепаду української медицини. “Отак з двома колегами я помандрував в Україну. До розпаду Радянського Союзу незалежної України ніколи посправжньому не існувало, тому не до кінця було зрозуміло, що означає незалежність. А зрозуміло було те, що в країні повний хаос і економіка близька до колапсу. Заводи позакривались, і здавалось, що всі безробітні. Умови в лікарнях, які я відвідав, були жахливі” [1, с. 78]. Як пояснює нейрохірург із світовим ім'ям те, що досить багато часу він виступає перед українськими колегами? Відповіддю на це питання, на нашу думку, може бути наступна цитата. “Згодом мені сказали, що для декого з українських слухачів ця лекція стала поворотною подією в житті — почути, як фаховий нейрохірург зізнається у своїх помилках, наголошує на важливості командної роботи, а також вмінні сприймати критику та бути хорошим колегою” [2, с. 298].

Отже, у статті зібрано й проаналізовано значну частину думок видатного британського хірурга та письменника Генрі Марша, що дає можливість говорити про його великий вклад у розбудову української медицини, про його сприяння виробленню позитивного ставлення світової спільноти до нашої країни, його вклад у формування позитивного іміджу нашої держави на міжнародній арені, що так важливо нам сьогодні як країні, що воює. Водночас висвітлено ще одну важливу сферу життя Генрі Марша – його літературний внесок у світову культуру. Особливу увагу приділено думкам вченого про Україну, про його розуміння політичних, економічних та історичних процесів у державі. Матеріал проілюстровано цитатами з двох його книг – “Історії про життя, смерть і нейрохірургію” та “Ні сонце, ані смерть. Зі щоденників нейрохірурга”, які рекомендуємо для прочитання.

Список використаних джерел

1. Марш Г. Історії про життя, смерть і нейрохірургію/ пер. з англ. Андрія Мизака. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. 320 с.
2. Марш Г. Ні сонце, ані смерть. Зі щоденників нейрохірурга /пер. з англ. Катерина Міхаліціної. Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. 336 с.
3. Вікіпедія/ URL: <http://surl.li/fizcg>

*Ольга ГЕВКО,
студентка спеціальності «Лікувальна справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії і правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність. Сьогодні інформаційні технології суттєво змінюють спосіб життя людини та проникають в кожен сферу життя суспільства. Кількість доступних джерел інформації у будь-якій сфері і тим більше у культурній, має не аби яке значення. Якщо вникнути в історію нашої держави, то можемо побачити, що культура займає важливе місце у формуванні сучасної особистості.

Основний виклад матеріалу. Медіа та інтернет ресурси впливають на нашу свідомість і проникають у всі сфери суспільного життя, що підтверджує вислів доктора наук із соціальної комунікації Н.І. Зражевської «Нові медіа змінюють мову, культуру, економіку, соціальну структуру, сприйняття людьми світу, ідентичність тощо» [3, ст.4].

Чому люди люблять усе порівнювати? Бо так вони пізнають навколишній світ. Те ж саме стосується й явищ культури. Категорія цінності утворюється в людській свідомості через порівняння різних явищ. В сучасному світі культура та мистецтво займає одне з найпочесніших місць серед даних порівнянь. Однак, багато людей вважають, що питання культури недоречні під час воєнних дій. Проте на мою думку культура – завжди проти війни, зараз це питання відіграє важливу роль у розвитку людини як особистості.

У кожній людині живе потяг до прекрасного. Краса нікого не залишає байдужим, вона творить з людиною дива. Завжди хвилюють та захоплюють нас незрівнянні твори мистецтва. Сучасний світ багатий талановитими людьми. На мою думку, щаслива людина – це та особистість, яка пізнала себе, знайшла своє місце в житті, розвинула свої мистецькі здібності.

Культура постійно перебуває у тісному зв'язку між суспільством та особистістю. Багатство національної культури здатне активно впливати на формування творчої особистості. Завдяки засвоєнню і використанню культури людський індивід стає здатним застосовувати свої емоції. До прикладу, під час культурних заходів люди об'єднуються незалежно від їхніх статків та національності. Вдало зазначив Олександр Круглов, що «Культура - це русло, прокладене предками і пропоноване суспільством особистості в її просуванні від тварини до людини» [2].

У сучасному світі потенційно зростає відповідальність кожної людини за свою діяльність та збільшується можливість необмеженого впливу особистості на сприйняття соціальних і культурних процесів за допомогою використання соціальних мереж та засобів комунікації. Даний процес

загострюється під впливом зовнішніх глобальних загроз таких, як воєнні дії, стихійні лиха та інші.

Культурні цінності, як уже було відзначено, в житті кожної людини мають різне значення. Тому деякі люди є прихильниками цінностей колективу, а інші -індивідуалізму. Наприклад, особа в США насамперед вважає себе індивідом, а вже потім членом соціуму, в той самий час у багатьох інших країнах, люди спершу вважають себе членом соціуму і тільки потім — індивідом [1]. Якщо люди з такими різними орієнтаціями вступають у спілкування, особливо ділове, завжди виникають ситуації непорозуміння, які потрібно вирішувати.

З вищезазначеного вбачається, що існують певні якості, які характеризують особистість людини, культуру особистості. Людина формується у конкретному історичному часі. Він, в свою чергу, включає в себе все “тіло культури”, тобто весь попередній досвід, культурну традицію, загальнокультурну атмосферу [4, ст.26].

Важливою частиною самосвідомості індивіда є культура та мистецтво. Культура дає людям відчуття приналежності й ідентичності. Від того, як люди розвивають свою культурну самосвідомість, вони отримують ще такі переваги, як вміння розуміти свої переваги, а також навчаються пристосовуватися до культур інших народів. На сьогоднішній день для розвитку особистості дана перевага має велике значення. Певна частина нашого населення зіткнулася з вимушеним виїздом за кордон. Певною мірою вони були змушені пристосовуватися до культур інших народів.

Варто зазначити ризики, якщо суспільство не розвиватиме дану галузь. Культура та її розвиток не можуть існувати в умовах вакууму. Нерозуміння впливу культури на розвиток суспільства, вузьке трактування «культури» як галузі може призвести до соціальних загострень, втрати рівноваги та розуміння в суспільстві.

Зауважимо, що культурні тренди формуються також і через інтернет-спільноти та проникають в реальний світ у масовій культурі. Вони зачіпають не тільки формування цінностей, сприйняття та вибір, а й на соціальні стосунки між людьми.

Висновки. Отже, культура людства - це активна пам'ять населення, яка активно введена в сучасність. Особистість, яка прагне знайти своє місце в світі обов'язково повинна пам'ятати про таке величезне цілісне явище, яке робить людей, що населяють певний простір, просто населення - народом, нацією. Питання взаємовідношення сучасної людини і культури. Вони нерозривно пов'язані один з одним. Культура не виникає сама по собі, її створює людина. З вищезазначеного вбачається, що людина одночасно виступає як творець культури, так і як її творінням.

Список використаних джерел

1. Вплив культури на формування особистості. 2019. URL: <http://referat-ok.com.ua/work/vpliv-kulturi-na-formuvannja-osobist/>

2. Гнатюк. Вислови про культуру. Довідник цікавих фактів та корисних знань. URL: <https://dovidka.biz.ua/vislovi-pro-kulturu>
3. Зражевська Н.І. Масова комунікація і культура: Лекції. Черкаси, 2006. с.4-6
4. Подольська Є. Культурологія. Навчальний посібник. Вид. 2-е, перероб. та доп. Київ. Центр навчальної літератури, 2005. 390 с.

*Наталія ДОГУНЕК,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Галина КОВАЛЕНКО,
викладач I категорії
КЗ «Хустський базовий медичний фаховий коледж»
Закарпатської обласної ради
(м.Хуст, Україна)*

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність дослідження проблеми особистості в зв'язку з культурою зумовлено, перш за все, затребуваністю знань про особливості закономірностей та механізмів формування особистості, зумовлених зміною системи цінностей суспільства. Ці знання потрібні для створення методологічних засад організації системи виховання, яка здатна була б в ситуації швидких соціальних змін управляти умовами формування особистості як тими формами діяльності, в які включається людина на основі потреб соціально-економічного розвитку суспільства та потреб самореалізації особистості в процесі освоєння будь-яких сфер людської культури.

Основний зміст. Найбільш очевидною є та роль, яку відіграє культура та мистецтво в житті окремої особистості. Спеціалісти різних галузей звертаються до категорії «культура» як до одного із самих ефективних засобів формування особистості. На цю роль культури звернули увагу ще античні філософи, потім філософи епохи Просвітництва і Гегель. Це та роль, яка розкривається поняттям, що запропоноване Цицероном: «cultura animi» – обробляти, вирощувати душу. Навіть у побутовій свідомості культура пов'язується з розвитком особистості. Слова «розвинута людина» і «культурна людина» вживаються як синоніми. І справді, з перших років свідомого життя людини формування її особистісних якостей пов'язано із засвоєнням нею певної системи культурних норм. Культуру можна розуміти як певний соціальний механізм, який відтворює ті чи інші еталони і норми поведінки людей. [8, с.185] Розглядаючи культуру як фактор формування особистості, необхідно пам'ятати, що вплив її на індивіда здійснюється у всьому її багатогранному обсязі. Культура є сферою реалізації сутнісних властивостей соціального суб'єкта на будь-якому рівні: чи то на рівні суспільства (культура суспільства), чи то на рівні спільноти (культура

етносу), чи то на рівні особистості (культура особистості). Ці рівні нерозривно з'єднані. Відмінності між культурами в ході історичного розвитку суспільства визначають відмінності між поколіннями людей. В масштабах однієї культури у відповідності з рівнем цивілізації і способом діяльності, що склався історично, створюється особистісна культура окремих індивідів. А тому є історично конкретними і культурно зумовленими структурні характеристики особистостей, бо культура особистості - це ніщо інше, як одинична проекція культури суспільства, спільноти. Дослідження впливу культури на становлення базових характеристик особистості розпочалось в американській психологічній науці на початку ХХ ст. Аналіз взаємодіяльності культури і особистості був центральною дослідницькою задачею теорії «Культура і особистість», яка виникла у США в 30-ті рр. ХХ ст. В основі цієї теорії було закладено ідеї В.Вундта, які привніс на американський континент американський антрополог німецького походження Франц Боас. Засновницею теорії «Культура і особистість» вважають ученицю Ф.Боаса професора Колумбійського університету американського антрополога Рут Фултон Бенедікт (1887-1948), яка спиралась на ідеї Боаса, який протиставляв свої ідеї необмеженості «конфігурацій культур» уявленням про однонаправленість суспільного прогресу. Початок розробки теорії «Культура і особистість» відноситься на кінець 20-х -початок 30-х рр.. У 1932 р з'явилась стаття Р. Бенедікт «Конфігурація культур», в якій вона виклала основні ідеї концепції культури, з позицій якої культура розглядалась з індивідуальними особливостями особистості. Подальший розвиток теорії «Культура і особистість» не був пов'язаним зі створенням типологій культур, а пішов по шляху пояснення того, де і як відбувається взаємодія культури і особистості. Новий напрям культурантропологів на початку 30-х рр. очолив психоаналітик А.Кардинер (1891-1981), який організував в Нью-Йоркському психоаналітичному інституті семінар, що зіграв вирішальну роль у становленні теорії «Культура і особистість». Як психоаналітик він виходить з того, що з моменту появи на світ на дитину здійснює вплив її безпосереднє оточення, а конкретно - способи догляду. Саме способи догляду за малими дітьми, які відрізняються в різних культурах, накладають відбиток на особистість дорослого. Цю ідею можна висловити у формі відомого афоризму: «Дитина – батько людини». Якщо, наприклад, в культурі існує звичай раптово і різко відлучити дитину від грудей, вона отримує негативний досвід бути знехтуваною. Це призводить до формування особистості дорослого, для якого характерна недостатня емоційна чутливість, низька самооцінка і відсутність великодушності. Отже, Кардинер підкреслює наявність причинного зв'язку між особистістю і культурою, але не їх ідентичність (як у ранніх роботах Р.Бенедікт).[10] Велике значення для розуміння теорії «Культура і особистість» має також висунута Кардинером ідея про наявність у кожній культурі одного домінуючого типу особистості. Поняття базова особистість визначається основною особистісною структурою (схильності, уявлення, міжособистісні

стосунки тощо), що формується даною культурою. Базова особистість є 5 адаптацією до фундаментальних реальностей життя у певній культурі. Точка зору Кардинера про основну функцію базової особистості співпадає з визначенням Е.Фроммом функції соціального характеру. Найбільш самобутньою є спроба Кардинера як послідовника Фрейда довести існування зв'язку між першим досвідом і переживаннями людини у малечому віці, який зумовлено культурою, і базовою структурою особистості. Критики назвали цю ідею «пелюшковим детермінізмом». Соратник А. Кардинера Р. Лінтон (1893-1953) відмовився від глобального, але абстрактного поняття базової особистості на користь статистичного поняття модальної особистості. Це поняття відображає найбільшу розповсюдженість (моду) типу особистості в культурі. Це не є «середня» особистість, а така, що найчастіше зустрічається. Використання поняття не передбачає, що всі або більшість членів спільноти має таку ж саме структуру. Це стає емпіричною проблемою, а не твердженням, що базується на вивченні особливостей культури. У вивченні модальної особистості збираються також дані щодо окремих індивідів. Однак, модальна особистість визначається рисами особистості, які найчастіше зустрічаються у дорослих членів даного суспільства. Саме суспільства, а не культури, бо дослідники модальної особистості цікавилися передусім сучасними індустріальними суспільствами. Ці риси повинні вивчатися статистичними, передусім тестовими методами, проте вибір певних показників є важким, бо не існує загальної теорії особистості. Р.Лінтон пропонував розмежувати соціально бажану структуру особистості, яка б була оптимальною для членів даного суспільства, і модальну особистість, яка в реальності спостерігається у його членів. В подальшому представники школи «Культура і особистість» в рамках етнології розробляли концепцію мультимодальних суспільств, відповідно до якої кожен народ представлено не однією модальною особистістю, а декількома, з перехідними формами між ними. У 1954 р. американський дослідник Дж. Хонігман спробував дати цілісне уявлення про школу «Культура і особистість», яка до цього вже пережила пік своєї популярності. Його висновки зводяться до наступного. Головна задача дослідників цієї школи - пояснити, як індивід діє, мислить в умовах даного культурного оточення. Представники цієї школи вивчали засвоєння індивідом соціально стандартизованих зразків поведінки. Їх цікавило входження дитини у культуру, зв'язок між культурою і особистістю вони вбачали в опосередкуванні соціалізацією. Основними методами дослідників цієї школи визнавалися: включене спостереження, глибинне інтерв'ю, аналіз снів, запис біографій, проєктивні методики (тест чорнильні плями Роршаха). В рамках школи працювали: Р.Бенедікт, К.Дюбуа, А.Інкелес, Р.Лінтон, М.Мід [7]. На початку 50-х рр. теорія «Культура і особистість» втратила провідне положення в американській школі. Так склалось історично, що на відміну від соціології, філософії та антропології психологія не досліджувала вплив культури на особистість в цілісному її розумінні. Відомою в літературі є п'ятифакторна модель

особистості, яка складається з «Великої п'ятірки» глобальних вимірювань: екстраверсії, дружності, свідомості (совісності), емоційної стабільності, відкритості досвіду. Ця модель була сконструйована на основі факторного аналізу наборів особистісних рис, які американські досліджувані використовували у описуванні інших людей і самоопису. На основі цієї моделі було сконструйовано структуру особистісних рис, що використовуються в 7 англійській мові. Слідом за американською, англійською «Велику п'ятірку» було виділено в голландській, німецькій, італійській, польській та інших європейських мовах, а також мовах азіатських – китайській, філіппінській, японській. Підтвердження міжкультурної стійкості п'ятифакторної моделі було отримано також на російській та українській вибірках [8, с.222]. В 60-70-х рр.ХХ ст. з'явилися концепції, в яких описуються типи особистості окремих регіональних культур (типи особистості африканців, азійців, латиноамериканців). Найбільш відомою є концепція африканської особистості сенегальського психіатра І.Сау, який побудував концентричну модель особистості, що складається з чотирьох шарів: зовнішнього- тілесної оболонки людини; джерела фізіологічної енергії, яка є як у людини, так і у тварин; джерела психічної енергії, властивого лише людям; ядра, що являє собою духовне джерело, яке існує самостійно, не може загинути, проте може залишати тіло людини під час сну, транса і – остаточно зі смертю. Концентричні шари особистості знаходяться у постійному зв'язку з оточенням людини. Сау описує три вісі, які пов'язують людину із зовнішнім світом. Перша вісь, проходячи крізь три шари, пов'язує духовне джерело зі світом предків. Друга вісь пов'язує джерело психічної енергії є великою родиною або родом, до якого належить людина. Третя вісь пов'язує фізіологічне джерело енергії з більш широкою спільнотою. Ці вісі являють собою відношення, які зазвичай знаходяться у рівновазі. Але коли людина хворіє, рівновага порушується. Як підкреслює Сау, загальним правилом лікування соматичних і психічних хвороб в африканських культурах є розв'язання конфлікту зі спільнотою, сім'єю, предками і відновлення рівноваги. Моделі особистості африканської, японської, індійської, філіппінської відрізняються від теорій, що розробляються в Європі і США тим, що вони не перевіряються емпірично і залишаються на рівні гіпотез.[10]

В наші дні психологічний аспект культурантропології об'єднано під назвою «психологічна антропологія», яку запропоновано американським дослідником китайського походження Ф.Хсю (Сюй Лангуан). В 1961 р було видано збірку за його редакцією, яка називалась «Психологічна антропологія». Підкреслюючи міждисциплінарний характер нового напрямку (психоаналіз+філософія і соціологія), він визначив, що предметом психологічної антропології є соціальні уявлення, що розповсюджені у більшості членів суспільства (існують у свідомості і несвідомо) і управляють поведінкою людей. Психологічна антропологія пройшла шлях від класичного психоаналізу до когнітивної психології, досягнення яких було використано для розвитку та поглиблення ідеї В.Вундта про роль культури суспільства у

становленні соціальності особистості. Коло проблем, які досліджує сучасна психологічна антропологія є широким – від дослідження соціалізації дітей (етнографія дитинства) до дослідження національного характеру та аналізу норми і патології в різних 8 культурах. Дані цих досліджень складають значну скарбницю знань, на які спирається теорія соціалізації особистості.

Висновки. Узагальнено дослідження взаємозв'язку культури і особистості в галузі крос-культурної психології, в якому вплив культури на особистість розглядається як проекція культури суспільства на окремого індивіда. В дослідженнях впливу культури на становлення базових характеристик особистості акцентовано увагу на теорії «Культура і особистість», розвиток якої йшов у напрямку культурантропології від концепції «необмеженості конфігурації культур» до концепції культури з індивідуальними особливостями. (Р. Бенедікт).

Список використаних джерел

1. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Идеология. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз./ Л.В.Губерський, В.П.Андрущенко, М.І.Михальченко — Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка – К.: Знання України, 2002., -580 с. 9 .
2. Т.Б. Гриценко.Культурологія. Посібник.Видавництво: Центр учбової літератури, 2021. С.392.

*Дар'я ЄВТУШЕНКО,
студентка спеціальності Обл Журналістика
(Видавнича справа та редагування)
Науковий керівник - Ольга ПЕРЕВЕРТУН,
викладач циклової комісії видавничої справи,
культури та української філології
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

КОНЦЕПТ «СІМ'Я» В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

Кожен народ має унікальний спосіб сприйняття та тлумачення світу – менталітет, що відображається у культурі, традиціях, фольклорі, організації побуту тощо. Окрема особистість і національний колектив виражають свої знання про світ і суспільні взаємини за допомогою мовних засобів. Мова виступає посередником між людиною і зовнішнім світом, який є об'єктом пізнання. В етнолінгвістиці і суміжних дисциплінах закріпився термін «мовна картина світу», під яким розуміють «спосіб відбиття реальності у свідомості людини крізь призму мовних та культурно-національних особливостей» (Красовська, 121).

У мовній картині світу, яка є унікальною для кожного народу, знаходить відображення універсальна концептуальна картина світу, базовим поняттям якої є концепт – «сукупність усіх смислів і понять, які виникають під час озвучення й осмислення певної мовної одиниці у свідомості людини, а також системою уявлень, образів та асоціацій, що виникають внаслідок свідомого чи несвідомого сприйняття й асоціювання» (Полюжин, 218). Питання відображення концептів у національній мовній картині світу досліджено у працях О. Потебні, О.Шпенглера, М.Фуко, Ю.Апресяна, В. Жайворонка, О. Кубрякової та ін.

Концепт «сім'я» є одним з ключових для української культури, він виражає узагальнене знання про важливий соціальний інститут, вкорінений як культуру людства загалом, так і українського народу зокрема. Адже інститут сім'ї сформувався тисячі років тому і є мікромоделлю соціуму, найменшою соціальною ланкою. В українській мові концепт «сім'я», виступає як складна одиниця, в межах якої виділяють багато одновимірних концептів, що позначають іменну систему спорідненості (чоловік, дружина, батько, мати, брат, сестра, син, донька тощо).

Протягом історії для українців створення міцної сім'ї і реалізація сім'ї у соціумі було головною метою життя. Мирослав Стельмахович зазначає, що у наших предків ще в дохристиянські часи існував важливий культ домашнього вогнища, культ роду, про це свідчать божества, які відповідали за мир у сім'ї та її збереження. Людина не знала, що таке щастя без сім'ї. Мати мала бути берегинею сімейної моралі. Батько ж – працювати, та забезпечувати сім'ю. У стосунках чоловіка і дружини в українській сім'ї простежується значна паритетність. У традиції створення сім'ї в Україні навіть існував звичай, коли дівчина сама сваталася до парубка: приносила в хату хліб, ставила на столі й мовчки чекала відповіді від батьків свого обранця. Виявом поваги до сімейного життя були свята, на які родичі з різних сіл збирались разом, щоб вшанувати мир і злагоду в сім'ї.

У наш час сім'я залишається важливим соціальним інститутом. За даними соціологічного дослідження «Хто ми: портрет українців очима українців», проведеним Українським інститутом майбутнього у 2021 році, найважливішими цінностями для українців є свобода (45%) і сім'я (36%). Адже сім'я – це найближчі люди, які є опорою для особистості, дарують особливе душевне тепло і моральну підтримку. Для переважної більшості громадян України (82,3%) сім'я є головним носієм моральних цінностей.

Звернімося до словникового визначення поняття «сім'я»: 1) група людей, що складається з чоловіка, жінки, дітей та інших близьких родичів, які живуть разом; *родина*; 2) *перен.* група людей, народів, націй, згуртованих дружбою, спільною діяльністю, спільними інтересами; *родина*; 3) група тварин, птахів, що складається з самця, однієї або кількох самиць та малят; 4) *лінгв.* група споріднених мов, об'єднаних спільністю походження. Бачимо, що поняття «сім'я» багатозначне, але в основі усіх визначень простежуємо спільне – згуртованість окремих індивідуумів, понять, явищ. Також поняття

сім'я і родина є близькими і часто взаємозамінними, ця варіативність відображена в українському фольклорі: *Нащо й клад, коли в сім'ї (родині) лад. Вся сім'я (родина) вмісті – так і душа на місці.*

Концепт «сім'я» широко представлений в українському фольклорі: піснях, легендах, казках тощо. Багато прислів'їв і приказок присвячено сім'ї та сімейним цінностям. Їх можна умовно поділити на групи:

1) створення сім'ї як необхідна складова реалізації людини у житті: *Земля без води мертва, людина без сім'ї — пустоцвіт. Дерево тримається корінням, а людина сім'єю. Людина без сім'ї, що дерево без плодів. Сім'я дає людині путівку в життя. Як немає сім'ї, то й дому немає.*

2) зосередженість на рисах, які роблять сім'ю і окрему людину в ній щасливою: *Вся сім'я разом, так і душа на місці. Дружна сім'я не знає печалі. Сім'я — опора щастя. В сім'ю, де лад, щастя дорогу не забуває. Не буде добра, коли в сім'ї ворожнеча. Сім'ї, де помагають один одному, біди не страшні.*

3) діти як запорука щасливого сімейного життя, регуляція взаємин батьків і дітей: *Сім'я без дітей, що квітка без запаху. В хорошій сім'ї хороші діти ростуть. Діти батькам не судді. Батька з матір'ю шанувати — горя не знати. Шануй батьків — не зіб'єшся з істинного шляху. Батьки працювати — і діти не ледачі.*

Народне уявлення про українську сім'ю широко представлене і в класичній українській літературі. Так, у повісті «Маруся» (1834) Григорія Квітки-Основ'яненка можемо простежити традиційний патріархальний устрій української сім'ї: батько, який є головою родини і у взаєминах з рідними керується християнськими настановами; дружина, яка є опорою для свого чоловіка, втіленням материнської доброти і турботи; донька, яка шанує своїх батьків і виконує їхню волю.

По-іншому розставлено акценти в соціально-побутовій повісті Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» (1887). У творі відображено зміни в інституті сім'ї у другій половині XIX століття. Простежується вплив суспільних явищ (пияцтво, бідність, обмеженість життєвого простору) на окрему сім'ю, що призводить до постійних сварок, бійок і взаємних образ. Значний акцент зроблено на втраті батьком статусу голови сім'ї і конфлікті батьків і дітей.

Отже, концепт «сім'я» є одним з визначальних концептів, закріплених у свідомості українського народу. Українська сім'я відіграє важливу роль у формуванні та розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Красовська К. Зв'язок концептуальної та мовної картин світу з етнічною ментальністю / К. Красовська // Культура народів Причорномор'я. — 2009. — № 154. — С. 120-123.
2. Полюжин М. Поняття, концепт та його структура / М. Полюжин // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. - 2015. - № 4. - С. 212-222.

*Діана ЗБРОЖИК,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

ВПЛИВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА НА СУЧАСНЕ МОЛОДЕ ПОКОЛІННЯ

Актуальність. Культурні процеси і явища відрізняються складністю і багатоплановістю. Тому у сучасній науці нараховується декілька сотень визначень культури. Деякі з них широко відомі: культура — це сукупність досягнень людства; все багатство матеріальних і духовних цінностей; це інтегральний образ, що об'єднує науку, освіту, літературу, мистецтво, мораль, уклад життя при визначальній ролі світогляду. У таких визначеннях міститься вказівка і перелік елементів культури.

Основні частини. Сучасне розуміння культури у контексті соціальної історії розглядає її як систему життєвих орієнтацій людини. Культура – це сфера духовної, ціннісної, комунікативної організації суспільства, яка визначає норми поведінки, мислення, почуттів різних верств населення і націй в цілому. [1, с. 35-36].

Культура, як і суспільство, ґрунтується на системі цінностей. З раннього дитинства кожна дитина опановує рідну мову і засвоює культуру, до якої належить. Це відбувається в процесі спілкування з близькими людьми, у домашньому середовищі, за допомогою вербальних і невербальних способів спілкування. У повсякденній життєвій практиці людина сама визначає для себе шкідливість чи корисність різних предметів і явищ навколишнього світу з погляду добра та зла, істини й оман, справедливого і несправедливого. Саме культура робить людину особистістю.

Культура – це засіб вираження творчості, формування індивідуальної самобутності та зміцнення відчуття себе в суспільстві. Культурний досвід – це можливості для дозвілля, розваг, навчання й обміну досвідом з іншими. Музеї, театри, виставки, концерти, кіно – все це об'єднує людей.

Адже вона вчить бути толерантними і розуміти один одного через мистецтво, навіть тоді, коли ми говоримо різними мовами. На прикладі культури можна побачити якість та рівень життя цілої країни. Об'єднуючи людей, культурні заходи, такі як фестивалі чи виставки, створюють соціальну солідарність і згуртованість, сприяють соціальній інтеграції, розширенню можливостей громад. А також зміцнюють гордість за свою країну.

Культура представляє собою неоднорідне явище. Поряд із загальними рисами, їй притаманні і риси характерні для різних соціальних верств і груп. Системи специфічних культурних особливостей, характерних для деяких соціальних груп, називаються субкультурами.

Нове покоління не тільки пасивно споживає вже створене культурне багатство, разом з тим воно вносить і свій внесок у скарбничку світової культури в залежності від того, що було успадковано ним від культури минулого. Таким чином, традиції і творчість у розвитку культури органічно взаємопов'язані.

Навіщо країні культура, коли йде війна? Багато людей вважають, що питання культури недоречні під час воєнних дій. Але культура – завжди проти війни.

Мистецтво та культура – це частина самобутності та виховання. Під час культурних заходів люди об'єднуються незалежно від їхніх статків та національності.

Силові міри ніколи не зможуть принести мир. Його можна досягти завдяки високому рівню культури та духовності суспільства. Бо розвинене суспільство завжди хоче миру, а не війни.[3]

Багато хто звик думати про культуру України як про мову, національний одяг (ті самі шаровари та буси на шиї) і щедрість душі. Але в сучасному світі культура – це дещо набагато більше. Це розвиток, наука, мистецтво, література, преса, музика, кіно, технології. [3]

У нашої країни – величезний потенціал, але без цілеспрямованого розвитку ми стоятимемо на місці. Талановиті художники, прекрасні сценаристи, актори і письменники так і залишаться не впізнаними через те, що держава (та й самі громадяни) мало цікавляться питаннями культури. А філантропи і меценати не хочуть вкладатися в українську культуру. [4]

Мистецтво - це суспільна техніка почуття, знаряддя суспільства, за допомогою якого воно залучає в коло соціального життя саме інтимні і саме особисті сторони людини. Мистецтво є формою відображення культури, воно намагається відтворити ряд життєвих явищ, подій, історію суспільства. Тому мистецтво робить вплив не тільки на почуття індивіда, а й на його волю, сприйняття оточуючого світу. Мистецтво становить стрижень духовної культури, є колективною пам'яттю людства, яка здійснює зв'язок поколінь, різних народів та культур. Воно ціннісно орієнтує людину в світі, розвиває у неї творчий дух, пробуджує у людині творця. [2, ст.120]

Найбільш масовим видом мистецтва є кіно. Монтаж, ракурс, план, зйомки, наплив, застосування звуку і кольору – усе це зумовило силу впливу кіно на глядача. В сучасному світі кіно та телебачення, зумовлюють значний вплив на формування особистості дитини.[2, ст.120]

Висновки. Культуру та мистецтво можна визначити як сукупність знаків, об'єднаних у системи. Уявімо собі, що внаслідок якоїсь страшної епідемії люди зникли. Всі створені людством і зафіксовані у знаках культурні цінності втрачають значення. Інакше кажучи, існування знаків має сенс тільки тоді, коли живуть люди, які їх створюють, відтворюють і, головне, розуміють. Тому у філософському значенні слова, в культурі розкривається творчий характер людського буття, здатність людини змінювати природу,

суспільство і саму себе, а також наділяти продукти своєї діяльності загальнозначущими функціями.

Таким чином, культура — це поняття, яке означає певний історичний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, втілений у типах і формах організації життя і діяльності людей, а також в цінностях, які створюються ними.

Список використаних джерел

1. Бокань В. Культурологія : Навч. посіб. для студ. вуз./ Володимир Бокань,; Межрегіон. акад. управл. персоналом. -К.: МАУП, 2000. -134 с.
2. Культурологія: Навчальний посібник/ І. І. Тюрменко, С. Б. Буравченкова, П. А. Рудик; За ред. І. І. Тюрменко, О. Д. Горбула; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т харчових технологій. -К.: Центр навчальної літератури, 2004. -367 с.
3. Навіщо країні потрібна культура? Url: <http://surl.li/bfqum>
4. Дяченко, А. В. (2020). Роль мистецької освіти та її функцій у формуванні розвитку особистості: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/32398>

*Роман ЗУЛУСЬКИЙ,
студент спеціальності
«Інформаційні системи та технології»
Науковий керівник - Людмила МЕЛЬНИК,
практичний психолог
Технічний фаховий Коледж
Луцького Національного Технічного Університету
(м. Луцьк, Україна)*

ВПЛИВ МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

В період повномасштабної війни зміни торкнулись усіх українців, що відобразилося на мистецтві, що з'являлося після початку війни. мистецтво в свою чергу впливає на молодь, але для початку варто розібратися з загальним впливом українського мистецтва на молодь.

Після початку повномасштабного вторгнення, для соціуму стало неприйнятним вживання російського контенту та перебування в їх медіазоні. Тож з'явився дуже різкий попит, на українську та патріотичну музику, що також був спричинений зниженням потреб у самовираженні, та самореалізації, під час стресових ситуацій. Це спростило музику та призвело до явища «Байрактарщини». Байрактарщина - термін, що по аналогії з шароварщиною описує мистецтво, що базується, на тезах про нашу перемогу, рідний край, Батьківщину та війну загалом. При цьому усі ці тези гіперболізуються, та в музиці ставляться, на прості мелодії, щоб зробити їх більш масовими. Сама по собі ця тенденція не є поганою, проте потреба в українському мистецтві спричинила дуже різку появу зазвичай неясних творів, які витіснили для масового споживача хороші, що спричинить

деградацію української музики, після закінчення війни. Проте спостерігаємо й інші тенденції, через погану якість сучасного контенту, та потребу в ньому, люди почали згадувати, та відроджувати старі культурні феномени, та дали скачок популярності, конкретним виконавцям та гуртам. Zwyntar «Жадан і Собаки», «Закрите суспільство» усі ці виконавці були дуже нішевими до війни, деякі з них знайшли своїх слухачів, саме в цей час.

Сьогодні ми в експертному середовищі все частіше артикулюємо думку про те, що актуальним є визначення ролі мистецтва у формуванні та соціальній діяльності особистості у зв'язку з важкими проблемами, поставленими кризовим сучасним суспільством.

Процес соціального розвитку, що формує особистість і сприяє її розвитку, а також процес самореалізації особистості великою мірою залежать від її творчої діяльності, від її креативного потенціалу, комунікативності, розвитку самосвідомості. Ці задачі вирішує мистецтво. За своєю природою мистецтво протистоїть неорганізованості і хаосу, це означає, що його головна тенденція – допомогти людині гармонізувати себе і світ, до того ж, гармонізуючи природне і соціальне в людині, мистецтво захищає особисте "я". Тож логічно, що сьогодні, коли, здавалося б, не до мистецтва, серед канонад лунає музика. Багато людей з часу початку війни почали займатися арттерапією, що дозволяє вивільнити свої емоції, та позбутись відчуття тривоги, та апатії. За пірамідою Маслоу, творчість стоїть вище ніж безпека див (рис.1), але під час війни, люди стали ближчі до мистецтва. Якщо порівняти кількість



Рис1.

пісень та їх масовість для культури, то Україна продукує, та популяризує врази більше музичних, письмових та намальованих творів з цією темою.

В стресових ситуаціях, людські ресурси мобілізуються, для активних дій. Тому спочатку людина в паніці, може пробігати великі відстані, та робити те, на що в спокійному стані не здатна. Але з часом, надбатьорість

змiне собою втoма тoму стрес дуже виснажливий для oрганiзму, в чoму i дoпoмaгae мистецтвo. Воно має зразу декiлька ефектiв, залежно вiд жанру, як розслабляючий, щo дoпoмaгae заспокоїтисяс, так i стимуляцiйний, щo дoпoмaгae систематизувати навантаження та виплеснути енергiю. Наприклад – при бiгових вправах, або веломандрiвках, люди зазвичай слухають ритмiчну музику, щo дoзвoляє систематизувати темп, щo дoзвoляє oрганiзму довше витримувати навантаження, так як виключає їх перепади. Мистецтвo, i до вiйни використовувалося в якостi психологiчної мiри, до прикладу арт терапiя, щo дoзвoляла виплеснути свої турботи та проблеми на аркуш паперу у виглядi малюнку, нот, чи тексту.

Зараз вона є важливою частиною дiагностики стану вже не особи, проте суспiльства. Прослiдкувавши змiни в музичному та образотворчoму мистецтвi, за час вiйни, ми бачимо цiкаву тенденцiю. На початку вiйни здебiльшого пiснi були спрямованi на мобiлiзацiю суспiльства до дiй, до протистояння. Далi вiйна при вiдступi з Києва, показала своє страшне обличчя, Знищення «Мрiй», Буча, Iрпiнь. Обстріли, щo стирали будинки, вокзали, часом навіть мiста з лиця свiту, все це призвело до сумних, оплакуючих мотивiв, щo описували тi трагедiї, котрi переживали у той час люди. З часом вiйна вiдходила далi, та ставала бiльш нiшевою тематикою. Через це на даний момент, ми якраз дiйшли до формування «байрактарщини», щo була описана вище.

У висновку, можемо сказати, щo багато в чoму саме творчостi, ми завдячуємо своєму психiчному розвитку, через неї, людина з найменших своїх лiт пiзнає свiт. Саме через мистецтвo зазвичай людина себе самовиражає i iнколи самостверджує, воно ж дoзвoляє нам переживати довготривалi стресовi ситуацiї, або навіть просто вiдволiктися вiд звичної рутини. Ми пронесли цю ознаку свого виду крiзь тисячолiття, бо найдавнiшими слiдами людини на планетi були малюнки, та глиняний посуд.

*Марiя КАЗЮН,
студентка спецiальностi «Графiчний дизайн»
Науковий керiвник - Олена КАЗИМIРЕНКО,
голова циклової комiсiї образотворчого мистецтва i дизайну
Фаховий коледж «Унiверсум»
Київського унiверситету iменi Бориса Грiнченка
(м. Київ, Україна)*

ПОПУЛЯРИЗАЦIЯ ЗБiРКИ ВiРШIВ МОЛОДИХ ПОЕТIВ ЧЕРЕЗ ЦIКАВI I НАСИЧЕНI ОБРАЗАМИ ДИЗАЙН-РiШЕННЯ

Книга є невид'ємним елементом на шляху росту та розвитку кожної людини як особистостi. Книжки насичують людину знаннями, досвiдом, почуттями та емоцiями, якi людина не мала до цього, надають розумiння

того, що не можеш відчутти сам, як слід діяти в тій чи іншій ситуації, якої раніше не зазнавав. Різновидом літератури, що ніколи не втратить популярність є поезія. Поетичні зібрання бувають доволі різними за тематикою, розміром творів (це може бути навіть поема, тобто самостійна велика форма), кількістю авторів, часовим проміжком написання тощо. Перевага збірки віршів з кількома авторами над книгою з одним в такому випадку полягає у більшій кількості думок, висловлених на сторінках, а якщо авторів у збірці багато – можна краще розкрити певну тематику з боку різних поглядів.

Сучасна молодь має доступ до величезного жанрового різноманіття книг, а також до різних форматів: від паперового видання до маленького екрану смартфона чи, навіть, аудіокниги. Оскільки вибір доволі великий, кожен має лише знайти літературу та формат собі до смаку. Щоб збільшити попит на паперові книги, різні видання прагнуть постійно поліпшувати візуальне та конструктивне оформлення у відповідності до потреб читача. Все залежить не тільки від ілюстрацій: паперові видання деяким чином заслуговують популярності серед підлітків завдяки тому, які вони на дотик, запах, чи зручно їх носити з собою, чи виникає бажання прочитати ще сторіночку просто дивлячись на них, чи треба шукати саме ту серед безлічі файлів на пристрої, або ж можна просто взяти до рук. Постає питання: “Як серед такого розмаїття виділити саме Вашу збірку?”

Заходячи до книгарні чи бібліотеки відвідувач першим чином звертає увагу на обкладинку, яка привертає увагу або відповідає його уявленню про необхідну тематику. Бліде й не цікаве зовнішнє оформлення не привертатиме око, а відкривши книгу з невідповідним змісту зображенням залишається лише відчуття обманутості та роздратування. Головне завдання розробника макету видання – влучно й по-особливому донести зміст через оформлення, заохотити взяти книгу, відкрити її й поринути у новий незвіданий світ.

Озирнувшись довкола можна побачити різні речі. Які емоції вони викликають, яке бажання з’являється при ближньому розгляді предметів, чи зміниться щось у сприйнятті за умови зміни кольору елементів, розміру навколишнього простору, освітлення, температури тощо? Такі самі питання варто поставити собі проектуючи книгу.

Розглянемо проблематику дизайну паперової книги на прикладі збірки віршів студентів Фахового коледжу “Універсум” – “Хризолітові голоси”.

Книга має зручний формат (182*215 мм), завдяки якому її можна покласти майже в будь-який сучасний шопер чи рюкзак, друк буде відбуватись на глянцевому папері щільністю 300 мг/м², що зробить ілюстрації більш яскравими, привабливими, а сторінки приємними на дотик та стійкими до пошкодження.

Збірка розділена на 4 розділи, в кожному містяться вірші подібні між собою за тематикою творів. Назви розділів описують їх зміст та використані провідні кольори. Перший розділ – “Помаранчеві почуття”, в ньому йдеться про почуття, які автори відчувають до свого оточення, вони не виснажливі,

проте важливі. у Другому розділі – “Пурпурові думки” – йдеться про роздуми про події і ситуації, до яких призвела російська агресія на території України. Наступний розділ, “Сапфіровий смуток”, розповідає про жалобу й переживання через втрачене внаслідок повномасштабного вторгнення: домівку, родину, повсякденне життя. Останній, четвертий розділ – “Смарагдова любов” – розповідає не про кохання до людини, а про безмежну любов до власного краю, квітучої, зеленої природи нашої країни. Відповідно помаранчевий колір відображає внутрішню напругу і, попри це, легкість, енергію, жагу до життя, пурпуровий – задумливість і занепокоєння, сапфіровий – переживання і смуток, а смарагдовий – спокій та меланхолію.

Ілюстративне оформлення сторінки залежить від вірша. Персонаж або композиція доповнюють враження від поезії, розкривають її зміст та настрій. Всі ілюстрації виконані у вигляді продуманих швидких замальовок у скетчевому стилі. Основні форми промальовані лінійно, під ними прозора зображені тіні, а також додано кольори прапора України – синій та жовтий, для підкреслення символічності.

Будову сторінки зображено на одному з розворотів першого розділу. Назву, вірш, автора та рік написання вирівняно на певній відстані до краю сторінки, знизу аркуша винесено декоративну стрічку для підтримання композиції, на ній міститься номер сторінки. Завершує композицію ілюстрація, що заповнює вільний простір та гармонійно поєднується із формою текстових рядків та змістом віршів.

Головне завдання оформлення цієї збірки – привернути увагу молоді, тому воно виконано в доволі молодіжному стилі. Збірка тісно пов’язана із тематикою війни, вірші написані студентами виражають не надумані переживання. Кольорове вирішення, всупереч складній тематиці, яскраве, спонукає не забувати про реальність, не зациклюватися на поганих думках, а аналізувати їх, переосмислювати й рухатися вперед. Таке оформлення є цікавим, а головне – актуальним для сучасної молоді.

Підсумовуючи все написане раніше можна виділити кілька тез: по-перше, зовнішнє та внутрішнє оформлення має чітко відповідати вмісту збірки, бути цікавим і вирізнятися поміж інших видань, мати певну унікальність; а по-друге, для зацікавлення певної цільової аудиторії до читання збірки оформлення має пасувати саме цій категорії осіб, бути зрозумілою та не перебивати враження від вмісту, лише доповнювати його.

*Анна КИРПАЧ,
студентка спеціальності «Видавництво та поліграфія»
Науковий керівник - Надія СТРЕЛОВА,
викладач спецдисциплін,
ВСП «Київський фаховий коледж
комп'ютерних технологій та економіки
Національного авіаційного університету»
(м. Київ, Україна)*

ВИКОРИСТАННЯ НЕЙРОМЕРЕЖ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ДИТЯЧОЇ ІЛЮСТРАЦІЇ

Вступ. Незважаючи на широке розповсюдження електронних засобів візуалізації інформації та зменшення ролі друкованих видань в загальному спектрі друкованої продукції, розповсюдженість та масовість дитячих книжок не втрачає своєї актуальності. Завдяки розвитку новітніх технологій роботи з інформацією, таких як прогрес в галузі штучного інтелекту та нейромереж, відкриваються нові можливості для створення яскравого та привабливого контенту для дітей.

Актуальність та мета дослідження. Нейромережі - це математичні моделі, що імітують роботу людського мозку. Нейромережі здатні вчитися на основі великого обсягу даних та здійснювати розпізнавання зображень, зокрема створення ілюстрацій.

Нейромережі можуть бути застосовані для автоматичного створення дитячих ілюстрацій з реалістичними деталями та яскравими кольорами. Навчання систем штучного інтелекту відбувається шляхом аналізу великої кількості існуючих дитячих малюнків та самостійно генерувати нові, унікальні ілюстрації в стилі, який наближений до дитячого малюнку.

Використання нейромереж має низку переваг, що робить цей спосіб виробництва все більш популярним та розповсюдженим. До основних переваг відносяться наступні чинники:

1. Ефективність та швидкість. Нейромережі дозволяють автоматизувати процес створення ілюстрацій, що забезпечує значну економію часу та зусиль. Комп'ютерні алгоритми можуть швидше обробляти великий обсяг даних і генерувати нові ілюстрації на основі навчених моделей.
2. Креативність та унікальність. Нейромережі можуть генерувати нові та унікальні ідеї для дитячих ілюстрацій, що сприяє креативності та оригінальності контенту. Вони можуть використовувати знання, набуті в процесі навчання на великій кількості існуючих ілюстрацій, щоб створити оригінальний та привабливий контент для дітей.
3. Масштабованість. Застосування нейромереж дозволяє створювати велику кількість ілюстрацій з мінімальною людською участю. Це дозволяє розширити обсяг продукції, забезпечуючи достатню кількість контенту для задоволення потреб дітей.

4. Створення привабливого контенту. Нейромережі можуть забезпечити створення ілюстрацій з яскравими кольорами, реалістичними деталями та привабливими візуальними ефектами, що сприяють привертанню уваги дітей. Це допомагає зробити дитячий видання більш привабливим та цікавим для юних користувачів.
5. Покращення доступності. Використання нейромереж може сприяти покращенню доступності дитячого контенту. Наприклад, вони можуть бути застосовані для автоматичного створення ілюстрацій для дитячих книжок або електронних мультимедійних ресурсів, що дозволяє зробити такий контент доступним для дітей з різними потребами та обмеженнями.

На даний час існує велика кількість інструментів для створення зображень. Наприклад, у 2017 році компанією Google було розроблено інструмент для малювання, який перетворює малюнок від руки на повноцінну ілюстрацію. Розробка побудована на алгоритмі, що аналізує малюнок, розпізнає тип зображення та підбирає схожі кліп-арт ілюстрації. Поки нейромережа працює не ідеально – наприклад, видає кілька схожих картинок, з яких користувач вибирає найбільш придатну. Іноді програма помиляється, але, в процесі користування інструментом, нейромережа навчається та покращує свої технічні характеристики.

Компанія Meta показала нейромережу, яка може анімувати людиноподібних істот із дитячих малюнків. Різні розробники вже створювали нейромережі, які вміють анімувати людей зі статичних картинок — але на дитячих малюнках вони працюють погано, тому що дитячі гуманоїди надто абстрактні та інколи зовсім не схожі на людину.

При використанні нейромереж слід враховувати основні етичні аспекти та обмеження, що постають перед дизайнером та автором дитячого видання.

Наприклад, потрібно контролювати вміст, щоб уникнути використання неприйнятних або небезпечних образів. Також важливо зберігати людський елемент у процесі створення, щоб забезпечити відповідну якість та відчуття. Також ще однією важливою причиною вивчення етики використання нейронних мереж художниками - це потенціал для відтворення та посилення існуючих соціальних нерівностей. Наприклад, якщо нейронна мережа навчається на вихідних даних, які містять упереджені або дискримінаційні установки, вона може виконувати дані, які підтримують ці установки.

Висновки. Отже, використання нейромереж для створення дитячої ілюстрації відкриває нові можливості для творчості та розвитку дитячого контенту. Враховуючи етичні аспекти та обмеження, постає можливість використовувати інноваційні технології, щоб створювати привабливий та якісний контент, який сприятиме розвитку дітей. Завдяки поєднанню технологій та людського творчого потенціалу, з'являється можливість надавати дітям нові можливості для навчання, розвитку та розваг.

*Людмила КОВАЛЬЧУК,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність. Сучасний світ вимагає культурного і всебічно розвиненого індивіда. Культура і мистецтво відіграють важливу роль у формуванні сучасної особистості. Все більше і більше віддається перевага розвиненим і розумним особистостям з високою культурою і розумінням мистецтва. Для отримання такого результату потрібно довго і наполегливо працювати.

Основний виклад матеріалу. Тріада “культура — суспільство — особистість” являє собою соціально-філософську і культурологічну проблему, яка включає в себе безліч аспектів.

Маленька дитина не відразу приходить до усвідомлення своєї особистості. Так і людство пройшло довгий шлях, відокремивши себе спочатку від природи, а потім проголосивши повагу до чужої індивідуальності, утверджуючи творчий діалог несхожих, окремих людей. Античність, Середні віки, Відродження, Просвітництво, XIX-XX ст. — такі етапи зрілості людства.

Кожна культурно-історична епоха по-своєму розглядає людину та її місце у світі. Світогляд античності був космогонічним, тобто людина уявлялася частиною світу (космосу), ланкою загальної гармонії. Світогляд Середньовіччя був теоцентричним, вважалося, що в центрі світу і над світом знаходиться Бог (теос). Людина тут — раб Божий. Культура Середньовіччя передусім є культом, а людина — служителем цього культу. Гуманісти Відродження вперше в історії західної культури проголошують антропоцентризм (антропос — людина), ставлять у центр світу особистість, яка об'єднує у собі почуттєве, інтелектуальне і творче начала. Новим етапом у самопізнанні людства є епоха Просвітництва. Для Гердера, Канта, Гегеля людина цікава передусім як суб'єкт культури. Особистість — втілення творчої спрямованості людини, а культура — це звільнення людини через творчість. [1]

Найбільш очевидно є та роль, яку відіграє культура в житті окремої особистості. Спеціалісти різних галузей звертаються до категорії «культура» як до одного із самих ефективних засобів формування особистості. На цю роль культури звернули увагу ще античні філософи, потім філософи епохи Просвітництва і Гегель. Слова «розвинута людина» і «культурна людина» вживаються як синоніми. І справді, з перших років свідомого життя людини формування її особистісних якостей пов'язано із засвоєнням нею певної системи культурних норм.

Розглядаючи культуру як фактор формування особистості, необхідно пам'ятати, що вплив її на індивіда здійснюється у всьому її багатогранному обсязі. Культура є сферою реалізації сутнісних властивостей соціального суб'єкта на будь-якому рівні: чи то на рівні суспільства (культура суспільства), чи то на рівні спільноти (культура етносу), чи то на рівні особистості (культура особистості). Ці рівні нерозривно з'єднані. Відмінності між культурами в ході історичного розвитку суспільства визначають відмінності між поколіннями людей. В масштабах однієї культури у відповідності з рівнем цивілізації і способом діяльності, що склався історично, створюється особистісна культура окремих індивідів. А тому є історично конкретними і культурно зумовленими структурні характеристики особистостей, бо культура особистості - це ніщо інше, як одинична проекція культури суспільства, спільноти. [2]

Мистецтво втілює в собі надзвичайно потужну здатність розвивати людину. Ще у 1890 році з'явилася знаменита філософська праця Вол. Соловйова "Загальний смисл мистецтва", автор якої дійшов висновку: мистецтво "своїм кінцевим завданням повинно втілювати абсолютний ідеал не лише в уяві, але й справді — повинно одухотворити, переісторичити наше дійсне життя. Якщо скажуть, що таке завдання виходить за межі мистецтва, то запитується: хто встановив ці межі? В історії ми їх не знаходимо".

Проблема впливу мистецтва на людину не є новою для науки, оскільки відомі мислителі минулого вже висловлювали свої думки на цю тему. Але в зв'язку зі швидкими соціальними змінами, які відбуваються в світі та в нашій країні, ми повинні переглянути наші погляди на соціальну ефективність мистецтва.

Також, мистецтво може бути потужним інструментом впливу на суспільство. Наприклад, воно може сприяти розвитку культурної та соціальної інтеграції, пропагувати ідеї толерантності та взаєморозуміння, піднімати свідомість людей про найважливіші проблеми сучасного світу. Тому важливо підтримувати розвиток мистецтва.

Усталеною є думка щодо художньої культури як системи з надзвичайно складною структурою. Сьогодні художня культура — це культура виробництва мистецтва, його розповсюдження, пропаганди, сприймання, розуміння, насолоди мистецтвом, нарешті, культура естетичного виховання. Виникло і певне розуміння завдань художньої культури у суспільстві: духовний розвиток особистості, формування і задоволення її духовних потреб, збагачення її діяльності. Саме у сприянні процесу, що наближає суспільство до цієї мети, вбачає сьогодні наука суть соціальної ефективності художньої культури. При цьому розрізняються ефект впливу мистецтва на особу, що виявляється в змінах її свідомості і поведінки, з одного боку, і ефект, зумовлений цими змінами й поширюваний на всі інші напрямки життя суспільства.

Найголовнішим з соціальних завдань культури взагалі і художньої зокрема є духовний розвиток особистості. Звичайно, ця функція властива і

сім'ї, і школі, й громадським організаціям тощо. Що ж стосується художньої культури, то вона використовує для духовного розвитку особистості арсенал своїх специфічних засобів. Вона формує суспільно-естетичний ідеал, виражаючи його у вигляді художніх образів, з допомогою яких соціальні ідеї, моральні норми, естетичні цінності суспільства перетворюються на особистий досвід людини, яка сприймає ці образи, в органічні набутки її характеру. [3]

Важливо пам'ятати, що розвиток естетичної освіти повинен ґрунтуватися на повазі до різноманітності індивідуальностей людей, а також не обмежувати їх свободу вибору естетичних переваг за допомогою певних встановлених норм чи цінностей. Необхідно створювати умови для творчого розвитку кожної людини, де її уподобання та інтереси в естетичній сфері можуть бути вільно виражені та досліджені.

Висновки. Отже, Державна комплексна програма естетичного виховання повинна встановлювати загальні цілі та напрямки розвитку естетико-виховного процесу, але залишати достатньо простору для творчого розвитку та індивідуальної самореалізації кожної людини.

З огляду на розвиток штучного інтелекту розширення та доступності ринку праці та можливості працювати online все більше молоді віддаляються від традиційних методів здобування освіти та вивчення і пасіонарного збагачення культурою. Своєю статтею ми прагнемо звернути увагу на цю проблему та заохочувати громадян краще пізнавати та розвивати свою культуру та здобувати освіту.

Список використаних джерел

1. Вплив культури на формування особистості URL: <http://referat-ok.com.ua/work/vpliv-kulturi-na-formuvannja-osobist/>
2. Культура і особистість URL: <https://lib.iitta.gov.ua/9983/1/Article.pdf>
3. Мистецтво як засіб творення особистості URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4279.html>

Наталія КОЛАЧ,
студентка спеціальності «Лікувальна справа»
Науковий керівник - Наталія ПОЙДА,
викладач I категорії
КЗ «Хустський базовий медичний фаховий коледж»
Закарпатської обласної ради
(м. Хуст, Україна)

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Проблема культури та впливової сили мистецтва на людину не є чимось принципово новим для науки: про неї висловились відомі мислителі минулого, вона неодноразово ставилась самим життям, її значущість

підкріплювалась науковими фактами. Однак процеси швидких соціальних змін, що відбуваються нині у світі і в нашій країні, зумовлюють нас по-новому оцінювати питання про соціальну ефективність мистецтва.

Сучасне життя, сповнене великою кількістю проблем та протиріч, вимагає від людини нового погляду на культуру та шляхи її розвитку. Безмежний світ літератури, живопису, музики, театру допомагає нам пізнавати та порівнювати її окремі явища. Залучення до художньої культури дає нам можливість повніше відкривати для себе навколишній світ.

Щоб зрозуміти, яка роль відводиться культурі в розвитку людини, необхідно знати основні функції самої культури. Усі ці функції реалізуються для самої людини. Однією з важливих функцій належить **пізнавальна** функція культури. Культура дає можливість людині **пізнати та освоїти світ**.

Життя надзвичайно складне і весь час ставить перед людьми складні проблеми. А це викликає потребу пізнання всього того, що відбувається у суспільстві.

Важливе місце в культурі займає **гуманістична** функція. Культура – це своєрідне самопізнання людини. Адаже культура **не лише показує навколишній світ, але й саму людину**. Це свого роду дзеркало, де людина бачить самого себе і такою, якою вона має стати, якою була і є.

Культурі притаманна і **інформаційна** функція, сутність якої полягає в **передачі досвіду іншим** поколінням, країнам та народам.

Художня культура – це сукупність духовних цінностей. Осмислюючи навколишній світ, людина сама вирішує для себе, що для неї є важливим у житті, чому вона віддає перевагу, без чого вона не може обійтися. Так вона формує своє особисте ставлення до світу. Культурні цінності можна об'єднати у дві великі групи: сукупність художніх, інтелектуальних, релігійних творів та сукупність певних правил моралі, звичаїв, поведінки тощо. Існують цінності особистого характеру, що притаманні певній статі, віку, групи людей, держави, епохи і загальнолюдські цінності. Роль художньої культури (мистецтва) в духовному розвитку людини має велике значення. Вона впливає на розум людини, її внутрішній стан. Саме культура формує у суспільстві добро і зло. Від краси, створеної талановитим майстром, ніхто не може залишитися байдужим. Кожен твір мистецтва є глибоко індивідуальним, унікальним. Перш ніж прийняти конкретну форму, художній образ|зображення| розвивається, виношується в думках автора. Все пережите осмислюється творцем. Справжній художник здатний висловити те, що інші лише відчують. Саме мистецтво є тим основним механізмом розвитку людства. Без розвитку культури не може існувати сучасне суспільство, суспільство мислячих індивідумів.

Відомий древньогрецький філософ, естет Аристотель назвав результат естетичного впливу мистецтва на людину, виникнення під його впливом сильних почуттів (жалю, гніву, захоплення), завдяки яким виникає відчуття естетичного задоволення – **катарсисом (дослівно «очищення»)**.

Культура – специфічний спосіб існування людини в природі.

Людина – єдиний носій свідомості, котрий досяг ступеня думки.

Чим гармонійніша взаємодія людини і природи, тим якісніше її життя з точки зору культурного розвитку. Прилучаючись до культури, людина стає людиною. В мові за поняттям „культурна людина” закріпився зміст, який має на увазі дотримання людиною зводу правил, норм, соціальних установок, які визначають її поведінку в суспільстві. Це добровільне визначення тих меж, які встановлені суспільством. У суспільстві повинні бути ідеали, вони не можуть знаходити своє вираження тільки у матеріальному задоволенні, у вигоді. Дуже важливо розв’язувати питання духовного життя людей, утверджувати вікові цінності, які людство нагромаджувало протягом віків, передавало з покоління в покоління.

Культура формує особистість певного типу, якій притаманні ті чи інші моральні якості, світоглядні орієнтири, рівень інтелектуального розвитку, естетичні уподобання, тощо.

Сама людина формує себе в процесі своєї діяльності, тому культура є мірою людського в людині характеристикою розвитку людини як суспільної істоти.

Слово «культура» почало використовуватись як науковий термін з другої половини XVIII ст. – в епоху просвітництва. Мислителів того часу турбувало питання про специфіку людського буття, про те, що обумовлено «людською природою» і що формує саму «людську природу». Просвітники прагнули знайти ідеали людського буття й визначити напрями розвитку соціального прогресу.

Тоді і виникла необхідність у спеціальному понятті, в якому була б логічно оформлена ідея існування особливостей людського буття, з якими пов’язаний розвиток здібностей людини, її розуму і духовного світу.

Розвиток цієї ідеї виявив два її аспекти:

- культура трактувалась як засіб удосконалення людини, її духовного життя і моральності, виправлення недоліків і вад суспільства за допомогою просвітництва й виховання людей;
- культура розглядалась як спосіб життя, що реально існує та історично змінюється. Його специфіка обумовлена рівнем розвитку людського розуму, науки, мистецтва, виховання, освіти.

Ці протиріччя стимулювали подальшу еволюцію уявлень про культуру.

Духовна культура – один із боків загальної культури людства, що протиставлявся культурі матеріальній. До неї належать явища, пов’язані з свідомістю, інтелектуальною й емоційно-психологічною діяльністю людини – мова, звичаї, вірування, мистецтво, знання та ін.

Художня культура – одна із спеціалізованих сфер культури, що функціонально вирішує завдання інтелектуально - чуттєвого відображення буття в художніх образах, а також різноманітних аспектів забезпечення цієї діяльності.

Художня культура – складне багатопланове явище, вона об’єднує:

- усі види мистецтва;

- сам процес художньої творчості;
- систему заходів зі створення, збереження і розповсюдження художніх цінностей;
- виховання творчих кадрів і глядацької аудиторії.

Художній образ – поєднання дійсності і творчої індивідуальності митця. Образне мислення митця завжди несе відображення картини світу тієї епохи, в яку він творить. Митець – генератор ідей і носій світогляду одночасно, він той ланцюг, що пов’язує внутрішньо художні процеси і світоглядні настанови суспільства. Він надає імпульс, програму для переробки інформації, стимулює думку глядача, а глядач в свою чергу порівнює художній твір з дійсністю і намагається відтворити образ, який був в уяві митця. Але все ж істина для глядача - те, як він зрозумів твір, а не те, що відтворював художник.

Тому проблеми духовного розвитку людини сьогодні, по суті, стали обов’язковою умовою виживання суспільства. Усі наші сучасні біди мають, як правило, одну причину — дефіцит культури і моральності, нестачу доброти і милосердя, краси людських стосунків.

Отже, характер впливу художньої культури та мистецтва на думки, почуття і поведінку людей не слід спрощувати. Віддача тут не завжди пряма. Одна людина після контакту з художнім твором може відразу ж безпосередньо відчувати на собі його вплив, друга буде довго роздумувати, поступово засвоюючи почерпнуте з нього, у третьої той же твір мистецтва залишить ледь помітний слід у душі. Четверта взагалі залишиться байдужою до сприйнятого. До того ж, на думку Л. Виготського, "мистецтво... ніколи прямо не народжує з себе тієї чи іншої практичної дії, воно лише готує організм до цієї дії".

Список використаних джерел

1. Стівен Фартінг. Історія Мистецтва. Від найдавніших часів до сьогодення. Видавництво: Vivat, 2023, с.576.

Віта КОРНІЄНКО

студентка спеціальності 061 журналістика

Науковий керівник - Наталія ГРОНА,

доктор пед. н., доцент

КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка»

Чернігівської обласної ради

(м. Прилуки, Україна)

СИМВОЛІКА ІМЕНІ ГРИГІРА ТЮТЮННИКА “ ТРИ ЗОЗУЛІ З ПОКЛОНОМ”

Анотація. У статті висвітлено та проаналізовано особливості символічного значення імен у новелі Григіра Тютюнника «Три зозулі з поклоном».

Ключові слова: *новела Григіра Тютюнника «Три зозулі з поклоном», символіка, символічне значення, символічний образ.*

Символ – (від давньогрец. *Symbolon* – знак, прикмета) – багатозначний алегоричний образ, заснований на подобі, схожості або спільності предметів і явищ життя. У символі може бути виражена система відповідностей між різними сторонами дійсності (світом природи і життям людини, суспільством і особистістю, реальним і ірреальним, земним і небесним, зовнішнім і внутрішнім[5]).

На відміну від метафори, образ-символ багатозначний. Він допускає, що у читача можуть виникнути найрізноманітніші асоціації. Крім того, значення символу найчастіше не збігається зі значенням слова-метафори. Розуміння й тлумачення символу завжди ширше уподібнень або метафоричних підтекстів, із яких він складається.

Символічний образ може виникнути як результат використання найрізноманітніших образних засобів: метафор, образних паралелізмів, порівнянь. На відміну від алегорії, символічний образ не має прямолінійного значення. Він завжди зберігає живі, емоційні асоціації з широким колом явищ. Образи-символи широко використовують у літературних творах: ліриці, епосі, драматургії. Правильне тлумачення символів сприяє глибокому й правильному прочитанню художніх текстів. Нерозуміння символічної природи образів, навпаки, може привести до грубих помилок у тлумаченні тексту, до спотворення авторського задуму. Символи завжди розширюють смислову перспективу твору, дають можливість читачеві на основі авторських «підказок» вибудувати ланцюг асоціацій, що зв'язує різні явища життя. Письменники використовують символізацію (створення образів-символів) для того, щоб зруйнувати ілюзію життєподібності, що нерідко виникає у читачів [5].

Мета статті – висвітлити особливості вживання символіки імен у творах на прикладі новели Григіра Тютюнника «Три зозулі з поклоном».

Новела Григіра Тютюнника про складність людських стосунків, твір має автобіографічну основу.

Ми проаналізуємо символіку трьох імен головних героїв, так би мовити три долі – Марфи, Михайла та Софії, що пов'язані тугою і стражданням та освячені любов'ю «всевишньою».

Перше ім'я, яке ми проаналізуємо буде однієї з головних героїнь твору-Софії. Це ім'я за походженням давньогрецьке. Утворено воно від імені *Sophia*. У перекладі означає "*мудра*", "*мудрість*" або "*премудрість*". Існує також варіант перекладу "*розумність*", "*наука*"[4]. Автор не дарма дав своїй героїні таке ім'я, адже його символіка повністю характеризує її. У новелі автор (оповідач) описує її так: «*Очі мамині сухі, голос не здригнеться, і я чую за ним: спогади її не щемлять їй і не болять – вони закам'яніли*».

«...А хто вам про це розказував, мамо? Дядько Левко?»

— Ні. Він мовчав. Сама бачила й чула. Я бо теж за нею слідком з роботи тікала. Отуди ярком, ярком — і до пошти. Дивлюсь, а вона вже на поріжку сидить, жде... Вона щораз перша вгадувала, коли тато обізветься.

— І ви на неї не сердилися?

— У горі, сину, ні на кого серця немає. Саме горе.

— А як же то — вона вгадувала, а ви — ні?» [1].

Так, Софія мудра у своїй любові, тому спогади її вже не щемлять, не болять... Михайло писав дружині про своє почуття до іншої, бо був певний, що вона його зрозуміє. І не помилився.

Наступний герой – Михайло. Це ім'я має єврейське походження. Його буквальний переклад – *«хто як Бог»* (рівний Богові). А ось у питальній формі це ім'я звучить як *«хто подібний до Бога?»*, що, по суті, означає *«ніхто не рівний Богові»*. Ім'я Михаїл згадується у Біблії та Корані. Там він — архангел, а в християнській традиції — командувач усім ангельським воїнством. Саме тому, що Михаїл — ім'я ангела, у мусульман і не заведено називати так людей [2]. У новелі автор описує його так: *«Тато ж (Михайло)... він якось і не старів, однаковий заставався і у двадцять, і в тридцять годочків... Сокіл був, ставний такий, смуглий, очі так і печуть, чорнючі. Гляне, було,— просто гляне і все, а в грудях так і потерпне. Може, тому, що він рідко піднімав очі. Більше долонею їх прикриє і думає про щось. А востаннє, як бачила його (ходила аж у Ромни, їх туди повезли), то вже не пекли, а тільки голубили — такі сумні. Дивиться ними — як з туману»* [1].

Ще одне символічне ім'я – Марфа. Його значення перекладається з єврейської як *«господиня»*, *«володарка»*, *«пані»*. Таке тлумачення імені несе величезний потенціал до лідерства [3]. Може саме тому серце Михайла обрало Марфу, проте холодний розум залишався з Софією. *«Марфа серцем чула, коли від тата приходив лист. Вона чула його, мабуть, ще здалеку, той лист; мабуть, ще з півдороги. І ждала. Прийде до пошти, сяде на поріжку – тонесенька, тендітна, у блаженській, вишиваній сорочині й рясній спідничці над босими ногами, – і сидить, сяє жовтими кучерями з-під чорної хустки»*[1].

Отже, символіка імен відіграє важливе значення у формуванні внутрішнього світу особистості та її характеру. Як ми бачимо, персонажі твору мають імена, що багато можуть розказати про їхні звички, уподобання, ставлення до них оповідача і, через нього, самого автора. Незважаючи на невеликий обсяг новели, вона є містка за змістом, але для цього треба глибоко розуміти символічні аспекти твору.

Список використаних джерел

1. Джей Д. “Три зозулі з поклоном” аналіз [Електронний ресурс] / Джи Джей – Режим доступу до ресурсу: <https://dovidka.biz.ua/tri-zozuli-z-poklonom-analiz/>.
2. Значення імені Михайло [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://pustunchik.ua/ua/checkyourself/secretname/znacheniye-imeni-mikhail>.
3. Марфа – значення і походження імені [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://yakzvaty.com.ua/marfa-znachennya-i-pohodzhennya-imeni/>.

4. Значення імені Софія: характер, доля, сумісність з іншими іменами [Електронний ресурс] // "Уніан" – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unian.ua/lite/astrology/znachennya-imeni-sofiya-harakter-znachennya-imeni-sofiya-dlya-ditini-11154887.html>.
5. Символізм в літературі [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:
6. <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2763-simvolizm-v-literaturi>.

Олена КРАМАР,
студенка спеціальності «Лікувальна справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Актуальність: Ця тема актуальна, оскільки культура і мистецтво беруть участь у формуванні сучасної особистості. Вони є основними складовими сучасної особистості. Культурні та мистецькі цінності мають велике значення для формування моральних, етичних та суспільних цінностей у людини. Вони надають можливість розширювати світогляд, розвивати критичне мислення, удосконалювати свої творчі здібності. Крім того, культура і мистецтво сприяють збереженню національної ідентичності і зближенню міжнародних культур. Тому вивчення й популяризація культури та мистецтва є важливим завданням для нинішнього суспільства.

Пам'ятай, що ти - особистість, і цілуй це. Особистість - це стійка система поєднання найяскравіших і найпомітніших характеристик індивідуальності визначають пристосованість людини до навколишнього світу, реалізацію внутрішніх можливостей індивіда через програвання ролей. Ми можемо відчуті і усвідомити як цілісно неповторну особистість проявляючи себе у творчості. Творчість - невід'ємна властивість людської природи. Це розуміло: дерева дають плоди птахи літають, а люди творять. Можливість бути творчою особистістю закладена природою в кожному з нас і не вимагає спеціальних талантів чи здібностей. Щоб бути творчими людьми, не обов'язково писати книжки, складати музику чи писати картини. [2]

Творчість - універсальна риса людини, яка сприяє всім формам самовираження. Для кожної людини і радість, і байдужість, і сум залежить від особистості людини, від її духовності, світогляду. Особистість характеризується не тільки, що робить, а й тим як робить. Загляньте в глибину своєї душі. Пізнання людиною свого "Я" є кінцевою умовою щастя кожної особистості, адже шлях до щастя лежить через самопізнання своїх здібностей і нахилів до певного виду діяльності, яка є для людини

найсолідшою втілюю. "Якби ми знали і пам'ятали те що в кожного з нас , то життя наше було б зовсім іншим . "Г.Сковорода.

Розуміння мистецтва - це творчий процес співпереживання та інтерпретації, що носить активно діалогічний характер. Саме "діалог культур" дає змогу особистості не тільки прилучитися до загальнолюдських цінностей, а й само визначитися у світі культури , включитися в її творіння, удосконалюючи насамперед власний духовний світ. Мистецтво - одна з форм суспільної свідомості, в основі якої лежить образне відображення явищ дійсності, насамперед, життя людини, усіх сукупностей людських взаємин, характерів, переживань. У широкому розумінні мистецтво - будь-яка майстерність у виконанні, роботі. [1]

У формуванні сучасної особистості культура і мистецтво відіграють важливу роль та полягають у реалізації певних завдань: виховання емоційно - цінного ставлення до мистецтва та дійсності, розвиток художніх інтересів і потреб, естетичних ідеалів; розвиток сприймання, розуміння, інтерпретації й оцінюванні творів мистецтва та художніх явищ: стимулювання діалогу, спілкування у царині мистецтва; розвиток художніх здібностей, критичного мислення; стимулювання до художньо-творчого самовираження; формування потреби в естетизації середовища та готовності до участі у соціокультурному житті.

Ідеї що до творчого розвитку своєрідно розвинув видатний німецький композитор і педагог Карл Орф (1895-1982). Намагаючись проникнути у таємниці природної музикальності людини, К.Орф виходив з того, що кожен крок осягнення духовного у мистецтві є водночас утвердженням його елементарної першооснови. Першоджерелом музики він вважав ритм, якому не можна навчити, але який можна вивільнити у людині як живу силу організму і всього біологічного життя. Його ідея полягає у тому, що творчість, навіть найпростіша, власні знахідки навіть найскромніші, думки навіть найнаївніші - ось, що створює атмосферу радості, формує особистість, виховує людяність стимулює розвиток творчих здібностей. К.Орф вважав що особистість не можна виховати на випадковому і довільному матеріалі. На його думку, найкращим прикладом у формуванні особистості на основі мистецтва є пісні, колядки, веснянки. Народна словесна творчість діє безпосередньо і безвідмовно. Засобами музики вплинути на духовний світ людини, це сприяє гармонійному розвитку особистості. А зв'язки між культурами різних народів є неодмінною умовою розвитку всієї світової культури. [4]

Сучасні філософи вказують на зростання ролі мистецтва у формуванні особистості, посилення його впливу на масову свідомість, розвиток засобів комунікації й інформації значно розширив межі проникнення мистецтва у життя людей. Важливою є думка про те , що функції найдосконалішого мистецького твору реалізуються лише за наявності відповідною культури художнього сприймання. Підкреслюється парадоксальність складного зв'язку мистецтва і виховання , оскільки вся історія культури показує, що

мистецтво справді виховує лише тоді, коли воно не оголено-дидактичне, не моралізує, не проповідує, а в живих художніх образах відтворює багаті й несподіваної колізії життя і часу (К.Горанов).

Метою культури і мистецтва у формуванні особистості є особистісний художньо - естетичний розвиток; виховання ціннісно - світоглядних орієнтацій у сфері мистецтва, формування потреби в художньо-творчому самовираженні та естетичному самовдосконаленні; поєднання загальнолюдського, національно та етнокраєзнавчого аспектів; креативності (пріоритет творчої самореалізації) варіативності змісту, методу технології діалогічності, полікультурності й толерантності. Змістове наповнення передбачає формування ціннісно-сміслових, загальнокультурних, комунікативних, творчо-діяльних компетентностей, сприймання культури і мистецтва як невід'ємної частки свого життя. Формуються потреби у спілкуванні з творами мистецтва, розвиток творчих здібностей, збагачення емоційно - естетичного досвіду формування культури почуттів, пробудження особистісно-позитивного ставлення до мистецьких цінностей; розуміння зв'язків мистецтва з природним, соціальним і культурним середовищем життєдіяльності людини, усвідомлення власної причетності до художніх традицій свого народу з одночасним розумінням особливостей інших національних картин світу. [3]

Соціально значущість мистецтва визначається рівнем впливу художніх образів на внутрішній світ людини, на всі напрямки її соціальної діяльності. Впливову дію мистецтва можна спостерігати під час його сприймання, глибинними є "наслідки впливу" мистецтва, коли воно здатне схилити людину до рішучих вчинків і навіть змінити її життя. Найголовніше з соціальних завдань культури взагалі є духовний розвиток особистості, а мистецтво - це і є творення особистості, засіб творчого розвитку особистості. Мистецтво перетворюється в соціальну творчість в той момент, коли воно творить людину; створює ідеал етичної і гармонійної людини, показує його нові можливості і здібності, відкриває раніше приховані властивості, ставить людину в світоглядні ситуації узагальненого відношення до життя і самого себе. Для гармонійного розвитку людини необхідно створювати навколо неї простір, що впливає на почуттєву сферу, а це саме мистецтво. [5]

Людина - це дзеркало у якому відбивається світ через її почуття і мислення. Вважається що за допомогою мистецтва людина "очищає" своє тіло і душу. Саме багатогранність мистецтва, відкриває новий шлях до генерації гармонійної особистості питання вивчення особливостей взаємозв'язку "особистість - мистецтво" зустрічається ще у філософських поглядах Платона. Проблема впливу мистецтва на людину визначає важливе місце у галузі науки. Адже, мистецтво є засобом задоволення людських потреб та стає могутнім способом соціально-направленого формування свідомості людини. [6]

Висновки: Отже, культура і мистецтво - невід'ємна частина життя людини та суспільства і відіграє важливу роль у формуванні сучасної

особистості. Людська особистість така багатогранна, тому робота над її вдосконалення ніколи не скінчиться. "Я належу собі і цим пишаюся, бо я можу творити себе. Я - це Я, і Я - це чудово" . (Вірджинія Сатир).

Список використаних джерел

1. Кондратова Л.Г. Бібліотека вчителя. Мистецтво. Посібник для вчителя. Навчальна книга-Богдан, 2018.-248с.
2. Санєєва Г.І. Художня культура. Методичний посібник-Х: вид.група "Основа", 2013-80с.
3. Кондратюк Н.В. Художня культура. Методичний посібник-Х: вид.група "Основа"; 2011-80с.
4. Чен О.І. Золотарьова О.І.-Культура. Методичний посібник-Х:вид.група "Основа", 2011-87с.
5. Ваврух Р.М. Навчіться жити щасливо. -Тернопіль:Осадца, 2018-184с.
6. Березіна Н.О, Вінда О.В Запрошуємо до діалогу.-К:"Богдана",2003-128с.

*Анастасія КУПРІЄНКО,
студентка спеціальності 061 Журналістика
(Видавнича справа та редагування)
Науковий керівник - Ольга ПЕРЕВЕРТУН,
викладач циклової комісії видавничої справи,
культури та української філології
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

КОНЦЕПТ «ДОЛЯ» В УКРАЇНСЬКОМУ ФОЛЬКЛОРИ І ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Проблема єдності мови, мислення й мовної свідомості розглядається з акцентом на її семантичні аспекти. Співвідношення форми й змісту мовних одиниць різних рівнів базується на матеріалі чуттєвих образів, пам'яті та уявлення. Перший концептуальний аналіз мислення і мовлення, розпочатий видатними філософами Л. Вігтештайном, М. Гадамером, М. Гайдеггером.

Термін «концепт» походить від латинського conceptus і означає «думка», «поняття». «Словник іншомовних слів» за редакцією О. Мельничука подає такі значення: 1) В логіці – смисл знака (імені); 2) Загальна думка, формулювання. Словникова стаття відбиває лише загально філософське (логічне) трактування його, хоча введений він був у науковий обіг у зв'язку із дослідженням проблеми мови і мислення. В основі концепту лежить колективне несвідоме, архетип, нерідко й міфологема. На думку Ю. Степанова, концепт – основний осередок культури в ментальному світі людини; «жмуток» уявлень, понять, знань, асоціацій, переживань. Отож явище культурологічне, і разом із тим психологічне, зумовлене соціолінгвістичними чинниками.

Доля – один із ключових концептів загальнонародної й індивідуальної свідомості, який визначає взаємодію людини з навколишнім світом, її діяльну чи бездіяльну позицію стосовно всього, що відбувається з нею або з тими, хто навколо неї. Важливість цього концепту в житті українців ми зустрічаємо у різній за характером, віком та важливістю літературі. Основу лінгвістичного вивчення концепту «доля» склали праці О. О. Потебні, О. М. Афанасьєва, О. М. Веселовського, В. Кононенка, В. Жайворонка.

Народні уявлення про долю, оприєвнені дослідниками, систематизував П. Іванов, який обґрунтував тезу про співіснування в понятті долі трьох ідей: визначеності (доля наділяється Богом), вродженості (доля – дар матері), випадку (мінливість, примхливість щастя, фортуни). Український фольклор із поняттям долі пов'язував трьох безіменних безсмертних сестер – судениць (судиць, судичок, живиць), які в білій одежі з запаленими свічками приходять опівночі на третій (рідше на перший або сьомий) день після народження дитини й пророчать, записуючи на чолі, її долю. Звідси вислів «так йому на роду написано». Одна судениця – володарка смертного часу, друга – фізичних вад, третя пророкує скільки жити, коли під вінець іти, з ким доведеться в житті зустрітися.

Неоднаковими були й уявлення про зв'язок людини та її долі: на думку І. Нечуя-Левицького, доля супроводжувала людину тільки протягом її життя; В. Гнатюк подає дві версії: доля вмирає разом із людиною, доля живе в її могилі, час від часу виходячи з неї, щоб відвідати родину небіжчика й попередити її про майбутні нещастя; Г. Булашев доводить, що доля сама не шукає людину, натомість людина мусить її знайти. Долю можна роз'єднати з людиною за допомогою чарів, загнати на пустирища й болота, тоді людина, позбавлена свого охоронця, нівелюється, перетворюється на соціального маргінала. О. Потебня вважав, що слово доля не вказує ні на добро, ні на зло; натомість М. Костомаров підкреслював, що «в українців слово доля не означає власне долю, а стан людини» – її готовність чи неготовність до самовияву.

Різні відтінки значення концепту «доля» презентовані у творчості Тараса Шевченка. Звичайно, для Шевченка поняття «доля» передовсім пов'язане із соціальними мотивами його творів, але водночас воно віддзеркалює традиційно-народні уявлення, закладені в народній думі і пісні. Показовим є поєднання слова доля з іншими синонімами в одне поняття: талан-доля, щастя-доля. Такі сполуки поточнюють, виділяють, звужують одне зі значень концепту (талан-доля - народнорозмовне, з відтінком удача, успіх, хист; щастя-доля - теж народнорозмовне, зі значенням щаслива доля). Супровідний характер уживання слова талан у поєднанні зі словом доля викликає ефект поетичності, народності: Талан-доля та весілля / З воску виливала (Т. Шевченко).

Народна мудрість, у свою чергу, говорить: «Долі скаргами не власкаєш». Якщо вже обрано такий шлях, то нічим його змінити не зможеш;

«Долі й конем не об'їдеш». «Не то сирота, що роду нема, а то сирота, що долі не має».

Отже, концепт «доля» – один із найбільш глибинних концептів українського культурного ареалу. Значення цього концепту дає нам розуміння всеохопної життєдіяльності людини та дії на неї різних чинників. Також варто виокремити, що загальні думки народу та певного автора значно відрізняються. Цьому сприяє розвиток глибини мислення та ширший спектр знань у науці.

*Тетяна ЛОКОТЬ,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

РОЛЬ ЛІНИ КОСТЕНКО НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

Актуальність дослідження. Моя робота актуальна тим що в нашій країні залишилося дуже мало людей таких вірних і відданих своєму народу як патріоти -шістдесятники. Своєю роботою я хочу нагадати всім, що ми повинні боротися за свою незалежність як це робили наші предки і не забувати з якого ми роду. Український народ повинен боротися за свою незалежність особливо в такий складний період для нашої країни. Тому для прикладу я обрала одну з перлин нашого народу, щоб донести яким повинен зростати цвіт нашої землі.

Основний виклад матеріалу. Українська поетеса, письменниця та громадська діячка Ліну Костенко вважають генієм слова, залізною жінкою та живою легендою, а її біографія є прикладом для мільйонів українців та невичерпним джерелом мудрості. Народилась 19 березня 1930 р. В містечку Рижеві (неподалік від Києва) у родині вчителів. У 1936 році родина перебралась із Рижева до Києва, де майбутня поетеса закінчила середню школу. Після закінчення середньої школи навчалася в Київському педагогічному інституті, а згодом — у Московському літературному інституті імені О. М. Горького, який закінчила в 1956 році. Ліна Костенко була однією з перших і найпривітніших у плеяді молодих українських поетів, що виступили на рубежі 50—60-х років. Збірки її віршів «Проміння землі» (1957) та «Вітрила» (1958) викликали інтерес читача й критики, а книга «Мандрівки серця», що вийшла в 1961р., не тільки закріпила успіх, а й засвідчила справжню творчу зрілість поетеси, поставила її ім'я серед

визначних майстрів української поезії. Збірку «Зоряний інтеграл» заборонили цензурою. Однак письменницю не арештували. Обмеження свободи творчої думки, різні «опали» в часи застою призвели до того, що досить тривалий час вірші Л. Костенко практично не потрапляли до друку.

Після 16 років мовчання вийшла збірка «Над берегами вічної ріки» (1977). У 1979 році було опубліковано роман у віршах «Маруся Чурай» та «Неповторність» (1980), які стали небуденними явищами сучасної української поезії, явищами, які помітно впливають на весь її подальший розвиток. 1998 року в Торонто Світовий конгрес українців нагородив письменницю медаллю Святого Володимира. Стала лауреатом Міжнародної літературно-мистецької премії ім. Теліги, професором Києво-Могилянська академії. У 1999 році було опубліковано другий історичний роман Костенко «Берестечко». Лише в період «помаранчевої революції» у 2004 р. на деякий час повернулася до громадського життя. 2010 року вийшов перший роман Л. Костенко — «Записки українського самашедшого», що викликав великий ажіотаж.

Її вислови надихають на зміни і змушують замислитися над вічними темами. Усе своє життя письменниця не боялася влади та відкрито говорила про все що думала. У 90-х роках перестала брати участь у громадському житті, відмовилася від звання Героя України. Вона відмовлялася від деяких нагород, бо «не носить політичної біжутерії». Не терпить мовчання, фальші, завжди говорить лише правду, безкомпромісна та віддана своїм ідеям. Нетерпимість до несправедливості, відчуття власної гідності та непохитний характер спонукали Ліну Костенко стати активною учасницею руху шістдесятників, які боролися за збереження української мови та культури. Ліна Костенко — одна з тих, хто не втратив людської гідності в часи випробувань, і її шістнадцятирічне мовчання не виглядало як слабкість чи компроміс з владою, бо свою позицію поетеса завжди виражала прямо і відкрито: її принциповість і прямота настільки лякали й дратували представників влади, що вони з величезним задоволенням у будь-який спосіб примусили б її мовчати. Але Ліна Костенко користувалась такою великою популярністю і любов'ю читачів, що чиновники просто боялись її чіпати.

Поетеса – беззаперечний моральний авторитет для багатьох українців, у неї завжди вистачало сміливості дивитися правді в очі й казати категоричне «ні» підлості, брехні та зрадництву. Без її непохитної громадянської позиції, пронизливо чесного й водночас філігранного художньо-публіцистичного слова не уявити сучасного українства. Її творчість переконує нас, що терміни «незалежність», «гідність» і «свобода» існують у мові не просто так... У творчій скарбниці Ліни Костенко – неймовірної глибини й драматизму лірика, іскрометні балади, філософські поеми, неперевершені романи – усе щире й природне – як молитва у складний час нинішньої історії. Афористична канва у творчості Ліни Василівни відбувається через актуалізацію універсальних висловлювань, що віддзеркалюють пріоритети національних інтересів нашої держави. Зокрема, людське життя як синтез

низки цінностей людина, яка втілює високі інтелектуальні й моральні властивості, сприймає закони соціуму, осмислює його традиції та звичаї. Вона писала багато фраз які є в даний момент дуже актуальними наприклад: 1) Людина народжується, щоб лишити по собі слід вічний; 2) Той, хто посправжньому любить Батьківщину, – з усякого погляду справжня людина; 3) Життя – така велика ковзаниця. Кому вдалося, не падавши, пройти?; Як бачимо, афоризми Ліни Костенко – це невичерпна скарбниця багатющого матеріалу для пропагування загальнолюдських цінностей вітчизняної та світової культур, визначення свого місця в соціумі й усвідомлення своєї ролі в розбудові української держави та захисті її інтересів. Авторським висловлюванням властиві оригінальність, глибока експресія, витончена емоційність, унікальна образність. У сучасній світовій традиції Ліна Костенко входить до переліку найвідоміших жінок сучасної України. Її творчість – невід’ємна частина історії України, національної культури. Поезія Ліни Костенко увібрала в себе дві найбільші людські доблесті – мужність і розум. Водночас – це поезія ніжної та прекрасної жінки, що володіє могутньою силою почуттів, їх витонченістю та аристократизмом. Чистий і щирий голос поетеси, її неповторно-своєрідна поезія вже кілька десятиліть чарують читачів; шанувальники її таланту не стомлюються у нетерплячому очікуванні нових книг митця, їх вихід у світ завжди свято для тих, хто кохається у мистецтві слова. Визначальним для поезії Ліни Костенко є неоромантичний світогляд, у центрі якого – людина, її творчі здібності, вольове начало, активність не лише у творчій, а й у суспільній сфері, утвердження свободи суверенної особистості. Творчість у гуманістичній світоглядній концепції поетеси є виявом духовно-естетичного потенціалу особистості, можливістю переборення суперечності між ідеалом і дійсністю шляхом їх гармонізації. Осягається абсолютна краса, гармонія, досконалість.

Твори Ліни Костенко – це завжди дуже влучні та важливі слова, які потрібні кожній людині. Її вислови надихають, заряджають енергією, дарують відчуття потрібності та прокладають стежку до правильних вчинків. Слухаючи її поезію, неможливо приховати захоплення красою і вишуканістю поетичного вислову. Ліна Костенко видатна поетеса сучасності, непересічна особистість – совість нації. У сучасній світовій традиції Ліна Костенко входить до переліку найвідоміших жінок сучасної України. Її творчість – невід’ємна частина історії України, національної культури. У сучасному світобаченні в поезії Ліни Костенко стверджується абсолютно духовна сутність краси. Вічні цінності втілюються у мистецтві та поезії. Краса природи символізує поривання до ідеалу. Любов осмислюється як духовна цінність особистості. Насамперед це любов до рідного краю і породжене духовною спільністю почуття. Своєрідністю осмислення любові в художньому світогляді Ліни Костенко є ствердження її як пам’яті, елементу духовного досвіду особистості. У своєму мужньому протистоянні офіціозу Ліна Костенко бачила не лише справу власної честі, але й добру послугу для

того, власне, суспільства. Бо одна річ — чиновники від літератури, і зовсім інша — читачі, спрагли поезії, ті самі читачі, які переписували її недруковані вірші від руки і були захоплені як талантом авторки, так і її громадянською порядністю. Це був той рідкісний випадок, коли поет не стільки залежить від суспільства, скільки сам його формує, виховуючи цілі покоління, прищеплюючи їм естетичні смаки, й етичні якості.

Висновки: Українці – це нація, що її віками витісняли з життя шляхом фізичного знищення, духовної експропріації, генетичних мутацій, цілеспрямованого перемішування народів та її території. Тож яка роль Ліни Василівни на формування сучасного громадянина України - Вам відповість кожен хто хоча б раз заглиблювався в її творчий світ письменства. Якби в нашій країні було побільше таких вірних людей до народу можна було б багато чого змінити. Достатньо лише з малого віку читати її вірші та твори можна сформувати розумних та сильних людей нашої незламної нації. Воїнів які силою розуму змінюватимуть нашу Україну до кращого з кожним днем. Які виборюватимуть справедливість гідності кожного сказаного слова. Своєю роботою я хочу закликати не соромитись своєї країни, свого походження, а навпаки пишатися тим ким ми є, адже наша країна кожного дня бориться за наш статус. Статус незламних людей українського народу, які обов'язково витримають і переживуть цей складний період. До своєї роботи я хочу додати слова Ліни Костенко які зачепили мою душу при виконанні моєї роботи.

Список використаних джерел

1. Ліна Костенко біографія. URL: <https://dovidka.biz.ua/lina-kostenko-biografiya-kоротko>
2. Шістдесятники. URL: <https://sites.google.com/site/pismennikisistdesatniki/>
3. Ліна Костенко – поет і мислитель. URL: <https://ped.kpnu.edu.ua/2020/04/02/lina-kostenko-poet-i-myslytel/>
4. Поет і суспільство у творчості Л. Костенко.
URL: <https://www.ukrlib.com.ua/tvory/printit.php?tid=7547>
5. Ліна Костенко. Поетеса епохи.
URL: <https://www.google.com/amp/s/www.pravda.com.ua/articles/2018/12/10/7200729/index.amp>
6. Найкращі цитати Ліни Костенко. URL: <https://moemisto.ua/vn/blog/naykraschi-tsitati-lini-kostenko-766.html>

*Альона МАКСИМЕНКО,
студентка спеціальності 061 Журналістика
Науковий керівник - Олена ГРУЗДЬОВА,
голова циклової комісії видавничої справи,
культури та української філології
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

РОЗВИТОК ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність. В умовах повномасштабного вторгнення кількість працюючих видавництв значно зменшилася, а частина з них повністю припинили свою діяльність. Актуальним є питання адаптації видавничого ринку до умов сьогодення, розробка нових тем, що відповідають запитам потенційного читача, та виготовлення й просування виготовленої книжкової продукції.

Мета роботи: дослідити видавничий ринок України в часи воєнного стану (з лютого 2022 року), тематику та проблематику видань; з'ясувати значення української книги, книгарень у формуванні громадських позицій населення України.

Новизна розвідки полягає у спробі систематизувати матеріал про сучасний стан видавничого ринку, схарактеризувати жанровий репертуар україномовної продукції з лютого 2022 року.

Завдання: вивчити видавничий ринок України в умовах воєнного стану, з'ясувати вплив війни на продажі книжок, тематичний репертуар.

Виклад матеріалу.

Сучасний стан видавничої справи в Україні зазнав значних змін. Під час війни деякі видавництва не працюють, інші втратили свої потужності, частина переформувалася, а більшість змінили форму своєї діяльності. У 2021 році до Державного реєстру внесли 268 суб'єктів видавничої справи. До війни в Україні функціонували всі видавництва, але з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну їх кількість значно зменшилася. 30% видавництв втратили свої потужності, 50% видавництв були змушені переформуватися. [5]

Невтішна статистика щодо роботи видавництв в умовах воєнного стану. 9,8% видавництв не працюють. 39% – продовжують роботу. 51,2% видавництв змінили форму діяльності.

Війна вплинула на продажі, тематику книжок та локацію видавництв. 95,1% – продажі критично знизились. 3,7% – продажі знизилися, але не суттєво. 1,2% – продажі зросли.

54,9% – видавництв не змінили локації в Україні. 35,4% – частково переїхали в інше місто. 7,3% – повністю переїхали. 2,4% – ведуть свою діяльність за кордоном.[2]

Такі видавництва, як «Видавництво Старого Лева», «Білка», «Bookraine Publishing House», «Каламар», «Абук», «Yakaboo Publishing», «Книголав», «Наш Формат», «Букрек», «Компас», «Видавництво Анетти Антоненко», «Човен», «Родовід» — продовжують повноцінно здійснювати свою діяльність.

Як приклад, пропонуємо розглянути діяльність кількох харківських та київських видавництв.

Видавництво «Vivat» у Харкові не припиняло випуск книг навіть під час війни. Але варто зазначити, що це видавництво під час повномасштабного вторгнення пережило найбільшу кризу за весь час свого існування (за словами генеральної директорки видавництва Юлії Орлової) [3]. За рік до початку війни у видавництві «Vivat» було продано майже два мільйони книжок. Харківське видавництво «Vivat» до вторгнення видавало понад 50 книжок на місяць. А на початок повномасштабного вторгнення замовлення не відбувалися. 29.04.2022 р. видавництво відновило відправку своїх книжок.

Під час повномасштабного вторгнення генеральна директорка видавництва «Vivat» Юлія Орлова виголосила такі слова «Я бачу сенсом свого життя і своєю місією, як видавця, зробити максимально велику кількість якісних книг про цю війну» [6].

Видавництво «Vivat» видає книги з дитячої, науково-популярної та художньої літератури. Наприклад, на початку війни вийшла книга-щоденник «Відбій повітряної тривоги» з текстами Анастасії Нікуліної та ілюстраціями Олександра Грехова. Ця книга описує події, які переживали українці в період з січня до серпня 2022 року та про те, як жили українці в перші місяці війни. «Мої вимушені канікули» Катерини Єгорушкіної (Vivat) – це розповідь, яка ведеться від імені дівчини, яка змушена через війну залишити свій дім. Також книга вміщує поради та заспокійливі практики від психологині Світлани Ройз.

Видавництво «Ранок». Це харківське видавництво, яке сильно постраждало від обстрілів. Однак, не дивлячись на це, воно продовжує свою роботу. Офіс працює віддалено, але друкарські верстати й надалі продовжують роботу в місті. «Порадившись із командою, ми одноголосно вирішили — видавництво «Ранок» продовжить працювати в Харкові! Оскільки ми — харків'яни і в складний час зобов'язані підтримати рідне місто та його жителів, — каже генеральний директор видавництва «Ранок» Віктор Круглов. Видавництво до війни за рік видавало 7 млн 300 тис. книжок. [1]

На початку повномасштабного вторгнення обсяги друку видавництва впали на 65-68%. Генеральний директор видавництва «Ранок» Віктор Круглов вважає, що зараз в першу чергу потрібно випускати книги про історію України, героїв, історичних постатей. До річниці повномасштабного вторгнення рф в Україну видавництво «Ранок» пропонує книжки: «Підвальні хроніки» Ірини Потапенко, «Дім» Катерини Тихозора, «Незламне серце» Тані

Гуд, «Врятувати березень» Андрія Кокотюхи, «Наша столітня. Короткі нариси про довгу війну» Володимира В'ятровича.

Значно змінилася тематика видань харківського видавництва «Фоліо». Видавництво почало найактивніше видавати книги про війну. З'явилася тема еміграції, втечі від війни за кордон, перебування за межами країни. Багато книг виходять у форматі щоденників.

«Фоліо» в перші місяці повномасштабного вторгнення видало книгу Євгена Шишацького «Мандрівка до потойбіччя. Маріуполь». Ця книга – це опис подорожі автора до Маріуполя під час війни. Своєрідний путівник, який допоможе людям зрозуміти, що дійсно відбувалося на окупованих територіях. Також видавництво випустило книги щомісячної хроніки війни та щоденних промов, які називалися відповідно до місяців – «Місяць війни. Хроніка подій. Промови та звернення Президента України Володимира Зеленського». Ці хроніки, за версією видавців, повинні вплинути на громадську свідомість людей. Весь світ має пам'ятати, що відбувається в Україні.

«Видавництво Анетти Антоненко» за період повномасштабного вторгнення не зупинилося. На весну 2022 р. продажі через Інтернет вирости на 30%.^[4] На сайті «Видавництва Анетти Антоненко» можна було придбати книгу за 1 грн в електронному форматі. На початку повномасштабного вторгнення вийшов роман «Natalia» Шанталь Гаран. Тематика книги – війна. Читач має змогу доторкнутися до реальності і разом з героями пережити ці важкі події, зрозуміти, що таке війна.

Як бачимо, на початку повномасштабного вторгнення знижуються продажі книжок, змінюється репертуар, локація видавництв, тематика книжок, але з часом видавництва адаптуються до реалій життя. У продажі з'являється все менше книжок російською мовою. Книгарні також відмовляються від продажів книжок російського виробництва. Українська книга в тренді, тому україномовні видання все більше з'являються на полицях книгарень.

Список використаних джерел

1. Круглов В. В. Книжковий ринок під час війни: факти, стан справ, перспективи. Режим доступу: https://lb.ua/blog/victor_kruglov/539401_knizhkoviy_rinok_pid_chas_viyni_fakti.html
2. Культурно-видавничий проєкт «Читомо». Режим доступу: <https://chytomo.com/iak-pratsiuiut-ukrainski-vydavtsi-v-umovakh-vijny-opytuvannia/>
3. Сайт видавництва «Vivat». Режим доступу: <https://www.the-village.com.ua/village/culture/cultural-question/327627-scho-z-vidavnichim-rinkom>
4. Сайт «Видавництва Анетти Антоненко». Режим доступу: <https://anetta-publishers.com/news/475>
5. Суспільне. Культура. Режим доступу: <https://suspilne.media/229872-roboti-knizki-pid-cas-vijni-ak-pracuut-vidavnictva-v-harkovi-ta-kievi/>
6. Сайт видавництва «Vivat». Важливе звернення генеральної директорки Vivat Юлії Орлової. Режим доступу:

*Марина МЕДВЕДЄВА,
Мирослава ОРЖЕХОВСЬКА,
студентки спеціальності 022 Дизайн
Науковий керівник - Тетяна КОРМАКОВА,
викладач-методист циклової комісії
образотворчого мистецтва і дизайну
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ДОСЛІДЖЕННЯ ГРАФІЧНИХ ТЕХНІК СТУДЕНТАМИ-ДИЗАЙНЕРАМИ В КОНТЕКСТІ ТВОРЧОГО ДОРОБКУ ГОЛЛАНДСЬКОГО ХУДОЖНИКА XVII СТ. РЕМБРАНДА НА ЗАНЯТТЯХ З ІСТОРІЇ МИСТЕЦТВА

Тема доповіді — це використання теоретичних знань з історії мистецтв у подальшому вивченні графічних технік на заняттях з фахових дисциплін: «Рисунок», «Композиція», «Графічні матеріали і техніки» тощо.

XXI століття внесло свої корективи в мистецтво графіки, розширило його можливості, зробило креативним і більш доступним для сучасного художника. Сьогодні графіка — це не тільки твори станкового, книжкового мистецтва, плакату, реклами, що активізує молодь для подальшого вивчення і дослідження творів мистецтва, їх різновидів і жанрів. Техніки «ксерографія», «зентангл», «дудлінг», «зендудлінг» стрімко увійшли в наше життя, стали не лише малюванням, а поєднали графічні інструменти, техніки з медитацією, філософією, психологією. Всі ці техніки допомагають у тренуванні психічних процесів, допомагають при створенні власних образів, реалізації творчого потенціалу

Поєднання теоретичних знань на заняттях з історії мистецтв, дослідження і ознайомлення зі спадщиною видатних майстрів графіки різних країн і епох допомагає студентам під час практичної роботи з фахових дисциплін студентами спеціальності "Дизайн".

Історія мистецтв має бути не теоретичним предметом з фактами чи мистецькими описами, а органічно доповнювати спеціальні дисципліни в процесі набуття студентами творчих спеціальностей знань про еволюцію графіки, змін в матеріалах, техніках, що давали можливість удосконалювати майстерність художника, розширювати можливості рисунку, офорту, ксилографії, лінориту. В залежності від часу і запитів суспільства спостерігається розвиток різних графічних технік.

Ведучим сьогодні прийнято вважати рисунок, що лежить в основі будь-якого зображення. Для його виконання не потрібні особливі пристрої, однак,

для того, щоб його зробити “виразним”, потрібні знання і володіння графічними матеріалами: олівець, туш-перо, сангіна, фломастери, гелева ручка, маркери, воскова крейда. З кожним роком вибір графічних матеріалів стає більш різноманітним.

Сучасні комп'ютерні технології давно вийшли за рамки лише інформаційних джерел; мережі Internet пропонують численні онлайн-курси, відеоуроки, майстер-класи, семінари, презентації з сучасною і цікавою подачею матеріалу з розділу «Графіка». Але чи цікавий цей вид образотворчого мистецтва сучасній молоді?

Матеріали, обладнання, види сучасних графічних технік в поєднанні з академічними способами виконання — це відповідь на сучасний запит, розвиток креативності, творення власних образів, реалізація творчого потенціалу, виховання впевненості в собі молоді людини — майбутнього митця. Отже, розберемо роль графічної спадщини в творчості майстра і досягнення в цьому виді мистецтва Західної Європи, зокрема Голландії.

Ім'я голландського художника доби бароко Рембрандта частіше пов'язують з його живописними полотнами: «Анатомія доктора Тульпа», «Святе сімейство», «Повернення блудного сина», ряд жіночих портретів чи автопортретів митця. Разом з тим, в творчості Рембрандта провідне місце займає графіка, де першість належить рисунку.

Якщо звернутися до історії мистецтв, то можна простежити, що протягом тривалого часу, майже до XVII ст. в Європі єдиним видом станкової графіки був малюнок, що виконувався в одному примірнику. Ще у VI ст. були відомі способи тиражування малюнку за допомогою кліше, вирізане на дереві, камені, глині. Такий відбиток отримав назву «гравюра».

Одним з улюблених технік для рисунку серед художників залишається графітний олівець, хоча і ця техніка зазнала суттєвих змін протягом тривалого часу. З допомогою олівця можна створювати лінійні чи тональні зображення. Рисунок може виконуватися художником як ескіз майбутньої живописної композиції чи етюд з натури. Декілька штрихів, розчерк лінії, “живописна пляма” на тлі об'єднані в одному зображенні — все це характерні риси рисунку.

Якщо охарактеризувати рисунок до XVII ст., то старі майстри користувалися у зображенні гусячим загостреним пером, або тростиною паличкою. Чітке штрихування або довгі лінії добре передавали динаміку руху, але вимагали від художника певної майстерності, оскільки штрихи наносилися без попереднього начерку олівцем і мали бути досить точними і виразними.

Рисунок часів Рембрандта — це зміна світосприйняття, де художник зображує реальний простір, середовище. Людина втрачає пластичну досконалість виражає себе у відтінках експресії, незакінченому русі.

Мистецтво офорту - це контрасти і взаємодія чорного і білого. Графічний матеріал дозволяє працювати з тінню і світлом. Серед графічних технік офорт - це досить складна з усіх графічних технік. Термін "офорт"

походить від франц. "l'eau forte" - "міцна горілка", якою в старі часи називали азотну кислоту для травлення. Вважається одним з різновидів естампу, глибокий друк на міді (можуть бути з міді, цинку, заліза). В офорті друкована форма створюється на т.з. офортних дошках.

Робота ділиться на такі етапи: на цинкову дошку покриту лаком, наноситься рисунок. Офортною голкою процарапується малюнок, знімаючи шар лаку і оголюючи метал. Використовують голки різної товщини, художник демонструє різні прийоми роботи та з легкістю виконує складний малюнок.

Потім пластину занурюють у кислоту (азотну чи хлорну). Кислота проникає туди, де був нанесений рисунок. В залежності від задуму художника, такий процес може проходити в декілька прийомів.

Кислотний лак є досить густою сумішшю. Після травлення, гаряча дошка проходить під сильним тиском валу офортного верстату. Фарба з заглибин переходить на вологий папір. Це так званий класичний офорт.

Досліджуючи графічну спадщину Голландії XVII ст. слід згадати досягнення відомих художників: С.Рейсдаля, Я.Гойена, Я. Остаде та інш. Серед досягнень цих талановитих майстрів Рембрандт ван Рейн підняв мистецтво офорту на такий рівень, що його численні графічні аркуші до сьогодні є взірцем неперевершеного мистецтва.

Більшість офортів художника - це відображення процесів національно-визвольної боротьби Голландії проти іспанських колонізаторів. Зосередившись на пафосі, драмі, що було типовим для європейського барокко 30 - х рр. XVII ст., він відходить від "божественного" і зосереджується на людині, її сутності, характері, психологічному стані.

Як і в рисунку, в офортах Рембрандта можна простежити відповідність графічних робіт жанрам, що були розроблені та отримали популярність саме в Голландії: пейзаж, портрет, жанрові сцени, біблійні сюжети.

У ранніх роботах художника симпатії на стороні бідноти. На відміну від французького графіка Жака Калло. Рембрандт в кожному графічному аркуші підсилює штрих, змінює його напрям, що додає динаміки, більшої сили, неспокою в композиції. Крупні фігури розміщує на першому плані, що створює враження наче глядач опиняється разом з художником в його майстерні чи на вулиці, має змогу "спостерігати" як працює майстер.

"Торговка млинцями", "Жебрак у високому капелюсі, що спирається на палицю" - лахміття, що спадає до землі і ледь прикриває тіло жебрака, приниження. страждання передає художник в цих роботах.

Як і в рисунках, так і в офортах, перед глядачем постає галерея різних людей кожний з яких страждає від безвиході, голоду. злиднів, холоду. Відвідуючи квартали жебраків, побачивши страшні злидні спочатку відштовхують, а потім надихають Рембрандта на думку розповісти про їх існування, боротьбу за виживання. Художник створює серію офортів. Різке поєднання світла і тіні ще більше підкреслює трагізм кожної картини.

Що найбільше вражає в роботах художника - це природність, спокій, прихована емоційна складова. Рембрандт демонструє глибокий психологізм образів в поєднанні з віртуозним володінням техніки офорту. Не тільки штрих стає потужним засобом в передачі художнього образу, але і пляма. Графіка - означає "малюю", тож Рембрандт залишається вірним цим заповідям.

Графічна спадщина надихала на дослідження техніки офорту багатьох майстрів. Слід згадати про українського генія, видатного живописця і гравера - Тараса Шевченка. Ще за роки навчання в Петербурзькій Академії мистецтв юнак зацікавився творами Рембрандта, а згодом цей інтерес значно поглибився. Тарас Шевченко мав можливість копіювати гравюри голландського майстра в колекції Ермітажу, зали якого дозволяли академістам копіювати твори живопису і графіки.

"Смерть Марії", "Священник "Читець", "Лікар", а у 1858 р. робить копії з офортів Рембрандта в техніці штрихового офорту: "Автопортрет Рембрандта з шаблею", "Лазар Клап", "Поляк з шаблею і палицею"

1860 р. за картину І.Соколова в техніці офорту Тарас Шевченко вперше за історію Академії художеств отримав звання академіка гравюри. Сучасники називали Шевченка "російським Рембрандтом" за глибоке розуміння виражальних можливостей світлотіні".

2019 р. у Музеї українського живопису у Дніпрі експонувалася виставка офортів Рембрандта з дощок Армана Дюрана. Незвичайність тако виставки полягала в тому, що завдяки останнім ІТ-технологіям переглядаючи в планшетах офорти "ожили" і гравюри починали "розмовляти". Такий сучасний проект має допомогти глядачу довше затримуватися біля графічних творів, дізнатися про історію створення, зрозуміти його зміст.

Отже, висновки: вивчаючи на лекціях з історії мистецтв живописну та графічну спадщину Рембрандта, студентам на інших фахових дисциплін стає зрозумілішим процес роботи художника над графічним твором. В процесі практичної роботи є можливість звертатися до різних художніх засобів, що сприяє досягненню більшої психологічної переконливості в трактуванні сюжетів. Робота над власним графічним аркушем, або копії видатних майстрів, допомагає молодій людині краще запам'ятовувати візуальний ряд відомих творів, їх зміст, сприяє тренуванню пам'яті, уяві, викликає емоційний стан від перегляду шедеврів світового мистецтва.

Список використаних джерел

1. Institut Néerlandais, Frits Lugt Collection. URL: <https://www.pubhist.com/museum/33/institut-neerlandais-frits-lugt-collection-paris> 28.02.2023
2. Чирва О. Ч. Історія та теорія графічного мистецтва : конспект лекцій для здобувачів денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація / О. Ч. Чирва, О. Ю. Оленіна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 128 с.

3. Rembrandt and the Technique of Etching: URL: http://www.rembrandtpainting.net/rembrandt_etching_technique.htm 28.02.2023

*Христина МИХАЙЛИШИН,
студентка спеціальності «Фармація»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)*

ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ В ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ

Актуальність. Сьогодні студенти вибирають куди вступати і їм цікаво знати історію створення та хто заснував того чи іншого університету, коледжу в якій вони вступають.

Основний виклад матеріалу. Острозька академія стала першим вищим навчальним закладом на теренах Східної Європи, що був покликаний виховувати еліту та розширювати прошарок освічених людей в Україні. Постала вона як синтез кращих зразків вищої освіти того часу — єзуїтських колегіумів і протестантських шкіл. Вагоме значення Острозької академії для українських земель, попри нетривалий час її існування, відзначив у своїх працях найвидатніший національний історик Михайло Грушевський. [3]

Національний університет «Острозька академія» — наступник першого вищого навчального закладу східнослов'янських народів — Острозької слов'яно-греко-латинської академії. Заснував академію у 1576 році князь Василь-Костянтин Острозький. Велику суму коштів на розбудову академії надала його племінниця — княжна Гальшка Острозька. В основу діяльності Острозької академії було покладено традиційне для середньовічної Європи, однак цілком незвичне для українського шкільництва, вивчення семи вільних наук (граматики, риторики, діалектики, арифметики, геометрії, музики, астрономії), а також вищих наук: філософії, богослів'я, медицини. Студенти Острозької академії опановували п'ять мов: слов'янську, польську, давньоєврейську, грецьку, латинську. Унікальність та оригінальність цього вищого закладу освіти виявилися й у тому, що тут уперше поєдналися два типи культур: візантійська і західноєвропейська. З Острозькою академією пов'язується ренесанс українського народу.[4]

Тому зрозуміло, що після отримання Україною незалежності питання про відродження цього «першого осередка освіти» одразу постало на порядку денному. У 1994 році, завдяки старанням місцевої інтелігенції та всіх небайдужих, Острозька академія була відроджена спочатку як філіал Києво-Могилянської. І відразу стала, поруч із київським ВНЗ, фактично, одним із перших нових вишів в Україні. 9 липня 1995 року відбулися вступні іспити-тести в Острозький Вищий Колегіум на спеціальності «Історія»,

«Культурологія» й «Економіка», а також співбесіда. До Колегіуму могли вступити особи без вікових обмежень, котрі мали закінчену середню освіту та рекомендацію приймальної комісії. Абітурієнти проходили співбесіду і тестування в письмовій формі. Після ґрунтовної роботи усього складу працівників новоствореного закладу 26 серпня 1995 року відбулася перша посвята студентів. [2]

У 2001 р. розпочав свою роботу магістеріум, що стало свідченням високого рівня підготовки істориків та подальшої плідної праці колективу над перспективами кафедри. А вже у грудні того ж року при кафедрі з'явилась аспірантура денної та заочної форм навчання. За всі роки її функціонування через неї «пройшли» кращі вихованці академії, які продемонстрували не лише ґрунтовні знання, а й справжні здібності до наукової роботи.[2]

У 2014 році університет занесений до Книги рекордів Гіннеса у номінації «Найдовший поетичний марафон» за проведення безперервного 456 годинного марафону читання «Кобзаря» до 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка.[1]

У 2016 році Верховна Рада України прийняла Постанову (від 2 лютого 2016 року №971-VIII) про урочисте відзначення на державному рівні у 2016 році 440-річчя з часу заснування Острозької яно-греко-латинської академії. З нагоди 440-річниці заснування Острозької академії було відкрито тріумфальну арку перед університетом. НаУОА відвідав президент України Петро Порошенко Острозькій академії вже всьоме вдалося встановити рекорд України у категорії «Масові заходи» [1]

Острозька академія є одна із самих давніх університетів в Україні крім неї є ще багато університетів але саме про Острозьку академію згадують найбільше в Україні і в інших куточках світу тому якщо ти навчався чи навчаєшся саме там то це твій самий кращий вибір.

Висновки. З огляду на вище перераховане можна вважати, Острозька академія стала одним із і найуспішніших університетів України та Східної Європи..

Список використаних джерел

1. Історія острозької академії. URL: https://www.google.com/url?esrc=s&q=&rct=j&sa=U&url=https://www.oa.edu.ua/ua/departments/humanities/human_culture/&ved=2ahUKEwjOt5Ok9OX-AhXv_CoKHW7sCcYQFnoECAoQAg&usg=AOvVaw2cqrADydRWjSrv7IJTiV
2. Національний університет «Острозька академія». URL: <https://www.oa.edu.ua/ua/info/history>
3. Історія академії. URL: <https://www.oa.edu.ua/>
4. Історія та сучасність університету. URL: <https://www.oa.edu.ua/ua/info/history>

Яніна МІДЯНКА,
студентка спеціальності «Лікувальна справа»
Науковий керівник - Наталія ПОЙДА,
викладач I категорії
КЗ «Хустський базовий медичний фаховий коледж»
Закарпатської обласної ради
(м. Хуст, Україна)

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Культура і мистецтво особистості -- це складна й водночас дуже важлива справа. Лише культурні народи можуть створити справжню демократичну, високорозвинену державу. Культурою вважають все, що має людина чи громада людей не від природи, а від власного розуму і власної творчості: в царині матеріальній, духовній, громадському житті.

Процес засвоєння культури та мистецтва особистістю продовжується протягом усього життя. Якщо враховувати, що кожна особистість індивідуальна та неповторна у власному культурному розвитку, то загальнокультурна компетентність є тією культурологічною основою, що об'єднує всі прояви людського в людині незалежно від національного та соціального становища. Важливим фактором соціального життя людини є взаємодія освіти та культури, що є необхідним загальним фоном та в той же час змістом освіти. На практиці, на жаль, під час навчально-виховного процесу не в повній мірі забезпечується дія культурних механізмів, форм та змісту освітнього процесу, хоча поєднання культури та освіти є загальновідомим. Сучасний освітньо-культурний процес вимагає розкриття взаємозв'язку понять «культура» та «саморозвиток», урахування в процесі інкультурації молоді культурного простору сучасності, рушійної сили культури в процесі саморозвитку.

Питання про вплив культури на формування і зміну особистісних стереотипів утримуючі моральні норми, це насамперед питання про підстави появи й існування цього виду стереотипів. Вони являють собою еталони поведінки, завдяки їхнім особливостям моделюється тип моральних взаємин між людьми, характерний для даної культури.

Особистість людини формується в процесі повсякденного спілкування з навколишніми. Культура визначеного суспільства сприймається людиною не як щось зовнішнє, зовні нав'язане, але як складається з моделей відповідного поведінки, що виникають у комунікації і постійно зміцнюються остільки, оскільки люди спільно взаємодіють з умовами життя.

Для розуміння місця і ролі культури в житті суспільства велике значення має уявлення взаємодії культури з різними сферами життя суспільства і, перш за все, взаємодія культури і економіки. В розумінні цього взаємовідношення виділяються дві протилежні позиції. Першу позицію найбільш яскраво представляє марксизм. «Люди перш ніж займатися наукою,

політикою, філософією, релігією повинні виробляти матеріальні блага” (їсти, пити, одягатися, мати житло). Культура виростає з економічної діяльності людини, обслуговує цю діяльність.

Для сучасного суспільства проблема формування духовності, духовної культури особливо актуальна. Відчуженість від культури, знецінення престижу освіченості та інтелектуальної діяльності, заниження моральних критеріїв своєї та чужої поведінки складають невирішені проблеми при формуванні життєвої позиції підростаючого покоління.

Згідно з пріоритетом гуманістичних цінностей, значенням індивіда в культурно-духовному розвитку країни цінність людини визначається духовною культурою, якою вона володіє. Духовна культура особистості розглядається як мінімально необхідний комплекс загальнокультурних знань, ідей, ціннісних уявлень, універсальних способів пізнання, мислення, форм практичної діяльності, без оволодіння якими неможлива взаємодія людей, гармонія особистості й суспільства. Процес виховання духовності виступає як відтворення духовної культури, нагромадженої в суспільстві, та стимулювання внутрішнього саморозвитку людини.

На думку культурологів, рівень духовності особистості, її естетична культура формується в процесі навчання і виховання. Естетичне як найбільш емоційна форма духовності здатне пробудити в кожного «душі прекрасні поривання». Але питання естетичного виховання молоді (в школі, профтехучилищі, ВНЗ) продовжують залишатися справою другорядною. Освіченість ще не гарантує високого рівня духовності, культурності, вихованості. На думку вчених, у нас виник суспільний прошарок, що засвоїв зовнішні ознаки цивілізації, але позбавлений елементарних уявлень про справжню культуру.

Могутнім засобом виховання духовності є мистецтво, яке відображає в художньому образі принципово новий рівень дійсності, виступає як універсальний засіб бачення світу очима іншої людини, перетворення зовнішніх культурних сенсів у духовний світ особистості. Як доводять спеціальні дослідження, розвиток особистості органічно пов'язаний з її ставленням до мистецтва.

Виявлена така закономірність: спілкування з мистецтвом підвищує насамперед художній потенціал, від ступеня його розвитку залежить рівень сформованості соціальних цінностей, які активно впливають на успішність виконання виробничо-суспільної діяльності, а також на її соціальні ролі (виробничо-суспільні та сімейно-дозвіллієві). Інакше кажучи, мистецтво формує внутрішній світ особистості й одночасно впливає на вдосконалення соціальної практики, залучаючи до мистецтва підростаюче покоління.

Мистецтво формує сукупність почуттів та ідей людства. Якщо виховне значення інших форм суспільного пізнання має частковий характер: мораль формує моральні норми, політика - політичні погляди, філософія - світогляд, наука робить з людини спеціаліста, то мистецтво впливає комплексно на

розум і серце, і немає такого куточка людської душі, який воно не змогло б зачепити своїм впливом. Мистецтво формує цілісну особистість.

Висновки. Процес засвоєння культурних цінностей проходить через знайомство з різноманітними текстами, звичаями, нормами поведінки. При взаємодії з усім цим особистість, проходячи шлях формування члена даного суспільства, приймає цінності, які зафіксовані в культурі. Культура - різнопланове явище, тому це дає молоді право вибору в процесі інкультурації. Але якби справа обмежувалась лише цим, то розвиток суспільства став би неможливим. Зауважимо, що кожна особистість по-своєму неповторна і сприйняття світу проходить індивідуально, як і засвоєння культури. Творча особистість, сягнувши певного етапу розвитку, маючи певний багаж знань, бажає йти далі. Намір пізнавати приводить до детального перегляду існуючих у культурі уявлень, а часом і цінностей взагалі. Виникає протиріччя: приймати чи не приймати дані цінності; належати до даних традицій, але не бути ними зв'язаним; знаходитися в даній культурі і дивитися на неї з боку. Такі протиріччя спонукають до самовизначення, до самостійного створення самого себе, що і є саморозвитком особистості. Звідси впливає рушійна роль культури та мистецтва в процесі саморозвитку особистості.

Список використаних джерел

1. Т.Б. Гриценко. Культурологія. Посібник. Видавництво: Центр учбової літератури, 2021. С.392.

Вікторія НАГОВИЦІНА,
студентка 3 курсу

Наукові керівники - Вікторія ЩУР,
викладач ПЦК психолого-педагогічних дисциплін

Віра БУЯНОВСЬКА,
викладач ПЦК викладачів мистецтва
КЗ «Балтський педагогічний фаховий коледж»
(м. Балта, Україна)

АРТТЕРАПЕВТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ РІЗНИХ ХУДОЖНІХ ТЕХНІК У РОБОТІ З ДІТЬМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЛИ НА ТЕРИТОРІЇ БОЙОВИХ ДІЙ.

У лютому 2022 року українська родина постала перед обличчям тотальної війни, розпочатої Російською Федерацією. Сьогодні понад 11 мільйонів українців були змушені переселитися в безпечніші райони країни або емігрувати за її межі. Велика кількість людей, серед них і діти, залишилися там, де велися інтенсивні бойові дії та у місцях, що були окуповані. Сьогодні, в умовах війни, діти – найбільш вразлива категорія

населення. Нині десятки тисяч дітей в Україні живуть у важких фізичних умовах, вони переживають різного роду травми та стають жертвами жахливих злочинів. Тому питання психосоціальної реабілітації всього населення і дітей зокрема стоїть дуже гостро. Загальновідомо, що одним із ефективних способів відновлення психічної рівноваги є використання засобів мистецтва. Вищеописане визначає крайню необхідність вивчення проблеми арт-терапевтичних можливостей різних художніх технік у роботі з дітьми, які перебували на території бойових дій.

Загальні психолого-педагогічні особливості розвитку арт-терапії викладені в працях вітчизняних дослідників: А. Гришиної, Б. Карвасарського, О. Копитіна, Л. Лебедевої та ін. Теоретико-методологічні аспекти арт-терапії аналізували такі українські вчені як О. Вознесенська, Л. Калініна, О. Смілянець, О. Сорока та ін. Значно поглибили розуміння досліджуваних явищ зарубіжні арт-терапевти, зокрема цінними є роботи Е. Крамера, М. Лібмана, М. Наумбурга та ін. Проте, в умовах сьогодення, науковці не дійшли спільної згоди щодо трактування поняття «арт-терапія».

Відтак, ставимо за мету здійснити теоретичний аналіз поняття «арт-терапія» та дослідити можливості різних художніх технік у роботі з дітьми, які перебували на території бойових дій.

«Арт-терапія» у Великому тлумачному словнику сучасної української мови розглядається як «метод лікування нервових і психічних захворювань засобами мистецтва та самовираження в мистецтві» (1, с. 41).

Так, британський художник А. Хілл, що вважається основоположником арт-терапії, як окремого напрямку науки, вперше використав сам термін «арт-терапія» у 1942 році. Він встановив, що заняття мистецтвом можуть не тільки допомогти пацієнтам відвернути увагу від своєї хвороби або травми, але й допомогти їм уникнути психічних розладів (Головатюк, с. 276).

О. Вознесенська розглядає арт-терапію як «метод зцілення за допомогою творчого самовираження. Не терапія або лікування, а саме зцілення – досягнення цілісності. Зцілення передбачає духовну цілісність, гармонію духа і тіла» (Вознесенська, с. 2).

На думку А. Солнишкіної арттерапія – це «механізм відкриття Себе, соціально-педагогічний та соціально-психологічний інструмент побудови довіри, допомагає в пошуках ідентичності. За допомогою арт-терапії дитина може розкрити свої проблеми, які не може проговорити» (Солнишкіна, с. 187).

«Основне завдання арттерапії полягає в тому, щоб посередництвом символів, образів, метафор, через які інформація кодується на несвідомому рівні психіки, «витягнути» певну проблему, що захована за ними, спроектувати її на свідомий рівень та пропрацювати пов'язані з нею емоції та переживання і звільнитися від застарілих чи витіснених емоцій» (Калька, с. 7-8).

На сьогоднішній день є велика кількість методів арттерапії. Найбільш широко застосовуються в роботі з дітьми ізотерапія (малювання допомагає

дитині відобразити свої емоції, а використовуючи кольори, форми та текстури, виразити свої почуття та думки), глиноterapia (допомагає відновити пошкоджене емоційне благополуччя), казкотерапія (сприяє розвитку фантазії та творчого мислення дитини), піскова терапія (робота над дитячими страхами, агресивністю, конфліктністю, покращенню соціальних контактів, розвитку пізнавальних та творчих здібностей дитини).

«Людська психіка – а особливо дитяча – має колосальний потенціал до відновлення. Необхідно лише створити для цього відповідні умови. Зважаючи на те що діти проявляють себе через творчість (або гру). У такий спосіб вони самостійно знаходять внутрішній ресурс, щоби впоратися з проблемою, яка їх турбує. Якщо з дорослими ми можемо проговорити якісь моменти, то з дітьми все інакше. Ми комунікуємо з ними невербально, часто на символічному рівні. І це допомагає не нашкодити їм» (Маркова, с. 111). Якщо це груповий процес, то у нас є певні ритуали початку та завершення уроку. Наприклад, перед тим, як почати, ми ділимося своїм настроєм. Але основна частина уроку – коли дитина творить. Вона інстинктивно вибирає інструменти, які їй підходять. Правильним є рішення – довіряти дитині.

Отже, у творчості кожна людина, тим паче дитина, має багато можливостей для самовираження своїх почуттів та емоцій. Арт-терапія здатна простим способом розкрити внутрішній потенціал кожної особистості, тому останнім часом все частіше використовується як ефективний спосіб психокорекції.

Опираючись на вищесказане, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день виникає крайня необхідність вивчення окресленої проблеми. Як свідчить теоретичний аналіз наукових джерел, арттерапія є ефективним методом у роботі з дітьми, що пережили травматичні події чи перебувають у ситуації невизначеності та напруги. Саме арттерапевтична робота з дітьми є природною формою корекції емоційного стану, що м'яко зміцнює психіку дитини, шляхом налагодження відносин із собою та світом. Тому зазначена проблема вирізняється сьогодні особливою актуальністю та потребує подальшого широкого вивчення.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Видавництво «Перун». уклад. і голов. ред. Бусел В. Т. Київ, 2007. С. 1736.
2. Головатюк І. Г. Теоретичні основи застосування арт-терапії у процесі професійної підготовки фахівців. *«Молодий вчений»*. Педагогічні науки. 2017. лип. № 7 (47) С. 276-278. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/7/60.pdf> (дата звернення: 06.04.2023)
3. Вознесенська О. Л. Арт-терапія в Україні: стан та перспективи розвитку. *Wydawnictwo uniwersytetu rzeszowskiego. Львівсько-Ряшівські наукові зошити : Культура – Мистецтво – Освіта – Терапія в міждисциплінарній перспективі*. 2014. Вип. 2. С. 93-103. URL: <http://mediaosvita.org.ua/book/art-terapiya-v-ukrayini-stan-ta-perspekt/> (дата звернення: 06.04.2023)
4. Солнишкіна А. А. Використання креативного потенціалу арт-терапії в соціально-педагогічній роботі з дітьми біженців та внутрішньо переміщених осіб. *Науковий*

- часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2022. Серія 5. Вип. 88. С. 186-190. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/38400> (дата звернення: 06.04.2023)*
5. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. С. 232 URL : <http://surl.li/etwlq> (дата звернення: 07.04.2023)
 6. Маркова Н. В. Можливості арт-терапії у системі комплексної допомоги дітям, які постраждали від локального військового конфлікту. *Підтримка та реабілітація учасників АТО в Україні: досвід та перспективи: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Хмельницький, 2016. С. 110-112. URL : <http://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3627> (дата звернення: 06.04.2023).

Юлія НІКОЛЕНКО,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Тетяна РОМАНОВА,
голова циклової комісії музики і хореографії,
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ

Музика є одним з найбагатших і дієвих засобів естетичного виховання, вона володіє великою силою емоційного впливу, виховує почуття людини, формує смаки. Музично-естетичне виховання – це важлива частина процесу становлення особистості та розвитку дитини. Спілкування зі справжнім мистецтвом спонукає особистість до власної творчості, вчить глибше відчувати естетику в реальному житті, допомагає формувати активне ставлення до дійсності. Метою естетичного виховання є високий рівень естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння дійсності. Естетична культура – це здатність особистості до усвідомленого сприймання, глибинного розуміння прекрасного у мистецтві й житті, сформованість у людини естетичних смаків, духовних потреб, прагнення й спроможність вибудовувати світ і власне життя за законами краси. Рівень естетичної культури виявляється як у розвитку всіх компонентів естетичної свідомості (почуттів, поглядів, переживань, смаків, потреб, ідеалів), так і в розвитку умінь і навичок активної перетворюючої діяльності у мистецтві, праці, побуті, людських взаєминах (Агейкіна-Старченко, с. 39).

Музичні образи мають яскраво виражене емоційне забарвлення, вони пробуджують розум, викликають глибокі почуття, розширюють уяву. Через музику явища життя сприймаються глибше і яскравіше. Сприймати мистецтво на естетичному рівні — вміти знаходити в ньому красу,

отримувати насолоду в процесі такого спілкування. Це вивищує людину, збагачує її духовно.

Як писала О. Рудницька, «... саме музика, яку вирізняє процесуальність, відсутність будь-якої наочної конкретності, предметного зображення, хронології подій, якнайбільше вимагає від людини, яка сприймає. емоційної чутливості, фантазії, творчої ініціативи, асоціативного мислення, спостережливості, тобто тих якостей, що іноді бувають корисними для людини, ніж отримана нею сума знань». Музика разом із літературою та образотворчим мистецтвом утворює естетичний цикл, тому вони тісно пов'язані між собою. Як таке візуальне мистецтво, художнє слово допомагає передати емоційну глибину, яку втілює музика. Музика, у свою чергу, здатна викликати настрій, емоції та хвилювання, подібно до витворів образотворчого мистецтва, літератури (Арістова, с. 236).

Естетичні почуття, які виникають під час сприйняття чи виконання музичних творів, є ознакою формування музично-естетичного смаку. Розвинений музичний смак – це здатність насолоджуватися цінною в художньому сенсі музикою. Про розвиненість музичного смаку говорить те, яку музику і як глибоко сприймає людина. Формувати справжній музично-естетичний смак можливо лише із максимальним зосередженням уваги на глибинності музичних образів, усвідомленому сприйманні. Починати становлення процесу музичного сприйняття в учнів слід з чуттєвого аспекту, з пробудження емоцій, формування емоційної чуйності як частини музично-естетичної культури. Учні повинні поступово ознайомлюватися з різними жанрами, стилями, зображувальністю і виразністю музики, вивчати творчість композиторів, накопичувати знання про види виконавства і стилі музики. Учитель сприяє розвитку необхідних музично-естетичних уявлень, систематично поповнюючи коло вже наявних знань, у такий спосіб формуючи естетично розвиненого слухача музики, що володіє певною мірою сформованим музично-естетичним смаком (Брайнін, с. 16).

Формування музичної культури школярів є головним завданням сучасної музичної освіти. Музика має сприйматися як живе й захоплююче мистецтво, тому таким же живим і захоплюючим має бути навчання. Музичне виховання — це цілеспрямоване формування особистості дитини засобами музичного мистецтва, формування інтересів, потреб, розвиток загальних і музичних здібностей, естетичного ставлення до музики. Запорукою успішного навчання школяра та розвитку його особистості є врахування його індивідуальних особливостей та вікових можливостей. Музичний розвиток — це результат формування учня в процесі активної музичної діяльності.

Музичний розвиток відбувається у сферах:

— емоцій — від імпульсивних відгуків на найпростіші музичні явища до більш виражених і різноманітних емоційних реакцій;

— відчуття, сприймання і слуху — від окремих розрізень музичних звуків до цілісного, усвідомлення й активного сприймання музики, до диференціювання висоти звуку, ритму, тембру, динаміки;
— вияву ставлень — від нестійкого захоплення до стійких зацікавлень, потреб, до перших проявів музичного смаку;
— виконавської діяльності — від дій, пов'язаних із показом, наслідуванням; до самостійних виражальних і творчих проявів у співі та музично-ритмічному русі (Моляко, с. 147).

Без музики важко переконати людину в тому, що людина і навколишній світ прекрасний, і ця віра є основою емоційної, естетичної та моральної культури. Могутня виховна сила мистецтва була відома завжди, тому і в сучасному світі музика є важливим фактором формування всебічно розвиненої гармонійної особистості. Відомий педагог В.О. Сухомлинський писав: *“Мистецтво - це час і простір, в якому живе краса людського духу. Як гімнастика виправляє тіло, так мистецтво виправляє душу”* (Бабюк, с. 69).

Уроки музичного мистецтва в початковій школі включають в себе різні види музичної діяльності, які реалізуються в ході уроку в тісному взаємозв'язку, що, в свою чергу, робить кожний урок змістовним та ефективним. Розвиток почуттєвої сфери учнів, набуття ними досвіду емоційно-естетичних переживань, формування мистецьких уподобань та особистісних художніх цінностей відбувається на уроках музичного мистецтва і є запорукою формування цілісної особистості (Гончаренко, с.118).

Отже, естетичне виховання слід розуміти як процес взаємодії цілеспрямованого мистецько-педагогічного впливу на особистість, її самовиховання і дії художньо-естетичного оточення, внаслідок якого в особистості розкривається здатність сприймання, активізується ціннісна позиція щодо мистецтва і дійсності, що виявляється у здатності інтерпретувати мистецькі та реально життєві явища художніми засобами.

Список використаних джерел

1. Агейкіна-Старченко Т. В. Організація ігрової діяльності молодших школярів на уроках музичного мистецтва. Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: зб. ст. Вінниця: ФОП Корзун Д. Ю., 2015. Вип. 4. С 38-41.
2. Бабюк С. М. Педагогічні умови фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку у взаємодії дошкільного навчального закладу і сім'ї: автореферат дис. ... канд. пед. наук. К., 2015. с. 132.
3. Брайнін В. П. Про розвиток музичного мислення дитини (для батьків і всіх зацікавлених). Музична педагогіка та виконавство. Збірник статей, випуск 1, упоряд. П. Ф. Серотюк. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2012. С. 5-20.
4. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень/за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Рута, 2016. 320 с.
5. Гончаренко А. М. Педагогічні умови становлення гуманістичних взаємин школярів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Київський університет імені Б. Грінченка. Київ, 2010. 216 с.

6. Арістова Л.С. Методика музичного навчання та виховання: навч.-метод.посібник / Людмила Арістова.-Миколаїв: Іліон, 2018.- 404 с.

*Анна ОРЕЛ,
студентка спеціальності «Музичне мистецтво»
Науковий керівник - Анна КИФЕНКО,
канд. пед. н.
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСУ ДО ХОРОВОГО СПІВУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Хорове мистецтво є важливою складовою української національної культури. Традиції хорового співу в Україні мають багатовікову історію, а в сучасній Новій українській школі хоровий спів є невід'ємною складовою уроку музичного мистецтва. Основним підґрунтям у вихованні і розвитку природного співочого інстинкту дітей є вітчизняна вокальна музично-педагогічна спадщина. Проблема розвитку вокальних здібностей молодших школярів є полем зору вітчизняних педагогів-музикантів В. Верховинця, Ф. Колесси, М. Леонтовича, М. Лисенка, С. Людкевича, К. Стеценка, Б. Яворського та ін. У сучасній науково-методичній літературі дану тему висвітлюють науковці: Л. Сверлюк, С. Світайло, К. Кушнір, О. Рахманова та ін.

Зважаючи на багатогранність класифікації поняття «інтерес», зупинимося на визначенні яке подано С. Рубіншном. Інтерес, це «зосередженість особистості на певному предметі думок, що викликають прагнення ближче ознайомитися з ним, глибше у нього проникнути, не випускати його з поля зору». Вчений вважає інтереси «специфічними мотивами культурної, зокрема, пізнавальної діяльності людини» та характеризує інтерес як «мотив, що діє внаслідок своєї усвідомленої значущості та емоційної привабливості» [5, с. 526].

Проблема розвитку інтересу до хорового співу молодших школярів є важливим етапом розвитку музичальності учнів. За В. Чабанним основними передумовами розвитку інтересу учнів до хорової діяльності є музичні, комунікативні, концертно-просвітницькі заходи; прагнення до самоствердження, навчально-пізнавальні, пізнавально-творчі проєкти.

А. Жарова виділяє наступні мотиви хорової діяльності: сам процес співу, взаємодія з керівником, розучування нових пісень, виступ на концертах, позитивні емоції від виступу. Інтерес учнів до хорового співу формується, в першу чергу, через емоційний відгук на музику при прослуховуванні та співі хорових творів. Емоції є фундаментом у формуванні інтересу та музичних

здібностей. За Д. Кабалецьким, для успішного уроку з будь-якого предмету потрібна наявність інтересу і захопленість. За Б. Бечак, «хоровий спів – найбільш доступний вид музичної діяльності, адже голос – «інструмент», даний людині від народження, удосконалюється разом з її ростом і розвитком. А оволодіння співочими навичками є одночасно і формуванням людських почуттів і емоцій» [Волошина с. 35]. Важливою складовою розвитку інтересу до хорового співу молодших школярів є пісенний репертуар.

Навчальна програма уроків музичного мистецтва дітей молодшого шкільного віку базується на творах композиторів-класиків: О. Кошиця, М. Лисенка, М. Леонтовича, Я. Степового, К. Стеценка та ін. Зарубіжні композитори представлені хоровими творами І. Баха, І. Гайдна, В. Моцарта, Л. Бетховена, Е. Гріга, П. та ін. Позитивний вплив на моральний та музичний розвиток молодших школярів мають твори духовної музики, адже більшість церковних пісень присвячено християнській моралі та дидактиці [Кифенко с. 28]. За О. Майбою, вокально-хорове навчання на прикладах духовних піснеспівів впливає на емоційну сферу дитини, адже прищеплює любов до Батьківщини, виховує повагу та толерантність до оточення, розвиває творчі здібності [Майба, с.93].

Отже, важливу роль у формуванні інтересу до хорового співу на уроках музичного мистецтва молодших школярів є пісенний репертуар. Пісенний репертуар виступає дидактичним, високоморальним пластом, що є одним із основних факторів гармонійного розвитку дитини, в якому формуються особистісно-значущі якості виконавська культура та гуманні взаємини між учасниками хорового колективу. Успішність освітнього простору залежить від ступеня реалізації програм, які покращують види музичної діяльності в Новій українській школі, педагогічні впливи, які гармонізують розвиток дітей. Тому, музичне виховання потребує подальшого розгляду та дослідження, оскільки музика є одним із вагомих засобів впливу, і має високий потенціал у розвитку психічних функцій та інтелектуальних здібностей дітей молодшого шкільного віку.

Список використаних джерел

1. Волошина В.В. Розвиток пізнавальних інтересів у дошкільників та молодших школярів. / В.В.Волошина, Л.В.Долинська, Л.В. Лохвицька. К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2003.
2. Кифенко А.М. Українська духовна музика в репертуарі навчального хорового колективу Неперервна професійна освіта: теорія і практика //Науково-методичний журнал. 2015. – Випуск 4. (45) .
3. Майба О. К. Педагогічні принципи формування духовних цінностей молодших школярів у процесі вокально-хорового навчання / О. К. Майба // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського: педагогічні науки. – № 2 (57). – Миколаїв : МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2017. – С. 89-100.
4. Федюра С. А Психолого-педагогічні науки. – 2013. – № 1 Хорове виконавство на сучасному етапі С.72

*Денис ПОСТОЛЬНИК,
студент спеціальності
«Видавництво та поліграфія»
Науковий керівник - Надія СТРЕЛОВА,
викладач спеціальностей,
ВСП «Київський фаховий коледж
комп'ютерних технологій та економіки
Національного авіаційного університету»
(м. Київ, Україна)*

ЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ У СПРИЙНЯТТІ РЕКЛАМИ

Сприйняття кольорів людиною є дуже індивідуальним критерієм, який залежить від низки особистісних чинників. До них відносяться менталітет та культура, тип характеру, стереотипи, дитячі асоціації та життєвий досвід людини. Через це реакція різних людей на одні й ті самі кольори може бути діаметрально протилежною, тому що вони викликатимуть у них різні суб'єктивні відчуття. Яскравим прикладом є сприйняття білого та червоного кольорів у європейській та китайській культурах. У Китаї червоний колір є ознакою вдачі, процвітання та багатства, а білий є символом жалоби та асоціюється зі смертю. Європа ж вважає червоний колір ознакою любові та пристрасті, а також агресії і насильства. Білий же колір символізує чистоту, свіжість та невинність.

Підсумовуючи все сказане, можна сказати, що значення кольору у навколишньому житті з роками не зменшилось, а лише збільшилось. Головним чинником такого зросту значення набула реклама. За результатами досліджень науковців з усього світу, колір рекламованого товару у 85% випадках впливає на людину в момент ухвалення рішення про покупку. Займаючись підготовкою видань, дизайнери повинні продумати колірну гаму, на тлі якої реклама товару буде сприйматися найкращим чином.

Так, червоний, жовтий, помаранчевий кольори візуально наближають предмет, збільшуючи його обсяг і як би «підігриваючи» його. Блакитний, синій, фіолетовий, чорний - візуально віддаляють об'єкт, зменшують і «охолоджують» його. Тому, обираючи той чи інший колір для реклами товару, слід оцінити його з точки зору цих параметрів. Таким чином, при підборі кольорів, автор заздалегідь продумує сприйняття його товару людиною.

Але щоб не виникало замішань та непорозумінь у рекламній індустрії були створені свої стандарти кольорів. Засновником цих стандартів був Макс Люшер, засновник колірної тесту. Принцип його тесту полягав у тому що сприйняття кольору людиною сформовано в результаті способу життя та взаємодії з навколишнім середовищем протягом тривалого періоду історичного розвитку. Такі стандарти у рекламній індустрії називають семантикою кольорів.

Основними принципами названої концепції є наступні постулати:

1. Червоний колір налаштовує на рішучість. Цей колір, як ніякий інший, здатний швидко привернути до себе увагу, зафіксувати погляд на предметі реклами. невелика деталь оголошення або каталогу, виділена червоним, буде доречна і відразу приверне до себе увагу, в той час як надмірне використання червоного кольору може викликати у споживача агресивність і навіть роздратування предметом реклами.
2. Помаранчевий колір допомагає викликати прилив життєвих сил, дає оптимістичний настрій. У давні часи він вважався кольором здоров'я і творчості. Цей колір найкраще використовувати в рекламі медикаментів, дитячих товарів, а також послуг у галузі охорони здоров'я та освіти. Помаранчевий колір додає активності, але при цьому дає відчуття внутрішньої рівноваги і душевної гармонії.
3. Жовтий колір сприяє комунікабельності. Це колір відкритості і товариськості. А ще, він допомагає зрівноважити емоції, знайти внутрішній спокій, вгамувати хвилювання. Такий колір здатний «наділити» предмет інтелектом, тому, наприклад, рекламу товарів типу «хайтек» слід робити в жовтому кольорі. Цей колір буде вдалий в рекламі дитячих товарів, послуг туристичних фірм, а також рекламних і PR-агентств.
4. Зелений є кольором пом'якшення, знімання гостроти переживань. Цей колір має цілющу, розслаблюючу дію та буде доречний і ефективний у рекламі медикаментів, водоочисних систем, стоматологічних клінік та аптек, ветеринарних лікарень, центрів здоров'я та охорони навколишнього середовища.
5. Рожевий колір слугує помічником у сфері особистих відносин: він підсилює почуття, робить нас більш уважними, ласкавими і чуйними. Діапазон використання цього кольору може бути найширшим: від реклами парфумерної продукції, товарів для жінок і дітей до послуг шлюбних агентств і сімейних центрів.
6. Блакитний у свою чергу налаштовує на високі почуття. Це колір миру і загальної гармонії. Він дає можливість відчути невидимий зв'язок із Всесвітом і здатний надати предмету цілісний вигляд, а питанню або справі - глобальність і успішний результат.
7. Синій колір допомагає сконцентруватися на найнеобхіднішому: не акцентувати увагу на дрібницях. Синя деталь в якомусь каталозі або рекламному проспекті відразу приверне до себе увагу і, на відміну від червоної, ніколи не викличе негативних емоцій у глядача.
8. Фіолетовий є кольором внутрішньої зосередженості. Він сприяє внутрішньому поглибленню - допоможе абстрагуватися від всього непотрібного в певний момент і сконцентруватися на головній проблемі. Цей колір орієнтований на творчість. Він стимулює роботу і викликає відчуття створення творчих речей. Такий колір буде

актуальним, якщо потрібно створити рекламу на товар, за допомогою якого потрібно підкреслити креативність товару.

9. Чорний колір слугує кольором самозанурення. Він допомагає від усього відгородитися, замкнутися і сконцентруватися на вирішенні того чи іншого завдання. У чорному приходять відчуття самотності та ізоляції від навколишнього світу. Саме тому цей колір в друкованій рекламі краще не використовувати. Це, зрозуміло, не поширюється на шрифт і таблиці.
10. Білий є кольором повної відкритості, готовності сприймати світ у всьому його різноманітті. Цей колір комфортний тим, що не несе ніяких неприємних відчуттів.

Отже, при створенні рекламного продукту та при необхідності привернення уваги до будь якої концепції та ідеї необхідно приділяти увагу психологічному аспекту сприйняття кольору для кінцевого споживача, та в залежності від поставленої мети коригувати колірну палітру. Для гармонійної роботи з колірним оформленням необхідно використовувати науково обґрунтовані принципи, що базуються на особливостях психофізіологічного сприйняття, та дотримуватись концепції.

Список використаних джерел

1. Патті Молліка. Теорія кольорів. Настільний путівник: від базових принципів до практичних рішень, Харків: Колібри, 2021, 64 с.
2. Наомі Куно. Поєднання кольорів на практиці. Довідник, що включає більше 2500 прикладів колірних схем, Львів: Пуппурі, 2020, 304 с.

Юліанна РЕВКОВСЬКА,
студентка спеціальності

«Сучасні комп'ютерні технології в машинобудуванні»

*Бердичівський фаховий коледж
промисловості, економіки, та права*

(м.Бердичів, Україна)

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Культура і мистецтво відіграють дуже важливу роль у формуванні особистості. Ці аспекти впливають на розвиток людського "я" та становлення людини як особистості. Можна сказати, що ці аспекти формують у людини відчуття "життя". Вони ніби навчають людей розуміти і цінувати різноманітні форми вираження індивідуальності. "Пришестя культури збігається з народженням інтелекту" (Клод Леві-Строс).

Культура є першим кроком до становлення індивідуальності людини. Вона надає людині рамки, цінності та норми, які допомагають визначити її ідентичність. Такі культурні цінності, як мова, релігія,

звичаї, впливають на формування її самоусвідомлення. Але початковий етап формування особистості відбувається у період дитинства. Дитинство вважається критичним періодом, коли формуються основні риси особистості, вподобання і способи поведінки. Отже, дитинство є важливим періодом, коли культурні аспекти впливають на формування особистості.

Мистецтво та культура надають людині можливість самовиразитися через творчість. Вони розвивають фантазію, креативність, критичне мислення та інтелектуальні здібності. Також мистецтво може бути засобом виразу емоцій, дослідження самого себе та розвитку самосвідомості. Усі ці аспекти культури і мистецтва сприяють формуванню особистості, допомагаючи людині розвиватися, самореалізовуватися і знаходити своє місце у світі. Вивчаючи культурний світ, людина створює себе як особистість і має здатність збагачувати цей культурний світ.

Мистецтво і культура поєднуються і взаємодіють одне з одним. Мистецтво є важливою частиною культури, яка виражається в різних формах, таких як живопис, музика, література та інші. Мистецтво допомагає передати культурні цінності, у вигляді звукового або мовленнєвого способу відтворення людських ідей та думок. У свою чергу, культура відображає соціальні, історичні та культурні методи, в яких розвивається мистецтво. Також ще можна зазначити, що мистецька освіта сприяє підвищенню творчого потенціалу людини.

Мистецтво і культура взаємопов'язані та посилюють одне одного, виконуючи важливу роль у вираженні культурної індивідуальності. Культурно-мистецька освіта є найважливішою. Особливо важливою є роль мистецької освіти у формуванні світогляду. У нашому сучасному світі все змінюється кожного дня, немає ні дня без змін. Але дві речі не змінюються, а тільки доповнюються чимось новим - культура та мистецтво. Вони надають можливість розглядати проблеми з різних сторін і дають нам відповіді до їх розв'язання.

Культура і мистецтво допомагають нам розкрити свій потенціал і знайти спосіб самовираження. Вони сприяють збереженню і розширенню культурної спадщини для теперішніх і майбутніх поколінь. Отже культура і мистецтво є необхідними для розуміння себе та інших людей які нас оточують. Вони допомагають нам знайти своє призначення в цьому житті

Список використаних джерел

1. dovidka.biz.ua/vislovi-pro-kulturu"
2. Культурологія: українська та зарубіжна культура : навч. посіб. / [М. М. Закович, І. А. Зязюн, О. М. Семашко та ін.]

Вікторія САК,
студентка спеціальності «Лікувальна справа»
Науковий керівник - Наталія ПОЙДА,
викладач I категорії
КЗ «Хустський базовий медичний фаховий коледж»
Закарпатської обласної ради
(м. Хуст, Україна)

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Тріада “культура – суспільство – особистість” та мистецтво являють собою соціально-філософську і культурологічну проблему, яка включає в себе безліч аспектів. Наприклад, питання про те, яку роль відіграє особистість в культурі та мистецтві того або іншого історично конкретного суспільства, як узгоджуються інтереси особистості і суспільства, яке існувало ставлення до людини протягом даної епохи, яка роль особистості в культурному прогресі тощо.

Маленька дитина не відразу приходить до усвідомлення своєї особистості. Так і людство пройшло довгий шлях, відокремивши себе спочатку від природи, а потім проголосивши повагу до чужої індивідуальності, утверджуючи творчий діалог несхожих, окремих людей. Античність, Середні віки, Відродження, Просвітництво, ХІХ-ХХ ст. – такі етапи дозрілості людства.

Кожна культурно-історична епоха по-своєму розглядає людину та її місце у світі. Світогляд античності був космогонічним, тобто людина уявлялася частиною світу (космосу), ланкою загальної гармонії. Світогляд Середньовіччя був теоцентричним, вважалося, що в центрі світу і над світом знаходиться Бог (теос). Людина тут – раб Божий. Культура Середньовіччя передусім є культом, а людина – служителем цього культу. Гуманісти Відродження вперше в історії західної культури проголошують антропоцентризм (антропос – людина), ставлять у центр світу особистість, яка об’єднує у собі почуттєве, інтелектуальне і творче начала. Новим етапом у самопізнанні людства є епоха Просвітництва. Для Гердера, Канта, Гегеля людина цікава передусім як суб’єкт культури. Особистість – втілення творчої спрямованості людини, а культура – це звільнення людини через творчість. Представники романтичного напрямку в філософії ХІХ ст. (Йоган Фіхте, Фрідріх Шеллінг, Фрідріх Шлегель та ін.) проголошують культ особистості, яка розуміється як рідкісна та виняткова істота, яка має творчу інтуїцію. Трагічним гуманізмом, відчуттям болю людської особистості, самотності людини в світі просякнуті ідеї філософів екзистенціалістів Ф.Кафки, Л.Шестова, М.О.Бердяєва, Ж.-П.Сартра, А.Камю.

Сьогодні поняття “людина” і “особистість”, “індивід” і “індивідуальність” розмежовуються. Необхідно їх конкретизувати і встановити співвідношення між ними.

Людина – вищий рівень у розвитку живих організмів на Землі, суб’єкт суспільно-історичної діяльності і культури, тобто, з одного боку, це – біологічна істота, з іншого – творець специфічного світу, який є результатом творчої діяльності всього людства.

Дитина, яка тільки-но народилася, належачи до людей, ще не являє собою особистості; їй необхідно стати особистістю, сформувати в собі особистісні якості. Для цього потрібні певні біологічні, природні якості людини, без яких процес формування особистісних якостей не може обійтися. Так, наприклад, розумово відсталі хворі, належачи до роду людського, особистостями стати не можуть.

Особистість – це стійка система соціально-значущих рис, які характеризують індивіда, вона є продуктом суспільного розвитку і включення індивідів в систему соціальних відносин шляхом предметної діяльності.

Пояснюючи поняття “особистість” через поняття “людина”, можна сказати, що особистість є людина зі сформованим світоглядом (системою поглядів на світ), самосвідомістю і здатністю до творчої самореалізації через діяльність. Самосвідомість являє собою свідомість і оцінку людиною самої себе як суб’єкта практичної, пізнавальної, культурної діяльності, як особистості. На шляху самоусвідомлення як особистості людина обов’язково стикається з визначенням своєї самості, окремоті, індивідуальності (що розуміється як одиничність, неповторність, винятковість) і спільності, подібності до інших.

Індивід – поняття, яке вказує на приналежність даної конкретної людської істоти до людського роду. Поняття “індивід” несе в собі як ознаку цілості суб’єкта, так і наявність у нього особливих (індивідуальних) властивостей. Але, вживаючи слово “індивід”, ми робимо акцент на родових ознаках, а не на особистісних властивостях.

Отже, існують певні якості, які характеризують особистість людини, культуру особистості, міру її особистості. Людина формується у конкретному історичному часі. Він, в свою чергу, включає в себе все “тіло культури”, тобто весь попередній досвід, культурну традицію, загальнокультурну атмосферу.

До культурно-історичних якостей особистості належить здатність судження як основа інтелектуальної культури, моральна рефлексія і совість як обов’язкові складові етичної культури особистості, смак як специфічна здатність, що лежить в основі естетичної культури особистості і суспільства, пам’ять і традиції як умова і потреба міжособистісного спілкування, моральність і право як регулятиви поведінки людей і гаранті забезпечення їх безпеки.

Будучи приналежністю, частиною особистостей, що спілкуються одна з одною, ці якості впливають на створення певних соціальних інститутів і

стають рушієм та барометром їх розвитку. Так, моральність, совість, моральна рефлексія лежать у основі правового устрою суспільства, здатність судження забезпечує розвиток наук, смак впливає на розвиток мистецтва.

Здатність судження можна визначити як здатність людини до розумового акту, який виражає його ставлення до певного об'єкта, коли людина при оцінці об'єкта підключає свої знання, сумніви, досвід, впевненість або віру. Здатність судження лежить в основі моральної рефлексії і формування смаку.

Моральна рефлексія – якісна характеристика особистості, здатної осмислити і оцінити власні вчинки. Моральна рефлексія є характерною рисою високорозвиненої особистості, оскільки вона є вираженням потреби людини у самооцінці (в тому числі, і у вигляді самопокарання). Другою складовою моральної рефлексії (крім здатності судження) є совість: здатність особистості здійснювати етичний самоконтроль. Совість стає вирішальною особистісною якістю, коли людина потрапляє в ситуацію вибору.

Характеризуючи людину, оточуючі майже завжди дають оцінку її смакам: “поганий смак”, “добрий смак”, “несмак”. Смак являє собою здатність людини до сприйняття і оцінки естетичних якостей явищ та предметів і розмежування прекрасного від потворного.

Формуючись як особистість, людина відчуває на собі безліч культурних впливів. Це і досвід загальнолюдської культури, і конкретно-історичний час, в якому вона живе, і національна культурна атмосфера, як її безпосереднє культурне оточення і середовище, в якому відбувається пробудження людини до культурного життя.

Проблема визначення національного характеру, розшифрування культурного генофонду народів порушується Просвітництвом і продовжує бути актуальною, багатоаспектною і невирішеною до сьогодні.

Отже, кожна особистість має систему цінностей, яка визначає і характеризує саме його спосіб життя, формує типові для представників даної нації особливості поведінки і мислення, які лежать в основі творчості цієї особи.

Список використаних джерел

1. Т.Б. Гриценко. Культурологія. Посібник. Видавництво: Центр учбової літератури, 2021. С.392.

*Олександра СЕРДЮК,
студентка
Науковий керівник - Олена ЮШКО,
викладач методики музичного виховання,
викладач вищої категорії
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
Чернігівської обласної ради
(м. Прилуки, Україна)*

РОЛЬ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Мета: Встановити зв'язок між музичними уподобаннями та самоідентифікацією молоді в соціальному просторі.

Ключові слова: Музична ідентифікація, музичні уподобання, музична ідентичність.

Самоідентифікація особистості на основі музики має багаторівневий характер. Вона може протікати на свідомому та підсвідомому, на професійному або соціокультурному рівні. Різні стилістичні та жанрові напрями в музиці детермінують її багатофункціональну сутність як соціокультурного явища, про масштаб якого ми замислюємося дуже рідко, незважаючи на те, що вона стала феноменом повсякденності. Вплив музичного твору на слухача вивчав Т. Адорно, який вважав завданням соціології музики "пізнання відносин між слухачами музики як усупільненими індивідами і самою музикою" [4].

Незворотний процес історичного та суспільного розвитку змушує поглянути на музику не тільки як на явище мистецтва, що розмиває кордони між різними культурами, історичними епохами, галузями знань, розширює зони дотику між людьми, а й як підставу для соціальної ідентифікації та самоідентифікації особистості на будь-якому етапі її культурного розвитку.

У сучасній соціальній теорії ідентичності присутні два підходи: соціально-психологічний і власне соціологічний. Соціально-психологічний підхід до теорії ідентичності розвивав Е.Еріксон. Набуття ідентичності він пов'язував із процесом соціальної адаптації особистості, розв'язанням юнацької кризи, що виникла через змішання ідентичностей у період залучення молодої людини до системи суспільної ідеології, розвитком і розробленням переконливої картини світу і знаходження в ній місця для самого себе. «Головне в цьому процесі набуття ідентичності, - писав Е.Еріксон, - полягає в збігу між персональними переживаннями і зовнішніми» [8]. На думку Е.Еріксона, поняття ідентичності "крім особистої тотожності, незмінності в просторі, має на увазі також цілісність, спадкоємність особистості в часі, отже, ідентичність мислиться не тільки як персональна, а й як групова" [8].

Соціологічна форма обговорення теорії ідентичності полягає в розумінні ідентичності як особистого джерела значень і досвіду. Гарві Фергюсон, шотландський соціолог з університету в Глазго у своїй монографії "Самоідентичність і повсякденність" трактує ідентичність як таку, що стосується того, що реалізується, що мислиться як таке, що реалізується, і як до чогось, що просто існує [5]. Ідентичність має широкий спектр різноманітних форм, що мають внутрішні суперечності або протилежності єдиного і множинного, об'єктивного і суб'єктивного. Г.Фергюсон робить висновок про те, що "конструювання ідентичності як джерела значень і досвіду включає такі етапи: подібність, відмінність та емпатія"[10]. Подібність, відмінність та емпатія є не тільки формами взаємодії групового й особистісного начал, а й сучасними формами набуття ідентичності як окремої особистості, так і цілих груп у різних соціокультурних контекстах. Емпатія або співпереживання є найпоширенішим способом ідентифікації у сучасному повсякденному житті. На відміну від фундаментальних форм ідентичності, таких як національність, стать, ідеології та інші, "емпатія являє собою запозичення на відносно короткий час таких елементів як, наприклад, стиль в одязі, перевага в якомусь виді мистецтва, релігійне вірування, мова, щоб "приміряти на себе" то одну, то іншу ідентичність, що існує в сучасному суспільстві. Такі маніпуляції не обмежені ні в часі, ні в просторі і можуть бути пов'язані з фактичним або фіктивним об'єктом"[9]. Емпатія, на думку Антоні О'Гера, "може бути використана як методологічний принцип розуміння історії, як своєрідний спосіб осягнення ситуації інших людей, що існують в іншому соціальному і культурному контексті"[7]. Як приклад емпатії можна навести музичну казку Прокоф'єва "Петя і вовк", в якій кожен персонаж наділений яскравим музичним образом, і музичний спектакль за участю вигаданих героїв, що представляє вигаданий світ, викликає почуття співпереживання, емпатії, бажання включити себе в дію, що відбувається, у молодих глядачів, і дарує нові враження.

У процесі реалізації набутої ідентичності особистість діє як соціальний агент, який бере до уваги дії інших людей. Автором теорії комунікативної дії, що сприяє соціальній еволюції людини з розвиненими когнітивними здібностями, є Ю. Хабермас Габермас. З огляду на раціональність світорозуміння сучасної людини, він трактував її соціальну еволюцію як розвиток пізнавальних здібностей. Еволюція "життєвого світу", за Ю. Габермасом, призводить до того, що з часом людський досвід, який включає пізнання і соціальну взаємодію, диференціюється. взаємодію, диференціюється, і в ньому поступово виокремлюються три відносно незалежні сфери: об'єктивна, соціальна і суб'єктивна.

Таким чином, кожна соціальна дія повинна мати комплексний характер, що враховує об'єктивні факти, соціальні норми й особистісний досвід. Ідентичність не існує поза механізмами соціальних зв'язків, вона соціальна за своєю природою. Музика як один із таких механізмів має соціально-диференційований характер, тому може виступати особливим

ідентифікатором, зокрема в молодіжному середовищі. Певні чинники процесу соціалізації, які відповідають за набуття індивідуальної музичної ідентичності, об'єднуються в поняття "музична соціалізація".

У музичній соціалізації існує безліч чинників. Музична соціалізація - це "процес виникнення та розвитку пов'язаних із музикою ознак особистості залежно від соціального та матеріального оточення, які тією чи іншою мірою пов'язані з музикою"[2]. Наприклад, на смак і ставлення до музики молодого покоління впливає музична активність батьків; від їхнього соціального статусу залежить музична активність молоді та її знання про музику. Формування музичного смаку та музичної ідентичності в молоді також відбувається за допомогою зовнішніх чинників (однолітків, однокласників, однокурсників, друзів, ЗМІ). Найважливішим аспектом є зв'язок музичної соціалізації та ідентифікації у молоді. Крім батьків, найближчого оточення та ЗМІ на музичну соціалізацію та ідентифікацію молоді впливають такі чинники, як соціально-демографічні та життєві умови, досвід музичної соціалізації в школі, групі за інтересами. Процес музичної соціалізації та стан особистісного розвитку молоді людини визначають умови використання музики в подальшому житті [6]. Музична соціалізація та стан особистісного розвитку у молоді взаємопов'язані й перебувають під впливом специфічного загальноприйнятого життєвого досвіду. Про це пише Т. Мюнх у своєму дослідженні "Музика, ЗМІ та розвиток у підлітковому віці"[3].

Висновок. Численні вітчизняні та зарубіжні дослідження ставлять собі за мету показати силу впливу музики на зміну індивідуальних і соціальних характеристик людини та властивість музики бути каталізатором, що прискорює процес ідентифікації та соціалізації, взаємозв'язок музичних уподобань і соціальної стратифікації. Матіас Гарніц дає таке визначення поняття соціальної ідентичності, спираючись на подібності теорій Е. Еріксона і Г. Міда. "Музична ідентичність, - читаємо ми, - це усвідомлення людиною неповторності своїх музичних якостей". В музичній ідентичності виокремлюють три ступені її прояву: інтерес до музики, музичний смак (інтерес або байдужість до певних музичних стилів); музичні навички та знання про музику (гра на музичних інструментах і спів, а також певні теоретичні знання про музику); способи поводження з музикою (особливий підхід, використання і розуміння функціонування музики)"[1]. Музична ідентифікація молоді розглядається нами як самостійний процес соціальної ідентифікації, основним чинником якого є музика. Під впливом музики відбувається формування музичної ідентичності, що проявляє себе через музичні вподобання і музичну діяльність. У музичних уподобаннях і в музичній діяльності яскраво проявляється взаємодія групового та особистісного аспектів музичної ідентичності.

Таким чином, три ступені сприйняття людиною власних музичних можливостей можна порівняти з "трьома стовпами" викладання музики: слухати - знати - робити.

Список використаних джерел

1. Harnitz, M. Musikalische Identität Jugendlicher und Konflikte im Musikunterricht. R. Muller [та ін.] //Wozu Jugendliche Musik und Medien Пер. з нім. -Juventa Verlag Weinheim und Munchen, 2002. с.185. (Переклад автора Г.М.Т.)
2. Harnitz, M. Musikalische Identität Jugendlicher und Konflikte im Musikunterricht. R. Muller [et al.] //Wozu Jugendliche Musik und Medien медіа. Juventa Verlag Weinheim und Munchen, 2002. с.184.
3. Muunch, T. Музыка, медіа та розвиток у підлітковому віці//R.Muller[et. al.]// Wozu Jugendliche Musik und Medien gebrauchen. Juventa Verlag Weinheim та Мюнхен. 2002.с.73-74. (Переклад автора Г.М.Т.)
4. Адорно, Т. Вибране: Соціологія музики / Т.Адорно. СПб: Університетська книга, 1998. с.65.
5. Баразгова, Е. С. Американська соціологія (традиції і сучасність)/ Е. С. Баразгова. Єкатеринбург, 1997. с.83.
6. Бунке К. Музыка, медіа та розвиток у підлітковому віці / Р.Мюллер [та ін.] // Вozу Японія.
7. Гарніц, М. Музична ідентичність підлітків і конфлікти в музичній освіті / М. Гарніц. Р. Мюллер [та ін.] // Навіщо використовувати будь-яку музику та медіа. Пер. з нім. - Juventa Verlag Weinheim und Munchen, 2002. С.185. (Переклад автора Г.М.Т.)
8. Еріксон, Е. Ідентичність: юність і криза/Е. Еріксон. М.: Видавнича група "Прогрес", 1996. с.17-18.
9. О'Хір А. Розуміння і гуманне розуміння / А. О'Хір. Кембридж: Cambridge University Press, 1996. с.156.
10. Фергюсон Г. Самоідентичність і повсякденне життя / Г. Фергюсон. Routledge, London and New York, 2009. с.15.

*Діана СИТНИК,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль, Україна)*

ПАЗІЗІН МИКОЛА ІВАНОВИЧ

Актуальність. Біографія тернопільського художника Миколи Пазізіна рясніє переліком індивідуальних та збірних виставок в Україні та за її межами. За доробком митця, особливо в жанрі пейзажу, можна визначити географію його творчих поїздок, а це не лише мальовничі куточки України, а й Росії, Польщі, Словаччини та Австрії. Варто зазначити, що Микола Іванович за високу мистецьку майстерність, активну участь у культурно-мистецькому житті Тернополя та представлення міста на міжнародному рівні нагороджений відзнаками міської ради III, II та I ступеня. [2]

Микола Іванович Пазірін народився 24 травня 1949 року. З 1975 року проживає і творить у Тернополі. Микола Пазірін – художник-плєнерист, митець дії, який не засиджується на місці. Натхнення для творчості він шукає в найрізноманітніших сферах життя. Микола Пазірін об’їздив з етюдником все Тернопілля і знайшов натхнення у старому Кременці. Овіяне легендами місто з величною горою Боною і мальовничими архітектурними пам’ятками стало творчою базою художника.[3]

Уже 34 роки пан Микола малює квітучий бузок. “Я – бузковий, бо мене в бузку знайшли”, - жартуючи, пояснює він свою закоханість у цю рослину. А ще митець дуже любить малювати портрети і, навіть, розпочав втілювати в життя свою давню мрію – створити родинну галерею портретів. Цікаво й те, що вже понад 20 років чоловік досліджує свій родовід, який знає аж до восьмого коліна (а це майже 600 осіб!).[1]

На питання: «Як починався ваш творчий шлях?». Відповідає:

- Стати художником – мрія мого дитинства, що зреалізувалася. У мене не було пошуків ніякої іншої професії. Малювати я почав за сприяння мами, яка зацікавила усіх своїх дітей – чотирьох синів і двох дочок образотворчим мистецтвом. Вечорами ми всі сідали за стіл і малювали. Проте художником став лише я, бо моїм братам і сестрам забракло терпіння.[2]

У часи мого дитинства ще не було художніх шкіл у моєму місті, тому я займався в гуртках, де й помітили мене викладачі. На той час я був активним піонером, представляє свій загін на різних фестивалях та всесоюзному злеті піонерських загонів.[3]

Народившись у напівпустельній Калмикії, я вперше побачив світ завдяки своїм захопленням. Це вплинуло на мене настільки, що я твердо вирішив бути художником.[1]

Чи пам’ятаєте свою першу виставку? Відповідає:

- Так, звісно. У мене навіть збереглося фото з цієї виставки, де був цілий стенд із моїми малюнками. Тоді я навчався у 5-В класі. Потім була спільна виставка з моїм старшим братом. Окремий стенд «Брати Пазіріни» виставили на республіканському конкурсі.

Микола Іванович член Національної спілки художників України з 1984 року. Живописець, графік. Працює в галузі тематичної картини, пейзажу, портрету. Учасник понад 300 обласних, всеукраїнських та міжнародних виставок. З них 50 – персональних і майже 100 – за кордоном.[3]

За межами України брав участь у майже ста виставках – В Польщі, Австрії, Німеччині, Франції. Персональною виставкою Миколи Пазіріна відкрито галерею українського мистецтва у Кракові. [1]

Понад 50 творів художник подарував музеям і державним установам Тернополя та області.

За високу мистецьку майстерність, активну участь у культурно-мистецькому житті Тернополя та представлення міста на міжнародному рівні художник Микола Пазірін нагороджений відзнаками міської ради III, II та I ступеня.[2]

Чи малюєте на замовлення? Відповідає:

- Практично ні. Я можу виручити людину один раз.

Микола Іванович є своєрідним генератором ідей, здатних змінити культурне життя нашого міста, зробити його динамічнішим, яскравішим, вивести на новий європейський рівень. За високу мистецьку майстерність, активну участь у культурно-мистецькому житті міста Тернополя та представлення краю на міжнародному рівні художник нагороджений пам'ятними відзнаками та державними нагородами «Заслужений художник України» та «Заслужений діяч культури Польщі». Його твори зберігаються у музеях, державних установах та приватних колекціях шанувальників мистецтв України, Польщі, Італії, Австрії, Чехії, Словаччини, Німеччини, Франції, Ізраїлю, Австралії, Англії, Канади, США[4]

Працює в галузях станкового живопису, рисунка.

Віднедавна Микола Пазірін – викладач мистецьких дисциплін освітньо-професійної програми «Графічний дизайн».

Висновок. Микола Пазірін має велику кількість прихильників та шанувальників, які цінують його творчість та громадську активність. Багато людей відзначають його музичний талант, креативність та оригінальність, а також його здатність до тонкого глибинного мистецтва. Загалом, Микола Пазірін має багато шанувальників та підтримувачів, які поважають його як творця та громадського діяча.

Список використаних джерел

1. У Тернополі діє виставка художника Миколи Пазіріна URL: <https://suspilne.media/417534-u-ternopoli-die-vistavka-hudoznika-mikoli-pazizina/>
2. Микола Пазірін став заслуженим художником України URL: <https://ternopilcity.gov.ua/news/14745.html>
3. В університеті відкрилася виставка Миколи Пазіріна URL: <https://www.wunu.edu.ua/news/23410-v-unversitet-vdkrilasja-vistavka-mikoli-pazzna.html>
4. Художник Микола Пазірін: “Стати художником-мрією мого дитинства, що зреалізувалася” URL: <https://te.20minut.ua/ua-i-svit/hudozhnik-mikola-pazizin-stati-hudozhnikom---mriya-mogo-ditinstva-scho-10181758.html>
5. Ярич В. П. Історія України.

*Маргарита СІКАЛО,
студентка спеціальності 061 Журналістика
(Видавнича справа та редагування)
Науковий керівник - Ольга ПЕРЕВЕРТУН,
викладач циклової комісії видавничої справи,
культури та української філології
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

КОНЦЕПТ «СЕРЦЕ» В МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ УКРАЇНЦІВ

У сучасному мовознавстві розвиваються такі напрямки, як лінгвокультурологія, етнолінгвістика, психолінгвістика, що досліджують взаємозв'язок таких понять як мова і мовлення, мова і мислення, мова і суспільство, мова і культура. Унікальний світогляд народу, його культура, історія виражаються в концептах – специфічних одиницях національної мовної та концептуальної картин світу. Вивченню концептів присвячено праці таких вчених, як В. Жайворонок, В. Кононенко, Т. Єщенко, В. Красних, В. Маслова, Л. Мацько та ін. Дослідник С. Воркачов розглядає концепт як одиницю колективної свідомості, що має мовне вираження і відзначена етнокультурною специфікою (*Красовська, 120*).

У мовній картині світу українців дуже важливе місце належить концепту «серце», який передає внутрішній стан людини, є виразником емоційного стану, визначає взаємини людей. Концепт «серце» закріплений у національній свідомості українців не просто як людський орган, серце набуває символічного значення і виражає волю, емоції, почуття і духовність.

Для українського світобачення характерна так звана «філософія серця» або кордоцентризм, що визначається як пізнання дійсності не стільки мисленням («головою»), скільки «серцем» – емоціями, почуттями, внутрішніми переживаннями. Розум у «філософії серця» виступає лише механізмом обдумування, планування дій, а серце – безпосереднім виконавцем. Завдяки розуму людина здатна пізнавати навколишній світ, але лише серцем вона може побачити дійсно величні та не одразу помітні речі.

Елементи кордоцентризму простежуються у казках, приказках, легендах та повір'ях українського народу. А вже у зрілій формі «філософію серця» розвиває «український Сократ» – Григорій Савич Сковорода. Г. Сковорода – мислитель, який шукав, передусім, мудрості, тобто практичної науки про те, як правильно жити. Для нього центральним в людині є не її пізнавальні здібності, а більш глибоке емоційно-вольове ество людського духу – «серце» людини (*Трусей, 259*).

У кожному творі мислителя прихована народна мудрість, прагнення зберегти чисту совість і незалежний розум. Наприклад, вірш «Всякому місту

— звичай і права» — це спроба автора зазирнути у власну душу, зіставити власні думки з думками і вчинками представників різних верств суспільства:

Всякому місту — звичай і права,

Всяка тримає свій ум голова:

Всякому серцю — любов і тепло,

Всякеє горло свій смак віднайшло.

Серце в мовній картині світу українців є втіленням найкращих рис характеру, тому найчастіше серце характеризують такими епітетами: чисте, добре, щире, чуйне, вірне.

Українська мова має досить багато фразеологічних одиниць, пов'язаних із серцем. Можемо виділити кілька груп, які позначають:

1) позитивні емоції: веселити (розвеселити) серце, аж серце радіє (радується), заграло серце, серце співає; відпочивати (спочити) серцем;

2) негативні емоції, стани: жаль бере (взяв, проймає, пройняв) за серце; серце рветься з жалю (від розпуки), серце скніє, аж серце крається, серце мре (завмирає, завмира), серце ниє (мліє, тліє); серце падає (обривається), серце стискається, серце тенькає.

Концепт “серце” розглядається як важливий елемент культури та національної ідентичності українців. Серце є виразником почуттів людини: *«Погане виходить, серце болить, як подумаю, що це ж із моїх рук виходить отаке»* (Г.Тютюнник). *А коли звучить жвава музика, її **серце радіє**, вона готова обняти цілий світ.* (О.Кобилянська).

Українська культура має велику кількість прислів'їв, які відображають почуття та внутрішню волю людини. Концепт “серце” входить до складу багатьох прислів'їв: Дитина заплаче, а в матері **серце** заболить. Що на **серці** накипіло, те й сказав.

Війна – це потрясіння усіх сфер життя. Біль від повномасштабної агресії Росії вже знайшов вираження у творах багатьох українських поетів. У вірші Сергія Жадана «Метро», який було покладено на музику, через образ міцного серця показано незламність найвразливіших жертв війни – дітей:

Дівчинка з ліцею, що прибилася з Нових Домів,

Ніхто не зумів тобі сказати і я теж не зумів.

Ніхто не пояснив, чому вигорає цей квартал.

Але серце твоє дитяче міцніше за метал.

В іншому вірші Сергія Жадана, розкривається тема почуттів людей, які через війну, змушені були покинути свої домівки. Слово «серце» вживається тут у значенні збереження високих моральних цінностей, здатності любити і співчувати попри жахливі обставини:

Ось ця дорога – нині позначена безголоссям,

ночівлі ці – подорожні, поміж дощем і тишею.

Будьте мужніми, равлики, будьте гідними цієї мандрівки,

*ви – позбавлені дому, проте **не позбавлені серця.***

Отже, концепт «серце» пов'язаний насамперед з любов'ю та співчуттям, відображає емоції та почуття людини. Серце виступає як виразник внутрішнього світу людини.

Список використаних джерел

1. Красовська К. Зв'язок концептуальної та мовної картин світу з етнічною ментальністю / К. Красовська // Культура народів Причорномор'я. — 2009. — № 154. — С. 120-123.
2. Трусей Л. Кордоцентризм як проявлення духовності в українській філософській думці / Л. Трусей // Духовні особистості: методологія, теорія і практика. — 2022. — №1 (103). С. 255-264.

*Аліна СОКОЛОВСЬКА,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м.Тернопіль,Україна)*

ВАСИЛЬ СТУС ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

Актуальність статті. Актуальність статті про Василя Стуса для сучасної України полягає в тому, що його життя та діяльність надзвичайно значущі і надихаючі для українського народу в сучасних реаліях. Василь Стус – це визнаний український поет, письменник, громадський діяч та політичний в'язень, який віддав своє життя за свободу і незалежність своєї країни.

Основний матеріал. Василь Стус – відомий український поет, літературознавець, громадський діяч і правозахисник. Він народився на Вінниччині в 1938 році, але більшу частину життя провів у Києві. Стус був активним учасником українського дисидентського руху, боровся за права українського народу та його культури.

Василь Стус народився 6 січня 1938 року в селі Рахничі тодішньої Польщі, нині Вінницька область. Він виріс у фермерській родині, яка володіла власною землею. У дитинстві Василь Стус був дуже чутливою та заглибленою людиною, тому змалку почав відгороджуватися від свого оточення. Основну увагу приділяв читанню та самонавчанню, що сприяло розвитку творчого потенціалу. З 1944 по 1954 рік Василь навчався в Донецькій міській середній школі № 265, яку закінчив зі срібною медаллю. Після цього вступив на історико-філологічний факультет Педагогічного інституту міста Сталіно. Будучи студентом, Стус не покладаючи рук і сумлінно працював у бібліотеці. Разом з Олегом Орачем, Володимиром Міщенком, Анатолієм Лазаренком, Василем Захарченком та Василем Голобородьком входив до літературного об'єднання «Обрій», товаришував з

майбутнім єврейським і молдовським поетом і перекладачем Левом Беринським. [3]

Закінчивши у 1959 році з відзнакою, три місяці працював учителем української мови та літератури в селі Таужне Кіровоградської області, а потім два роки проходив службу в армії. Під час навчання та служіння почав писати вірші. Тоді ж він відкрив для себе німецьких поетів Гете і Рільке і переклав близько 100 творів. Згодом ці переклади були конфісковані та втрачені. У 1959 році опублікував перший вірш із передмовою Андрія Малишка в «Літературній Україні». З березня по жовтень 1963 року — літературний редактор газети «Соціалістичний Донбас». Зокрема, працював в українській частині редакції цієї газети. Фактично першим літературним редактором газети було призначено Василя Стуса, підпорядкованого йому чотири перекладачі та дві друкарки. Відпрацював сім місяців і поїхав вчитися до Києва перед вступом до аспірантури. Розпочав навчання в аспірантурі літературного інституту Т. Шевченка АН УРСР, м. Київ за темою «Теорія літератури». Під час навчання в аспірантурі він підготував і подав до видавництва перший том своєї праці «Круговерть», написав багато літературознавчих і критичних статей, надрукував кілька перекладів Гете, Рільке, Лорки. Належить до Клубу творчої молоді, який очолював Лесь Танюк. [3]

4 вересня 1965 року під час прем'єри фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків» у київському кінотеатрі «Україна» взяв участь в акції протесту. Стус разом з Іваном Дзюбою, В'ячеславом Чорноволом та Юрієм Бадзьом закликали лідерів партії та жителів столиці засудити арешти української інтелігенції. За участь у акції його виключили з аспірантури. Роки тимчасової роботи (1965-1972) стали найщасливішими роками його життя. З тих пір, як він виступив в кінотеатрі, його переслідували агенти КДБ, але він часто подорожував з друзями, і саме в ці роки він знайшов свою кохану. Працював у Центральному державному історичному архіві (ця робота стала для нього дуже важливою), а згодом заробляв на шахтах, залізницях, будівництві, котельнях і метро. З 1966 по 1972 роки — старший інженер конструкторського бюро Міністерства промисловості будівельних матеріалів УРСР. У 1965 році одружився з Валентиною Василівною Попелюх. 15 листопада 1966 року у них народився син Дмитро. Сьогодні Дмитро – літературознавець і дослідник творчості батька. [3]

Пропозиція Стуса видати 1965 року його першу поетичну збірку «Круговерть» була відхилена видавцем. Незважаючи на позитивні відгуки рецензентів, його другу збірку «Зимові дерева» також було відхилено. Проте вона була опублікована в самвидавньому журналі. У 1970 р. збірка віршів поета «Зимові дерева» потрапила до Бельгії і, ймовірно, (як зазначено в книзі) була видана в Брюсселі (насправді у видавництві ОУН імені Бандери в Лондоні). [1]

У відкритому листі до Спілки письменників, ЦК КП(б)У і Верховних Зборів Стус критикував повернення керівництва після відлиги до тоталітаризму, відродження культу особи, порушення прав людини. На початку 1970-х приєднався до організації з прав захисту людини.[1]

На початку вересня 1972 року Київський обласний суд засудив Стуса за «антирадянську агітацію і пропаганду» до 5 років позбавлення волі і 3 років заслання. Коментуючи вирок суду, Василь Стус, маючи на увазі критика Каспрука, сказав: «Моя кров не тільки в руках цього доктора-філолога, а й слідчих Логінова, Мезері, Пархоменка, суддів, звертаючись до прокурорів, і прокурорів, і КДБ. коментаторів загалом Стас сказав: «їхня вина в проведенні масових репресій така сама, як і штатних кагебістів. Вони такі самі душогуби, як слідчі і судді». Відбував покарання в Мордовії та Магаданській області. Весь термін ув'язнення провів у таборі в Молдові. Більшість віршів, написаних Стусом у таборі, було конфісковано та знищено, але лише деякі були відправлені через листи до дружини. У 1977 році, після закінчення терміну, Стус був направлений до села Імені Матросова Магаданської області, де до 1979 року працював на золотому копальні. [3]

У травні 1980 року був знову заарештований, визнаний особливо небезпечним рецидивістом і у вересні засуджений на 10 років примусових робіт і 5 років заслання. Відмовився від призначеного йому адвоката Віктора Медведчука, намагаючись самотійно здійснити свій захист. За це Стуса вивели із зали суду і вирок зачитали без нього. В одному з листів, адресованому світовій громадськості (жовтень 1980), відомий російський вчений і правозахисник Андрій Дмитрович Сахаров розцінив вирок Стусові як ганьбу радянської репресивної системи. [3]

Стусові, що з листопада 1980 року перебував у таборі ВС-389/36-1 в Кучино (тепер Чусовського району Пермського краю, Росія), заборонили бачитися з родиною; останнє побачення було навесні 1981 року. Однак його записи 1983 року вдалося переправити на Захід. 1985 року українська діаспора намагалась висунути Василя Стуса на здобуття Нобелівської премії з літератури, але не встигла підготувати всі матеріали відповідно до процедури номінації.[3]

Стус помер у 1985 році в таборі в Красноярському краї, де був засуджений до тортур за свою діяльність. Табірні наглядачі знищили збірку «Птах душі» з приблизно 300 віршами Стуса. На знак протесту проти жорстокого поводження табірної адміністрації з політв'язнями він кілька разів оголошував голодування. У січні 1983 року, за передачу на волю зошита з віршами, на рік був кинутий у камеру-одиночку. 28 серпня 1985 року Стуса відправили до карцеру за те, що він, читаючи книгу в камері, сперся ліктем на нари (хоча це й не порушення режиму; офіційна причина, за свідченням співв'язнів поета, була наклепом). На знак протесту він оголосив безстрокове сухе голодування. [3]

Помер уночі проти 4 вересня, можливо, від переохолодження. За офіційними даними, причина смерті — зупинка серця.[2]

Похований на табірному цвинтарі у с. Борисово Чусовського району Пермської області. У листопаді 1989 року, прах поета перепоховали в Києві на Байковому кладовищі (ділянка № 33) разом із прахом побратимів — Юрія Литвина та Олекси Тихого, які також загинули в таборі ВС-389/36 селища Кучино.[3]

Висновок. Отже, після смерті Василь Стус став героєм української культури, а його поезія та проза є класикою української літератури. Значення В. Стуса в українській історії полягає в тому, що він був одним з найвидатніших героїв українського опозиційного руху, який боровся за українську свободу і незалежність. Його постать відображає боротьбу за власну країну та волю навіть у страшних муках та страху. Його творчість сповнена соціального змісту, відображаючи правду і біль, які він пережив у своєму житті. Він міг б стати хорошим радянським поетом, бути багатою людиною, співпрацювати з партією і тд, але він хотів стати перш за все вільною людиною та жити у вільній країні, яка навіть після його смерті знову продовжує боротись з радянським минулим. Багато хто, надихається його біографією, адже цей чоловік не боявся ні режиму, ні таборів, ні смерті, ні мук, бо мав вищу мету, яка і допомагала йому жити та творити навіть в таборах. Ось такий він – безстрашний, хоробрий, та талановитий Василь Стус, який віддав своє життя за свободу слова та вільну державу.

Список використаних джерел

1. Поетичні збірки Стуса. URL: <https://supportyourart.com/stories/vasyl-stus/>
2. Смерть Василя Стуса. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/09/4/53998/>
3. Життєпис Василя Стуса. URL: <https://dovidka.biz.ua/vasil-stus-biografiya/>

*Христина СТАРКО,
студентка спеціальності «Сестринська справа»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль Україна)*

КУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ГРОМАДЯНИНА

Актуальність. Культура і мистецтво надзвичайно важлива, особливо в контексті сучасного світу, який стикається зі значними соціальними, технологічними і культурними змінами. Культура і мистецтво відіграють важливу роль у формуванні особистості кожного індивіда. Вони допомагають нам розуміти себе, наші емоції, думки і світогляд. Мистецтво, будучи способом вираження творчості і індивідуальності, надає можливість людям висловлювати свої унікальні думки та почуття.

Основний виклад матеріалу. Культура як зміст і певна характеристика життєдіяльності людини та суспільства багатогранна. Тому

при розгляді її сутності, структури, специфіки можливі різні підходи. Як результат багатогранності культури існує велика кількість її визначень у філософії.

Сам термін “культура” (від лат. *Cultura* – обробка, виховання, освіта) налічує сьогодні багато тлумачень. Загальним для них є і те, що під культурою на протигагу “натурі” (природі, природному) розуміють те, що створено людиною, штучно. Раніше цей термін зустрічався тільки в словосполученнях, означаючи функцію чогось: вироблення правил поведінки, здобуття знань, удосконалення мови. Це поняття поширюється і на інші сфери людської діяльності, зокрема на виховання і навчання людини.

Слово “культура” все частіше починає вживатися як синонім освіченості, вихованості людини, і в цьому значенні воно увійшло у всі європейські мови, у тому числі і слов'янські.

Проте на цьому еволюція терміна “культура” не закінчується. У середні віки набирає поширення комплекс знань вказаного слова, згідно з яким культура стала асоціюватися з міським укладом життя.

Цей термін, не випадково, оформлюється у наукове поняття саме в добу Нового часу. Відчутні зрушення у соціальному бутті людей, які сталися на зламі Середніх віків і Нового часу, характеризувалися, передусім, початком глибоких змін у становленні людини до природи (промисловий переворот, пов'язаний з переходом від мануфактурного до машинного виробництва).

Людина починає усвідомлювати себе силою, здатною протистояти природі, а “культура” європейська людина Нового часу наділяється якостями, які значно відрізняють її від “природної” людини минулого.

І в цей час постає питання про сутність нового середовища життя, що створюється людиною на протигагу природі, про характер його впливу на саму людину, про те, злом чи благом є новий, штучно створений людьми світ. Виникає потреба у понятті, яке фіксує новий “неприродний” стан суспільства і людини. [1]

У культурній антропології прийнято виділяти чотири основні сфери культурних цінностей: побут, ідеологію, релігію і художню культуру. У контексті міжкультурної комунікації із цих сфер найважливіше значення має сфера побуту, що являє собою історично початкову сферу виникнення й існування культурних цінностей.

На мою думку незважаючи на наявність ідеології, релігії і мистецтва, побутова культура й нині залишається основною для формування особистості, оскільки це формування починається ще з дитинства

Специфіка побутової культури полягає в тому, що вона виробляє ті цінності, які мають основне значення для міжкультурного спілкування. Саме побут є оберегом історичної пам'яті культури, оскільки він значно стійкіший від ідеології й релігії і змінюється набагато повільніше. Тому саме побутова

культура набагато більше містить у собі цінності «вічні», загальнолюдські й етнічні.

Крім того, саме побутові цінності є основою існування ідеології, релігії та мистецтва. Норми і цінності побутової культури є самодостатніми. Це означає, що, користуючись саме цінностями побутової культури, людина може мати стійкі орієнтири для життя в умовах відповідної культури. [2]

Одна з важливих ролей у вирішенні питання формування розвитку особистості належить художній культурі, у тому числі її духовному складникові – мистецтву.

Мистецтво було предметом філософських досліджень з античних часів, існує чимало різних теорій мистецтва, але не можна сказати, що його сутність, специфіка, соціальна значимість зрозумілі до кінця, що не залишилося ніяких дискусійних питань у його розумінні. Цей феномен людського життя занадто складний і багатогранний, щоб можна було в певний момент створити його повну й остаточну теорію.

Процес соціалізації, яка формує особистість і сприяє її розвитку, а також процес самореалізації особистості великою мірою залежить від її творчої діяльності, комунікативності, розвиненості самосвідомості.

Усі ці завдання покликане вирішувати мистецтво. [3] Вплив мистецтва зумовлюється тим, що художні твори можуть опосередковано передавати найінтимніші процеси внутрішнього життя

Особистості, розкривати складний комплекс її свідомих і несвідомих реакцій. Проникнення у глибинний зміст мистецтва, який передає гра на музичних інструментах, пластичний ритм танців, ритм поезії тощо, вимагає від особистості роздумів, певних переживань, що пов'язані як з об'єктивною реальністю існування твору, так із внутрішнім станом сприймаючого.

Потреба у спілкуванні з мистецтвом виникає під дією прагнення людини духовно усвідомити внутрішній і зовнішній світ, уявити його як предмет, в якому вона впізнає своє особистісне «Я». Під впливом художніх образів безпосередні почуття переходять в естетичні, етичні, гуманні. [4]

Мистецтво перетворюється в соціальну творчість в той момент, коли воно творить людину: створює ідеал етичної і гармонійної людини, показує його нові можливості і здібності, відкриває раніше приховані властивості, народжує нові значення і значення, ставить людину в світоглядні ситуації узагальненого відношення до життя і до самого собі.

Прагнення психолога передбачити ці соціальні пошуки мистецтва – справа, очевидно, неможлива. Спеціальна дослідницька задача психолога полягає в тому, щоб спробувати описати і проаналізувати природу «художнього ефекту» з психологічних позицій. [5]

Висновок : Я вважаю , що людина завжди боролася за щось красиве і у внутрішньому світові створювала своє мистецтво, тобто свої погляди на життя та інших людей. Ще в сиву давнину вони творили прекрасне і донесли до нас мистецтво прекрасного та не реального. Інколи сидячи біля телевізора та комп'ютера ми навіть не звертаєм уваги як зараз розвинулось мистецтво,

але цього завжди не достатню, потрібно самому реалізувати свої мрії і хоча б раз піти в театр чи на концерт народних пісень. Цим людина може відтворити свою особистість і навіть більш пізнати себе.

Список використаних джерел

1. Вплив культури URL : <https://ukrreferat.com/chapters/kultura/vpliv-kulturi-na-formuvannya-osobistosti-referat.html>
2. Людина в світі культури URL : <http://referat-ok.com.ua/work/vpliv-kulturi-na-formuvannja-osobist/>
3. Мистецька освіта URL : <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/32398>
4. Мистецьке формування URL : <http://surl.li/iemji>
5. Мистецтво як чинник
URL : http://4ua.co.ua/psychology/va3ac68a5d53b89421316c26_0.html

*Ельвіра ЦЕРКУНИК,
студентка спеціальності «Лікувальна справа»
Науковий керівник - Наталія ПОЙДА,
викладач I категорії
КЗ «Хустський базовий медичний фаховий коледж»
Закарпатської обласної ради
(м. Хуст, Україна)*

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Культура та мистецтво як і суспільство, ґрунтується на системі цінностей. З раннього дитинства кожна дитина опановує рідну мову і засвоює культуру, до якої належить. Це відбувається в процесі спілкування з близькими людьми, у домашньому середовищі, за допомогою вербальних і невербальних способів спілкування. У повсякденній життєвій практиці людина сама визначає для себе шкідливість чи корисність різних предметів і явищ навколишнього світу з погляду добра та зла, істини й оман, справедливого і несправедливого.

Якщо розглядати цінність як значущість чого-небудь для людини і суспільства, то це поняття наповнюється суб'єктивним змістом, оскільки в світі немає явищ, однаковою мірою значимих для всіх людей. Існують цінності особисті, цінності, властиві певній статі чи віку, цінності великих чи малих груп людей, різних епох і держав та загальнолюдські. Тому в науці прийнято культурні цінності поділяти на дві основні групи. До першої з них належать сукупні здобутки інтелектуальної, художньої й релігійної творчості (видатні архітектурні споруди, унікальні досягнення ремесел, археологічні та етнографічні раритети тощо), а до другої — ті культурні цінності, що виправдали себе і довели свою ефективність на практиці (звичаї, стереотипи поведінки і свідомості, оцінювання, думки, інтерпретації тощо), що ведуть до інтеграції суспільства, росту взаєморозуміння між людьми, їх солідарності,

взаємодопомоги і т. д. Обидві групи культурних цінностей на практиці становлять "ядро" будь-якої культури і визначають її неповторність.

Національна система виховання, заснована на цінностях культури рідного народу минулих епох і культурних реаліях сучасності, найбільшою мірою повинна сприяти розумінню значимості інтелектуальності, освіченості й інтелігентності людини - важливих складових духовності особистості, зокрема чинників її художньо-творчої активності.

З погляду життєвого досвіду культуру можна визначити як етнічно специфічну парадигму життєтворення, яка, акумулюючи в матеріальних та духовних цінностях, знакових системах певні знання, значення, творчі здібності й уміння народу, виступає особливим способом буття певного етносу. Необхідно зауважити, що освіта, розповсюджуючи культурні надбання, разом з тим розвиває уявлення про певний культурний образ людини; саме це дозволяє усвідомити соціально значущі ознаки культурної людини на різних етапах суспільного розвитку.

Філософія розглядає культуру як цілісний феномен у взаємодії всіх її аспектів з іншими явищами суспільного життя. Вітчизняні філософи (А.К.Бичко, Н.О.Бондар, П.І.Ігнатенко, М.С.Кравець та ін.), досліджуючи проблему світової та української культури, помітили, що термін "культура" з часом набуває різних значень у різних суспільствах. Ще в стародавні часи культуру людини вже пов'язували з певним рівнем її виховання. Елліни під вихованням ("пайдеєю") розуміли культуру як сукупність норм поведінки, певний спосіб життя і саме в цьому вони "вбачали свою головну відмінність від варварів" [1, с.8]. У різні історичні періоди поняття "культурна людина" ототожнювалося з поняттям "вихована людина", але й з розвитком суспільства поняття "культура" і "виховання" набували різного смислу. Традиційне уявлення про культуру як сукупність створених людиною матеріальних і духовних цінностей, як засіб ідейного збагачення людини замінювалося висуненням на перший план етичної, ціннісно-духовної, предметно-змістової, життєтворчої, діяльнісної функцій

Культура - поняття, яке означає певний історичний рівень розвитку суспільства, творчих сил і здібностей людини, втілений у типах і формах організації життя і діяльності людей, а також в цінностях, які створюються ними.

Культура – основа для мирного життя.

Адже вона вчить бути толерантними і розуміти один одного через мистецтво, навіть тоді, коли ми говоримо різними мовами. На прикладі культури можна побачити якість та рівень життя цілої країни.

Об'єднуючи людей, культурні заходи, такі як фестивалі чи виставки, створюють соціальну солідарність і згуртованість, сприяють соціальній інтеграції, розширюють нашої країни – величезний потенціал, але без цілеспрямованого розвитку ми стоятимемо на місці. Талановиті художники, прекрасні сценаристи, актори і письменники так і залишаться не впізнаними через те, що держава (та й самі громадяни) мало цікавляться питаннями

культури. А філантропи і меценати не хочуть вкладатися в українську культуру.

Поняття “культура” складне і багатогранне. Чимало філософів та інших дослідників давніх і новітніх часів цікавились цим питанням. Саме слово “культура” латинського походження і означає “обробіток”, “догляд”.

Вперше це поняття вжив видатний римський мислитель, оратор і державний діяч Цицерон (106-43 рр. до н.е.). У культурі він вбачав, з одного боку, діяльність по перетворенню природи на благо людини, а з іншого – засіб удосконалення духовних сил людини, її розуму.

Історія культури постачає максимально сприятливий динамічний матеріал для дослідження того, як створюються і функціонують образи свого, нормативного та іншого, де проходить межа нашої зацікавленості та порозуміння. Вміння здійснювати операцію порівняння — ототожнення та розрізнення — це є засіб й інструмент орієнтації в просторі культури, й водночас — завоювання самої культури, її важливий ресурс. Буття культури є порівняння.

Операція порівняння природна й відповідає загальному спрямуванню та глибинним мотивам і потребам розвитку духовної культури взагалі. Йдеться не лише про порівняння "однопланових" явищ, зв'язок і специфіку впливу між якими легко простежити. Особливий інтерес становить порівняння, яке здійснюється "через" час і простір, оскільки їхня "спільність-відмінність" задана й виключає можливість взаємовпливів. Саме відмінність духовних потенціалів і засобів "засвоєння" світу, притаманна різним культурам, утворює ту "щілину", той поки що "нічийний" простір, до якого спрямовується дух творчості й де створюються нові духовні цінності. Мережа, що утворюється порівнянням різних реалій культури, щільність її "вузликів", звуження "порожнин" визначає важливий і досить просунутий уперед етап формування ноосфери, або інфосфери.

Відчувши себе ланкою органічного ланцюжка наступності в певній культурній традиції, ми потрапляємо в середину того герменевтичного кола, перебуваючи в якому кожен дослідник змушений яка найретельніше здійснювати роботу — виокремлення свого та чужого в напруженому діалозі з минулим. Така праця, по суті, нескінченна, але плідна.

Висновки. Співвідношення культур не збігається з групуванням мов. Проте наслідком закону подрібнення в культурі є нескінченно багатоманітна через свою диференційованість, та все ж єдина, безперервна й гармонійна мережа. І все таки... Закон подрібнення завжди врівноважувався законом взаємного тяжіння культур, пересуванням меж між ними. Напевне, ми покликані до спілкування.

Список використаних джерел

1. Л.О. Сандюк, Н.В. Щубелка. Основи культурології. Видавництво: Центр учбової літератури, 2021, с.400.

*Марта ЦИМБАЛА,
студентка спеціальності «Фармація»
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль Україна)*

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО - ВАЖЛИВІ ОЗНАКИ СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА

Актуальність. Формування особистості нерозривно пов'язане з її всебічним розвитком. З раннього дитинства ми безперервно накопичуємо нові знання, вміння та навички. Саме тому, пізнання культури свого народу, а також інших народностей, етносів є важливою складовою без якої не можливий процес соціалізації особистості.

Основний виклад матеріалу. Роль культури в духовному розвитку людини має велике значення. Вона впливає на розум людини, її внутрішній світ. Саме культура формує у суспільстві добро і зло. До краси, створеної талановитим майстром, ніхто не може залишитися байдужим. Кожен твір мистецтва є глибоко індивідуальним, унікальним. Перш ніж прийняти конкретну форму, художній образ розвивається, виношується в думках автора. Усе пережите осмислюється творцем, його розумінням світу, і лише тоді, духовні цінності з'являються у творі мистецтва. Справжній художник здатний виразити те, що інші лише відчують.[1]

За допомогою кольору, форм, об'ємів, фактур, звуків, образних фраз, жестів, рухів творець викликає відчуття, які є надбанням його власного життєвого досвіду. Саме мистецтво і є тим основним механізмом розвитку людства. Без розвитку культури не може існувати сучасне суспільство, суспільство мислячих індивідуумів.[2]

За сучасних умов, коли відбувається зміна ціннісних орієнтацій в суспільстві, будується національна держава, відроджується національна культура, гостро відчувається потреба в активізації виховних факторів, які проявляються дуже суперечливо. Завдання педагогічних колективів художньо-естетичного спрямування – формувати всебічно гармонійно розвинену особистість, виховувати в ній зацікавленість до культурної спадщини свого регіону, розвивати творчі здібності вихованців через залучення їх до історії розвитку українського мистецтва, знайомити їх з традиціями та джерелами національної культури різних регіонів нашої держави та зарубіжжя.[3]

Культура представляє собою неоднорідне явище. Поряд із загальними рисами, їй притаманні і риси, характерні для різних соціальних верств і груп. Системи специфічних культурних особливостей, характерних для деяких соціальних груп, називаються субкультурами. Так, своєрідність культурних

запитів молоді дає підставу говорити про існування особливої молодіжної субкультури.[4]

Специфічною і досить автономною частиною культури є мистецтво. Воно покликане "розкривати істину в чуттєвій формі", "виправляти природу", "сприяти тому, щоб люди глибше розуміли життя і більше її любили", "зігрівати світлом глибин людської душі", не просто відображати дійсність, а порівнювати, схвалюючи або заперечуючи певні речі".

Мистецтво – це форма культури, пов'язана зі здатністю суб'єкта до естетичного, практично-духовного освоєння світу; особлива сторона суспільної свідомості і людської діяльності, що являє собою відображення дійсності в художніх образах; один з найважливіших способів естетичного розуміння об'єктивної реальності, її відтворення в образно-символічному ключі, беручи за основу ресурси творчої уяви; специфічний засіб цілісного самоствердження людиною своєї суті, спосіб формування "людського" в людині.[5]

Таким чином, мистецтво являє собою специфічний вид духовної діяльності людей, для якої характерне творче, почуттєве сприйняття навколишнього світу в художньо-образних формах.

Нове покоління не тільки пасивно споживає вже створене культурне багатство, а й вносить свій внесок у скарбничку світової культури в залежності від того, що саме було успадковано ним від культури минулого. Таким чином, традиції і творчість у розвитку культури органічно взаємопов'язані.[6]

Культура – це життєва сила суспільства: історія, традиції, мистецтво, самобутність народу. Саме культура робить людину особистістю. Поринаючи у світ культури, людина стає людиною. В мові за поняттям „культурна людина” закріпився зміст, який має на увазі дотримання людиною певних правил, норм, соціальних установок, які визначають її поведінку в суспільстві. Це добровільне визначення людиною тих меж, які встановлені суспільством. У суспільстві повинні бути ідеали, вони не можуть знаходити своє вираження тільки у матеріальному задоволенні, у вигоді. Дуже важливо розв'язувати питання духовного життя людей, утверджувати вікові цінності, які людство нагромаджувало протягом віків, передавати їх із покоління в покоління.

Культура формує особистість певного типу, якій притаманні ті чи інші моральні якості, світоглядні орієнтири, рівень інтелектуального розвитку, естетичні уподобання, тощо.

Сама людина формує себе в процесі своєї діяльності, тому культура є мірою людського в людині, своєрідною характеристикою розвитку людини як суспільної істоти.[7]

Висновки. Отже, культура це не лише сукупність мистецьких надбань, а й участь самої людини у цьому складному процесі створення та розвитку прекрасного: літератури, музики, архітектури, театру та інших галузей мистецтва.

Українці, як і всі інші народи повинні пишатися своїми культурними надбаннями, берегти їх та розвивати, впроваджуючи у суспільне життя. Саме такий підхід є запорукою духовного розвитку та популяризації української культури у світі. Носіями культури завжди є творчі талановиті люди з відкритим серцем та глибоким почуттям віри й добра. Тому, немає жодного значення соціальний статус людини, основним є її історичні корені та прагнення до безперервного розвитку.

Немає не талановитих людей, є відсутність особистого прагнення до розвитку і пізнання!

Список використаних джерел

1. Репозитарій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв України URL:<http://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/>
2. Всеосвіта. Культура і людина в сучасному світі. Відображення емоцій і почуттів, думок і мрій людини у цінностях художньої культури. Художня культура як засіб самопізнання і творчої самореалізації особистості URL:<https://vseosvita.ua/library/embed/001na5-9806.docx.html>
3. Мистецька освіта та її значення у формуванні творчої особистості. URL:<https://barvinok.edu.vn.ua/%D0%BC%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D>
4. Поняття і значення культури в сучасному суспільстві. URL: <https://studies.in.ua/soc-ekzam/3260-ponyattya-znachennya-kulturi-v-suchasnomu-susplstv.html>
5. Єдність культури та особистості: феномен творчості URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/9455/1/m1-1.pdf>
6. Мистецтво як засіб творення особистості URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-4279.html>
7. Роль мистецької освіти та її функцій у формуванні сучасної особистості. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/32398>

Олександра ШАПОВАЛ,
студентка спеціальності ОбІ Журналістика
Науковий керівник - Олена ГРУЗДЬОВА,
голова циклової комісії видавничої справи,
культури та української філології
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ЖІНОЧІ ОБРАЗИ У ТВОРАХ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

Жінка – вільна, розумна і могутня. Жінка – може обирати свій шлях. Жінка – може вивчати мільйон наук, присвятивши себе цьому, або плекати дітей і бути щасливою, але це лише її вибір. З усіма цими тезами певно б погодилась Ольга Кобилянська, видатна письменниця і особистість, яка висвітлювала проблематику жінок та їхнє становище в українському

суспільстві початку ХХ століття. Ольга активно боролася за рівність прав жінок і чоловіків, а також критикувала соціальні стереотипи, які обмежували роль жінок в суспільстві. Її вважають однією з перших українських феміністок.

Тема прав жінки в українській літературі завжди була і зостанеться актуальною. Одні з перших до неї звернулися у творах Марко Вовчок, Ганна Барвінок, Олена Пчілка, Наталія Кобринська, Леся Українка та Ольга Кобилянська. «Літературний образ жінки ХІХ століття – "покритки", "бурлачки", "повії", що були квінтесенцією горя, нещастя й немочі, відступив перед "царівною" і "одержимою духом". В українській літературі вперше прозвучав інтелігентний жіночий голос, а разом з ним і феміністична ідея», – писала Соломія Павличко [3]. Кінець ХХ – ХХІ століття дали можливість для реалізації колись поставлених завдань, осмислення ролі жінки в суспільстві, її прав.

Завдання розвідки – на прикладах творів Ольги Кобилянської проаналізувати жіночі образи, притаманні літературі ХІХ – ХХ століття, з'ясувати значення поглядів мисткині для розвитку сучасної літератури.

Свої погляди Ольга Кобилянська вклала в образи героїнь творів. Розглянемо новелу «Valse melancolique», головними героями якої є три жінки, у змалюванні образів яких порушені проблеми, що були і залишаються актуальними. Ці панночки різні, проте поєднує їх те, що вони, в першу чергу, особистості з власними поглядами і бажаннями. Першим розглянемо образ Ганни. «Вона — артистка. Неспокійна, змінчива, мов те море, але й гарна, мов море. Хто мав би ту силу прикувати її назавсігди до себе!» [1] — так її описано у творі. Найяскравішою рисою цієї дівчини є її артистизм. Малює картини, поринаючи у мистецтво з головою, мріє поїхати до Італії. Створюється враження вільної, естетично обдарованої людини. Ганна — феміністка, що не бажає готувати чоловікові вечерю і кивати на кожну його думку. Взагалі, вона кохає чоловіків, просто трохи інакше. Любов для неї також річ мистецька, обранець її лиш тимчасова муза. Дівчина бачить красу в залицяльниках, визнає, що з ними веселіше, але не прив'язується до жодного. Образ Ганни сповнений емоційності: рве свої малюнки, кричить і плаче, така відверта і прямолінійна, особливо на фоні Марти, що ходить за нею, спокійно збираючи розкидані речі.

Марта. Вона інша, протилежність Ганни в усьому. «Противно, я постановила собі вже в сотий раз не відриватися від "грунту старих фрагментів", а оставатися тою самою, що досі, сторожити над нею, що в погоні за красою не зважала на лиховісні підшепти перепон життя і була би не одно горе перетерпіла, коли б не я...» [1] — сама себе характеризує дівчина. Марта не намагається бути непересічною, не відмовляється від довгострокового кохання, дітей. Її доля складається спокійно і невимушено, вона закохується в професора, згодом це кохання стає взаємним і дівчина знаходить себе в сімейному житті. Ця жінка стримана, добра і мила до всіх, бачить у людях хороше, вміє заспокоїти. Мабуть, одразу зрозуміло, що вона

не поринає у мистецтво, як Ганна, і не тоне у сумному ліризмі, як Софія. Доля Марти щаслива, трохи звичайна, для когось нуднувата, але дівчина обирає її свідомо. Чи можемо ми назвати Марту феміністкою? Думаємо, що так. Фемінізм — це не про відмову від побуту чи чоловіків, це про можливість жити за своїми правилами. Не була Марта й приземленою, не відмовлялась від науки, а навпаки, хотіла стати вчителькою. Її характер нагадує теплі обійми, здатні пригорнути до серця, заспокоїти.

Третя героїня — Софія Дорошенко, найліричніша постать з трагічною долею. Дівчина аристократичної, витонченої зовнішності, що «не забуде ніколи насипати кілька крапель найтоншої парфуми до води, але зате її верхня одіж... просто — "товпа"» [1]. Молода піаністка найбільше за все цінує можливість музикувати. Відчуваючи сум, зіткнувшись з труднощами, вона виливає свою душу в ноти. Меланхолійний вальс, що грає дівчина, чудово відображає її внутрішні переживання. Якщо Ганна скоріше той тип творців, що створює свої роботи з хороших відчуттів, натхнення від червоних троянд, красних слів і палких поцілунків, то для Софії джерелом є смуток і розбите скло кохання в серці. Кохання. Не безтурботне і поривчасте, як в Ганни, не сімейне і зворушливе, як у Марти, а сповнене болу, запитань без відповідей і недоказаних фраз. Чоловік, якого вона любила, не зміг промовити «Я тебе кохаю» у відповідь. Не зміг бути з нею, попроситися, а втік до іншої. Цей біль Софія здолала. «Він навчив мене ненавидіти...» — промовляла вона [1]. Могла б пережити і смерть матері, напевно, поринаючи у музику, бо музика, то немов сама дівчина і є. Шлях до подолання страждань йшов струнами, але одного дня і ті порвалися, в усіх сенсах. Розірвана струна на фортепіано перервала і життя Софії.

Цих трьох жінок спіткала різна доля, когось вона зламала, комусь лише надала сил, але для нас ці історії складаються в певний висновок: справжнє життя дарує лише мету, і мета ця може бути будь-яка. Кохання, чоловіки, мистецтво і наука — це лише певні варіанти, жоден з них не є істиною, доки сама людина цього не захоче.

У повісті «Людина» письменниця намагається розкрити роль жінки в суспільстві, виступає проти обмеження її прав. Олена Ляуфлер, головна героїня твору, навчає багатьом речам, таким як самопожертва, прагнення відстоювати свої погляди. Час, коли жила дівчина, не найкращий для жіночої статі. Суспільство навколо не бачило в чудових пані нікого, окрім дружин і домогосподарок, тому, побачивши Олену з книжкою, відчувши в ній жагу до знань, звісно, її засудили. Жінка не може мислити, суперечити чоловікові, вона має знати своє місце. Саме проти цього трактування образу жінки виступила Ольга Кобилянська. Вустами Олени порушені наболілі проблеми, вперше піднято питання рівності жінки та чоловіка. Ідеалом для Олени стає Стефан Лієвич, студент-медик, що цінував її душу і сприймав як особистість, людину. Але це на перший погляд. Час для таких стосунків ще не настав.

Назва повісті, на наш погляд, дуже символічна, бо бути людиною для дівчини в кінці XIX століття — це боротися за те, щоб з тобою спілкувались

не зверхньо, радились і поважали погляди. Олена не вийшла заміж за бажанням батька, заради статусу і схвалення, та згодом таки заручилася вже з іншим, але не коханим. Чи зрадила вона своїм поглядам? Вважаємо, що ні. Причиною було не те, що вона відмовилась від власних міркувань, вона була здатна на самопожертву, ось справжній привід. Олена все ще залишилась людиною, розважливою й освіченою, і її жертвність — це один з проявів глибини душі.

Творчість Ольги Кобилянської має безліч подібних прикладів, бо письменниця була прихильницею феміністичних поглядів, підтримувала цей рух входила до жіночих угруповань, була однією з ініціаторок заснування «Товариства руських жінок на Буковині». Нині інші часи, погляди на життя, але важливо пам'ятати те, що колись цього не було і без активних учасниць жіночого руху дівчата досі б не мали доступу до навчання, кар'єри та безлічі інших можливостей. Героїні Ольги Кобилянської вперше заговорили про свої права, не маючи змоги їх реалізувати, але це був лише початок великої боротьби за своє місце в суспільстві, яка закінчилася перемогою.

Список використаних джерел

1. Кобилянська О. «Valse melancholique». Режим доступу: <https://osvita.ua/school/literature/k/65159/>
2. Кобилянська О. Людина. Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1029>
3. Павличко С. Фемінізм. Жіноче питання/Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Либідь, 1999. 447 с. Режим доступу:
4. <http://surl.li/iemnd>

Олександра ШАПОВАЛ,
*студентка спеціальності Обл Журналістика
(Видавнича справа та редагування)
Науковий керівник - Ольга ПЕРЕВЕРТУН,
викладач циклової комісії видавничої справи,
культури та української філології
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ЕТНОКОНЦЕПТ «РУШНИК» У КУЛЬТУРІ УКРАЇНЦІВ

Ідеї взаємоз'язку мови, культури і мислення відомі ще з XVIII-XIX ст. у працях В. Гумбольдта, Л. Вайсгербера, О. Потєбні. Протягом останніх десятиліть активно розвиваються такі галузі, як лінгвокультурологія, етнолінгвістика, етнопсихолінгвістика, лінгвоконцептологія, які осмислюють і впорядковують відображення різних явищ дійсності в індивідуальній

свідомості та свідомості певного етносу. Об'єктами дослідження науковців при цьому виступають такі поняття, як концептуальна картина світу, мовна картина світу, концепт.

Концептуальна картина світу визначається як «представлення світобудови у свідомості людини у вигляді системи концептів» і реалізується у мовній картині світу, що зафіксована в лексичних, словотвірних значеннях, синтаксичних конструкціях та фразеологізмах (Середницька, 70).

Відповідно до лінгвокультурологічного підходу концепт розглядається як базова одиниця культури, семантичне утворення, що вирізняється лінгвокультурною специфікою і певним чином характеризує носіїв конкретної культури (Шевченко, 128). Концепт відображає світогляд народу, маркує етнічну мовну картину світу. Концепт виникає не безпосередньо зі значення слова, а є результатом зіткнення словникового значення слова з народним та особистим досвідом людини. Вирізняють загальнокультурні концепти, що втілюють загальнолюдські абстрактні поняття (воля, правда, свобода, краса, праця тощо), а також етноконцепти – вербалізовані феномени культури, значимі для конкретного етносу (калина, верба, хата, поріг, криниця тощо).

Важливу роль у традиціях українського народу відіграє етноконцепт «рушник», який є для українців не лише звичним предметом побуту, а й важливим елементом народних обрядів. Сакральне значення рушника відображено в українських фразеологізмах, прислів'ях, літературі.

Етимологія слова рушник є доволі очевидною – похідне утворення від рука (первісно шматок тканини, що призначався для витирання рук). Це слово наявне в різних слов'янських мовах. Порівняймо: українською – рушник, ручнік, білоруською – ручнік, рушнік, польською – ręcznik, чеською і словацькою – ručník, болгарською – ръченик, македонською – рачник тощо.

Залежно від призначення існують різні варіанти назв цього предмета: для витирання обличчя – утирач (полотенце), для посуду та стола – стирок, для прикрашання образів – покутник (божник, набожник), для пов'язування сватів – плечовий, для похорону – поховальний тощо.

Новонароджену дитину за звичаєм загортали у чистий білий рушник, що означав її світлий шлях у майбутньому, а при хрещенні використовували крижмо – рушник, оздоблений мереживом чи махрою. Крижмо залишається на все життя і, за віруваннями, дає дитині щастя і береже від хвороб.

Згодом мати в якості оберегу дарує вишитого рушника у далеку дорогу, коли син покидає батьківський поріг. Виникнення цього звичаю пов'язують з народною легендою про те, як мати рушниками стала. Вона давала своїм синам вишиті полотна, в яких залишилася пам'ять про неї і рідну домівку. Звичай дарування вишитих рушників в далеку дорогу згадується в «Пісні про рушник» Андрія Малишка:

Рідна мати моя, ти ночей не доспала,
Ти водила мене у поля край села,

І в дорогу далеку ти мене на зорі проводжала,
І рушник вишиваний на щастя дала.

Рушник як важливий елемент оздоблення української хати виступає символом захисту від темних сил, затишку та охайності господарів, що відображено у таких прислів'ях: *газду можна пізнати по дворові, а газдиню – по рушникові; держи хату, як у віночку, рушники – на кілочку; хата без рушників – що оселя без дітей*. Важливий звичай, що характеризує українців як гостинну націю, також пов'язаний з рушником. Прийом гостей супроводжувався частуванням хлібом і сіллю, які господиня виносила на рушнику.

Сакральне значення відводилося рушнику в таких обрядах як сватання і вінчання. Обирати візерунки і вишивати рушники мала наречена: *не лілуйся, дівонько, рушники вишивати – буде чим гостей шанувати*. Зі сватанням пов'язані такі фразеологізми: *засилати старостів за рушниками, посилати за рушниками*. Якщо дівчина і її батьки відповідали згодою на пропозицію сватів, то сватам пов'язували рушники та подавали на рушниках хліб. У Харківській області сватання так і називали – *рушники*, у Київській області обряд називався *подаванням рушників*, а в Кіровоградській – *віддачою* або *взяттям рушників*.

Українське весілля прикрашалося багато орнаментованими рушниками на всіх етапах проведення церемонії. Кожен рушник призначався для певного ритуалу (для прикраси ікони, якою батьки молодят благословляють своїх дітей; під коровай, яким зустрічають молодих після вінчання; для символічного обв'язування рук нареченого і нареченої; для «дружки»; рушник для нареченої, з яким вона увійде в будинок жениха; для прикраси весільних столів тощо). Під час вінчання подружжя ставало на рушник, звідси походять фразеологізми *ставити (становити) на рушнику, ставати на рушник*.

В обряді поховання важливим елементом теж є рушники, адже на них труну спускали в яму, що згадується у баладі Тараса Шевченка «Тополя»:

Рушниками, що придбала,
Спусти мене в яму.
Нехай попи заспівають,
А дружки заплачуть.

Отже, етноконцепт «рушник» – це важлива складова картини світу українців, що характеризує організацію побуту, ставлення до інших, проведення значимих обрядів. Рушник сприймається як життєвий оберіг, символ благополуччя та родинної злагоди.

Список використаних джерел

1. Середницька А. Я. Відмінності між мовною і концептуальною картинами світу з погляду сучасного мовознавства / А. Я. Середницька // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. - 2016. - Вип. 21(1). - С. 69-72.

2. Шевченко О. М. Поняття концепту у сучасній перекладознавчій парадигмі / О. М. Шевченко // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. – 2021.– Вип.48, т. 4. – С. 128–132.

Богдан ШЕПЕЛЬ,
студент спеціальності 081 Право
Науковий керівник - Андрій СКЛАДАН,
викладач циклової комісії
суспільних дисциплін і правознавства
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ТА ОСВІТИ В УКРАЇНІ

За період 2000-2022 рр. в Україні було багато подій, які відобразилися на багатьох суспільних сферах життя суспільства. Світова спільнота переживала кризи, перед багатьма країнами постали нові виклики, Україна не була виключенням, там можна було спостерігати: серйозний рівень розвитку Інтернету у 2000 р., поява електронних книг, цифровізація, початок світової пандемії, перехід шкіл, коледжів, університетів на дистанційне навчання, продовження реформ в освіті. Усі ці події вплинули на заклади культури, мистецтва та освіти. За цей період спостерігалися деякі негативні тенденції у сферах культури та освіти.

Для аналізу ситуації в галузі, в першу чергу нас цікавили, які тенденції спостерігаються з закладами культури та освіти в Україні за період 2000-2022 рр. Статистика Держстату показала, що театрів у 2000 р. було 131, у 2010 - 140, а у 2017 р. - 112, тобто на 19 менше, ніж 17 років тому. Інша ситуація з музеями кількість яких у 2017 р. зросла на 35% в порівнянні з 2000 р., з 378 до 574. На момент 2020 р. в Україні було 16064 бібліотек, що на 23% менше в порівнянні з 2000 р., в якому кількість бібліотек була 20722. З 16064 бібліотек 2020 р., 12853 знаходяться в сільській місцевості. Бібліотечний фонд 2000 р. становив близько 343 млн, а у 2020 році зменшився до 191 млн. Вже у 2020 кількість клубних закладів була 16415, що на 20% менше в порівнянні з 20722 у 2000 р. 15137 клубних закладів 2020 року знаходяться в сільській місцевості. Ще гірша ситуація з демонстраторами фільмів, у 1990 р. їх було 27211, у 2000 р. - 6877, але вже у 2015 р. їх налічувало всього 1118, що на 84% менше в порівнянні з 2000 р. і на 96% менше в порівнянні з 1990 роком. Художніх шкіл у 2000/01 рр. налічувалось 130, що на 17% більше в порівнянні з 2020/21 рр., в якому налічується 108 шкіл. Загальна кількість хореографічних шкіл у 2000/01 рр. така ж, як і у 2020/21 рр.- 9. Був приріст шкіл у 2005/06 рр., на той момент їх було 12, але у 2010/11 рр. цифра зменшилася до 10, а у 2019/20 рр. до 9. Музичних шкіл також стало менше,

якщо у 2000/01 рр. їх було 1036, то у 2020/21 рр. залишилося всього 732, що говорить про закриття 304 музичних шкіл. Кількість закладів дошкільної освіти у 2000 р. налічувало 16,3 тис., у 2020 р. - 15,3 тис., з них 9,2 тис. у сільській місцевості. Кількість дітей в таких закладах у 2000 р. становила 983 тис., що на 168 тис. менше, ніж у 2020 році. Кількість закладів загальної середньої освіти у 2000/01 рр. налічувала 22,2 тис., у 2020/21 рр. ця цифра вже становила 14,8 тис., що на 7,3 тис. (33%) менше, ніж у 2000/01 рр.. Кількість учнів закладів загальної середньої освіти, в період з 2000/01-2020/21 рр., зменшилась з 6764 тис. до 4211 тис. Кількість учнів, які випустились з закладів загальної середньої освіти у 2000 р. становила 720 тис. осіб, у 2020 р. цифра була значно меншою - 345 тис. Якщо говорити про ситуацію з коледжами, технікумами, училищами, то можна простежити, що у 2000/01 рр. їх було 664, у 2020/21 рр. - 129, що говорить про зменшення кількості таких закладів на 81%. У 2000/01 рр. студентів таких закладів було 528 тис., у 2020/21 рр. - 166 тис. Ситуаціями з університетами, академіями, інститутами покращилась, якщо у 2000/01 рр. їх налічувалось 315, у 2005/06 рр. - 345, то у 2020/21 рр. вже 515. Але попри те, що кількість університетів, академій та інститутів збільшилась, кількість студентів цих закладів зменшилась майже вдвічі, в порівнянні з 2005/06 рр.. Так, якщо у 2000/01 рр. студентів було 1403 тис., у 2005/06 рр. - 2204 тис., то у 2020/21 рр. всього 1142 тис. Також ми можемо побачити загальну кількість осіб, які навчались у закладах освіти: У 2000/01 рр. - 9220 тис., у 2020/21 рр. - 5766 тис. Аспірантів на кінець 2000 р. було 23925, на кінець 2020 р. - 25668.

Ми вирішили дізнатися, з чим пов'язані деякі негативні тенденції. Однією з причин такого зменшення кількості закладів освіти та культури, є зменшення кількості населення України. Кількість населення України у 1992 р. налічувала 52 179 200 осіб, у 2010 р. - 45.870.741, а вже у 2021 р. - 43 792 855, що говорить про зменшення кількості населення України на 8 млн [4]. Також можна побачити, що зменшилась і кількість населення віком від 0 до 17 р., якщо у 1992 р. такого населення було 13,14 млн. у 2010 р. - 8,08 млн., то вже на момент 2020 р. - всього 7,5 млн. Кількість учнів закладів загальної середньої освіти також зменшилась, з 6764 тис. (2000/01 рр.) до 4211 тис. (2020/21 рр.). А це означає, що кількість необхідних закладів загальної середньої освітніх зменшилась. До причин зменшення числа бібліотек ми віднесли: зменшення кількості населення, зменшення бібліотечного фонду, поява електронних книг, збільшення популярності Інтернет-ресурсів та не популярність книжок серед населення. Згідно зі статистикою за 2018 рік, 11% опитаних респондентів читають книги щодня, 17% кілька разів на тиждень, 20% кілька разів на місяць, 21% декілька разів на рік, 31% відповіли, що не читають книжки ніколи [2]. У 2022 році, за словами Олександра Ковалю, директора Українського інституту книги, в країні щонайменше один раз на тиждень читає 27% населення [5]. Порівняно з 2018 роком показник упав на 5%. Раніше читаючих частіше ніж раз на тиждень було 32%. Для порівняння, у сусідній Польщі – 36%, у Німеччині – 50%, а в Італії – 56%.

До причин зменшення кількості студентів слід віднести: зменшення кількості населення, міграція студентів до інших країн, погіршення результатів ЗНО учнів загальної середньої освіти. Згідно зі статистикою, серед випускників закладів загальної середньої освіти у 2021 р. кількість людей, які не склали ЗНО з історії України становила 14,9 %, з математики 24,7 %, з української мови та літератури - 5,6%, з фізики - 6,4 %, для порівняння ми взяли 2014 р., в якому ЗНО з математики не склало - 6,69 %, з української мови та літератури - 9,04 %, з історії України - 3,60%, фізики - 6,07% [1].

Отже, ми виявили, що в Україні є негативна тенденція у сферах культури та освіти в період 2000-2022 рр.. Значна кількість бібліотек, театрів, клубних закладів зачинилася. Музичних та художніх шкіл стало менше, кількість хореографічних шкіл не змінилася, хоч і був приріст у 2005/06 рр, але уже у 2019/20 рр. кількість повернулася до результатів, які були ще до зросту у 2005/06 рр. Число закладів дошкільної, загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти сильно зменшилось. Значно менше стало учнів загальної середньої освіти, студентів академій, інститутів та університетів. Загальна кількість осіб, які навчаються у закладах освіти, також значно зменшилась. Зменшилась кількість осіб, які закінчили аспірантуру або були до неї зараховані. Закладів, які мають аспірантуру стало менше. Кількість докторантів на кінець року зменшилась. Кількість осіб, які були долучені до виконання наукових досліджень зменшилась. Також було виявлено, що результати ЗНО значно погіршились. До причин закриття бібліотек, театрів та клубних закладів, можна віднести появу Інтернет-ресурсів, зменшення кількості населення, появу електронних книг та зменшення кількості людей, які читають. Причинами закриття закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, більшою мірою є зменшення числа студентів та учнів. З основних причин зменшення студентів ми виділили зменшення кількості населення, учнів загальних середньоосвітніх шкіл та погіршення результатів ЗНО.

Ці негативні тенденції є лише загальним оглядом, і багато деталей можуть варіюватися залежно від конкретної питання та його контексту.

Список використаних джерел

1. Український центр оцінювання якості освіти: офіційні звіти <https://testportal.gov.ua/ofzvrit/>
2. Читання книжок: інтерес до читання, мотивація, інтенсивність, використання електронних пристроїв
3. Державна служба статистики України <https://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Population, total – Ukraine United Nations Population Division. World Population Prospects: 2022 Revision. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2021&locations=UA&start=1991>
5. Всеукраїнський Форум «Україна 30. Культура. Медіа. Туризм». День 2 <https://www.youtube.com/watch?v=U-6uqTnxxds&t=10580s>

*Анастасія ШУТЕНКО,
студентка спеціальності 231 Соціальна робота
Науковий керівник - Олександра ЧИЖ,
викладач циклової комісії з педагогічної освіти
Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(м. Київ, Україна)*

ЯК ЗОВНІШНІ ВПЛИВИ У ВИГЛЯДІ МИСТЕЦТВА МОЖУТЬ ВПЛИнути НА СТАНОВЛЕННЯ ЛЮДИНИ І ФОРМУВАННЯ ЇЇ ЦІННОСТЕЙ

Кожна нація має свою культуру та свій менталітет, від цього багато в чому залежить формування особистості кожного громадянина, кожної людини в цілому.

Суспільство, як і культура ґрунтується на системі цінностей. З раннього дитинства, кожна дитина опановує культуру та рідну мову до якої належить, в процесі спілкування з близькими людьми, вдома, або в побуті за допомогою вербальних (слів) і невербальних (жестів) способів.

Як і у вихованні, так і у формуванні особистості важливу роль відіграє культура. Формування особистості та цінностей, звичок і навіть способу мислення, з самого дитинства, багато в чому залежить саме від культури і мистецтва.

Візьмемо за приклад художню українську літературу, основні її чинники це види і жанри мистецтва. Мистецтво являє собою надпотужну здатність розвинути в людині цінності та основні якості, такі як, любов до прекрасного, кохання, ненависть та любов до Батьківщини.

Говорячи про соціальне значення мистецтва, Л.Виготський підкреслював його виховний вплив: «Мистецтво є організація нашої поведінки, установка вперед, вимоги, яке може бі ніколи не буде здійснено, але яке змушує нас прагнути поверх нашого життя до того, що лежить за ній».

Ще у 1890 році з'являється відома філософська праця "Загальний смисл мистецтва", в цій праці Володимир Сергійович Соловйов робить висновок, що "...мистецтво своїми кінцевими завданням повинно втілювати абсолютний ідеал, не лише в уяві, але і повинно одухотворити наше життя. Якщо скажуть, що таке завдання виходить за межі мистецтва: то запитується: хто становив ці межі? В історії ми їх не знаходимо".

На думку К. Роджерса, основою потягу до мистецтва служить «почуття самоідентичності», яке передбачає вміння цінувати свою унікальну її неповторну особистість, не «соромитися її» - вільної особистості, здатної бути самою собою, чути своє «Я».

Також відомий нам Зигмунд Фрейд, який вивчав вплив культури на формування особистості, а зокрема він науково обґрунтував своє відкриття в

сфері несвідомого, механізмів її взаємодії з свідомістю, а також діяльністю людей в психічній діяльності людини. ("Психологія мас і аналіз Я людини")

Значущу силу виховного процесу мистецтва досліджував відомий нам Іван Франко у своїй роботі "Секретів поетичної творчості".

Дуже довгий час ця праця залишилося невідомою. Цей естетичний трактат за часів Радянського Союзу не схвалювався владою за ідеологічних міркувань. ("Секретів поетичної творчості")

В своїй роботі "Як виховати справжню людину" В. Сухомлинський, висловив думку, що однією з причин дефіциту духовності в суспільстві ХХ століття є відчуження культури від особистості; та напряду пов'язує вплив культури та мистецтва на формування особистості, особливу увагу приділяючи дитячому віку. ("Як виховати справжню людину")

Мистецтво та культура допомагають людині виявляти здатність реалізовувати власний потенціал, уміння донести до навколишніх авторське бачення світу.

Список використаних джерел

1. "Загальний смисл мистецтва" - Вол. Соловйов 1890.
2. "Психологія мас і аналіз Я людини" - Зигмунд Фрейд 1921.
3. "Секретів поетичної творчості" - Іван Франко 1961.
4. "Як виховати справжню людину" - В. Сухомлинський 1976.

*Анастасія ЯКОВЕНКО,
студентка спеціальності 013 Початкова освіта
Науковий керівник - Олена СИДОРІНА,
канд. мистецтвознавства
КЗ «Прилуцький гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж імені Івана Франка»
(м. Прилуки, Чернігівська обл.)*

ОБРАЗИ МОСКАЛІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

На сьогодні майже увесь світ вважає москалів символом агресії, жорстокості, лицемірства, підступництва. Вони розв'язали війну проти України, вбивають і грабують наш народ, гвалтують жінок, залишають сиротами дітей... Від початку повномасштабної фази війни українці по-різному називають окупантів: «орки», «русня», «зомбі», «рашисти», «москалі», «кацапи», «московити» та ін.

Український народ здавна ставився до москалів із недовірою та страхом, «вважаючи їх жадібними, брутальними, не щирими, хитрими, ледачими і мстивими» (Булашев, с. 147). У XVII ст. москалів також називали «кацапами», бо вони носили довгу бороду клином, як у цапа, а також «кислопузими, смердючими москалями», «хамською і дерев'яною душею»,

бо під час будівництва залізниці кривдили навколишніх пастухів, однімали в тих хліб, «лапотниками», бо плели й носили, замість чобіт, лапті (Булашев, с. 147). Українці не визнавали навіть дітей від змішаних шлюбів (українця з росіяною або росіянина з україною), називали їх «перевертнями». Ходили повір'я, що їх буде позбавлено блаженства у потойбічному житті і вони після смерті прислужуватимуть нечистій силі (Булашев, с. 151).

Відомо, що протягом XVIII-XIX ст. Лівобережна Україна входила до складу російської імперії, у цей час український народ був об'єктом «русифікації». Російська імперська система змушувала українців забути свою національну ідентичність, мову, культуру, традиції, ставлення до віри. Більше того, москалі називали нас «малоросами», вважаючи нижчою верствою населення.

Образи москалів зустрічаються у творчості багатьох українських письменників, зокрема Т. Шевченко «Катерина», «Москалева криниця», «Сон», М. Костомаров «Чернігівка», Леся Українка «Бояриня», П. Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні», І. Багряний «Тигролови», В. Шкляр «Чорний ворон» та ін.

Одним із головних героїв знаменитої поеми Т. Шевченка «Катерина» є москаль. І це не просто персонаж, це символ насильства та знуцання, що здійснювалося росіянами над українським народом. Поет зображує образ москаля, щоб показати трагічні наслідки імперського панування над Україною, і звернути увагу на те, що влада, яка здійснює знуцання над народом, не може бути справедливою та мирною.

Уже з перших рядків поеми Т. Шевченко застерігає дівчат від необачних стосунків із москалями, що можуть призвести до трагічних обставин:

Кохайтеся, чорнобриві,
Та не з москалями,
Бо москалі – чужі люде,
Роблять лихо з вами.
Москаль любить, жартуючи,
Жартуючи, кине;
Піде в свою Московщину,
А дівчина гине... (Шевченко, с. 44)

Не слухаючи застережень від батьків, Катерина все одно пішла за покликом душі, бо «полюбила москалика, як знало серденько». Вона зробила свій вибір, незважаючи ні на що, не думаючи про наслідки, повіривши коханому, як собі, щиро, віддано, без вагань. І хай зовсім не довго, але вона була щаслива... На жаль, москаль, побавившись красою дівчини та скориставшись її довірою, пішов із військом на Туреччину, а потім під час зустрічі з Катериною і власним сином відцурався від обох. Підлість,

жорстокість, невідповідальність за власні вчинки – це провідні риси образу москаля з поеми Т. Шевченка «Катерина».

У повісті М. Костомарова «Чернігівка» знаходимо образи москалів із подібними рисами, до яких ще можна додати зухвалість і неповагу до традицій нашого народу. Зокрема, у творі розповідається, як воєвода Чоглоков викрав чернігівську красуню Ганну Кусівну, незважаючи на те, що дівчина вже була повінчана з козаком Яцьком Молявкою, а потім видав її силоміць заміж за свого холопа Ваську. Опинившись у Москві, свободолюбна козачка Ганна не могла звикнути до неволі й чужого народу, що звався православним, а поводився з нею гірше, ніж бусурмани (Костомаров, с. 229).

Подібне неприйняття московитої культури зі спотвореними духовними цінностями спостерігаємо в образі Оксани з драми Лесі Українки «Бояриня». Зіткнення двох протилежних світів: вільнолюбного українського й «бусурменського» російського – переростає у творі із особистісного конфлікту в екзистенційний.

У романі «Хіба ревуть воли, як ясла повні» П. Мирний також зображує москалів. Вони вплинули на українця Максима Гудзя, козака за походженням. Коли він потрапив на службу в росію, кацапи почали нав'язувати йому свої погляди та стереотипи. Вони постійно підштовхували його до зміни своїх переконань, а також показували, що російська культура та мова є пріоритетними. Перебуваючи на московщині, Максим дивувався життю російських селян: хати в селах були без вікон — чорні, як комори, закурені димом, люди — у личаках, у довгих балахонах, з бородами (Мирний, с. 133-149).

Сучасний письменник В. Шкляр у романі «Чорний ворон», розповідаючи про героїчну боротьбу повстанців Холодного Яру проти російських окупантів, теж зображує образи москалів як хитрих, боязливих, жорстоких, навіть до жінок і дітей, готових йти на будь-які вчинки заради збереження власного життя, втрачаючи гідність. «Яша Гальперович так заївся збагрянитою землею, розмазавши її по всьому писку, що мені стало бридко. Несосвітєнна мара вилупила до мене великі, мов курячі яйця, баньки, белькотіла яєсь безглуздя, а потім ухопила мене за чобіт і припала до нього своїми закривавленими губами» (Шкляр, с.31).

Таким чином, образу москаля в українській літературі властиві риси, позбавлені духовних цінностей, ці покручі не гідні називатися народом. Зараз наші військові захищають Україну від москальської армії, проявляючи велику відвагу та готовність боротися до останнього подиху, і ми обов'язково переможемо, бо з нами добро, справедливість і правда.

Список використаних джерел

1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях: Космогонічні українські народні погляди та вірування – К. : Фірма «Довіра», 1993. 414 с.

2. Костомаров М. Чернігівка. URL: <https://booknet.ua/reader/chernigovka-b220200> (Дата звернення 20.04.2023).
3. Мирний П. Хіба ревуть воли, як ясла повні? - Харків : Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2019. 400 с.
4. Шевченко Т. Твори в п'яти томах. Том 1. Поетичні твори (1837-1847). К.: Дніпро, 1978. 373 с.
5. Шкляр В. Залишенець. Чорний ворон: роман. – Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2023. 432 с.

*Аліна ЯРЕМА,
студентка спеціальності
226 Фармація, промислова фармація
Науковий керівник - Володимир ЯРИЧ,
викладач історії та правознавства
ПФНЗ «Медичний коледж»
(м. Тернопіль, Україна)*

РОЛЬ ПЕРЕСОПНИЦЬКОГО ЄВАНГЕЛІЄ У ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ УКРАЇНИ

Актуальність. На мою думку, ця тема є досить актуальною для сьогодення. З одного боку, цей історичний документ є важливим свідченням розвитку культури та релігії українського народу, що має значення для вивчення національної історії та формування національної свідомості. З іншого боку, Пересопницьке Євангеліє, як символ національної ідеї та боротьби за незалежність, використовувалося в різні періоди історії для прийняття важливих рішень та виховання національно-патріотичних ідеалів.

Я вважаю, що у сучасній Україні питання національної ідентичності, відродження культурної спадщини та національного самовизначення залишаються актуальними. Вивчення та збереження історичних документів, зокрема Пересопницького Євангелія, є важливим елементом цього процесу. Розуміння національної ідентичності та історичних коренів допомагає формувати національну свідомість, зберігати культурну спадщину та виховувати громадян, які готові бути вірними своїй країні та брати активну участь у її розвитку. Таким чином, тема «Роль Пересопницького Євангелія у державотворчій процесі України» залишається актуальною і важливою для розуміння національної ідентичності та культурної спадщини України.

Основний виклад матеріалу. Пересопницьке Євангеліє — визначна рукописна пам'ятка староукраїнської літературної мови й мистецтва, переклад євангелія так званою простою мовою, досить близькою до народної.

Як свідчить приписка в рукопису, переклали Євангеліє 1556-1561 син протопопа М. Василевич та архімандрит Пречистенського монастиря Григорій у с. Двірці й м. Пересопниці (тепер Рівненська обл.). Замовила книгу княгиня А. Заславська.

Пересопницьке Євангеліє — розкішна книга, вагою 9 кг. 300 гр., писана пізнім уставом на пергаменті форматом 380 x 240 мм. Книга складається з 482 аркушів. Рукопис багато орнаментований, прикрашений високохудожніми кілька кольоровими заставками й мініатюрами. За красою й багатством оформлення Пересопницьке Євангеліє не має рівних собі серед українських рукописів. Так прикрашають її: на ній зображений євангеліст Лука. Зміст рукопису — традиційне четвероєвангеліє. Своєрідним є вміщення перед кожним євангелієм так званих сумаріїв — короткого змісту розділу. На маргіналіях чимало голосів — пояснень до окремих малозрозумілих слів.

Після зруйнування Пречистенського монастиря доля книги тривалий час не була відома. Майже через півтора століття (1701) її подарував Переяславському єпископському престолові гетьман Іван Мазепа. Згодом пам'ятка опинилася в бібліотеці Переяславської семінарії, де 1837 з нею ознайомився славіст О. М. Бодянский (1808-1877). Після переведення духовної семінарії з Переяслава до Полтави (1862) Пересопницьке Євангеліє теж було перевезено. На поч. 20 ст. рукопис передано до Полтавського давньосховища. Тут його вивчали літературознавець В. М. Перетц (1870-1935) та філолог і палеограф О. С. Грузинський (1881-1954). Під час війни Пересопницьке Євангеліє евакуйовано. З 1947 року Пересопницьке Євангеліє в фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Сьогодні ця духовна святиня українського народу набула значення політичного символу нації — на Пересопницькому Євангеліє під час інавгурації присягали Президенти України.[1]

Церемоніал прийняття присяги новообраним президентом України детально розроблений і таїть в собі глибокі символи. Одним з цих символів є Пересопницьке Євангеліє. Починаючи з 1991 року, стало традицією під час присяги президента на вірність народові України поряд з Конституцією України та Актом проголошення незалежності України класти Пересопницьке Євангеліє як найдорожчу духовну святиню.[3]

Пересопницьке Євангеліє було написане в часи пошуку українцями власної культурної, мовної та релігійної ідентичності.

Дивно, але про Пересопницьке Євангеліє пам'ятали та користувались ним протягом століть. Обкладинку рукопису змінювали не менше ніж три рази. На сторінках є позначки, зроблені різними мовами, які належали до різних епох. На перших сторінках — напис українською мовою, зроблений І.Мазепою, про передачу Євангелія єпископу Переяславському. Є також написи латинською мовою, це свідчить про те, що певний час рукопис знаходився в Переяславській семінарії. Вже у XX ст. Євангеліє знаходилось у Полтавській бібліотеці, потім у музеї Києво-Печерської лаври.

Припускали, що в роки Великої Вітчизняної війни Євангеліє було знищено. Знайшов рукопис професор Київського університету С.І Маслов в архіві Києво-Печерської лаври в невеличкому сундучку. Чийсь добрі руки

врятували цей безцінний скарб. За ініціативою професора книгу передали до Національної бібліотеки України ім. В.Вернадського.

Під час інавгурації президента України в грудні 1991 р. Пересопницьке Євангеліє було вперше використано як символ державності. На ньому присягав на вірність Україні Леонід Кравчук. Саме з того часу з'явилась традиція присягати на цій книзі Президентам України.

У серпні виповнюється 450 років Пересопницькому Євангелію, і тому 2011 рік оголошений Роком Української Першокниги.

В історії кожного народу знайдеться небагато книг, які він через віки зберігає й відносить до особливих, знакових, символічних, вважає їх своїми реліквіями та священною пам'яткою. Пересопницьке Євангеліє належить саме до таких книг.[2]

Висновки. Цей історичний документ має важливе значення для розуміння культурної спадщини українського народу та його релігійних переконань. Пересопницьке Євангеліє, як свідчення віри та культури народу, відіграло важливу роль у формуванні національної ідентичності, а також в розвитку національної свідомості та самосвідомості.

Окрім того, Пересопницьке Євангеліє використовувалося в різні періоди історії як символ національної ідеї та боротьби за незалежність. Національно-патріотичні ідеали, збереження історичної спадщини та відродження культурної ідентичності залишаються актуальними питаннями в сучасній Україні. Вивчення та збереження історичних документів, таких як Пересопницьке Євангеліє, є важливим елементом процесу формування національної ідентичності, збереження культурної спадщини та виховання громадян, які готові бути вірними своїй країні та брати активну участь у її розвитку.

Отже, можна зробити висновок, що Пересопницьке Євангеліє відіграло важливу роль у державотворчому процесі України, сприяючи формуванню національної ідентичності, збереженню культурної спадщини та вихованню патріотичних ідеалів українського народу.

Список використаних джерел

1. Пересопницьке Євангеліє (1556-1561). URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/3839>
2. Пересопницькому Євангелію 450 років. URL: <https://kpi.ua/gospel>
3. Пересопницьке Євангеліє: реліквія, на якій присягають президенти. URL: <https://uain.press/articles/1036614-1036614>

Збірник матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції

**«Перші кроки у науці: науковий пошук студентів фахових коледжів»
(м. Київ, Фаховий коледж «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка,
18 травня 2023 року)**

За редакцією О. Полінок

Відповідальна за випуск О. Калашник

Рекомендовано до друку Педагогічною радою
Фахового коледжу «Універсум»
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол від 19.05.2023 року № 6)

У збірнику вміщено тези доповідей учасників Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Перші кроки у науці: науковий пошук студентів фахових коледжів» (м. Київ, Фаховий коледж «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка, 18 травня 2023 року). Матеріали подано за загальною редакцією наукових керівників. Доповіді авторів висвітлюють актуальні проблеми розвитку педагогіки та сучасної освіти, культури і мистецтва, перспективи інноваційного розвитку економіки України.

Відповідальність за зміст і достовірність поданої інформації несуть автори.

Офіційний сайт: <https://fku.kubg.edu.ua>

Адреса: 02094, Україна, м.Київ, просп. Л. Каденюка, 16

e-mail: fku@kubg.edu.ua

Київський університет імені Бориса Грінченка
Фаховий коледж «Універсум»



fku.kubg.edu.ua

проспект Леоніда Каденюка, 16
м.Київ, Україна